

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Nezihe Meriç

BÜTÜN YAPITLARINA DOĞRU

Toplu Öyküleri II

NEZİHE MERİÇ • TOPLU ÖYKÜLERİ II

TOPLU ÖYKÜLERİ - II

Nezihe Meriç 1925'te Gemlik'te doğdu. 1942'de Eskişehir Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne ve aynı fakültenin Felsefe Bölümü'ne devam etti.

Diğer yapıtları; *Bozbulanık* (öyküler, 1953), *Topal Koşma* (öyküler, 1956), *Korsan Çıkmazı* (roman, 1962) *Menekşeli Bilinç* (öyküler, 1965), *Sular Aydınlanıyordu* (tek kişilik oyun, 1969), *Alagün Çocukları* (Çocuk romanı olarak tasarlanan ırmak romanının birinci kitabı, 1976), *Sevdican* (tek kişilik oyun, 1984), *Çın Sabahta* (oyun, 1984), *Küçük Bir Kız Tanıyorum* dizisi (ırmak roman, 1991, bu diziden altı, yedi, sekiz, dokuz, on ve on bir yaşlar yayımlanmış bulunuyor), *Dur Dünya Çocukları Bekle* (öyküler, 1992), *Ahmet Adında Bir Çocuk* (öyküler, 1998).

Nezihe Meriç'in öyküleri Amerika, Almanya, Fransa ve Rusya'da yayımlanan çeşitli öykü antolojilerinde yer almıştır.

Nezihe Meriç'in
YKY'deki öteki kitapları:

Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında (1995)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında (1995)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında (1995)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında (1997)
Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında (1995)
Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında (1996)
Ahmet Adında Bir Çocuk (1998)
Yandırma (1998)
Toplu Öyküleri - I (1998)

NEZİHE MERİÇ

Toplu Öyküleri - II

DUMANALTI
BİR KARA DERİN KUYU

Edebiyat - 288
ISBN 975-363-806-X

Toplu Öyküleri - II / Nezihe Meriç

1. baskı: Dumanaltı (1979, 1985, 1993), Bir Kara Derin Kuyu (1989, 1991)
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Kasım, 1998

Kapak Tasarımı
Faruk Ulay-Nahide Dikel

Baskı: Altan Matbaacılık Ltd. Şti.

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1998
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Plaza E Blok Manolya Sokak 1. Levent 80620 İstanbul
Telefon: (0 212) 280 65 55 (pbx) Faks: (0 212) 279 59 64
<http://www.ykykultur.com.tr>

İÇİNDEKİLER

DUMANALTI

Dedi 'Ölüm Aklımda' • 9

Dumanaltı • 27

Tedirgin • 44

Umut'a Tezgâh Kurmak • 75

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır • 117

Işın • 125

Tan'ın Öyküsü • 137

Acıyı Aşmak • 144

İkircim • 157

Erol Bey • 170

BİR KARA DERİN KUYU

Öykülerden Önce • 217

Zor Yokuşu • 219

Bir Kara Derin Kuyu • 225

Suskun Ezgisi • 237

"Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar" • 249

Deli Deli Deli • 260

Gül Yapracağının Pembe Sesi •	262
Sepetli Kadın •	265
Öykücük •	268
Çangal •	273
Bugenvilli Başlangıç •	278
Eskiden Bodrum'da I •	285
Eskiden Bodrum'da II •	292
Giz •	299
Uydurukçu •	303
Güzbeyi •	311

DUMANALTI

Dedi 'Ölüm Aklımda'

Gülten Akın'a

"Sanki..." dedi,

Önce gazete kâğıtlarını yok etmeli ortadan. Hele eti, şu, içini göstermeyen buğulumsu beyaz kâğıda sardıktan sonra, ne diye bir de gazeteye sararlar! Et ya da kıyma, içine konulduğu zaman, kâğıt, aranılan güveni gerektiğince verdiği göre... Kıvırcık salatalarla kırmızı turplar da... Çamurlu kökler, kısa bir süre sonra, sarıldıkları gazete kâğıdının, ıslanan yerlerini sessizce patlatarak, paketlerin arasından ortaya çıkarlar; dayanıksızdır çünkü kâğıt, suyu hemen emer, yumuşar. Bu arada sulu çamur, bir yolunu bulup filenin içine, ne denli ustalıklarla yerleştirilmiş olursa olsun, yufkaların sarıldığı, gene nemi çabucak içine geçiren kâğıda doğru damlar. Çarşının giriş kapısındaki büyük sebzeci, eline geçen yeşilliği, basıyor suya, basıyor suya. Seçip verirken, kolunu istediğince yan arkaya doğru kuvvetle silkelesin, gene de kökler, mutbak tezgâhına yayılan paketlerin arasından alınıp musluğun altındaki delikli lengere konuncaya değin, çamurlu kalıyor. Gazete kâğıtlarından sonra, boşalan kesekâğıtlarını, helvanın, küçük karanfillerle süslü yaldızlı kâğıdıyla kırmızı beyazlı ipini sürüp büyük çöp kovasına...

“Sanki...” dedi, bir süre sonra, gene kendi kendine; çevresindeki dağınıklığı toplarken yarım kalan tümcesinin sonunu getirerek: “...sanırsın ki anamdan doğduğumdan beri, bu mutbakta, bu musluğun başında dikilip duruyorum. Bırakıp gidi vermişler beni buraya. Benim de layığım buymuş demek ki, değiştiremediğime göre...” Mutbağın musluğunda sağ elinin parmak uçlarını birbirine sürerek, çamurunu akıtıyordu o sırada. Sol elinde, bir çarşı dönüşünün dökülüp saçılan süprüntüsünü toplamak için tuttuğu faraş, musluğun üstündeki, aralığa bakan pencereden vuran güneşi, teneke bir parıltıyla duvarlarda dolaşırdı.

Parkın oradaki meydan, nasıl da güneşliydi gelirken. Kuşlar uçmuyor, güneşin önünde duruyorlardı; kara kara. Bir sonbaharda olur böylesine sırtı yakan sıcaklar. İki üç gün sürer, birden de bitiverir.

Biçimli, derli toplu bir şişmanlığı var. Yakışıyor ona. Elleri, küçük ve ince. Eğilip doğruldukça, yanakları pembeleşiyor, soluğu daralıyor. Faraşın parıltısını, gözlerini kırpıştırarak izlerken, yorgun, düşünceleri dağınık bir anlam vardı, koyu kahverengi halkalı, açık kahverengi gözlerinde. Anımsayamadığı bir şeyi unutmuştu. Dalgındı bu yüzden. Alnını kırıştırdı, çevresine bakınarak; tümcesini yarıda bıraktığı sürece kırışık olan alnı, yeni düzelmişti oysa.

Neydi?

İşten çıktıklarında yoktu bu duygu. Gülüşmüşlerdi bile Asuman’la kaygısızca. Arkadaşlarından biri, istatistikten Boykot Nuri, hızla geçerken yanlarından, çarpıp kollarına, düşürünce Asuman’ın çantasını, hemen eğilip almış, kolunun altına sıkıştırdığı gibi, hızından kaybetmeden karşıya geçmişti.

O ivecenlik! O neydi o sahi! Uzun bacaklarını aç aça... Pek iyi söylemezler serviste bu çocuk için. Birtakım karanlık iş-

ler... Önemli bir yere yetişecekti. Bu açıkça belliydi. Gecikliği için avurtları atıyordu.

“Aa!” demişlerdi gülerek. “Bu çocuğun dalgınlığı!” demişti Asuman, “Nuri Bey, Nuri Bey!” diye seslenip arkasından. “Allah canını almasın, alıp çantamı gidecek adam vallahi.” Nokta-daki polis de, tam o sırada, yukarıdan gelen taşıtlara açınca yolu, bunlar bir yanda, o karşıda... Geçti durdu otobüsler, dolmuşlar artık. Kamyonlar, yukardan, dur durak tanımadan yıkıntı taşıyor tepeleme. Kent büyüyor o yönde. Gecekonduları yıkıp yıkıp...

Fakir fukara! Ah! Dert. Ne kanalizasyon, ne su. Yıkılması bir bakıma iyi ama...

“Vah vah vah! Çıldırdı, çıldırdı!” demişti Asuman, kıkırdarak. “Hale bak Allah aşkına, neredeyse tepinecek. Telaşı ne bunun böyle? Allah canını almasın. Sen bunu serviste bi görsen, çatmadığı adam yok. Ona, buna, partilere, ileri geri. Tıkacaklar bir gün içeri ya! Valla, ortalık gene pek karışıkmiş diyorlar.” “Ben de öyle duydum. Benim kızla oğlan pek tutarlar bunu. Akıllı çocuktur. Haksızlığa, vurgunculuğa dayanamaz, herkesin bokluğunu çıkarırverir ortaya da, ondan. İşlerine gelmez.”

Bir sıkıntı, bir yürek daralması of!

Faraşı boşaltıp yerine dayadıktan sonra, ellerini beline dayamış, tam, küreğinin altında kabaran ağrıyı ortasından kültle tip rahatlatmak isterken, ağrı bir yana, soluğu ağzında yuvarlanıp geri kaçtı. Elleri belinde, kafasının içinde, gidip gelen anımsama kırıntıları, durdu.

Nerde kaldı bu çocuklar! Birinden biri gelirdi bu saatlerde. Fakülteler dağılmıştı. Doluydu çarşı durağı.

O sırada, (9) numara, balık kızarttığı için mutbak camını

açıyordu. Camın dışında, çaprazlama gerdiği sicime sarı bir el-bezi asarken, dumanın arasından, güleç yumuşak yüzünü uzatıp sordu: "Geldin mi anacım? Görüşemedik sabah. Erkenden çıkmışsın... Nasılsın?"

Bir mutbak penceresi aralığa bakan. Fena oluyor insanın içi bu aralıklara bakarken. İs, kurum; yağmurların yol yol akıttığı. İyi ki şu karşı komşu var. Pencerelerin önünü, ikide bir, sıcak sabunlu suyla, dumanı tüte tüte siliyor. Sünger kara kara köpürüyor çoğu kez. Çiçek koyuyor bazan, bir saksı. Bazan da, çocukların eski giysilerinden yaptığı elbezlerini asıyor. Beyaz üzerine kırmızı benekli de, lacivertlisi pembe yollu. Eh, iyi gene. Beşinci kat hiç olmazsa. Ya en alt katta olursa! Loş. Herkesin attığı çerçöp, pencerelerin önünde.

"Nasıl olayım. Bildiğin gibi. Çarşıya uğradım. Vallahi rezillik. Ne olacak bu bizim halimiz! Yaşanacak gibi değil. Dünkü durumu biliyorsun. Bakarsın kalkar bu akşam geliverirler. Rezil olmayalım bari. Kızım, göze görünen bir kilo et, yarım kilo kıyma. Dünyanın parası, ortada bir şey yok..." "Öyle..." dedi komşusu. "Na işte, balık aldım ben de. Bi tabak bişey oldu. Dünyanın parası dediğin gibi." "File bile dolmadı. Parayı bozdurmaya korkuyor insan. Bozdurdun mu..." "Öyle öyle..." dedi gene komşu. Gözleri yeşil onun. Kahverengi kalemle, yüzünün çizgilerini aşağı sarkıtarak kuyruklar çekmiş uçlarına. Ama, yakıştırıyor kendine. Süslü kadının güveni içinde, gülülgülüveriyor. "Bozdurdun mu gidiyor. Eskiden ..." "Yok canım, eskiyi hiç karıştırmı ya, daha altı ay öncesi bile..." Komşu sözünü yarıda bırakıp beklenmedik bir şenlikle güldü. "Ne kafa bendeki! Sorsana neler oldu bugün. Gördün mü senin ihtiyaçların muhabbetini?" "Ya! Şimdi, az önce, nedir diyorum evin içinde bir tuhaflik. Yorgunluktan kendimi unutuyorum vallahi. Baktım mırıl mırıl sesleri geliyor bir yerlerden." "Balkon sefası balkon." "Öyle mi! Tam bakayım diyordum şunlara, sen seslendin." "Dur kızartayım şunları da, geleyim benim kızlar uyanmadan iki dakika." "Hadi. Ben de şuraları toplayayım."

Bu değil! Başka sıkıntı bu. Yürek şişiren. "Senin ihtiyaşlar!" Alışıldı artık.

Her akşamüzeri çıkılır bu merdivenler. Bir baş ağrısı, bir istediğince yaşayamayanların sıkıntılı günü büyütölmüştür akşama dek. Kolay değildir merdivenleri bu yükle çıkmak. Apartmanlar, vitrinler, otobüsler, pencereler, parmaklıklarla bölünmüş sokaklardan geçilip duraklara yığılan, dolmuşların, otobüslerin peşinden koşan insanlarla tıklım tıklım, bir o yana, bir bu yana, sıkışarak, koşuşarak dalgalana dalgalana işe yetişilmiş, yazı makinelerinin takırtısı, zil sesleri, dosyalar, kâğıtlar, rakamlar arasında bol duman yutup...

Zehirleniyoruz, zehirleniyoruz vallahi...

Açık pencerelerinden, kentin, klakson sesleriyle sivri sivri çıkıntılar yapan bol güneşli güröltüsü girerken,

*Bir perde işini bile yola koyamadılar iki yıldır.
Laf söyleyen çok, iş yapan yok.*

gökyüzünün, tarlalardan dağlara doğru uzaklaşan maviliğini anımsatacak içten gelen gülüşler beklenemez kuşkusuz bu iş yerlerinde...

Arada bir de deli deli gülünmese! O da sinirden. Bir koşuşturmadır gidiyor. İki lokma ekmek için. Herkeste bir geçim, bir, yarın ne olacağız kaygısı. Her şey karışık, her şey bozuk... Dalaverası dönen, arkası olan kekâ! Yoksa, süriün dur, üç kuşuş maaşla... Nedir yani yaşamak! Anlamsız bir hayat.

Kolay değildir merdivenleri bu yükle çıkmak.

Nerde o, üçer beşer atlanarak çıkılan şen günler. Sahi neydi Boykot Nuri'nin o koşuşturması öyle. Sabah, ocuklarda da aynı telaş. Ya! Sahi!

Beşinci kata değin çıkılır soluk soluğa. Hiçbir şey ummayarak. Açılan kapının ardında, iki ihtiyar kadının, gün boyunca, ikisinin de ayrı ayrı değerlendirdiği, tatlar, umutlar, birbirini hiç tutmayan kederler, sevinçlerle, çekişip durarak, günü saniiyelerine değin didik didik edip huysuzluklarla doldurarak, havasını, dayanılmaz, yaşanılmaz kıldıkları bir ev içi bulacağını bilerek. Gene de girilir kapıdan...

Şu maydanozlara bakın, iki sap. Ana bunlar, bakılmaya muhtaç. Atsan atılmaz, satsan... Ya insanın kendi hayatı? Gün görmeden, yaş oldu kırk. Ne kendine fayda, ne insanlara. Hiç... Akşam yemeği tasası olmasa, balkona çıkıp, koltuğa, şöyle bir yan gelip otursa insan. Ağrıyan bacaklarını uzatarak bir fincan kahve içmek! Yaşamak budur işte. Hele bir de akşam sofrasını kurup buyur diyenin varsa... nedir ki dışarda çalışmak kadın için!

Sonra, ara yerde sessizce durularak, evin havası koklanır. Bu, tanımlamalara sığmayan, yaşayıp sinamadan bilinemez bir kokudur. İki ihtiyar kadının, sabahtan akşama değin, küçük adımlarla, odadan odaya, mutbaktan helaya, ön balkondan arka odalara taşıdıkları, geçtikleri yerlere yaydıkları, sabahtan bu yana, zamanın nasıl geçtiğini aşağı yukarı anlatan bir koku. Günün geri kalan bölümünü yaşayabilmek için, bu kokuyu almak gerekir. Uсталık isteyen bir iştir bu. İncelikleri bilinmelidir... Balık kokusunun artık aralıktan taşıp mutbakhlara dolmaya başladığı sırada, komşu seslendi: "Biliyor musun, bu mereti yemesi iyi ya, ille şu kokusu sonradan." "Ya temizlemesi? Ne ocak kalıyor ne de yer; batıyor." "Sorma olanları, bak geleceğim şimdi, anlatacam, bayılacak gülmeden." "Aman, güleyim valla-hi biraz. Bir sıkıntı..." "N'oldun be anacım gene? Yorgunsun yorgun. Ben baksana, bir ev işiyle... Belim gene hiç bende değil bugün. Gene iyi vallaha senin ihtiyarlar. Eski toprak... Dur elimi bulaştırmışken şu piyazı da yapıvereyim de..." "E hadi. Ben de köfteyi bari... Çıksın aradan. Bi de çay demleyim." "Yaşa. Gene ne fayda varsa senden. Balkonda mı seninkiler hâlâ?"

“Herhalde. Daha arkaya geçmek nasip olmadı.” “Ha hay... Ölürüm ben vallaha.” “Of of!” dedi, yüksek sesle. “Şans işte. Herkes bir anasını, bir kaynananın kahrını çekiyor. Hümeysra diyelim. Kuş gibi bir anacığı. Gene de burunlar zavallıyı. Bizde o bile iki tane. Canım eve gelmek istemiyor. Bizimki yaşamak değil, hamallık zaten canım. Doğru söylüyor çocuklar. Yalan değil vallahi, koyun gibi yaşıyoruz. Daha bi, servisin işlerini yoluna koyamadık. İnsan değiliz canım, insan değiliz. Üç kurşumuz elden gitmesin, diye duyduğunu duymazdan, gördüğünü... Daha evden içeri girerken bozuluyor sinirlerim...” Az önce kaldığı bir yerden tutup sürdürdü düşüncesini: Evin kokusu! Kapıdan girer girmez onu duyar insan. Mutbaktan doğru bir ıhlamur kokusu mu geliyor?

Karanfil, halvican, tarçın bile konmuş içine. Dolabın ta üst gözleri karıştırılarak. Sandalyeden düşüp bir de kafalarını kıracaklar.

Bu, iki ihtiyarın arası iyi demektir. Ya da ‘Büyükhanımın keyfi yerinde!’ Kapıyı açar açmaz insanın yüzüne çarpan bir havasızlık! İşler fena. Ya kimse odasından çıkmamıştır, ya da...

Helaların sifonu bile çekilmemiştir, sabahtan bu yana.

Oğlan anasıdır büyükhanım. Uzun boyu, yünlü giysileri, bej krepdamur başörtüsü, esmer ince yüzüyle, kaç kez geçer bu kapılardan gün boyunca. Kız anası, pazen entarisi, beyaz yemenisiyle, yana çekilip büyükhanımın yoluna biçimsiz bir zamanda çıkarak, onun geçmesine engel olmuş olmanın ürkekliği içinde. “Geç buyur. Dur ben çekileyim şöyle” demiştir yavaşça. Yavaşça, bu evde yaşamının minnetiyle ezilerek... “Çıkamadım bugün mutbaktan” dedi komşu, gene elbezi asarak camın önüne. “Pek enginlerdesin bugün sen. Yanaklar gene al al...” “Aman vallahi! Çok sıkılıyorum. İki sap maydanozu başedemedim şurada. Ne yiyeceğimizi de şaşırdık zaten.” “Sorma!” “Kuş olup uçuvermek istiyorum. Öyle daraldı yüreğim. Hani

öyle pek bi sebebi de yok." "Yaşımız o yaş. Dar gelir oldu dünya. Ne uykun uyku, ne... Dünyanın desen, hiç tadı yok. Sen gene bana sor, o, kuş olup uçmaları. Bizim oralar şimdi... Anlatım sana kaç defa. Bi görsen, sade gül, sade yeşil, sade ağaç... ah! Nasıl anlatayım sana. Peynirimiz, tereyağlarımız, yoğurtlarımız... Bir havası vardır, Tanrı seni inandırırın... açma benim dertlerimi sen, açma... Boş geç." Gülüverdi komşu gene, beklenmedik bir zamanda. "Arsızlığa vurmasak, yaşanacak gibi mi! Ne diyecektim, ha, hastalandı seninki... Büyükhanım." "Ya!" "Ya! Bildiğin gibi değil. Yatarsın gülmekten. O gitti, geldi bir başkası yerine. Bal akar oldu mubareğin ağzından. Kibri kurumumu kalmadı. Can tatlı bilir misin?"

"Hastalandı büyükhanım." Eh! Bir bu eksikti. Buna mıymış sıkıntı acaba? Yok. Birden bastırırverdi.

Çeken bilir büyükhammın hastalığını. Kibardır o; soyludur. Dayanamaz baş ağrısına bile. Kız sever ama onu. İçerleyen oğlan. 'Saray artığı, padişah gerisi' diye adlar takarak. Onun saraylı inceliğine karşılık, ağzını şapırdatır yemek yerken. İnadına. Kız,

Baba da güler. Bi çocuk da o zaten. Dairesine gitsin gelsin, rakısını içsin, kızıyla, oğluyla tavla oynasın... Evmiş, anasıymış, sıkıntıymış, haberi bile yok. Bi çeken var nasıl olsa...

beğenir kız babaannesini. Kendi kısa boylu çünkü. Kara kaşlarını çatıp sessizce güler oğlanın hallerine, destekler bile gizlice, babaanne görmeden, ama uzun boylu kadınlara bakarken, gözlerini kısar. Gülmesi birden kalır öylece yüzünde. Onun da boy derdi...

Oğlan da, inadına levant. Baba tarafına çekmiş... Güzel kadinmış büyükhanım, gün gibi ortada. Esmer, ince, duygulu. Arka bahçeye bakan balkonda, akşam güneşine karşı, uzanır, asmadan bir filiz koparırmış; beyaz dişlerinin arasında hafifçe

ezerek, mayhoş tadını duymak için. İçeride, sofadaki sedirde, sarmaşıklardan süzülen güneşte, gür kumral bıyıkları pırıldayan genç bir adam tambur çalarmış. Güzel davudi sesiyle şarkılar söylermiş; sevdalı; ovulmuş tahtalarına, ince yürüdümler serilmiş sofalara, ceviz konsollara, karpuzlu lambalara doğru hafifçe yayılıp oralarda kalan.

Şimdi bile sürmelidir gözleri büyükhanımın. Süzülür. Ağzını da tıpkı gençliğindeki gibi kibarca büzer, oğlan,

Koca boyuyla, koca üniversiteli herif, hâlâ çocuk. Babası...

inadına gidip anneannesinin, çok iş yapmaktan vakitsiz tutulmuş, ağırlı, dul, fakir dizlerine yatınca.

Çocuklar varmış, köşkün, pencerelerinden sarmaşık güllerin kokuları dolan üst kat odalarında, serin kerevetlere yatırılmış, bürümcük örtüler üzerlerinde... Uyanınca, taze çöreklerle çaylar içmek için, gonca ağızları aralık. Çok sevmişler birbirlerini, çok. Roman gibi. Bir zamanlarmış onlar da, bir eski zamanlar...

“Oysa ben,” dedi, “haldır haldır koş oraya, haldır haldır koş buraya. Dairede onun bunun ağzının kokusu, evde bunların derdi, kadınlığımı, insanlığımı unuttum. Her birini idare edeceğim, diye ezil dur aralarında. Aman garip anama laf gelmesin, aman çocuklarım! Ben de kibar olurdum öyle rahat yaşasam. ‘Bizim soyumuz, bizim soyumuz’ der durur. Soyu batası. El el üstünde, el şeyinin üstünde, oturmuş köşelerde ömrü boyunca. İnsanı insan eden pulu çulu değil, usudur usu. Doğru tabii; geçen gün oğlan söylüyordu... arslan oğlum benim. Helal olsun çocuklarıma...” Komşu, elinde çay bardağıyla gelince, güldü, “İlle getirir o bardağını da...” “E yapamam bunsuz. Ağzımın tadı. Aman yoruludum be Nedretcim.” “Hadi bitti benim işim de burada. Geçelim balkona rahatça. Çorba ister şimdi. Hali hatırı sorulsun, diye bekler. Neyse duymadılar geldiğimi

de, şunlar çıktı aradan. İyi oldu. Uzatıp bacağımlı... N'oldu buna böyle. Pek kolay hasta olmaz ama..." "Koyayım ben çaylarımızı. Nerde senin süzgeç gene yok ortalarda... Çok beter oldu canım çok. Bişey dokanmış olacak ona. Vay vay vay..." "Hasbam alışık değil şimdinin yağlarına falan. Pek bilir ağzının tadını. Çekseydi benim çektiğim öksüzlüğü, anacığımın..."

"Çift kapılı koca konakta yaşadım ben. Koca konak. İki yanından inen mermer merdivenleri, her sabah iki evlatlık kız yıkardı. Biri sodalı sabunlu su döker, öbürü sıkıca süpürgelerdi..." Buldun evlatlık kızları şimdi. Kendi boğazımıza yetişemiyoruz. Anlatır anlatır bunu anlatır. "Köşkün arka kapısına erzak arabalarla, çuvallar dolusu, tenekeler dolusu gelirdi..." Gelir elbet. Haydan geldikten sonra. Okuyor anlatıyor çocuklar işte. Öğreniyoruz doğurduğumuz çocuklardan biz de. Yemiş içmiş hoş geçmiş veziri vükelâsı. O saraylar, o yalılar, o sultanlar, o saltanat! Neyle!

"Anlatır anlatır, köşke gelen erzakı..." dedi, süzgeci ararken kaşıklıkta. "Eh biz de yarım kilo yarım kilo alıyoruz kıymayı kasaptan. Beyimiz rakısını içer ama. O da ayrı mesele." "İçer. Bizimkini de bilmez misin. Hiçbir şeye para olmasa, o merete bulunur." "Ben eşek olduktan sonra, semer vuran çok olur. Ne yapacaksın, böyle kurulmuş düzen. Şimdiki aklımız vaktiyle olsaydı. Şimdi öğreniyoruz, kadın neymiş, insan neymiş, yaşamak neymiş. Dedim ya doğurduğumuz çocuklardan. Onlar okuyup öğrendi, biz..." "Ah gözleri kör olsun. Hep derim bunu derim. Okutmadılar, okutmadılar. Kaldım böyle kör cahil. Sen gene benim gibi misin canım. Parti marti, hükümet daire derken, gene çıkarsın işin içinden. Ben! Öküz gelmişim, öküz gidecem. Estaffurullah falan deme, bilmez miyim kendimi canım. N'apayım, düşüncelerim çok ince, ama aklım ermiyor yoksa." "Okuyanlar ne yapıyor. İşte (6) numara. Üniversite bitirmiş de ne olmuş. Doğur çocukları sen peş peşe, otur aşağı. Ha o, ha ben şimdi. Neye yaradı okumak. Eğer okusaydım ben! Duman attırırdım duman. Her şeyi düzene koyardım vallahi,

her şeyi. Bana bak, bırak lafı şimdi ya, kurs murs var mıydı bugün?" "Yok, sanmam. Neye sordun?" "Nerede kaldı bu çocuklar?" "Gelirler. Yürümüşlerdir. Hava güzel." Komşu çayı koyarken, yarım bıraktı. Yumruk yaptığı eliyle, kafasını tokmaklayarak gülüverdi. "E Allah alsın bu benim canımı. Ha hay! Hani asmadın ya çamaşırları. Güneş geçecek. Hadi ben asayım şunları. Bitir sen de mutbağı, öyle içelim çayımızı." Komşu söylene söylene giderken, şenliğini sürdürüyordu: "N'apsın oğlan benim gibi yarım akıllı anayı. Ne kadar dalgaya alsa yeri canım. N'apsın oğlan benim gibi anayı... Ha hay!" "Hepsi öyle" dedi. "Şimdiki çocuklar! Kız, evladım yumuşak başlıdır ya, oğlan aznavur. O da babasıyla... Sultani Yegâh koymuş adamın adını..."

O da güler. Ne gamsız, ne geniş adam. Rakısını içsin, bıyıklarını tarasın. İyi ki bir memuriyeti var bari...

"Sever, ama hiç beğenmez babasını. Diyor ki, bir cins ki bunlar der, dünya sadece kendi küçük gırgırları için varolmuş sanki der. Doğru. Beyimiz, hiçbir zaman, ben neyim, bu dünya ne, diye düşünmemiştir. İllet oluyor çocuk. Doğru."

Aman! Of, ince meseleler bunlar. Filozofâne!

"Ben" dedi, iki kaşının ortasına vurarak, "anlıyorum bu çocukları, ama doğru, okumadık biz. Fazlasına aklımız ermiyor. Koyun gibi yaşanmaz, insan dediğin bir işe yaramalı. Ama... İşte şu evi aldık, başımızı soktuk benim gayretimle. Çok şükür çocuklarımı da okuttum. Gezmeyi eğlenmeyi unuttum, başlarından ayrılmadım. Daha ne yapayım. Ama iş bununla bitmiyor işte... Anlıyorum ama..." O sırada, hafif bir esinti, balkondan doğru, ihtiyaçların gülüşen seslerini getirdi. İçine yayılan ferah duygu, bir an durdu, sonra tüm vücudunu saran ateş, elini kolunu kesen bir ter olup boşandı. "Sinir sardı vücudumu!" dedi. "Sinir sardı. Ben iflah olmam artık. Yorgunum, yorgun. Bunların derdi bitirdi beni." Canı mutbaktan çıkmak, düşünce-

lerini kapıp koyverdiği yalnızlığından ayrılmak istemiyordu. Dönüp dönüp bir yerinden tutuyordu, sürdürüp getirdiği düşüncelerini... Kapıdan girer, bir an durur. Bir an durup dinlemek gerekir evi. Sessizce dikilerek pabuçlukta, baştan başa bir bakılır, salona, güneşe karşı çekilmiş perdelere, koltukların duruşuna, yatak odalarına giden aralığa. Çoğu zaman, ihtiyarların ikisi de yoktur ortalıkta. Ama, gün boyunca bekledikleri için, kapının açılışını hemen duyarlar. O, orada, elinde anahtar, öylece, yorgun, kuşkulu, çevresine göz atıp ortalığı dinlerken, görünmeyen, duyulmayan, eve dağılmış bir kıpırtı, bir, tetikte duranların tutulmuş soluğundaki sessizlik ona doğru yayılmaya başlar. Ayakkabılarını çıkarıp terliklerini giyer, hep öyle, kulağı evin en hafif soluk alışını duymaya hazır, mutbağa girer, elindekileri bırakır. Sonra, salona dönüp, boydan boya bir göz atmak gerekir. Göze çarpan bir şey görülmezse, yatak odalarına giden aralığa girilebilir. Tam aralığa girildiğinde, kapının gıcırıtması hemen cevaplanır: "Ah! Ah..." Büyükhanımdan çıkmışsa bu ses,

Öbürünün sesi soluğu duyulur mu ki! Çok eski yıllardan beri söylenen bir ezginin izdüşümüdür anneanne, evin içinde. Ürkektir. Yerlere yavaş yavaş basar. Yatağına sessizce sokularak, usulca, 'Allah çok şükür!' der. Bağırarak inlemek, istediği geç verilirse, duvarı güm güm vurarak hırslandığını belli etmek, büyükhanımın tekelindedir. Oğlan anasıdır o. Soyu sopy belidir üstelik. Egemendir elbette.

bu "ah ah!", büyükhanım yatağında yatıyor, başı ağrıyor, damarı üstünde demeye gelir. Ürperir hırsından. Anneanne o zaman, evin en göze çarpmayan köşesinde, loşluğa sığınmış, ağladığı belli olmasın diye, gül suları sürünmüş, dertop oturuyordur. Çakır ela gözleri kıpkırmızıdır. Çarpıntılar içinde, kızının gelip onu bulmasını bekler. Savunur kendini fısıltıyla kız gelince, gelip sığındığı köşecikte onu bulunca: "Yok vallah bir suçum be yavrum. Neye zıtlandı gene bugün bilemem." Gözlerinden iniverir yaşlar. Hiç bitmeyen o yaşlar! "Pek huysuz. Ne-

reye gitsem gelir arkamdan. Kalk der, oraya ben oturacağım." Annesine bakarken, ağzının içinde kocaman olmuş bir soluğu tutar. Usançla, "Aldırma, canı cehenneme. Gebersin. Ne üzülüyorsun sen de" der, dişlerini sıkarak. Annesi, "Doğurduğum oğlanları mevlam aldı elimden, kızcağızımın başına bela oldum" demez. Ama o duyar. Bunalır. Koyu kahverengi halkalı, açık kahverengi gözleri dolu dolu olur... Aralığa girdiğinde, eğer büyükhanım, "Nedret, sen misin kızım?" diye seslenmişse, anneanne, hemen, o sessiz yürüyüşüyle çıkıverir bir yerlerden. Yüzü güler, dört döner: "Çay koyayım mı? Yorğunluğunu alır. Dökün bir su, serinle..." Büyükhanımın kapısına doğru gözünü kırparak sorar usulca: "Nasıl bugün?" Fısıldar anneanne: "Aman aman değme. Zararı yok." Sonra hemen seğirtir büyükhanımın kapısına, "Yapayım mı bir limonata, içer misin?" Büyükhanım kasılır, "Eh fena olmaz. Şekersiz içilmiyor ki o zıkkım da. Şekere de bunlar izin vermiyor..." "Atarım iki topacık ben sana. Duyurmayız onlara." Odasına yürür. Şişen soluğunu, dişlerinin arasından, yavaşça sızdırır: "Zıkkım!"

"Gelemezler vaktiyle eve! Bu kadın sinirli, asabını bozmayalım mı diyecekler. Ortalık karışık işte. Merak ettiğimi biliyorlar. Nerde bu domuzlar! Saat kaç oldu. Uğrayın bir kere eve de, sonra ne cehenneme..."

Komşunun sesi geldi aralıktan: "O aldığım çizgili çarşafların boyası çıktı be komşum." "Yapma. A, yazık. Bahar gibi olur onlar. Yıkadıkça güzelleşir. Bildiğimiz çözme." "Valla bilmem. Onun da taklidi çıkmıştır. Ne kaldı bozulmadık. Yıkayım dedim bari yeniden bir su." Muslukta ellerini sabunlarken sordu: "N'olmuş bizimkine. Sırım gibidir. Numara olmasın?" "Yok, yok, deme öyle. Değil. Aman bi kussun, bi kussun. İçi dışına çıktı. Aman yavrum, parçaladı kendini anneanne. Sildi pakladı. Naneler limonlar kaynattı. Melek canım melek. E, bizim oralı, sıcak olacak elbet kanı. Ha hay! Her bir şeyleri sakızlar gibi yıkayıp astı."

“Melek canım melek. Onun naletliğine, hani tövbe büyük sözüme, ölsem...” “Sen onu gençliğinde görecektin. Dulluk бүктü belini. Vakitsiz бүктü anacım. Vallahi baktım biliyor musun. Öyle baktım ki...”

Ayak sesi! Geliyorlar galiba. Bi gelseler hayırlısıyla, sıkı bir zılgıt!

“Bilirim. Sen hiç anlatma bana o sıkıntıyı. Çeken bilir. Tam yedi yıl baktım kayınvalideme. Yedi yıl yatalak. Helali hoş olsun. Ama, bi günde, bi, Allah razı olsun dese ya. Emin ol, bir kere bile dememiştir. Öyle görmüşüz anadan nineden, kocan iyi, n’apacan! Çocuklar desen...” “Ayol nerde kaldı bunlar? Hiç böyle gecikmezlerdi. Senin oğlan da gelmedi değil mi?” “Beni de salma meraka. Ne var, gelirler, koca çocuklar. Düşme böyle üzerlerine.” Kızarmış balık kokan aralığın karşılıklı iki penceresinde, yol yol akmış islerin karşısında, iki kadın sıkıntılar içinde sustular, kısa bir süre, öylece, açıklanamayan bir duyguyu hızla büyüterek. Sonra komşu, bir sürü gülüşü yansıtan, birbirine çarpıp parçalanan küçük sesleri bir araya getiren bir kahkahayla güldü: “Bitirim kadın canım vallahi! Çocuklara bozuluyor çok. Geçmiş olsun büyükhanım deye uğradıydım beş dakika, lafın üzerine gitmişim. ‘Canım her şeye küfrediyorlar’ diye kızıyor. ‘Gazete okurlar, küfrederler, radyo dinlerler küfrederler, akşama kadar bela okuyorlar evin içinde. Abdülhamit efendimiz zamanında da vardı böyleleri’ diyor. Hükümetin, büyüklerin işine karışılmazmış. Baldırıçıplakların işiymiş bu. Bak bak görüyor musun ne laflar. ‘Çok belalar geldi onların başına. İpe çekerler adamı ipe!’ diyor” Komşu kahkahayı yineleyip sözü bağladı: “Senin anlayacağın, kendi hayatından korkuyor.” “İllet!” Komşu, birden şişman güleç yüzünün tüm anlamını kaybettiren korkulu bir anımsayışla sustu. “Bana bak komşum” dedi. Sesi, kendi sesine benzemedi. Yüzünü saran kırmızılık, şişman yanaklarında sarı lekeler bırakarak kaybol-

du. "Neye sorup durursun sen çocukları? Bir şey var sende. Saklama allasen. Bildim halinden zati. İyi gelmedin sen..." "Yok canım, bildiğim bir şey yok. Merak işte." "Tuh Allah benim canımı alsın. Bana bak, hele tövbe çıkmış aklımdan, iki gündür benim oğlanla, seninkiler fısıldaşıp duruyorlardı. Ermez aklım bilirsin. Ama, bilirim, saklıyorlar bizden. Gene karışmış hükümetin işleri. Kaynıyormuş derler ortalık. Yürüyüş yapacakmış üniversiteliler, büyük bir şeymiş. Canım bu çocukların işi mi allasen. Ne karışır lar hükümetin işine. Ay, gördün mü başımıza geleni! Canım, çocuk oyuncağı mı bu işler..." "Dur hele canım. Başlama ağlamaya. Hükümetten izin alıp da yürüyorlar. Biliyorum ben. Dur bakalım, gelirler..." "Olmaz be anacım, olmaz. Karışmasınlar böyle şeylere. Olmaz..." "E, ne yapsınlar canım, kendi okullarını kendileri idare etmek istiyorlar. Kimin dayısı, arkası varsa onun düdüğü ötüyor. Burslar falan... Sınavları bilmemneleri okuyoruz işte gazetelerde. Binbir oyun dönüyor... Neyse şimdi. Hadi gel artık bitir şu işini de, zehir oldu çayın demi. Bakayım ben de şuna, bir hatırını sorayım da naletlenmesin. İçinden gelmese de, mecbursun gidip sormaya. Gitmesem dünya yıkılır sanki. Yıkılsın be! Gitmeyi-ver! Adam değil, ipi kısa bağlanmış sığa ben..." "Bana bak, söylenme hele, dinle beni..." Gülüverdi komşu ezilmiş kısık bir gülüşle. "Nasıl güler. Allah canını almasın senin." "Ah! N'apacan! Seninkine gülüyorum; gene geldi aklıma. Bir yandan kusuyor, bir yandan, 'Allah razı olsun dünürümünden, Allah tuttuğunu altın etsin dünürümün' deye... Bak bak! Yarın iyileşsin, başlar gene pofur pofur... Gülecem, tutuyorum kendimi. Anneanne gene parçalanıyor koşuşturmaktan. Yüzü bi gülsün anam, bi sevin sin. N'apmış bilir misin?" "Başladı gene bi gülüp, bi ağlamaya. Ömür kadınsın vallahi sen." "Valla, kalmadı sinir minir bizde kız." "Ee?" "Yüreğim şişiyor na böyle. Na işte, tam oldu, uyandı benim kızlar. Bekle içerim çayı artık. E'si, acıdı, herhal hastalandı deye, çıkar sen parmağındaki akik yüzüğü, ver büyükhanıma. 'Pek seversin sen bunu, al senin olsun' deye. Başladı zırlıtısı benimkilerin. Bakayım ben şunlara önce..."

Öylece kalakaldı musluğun önünde. Bıkkınlığı, yorgunluğu artıran bir görüntü baskını oldu, aralıktan ona doğru. Tepeden umulmadık bir cayırtıyla kocaman bir kuş geçti, deniz kenarlarını anımsatarak. Başını kaldırıp aralığın tepesinden görünen küçük gökyüzü parçasına baktı. Ne yapacağını bilemediği bir zamanı yaşıyordu. Gözü dalan bir insan nasılsa, öylece tüm varlığı dalmıştı. Bir iki saattir içini saran sıkıntı, dağılıyor, genişliyor, yayılıyor; gelip geçmiş tüm yaşamı bir yerlerden ona doğru akıl almaz bir hızla akıyor, çevresinde toplanarak onu sarıyordu. Tüm olarak kavrayamıyordu yaşamını, ama o yaşantının içinde, sanki bir roman okumuşçasına, o romanın kahramanı ile arasında kurulan yakınlık gibi bir yakınlıkla, kendini buluyordu. Kadının biri olarak bildiği kendini, okumamış, öğrenmemiş, çocuklarına ancak ortaokula değin yardımcı olabilmiş bir kadın diye bildiği kendini, anlamsız bir yaşamın kör sürücüsü kendini buluyordu. Değişmişti. Anlatamazdı nedir bu değişiklik. Seziyordu.

Çarşıya kestirmeden gitmek için Atatürk Meydanı'nın arkasındaki o yola sapınca, işte tam orada geldi bastırdı o sıkıntı, birden. Tam orada. Gençler geçiyordu dört bir yandan. Fakülteler dağılmıştı. Dört bir yandan çıkıyorlardı. Birer ikişer, üçer beşer...

Bir bakışması var kızla oğlanın! Gazete okurken, radyo dinlerken... Bir bakışıyorlar, sonra fırlıyorlar.

Buydu Boykot Nuri'nin telaşı!

Şimdiye değin yaşamış olduğu yaşamını orada, musluğun başında bıraktığını sandıran bir duygu coşkunu içinde, yeniliğini, yenilenmiş kendini aldı, aralığa doğru yürüdü. Kolları omuzlarını acıtarak aşağı doğru sarkıyordu. Soluğu ağzına büyük geliyordu. Anlayamıyordu daha. Çocuklar, sınavlara hazırlanırken, arkadaşlarıyla tartışa tartışa sabahlara değin ders çalıştıklarında, hep yanlarında olmuştu. Çay kahve yapardı onlara, uyuyakalanların üzerini örterdi.

Niyeydi? Bir doygunluğa varıştı o.

“Doğurduğumuz çocuklardan öğreniyoruz yaşamayı” demişti, komşuyla konuşurken. O sözünü düşündü bir an. Büyük bir soluk aldı, toparlayamadığı düşünceler içinde. Aralığa girdi. Küçük odadan uzanıp, arka odanın balkonuna baktı. Büyükhanım, omzunda hırkası, koltukta oturuyordu. Anneanne, dizinin dibinde yer iskemlesinde. Karşılıklı kahve içmişler, konuşuyorlar. Büyükhanım solmuş biraz; kurulup oturmuş gene de.

Esmer, kuru ellerini karnının üzerinde bitiştirmiş kibarca. Saraydan çıkma gül yüzüğünün yanında, anneannenin akik yüzüğü.

Birden midesi ağrıdı. İki kat oldu. Ağzına ekşi su dolup avurtları kamaşınca ya değin bekledi. Sonra, yanakları ateş içinde, usul usul doğruldu. “Sanki,” dedi, “tapuluyum bunlara. Şunun kasılmasına bak. Annem de! Ne yaltaklanır buna böyle. Hizmetçi ruhu var onda da. Allah her şeyin belasını versin. Ezilenler ezilenler! Allah onların da belasını versin. Ezilmesinler be!” Bir ağlama geldi içinden hüngürtüyle, tuttu kendini. Gözü duvardaki aynaya ilişti, tıpkı kızla oğlanın bakışları... Çarşıda rastladığı gençlerin bakışları da... Tıpkı...

Ay, bi hoş olmak var ya... Ev uçarsa insanın çevresinden... Hani...

Dikilip duruyordu. Sonra kulakları uğuldamaya, memeleri sızlamaya başladı.

Çocuklar! Nerde bu çocuklar. Nerde çocuklar... Çocuklar...

Gözü yeniden aynaya ilişti. Baktı, baktı, baktı...

Akik yüzük de büyükhanıma.

Yüzünde tıpkı kızıyla oğlunun gözleri, kolunu uzattı, hırkasını aldı askıdan, ağır ağır döndü, kapıyı açtı, çıktı, usulca kapadı. Sonra çocukların bacaklarındaki dirime eş bir dirimle, Boykot Nuri'nin ivedilenmesine eş bir hızla, merdivenlerden koşa koşa inmeye başladı.

Mayıs, 1972

Dumanaltı

Başını çevirmedi.

Çevirip biriken kalabalığa bakmadı. İpek eşarbını bağlamış, yeni dikindiği mantosunu giyinmişti. Jandarmaların arasında, her zamanki ince sessizliğiyle yürüyordu. Rengi uçmuştu yüzünden. Bir gözleri kalmıştı, çakılı. Çevresinde kimseler yokmuşçasına, yukarı, gün yalımıyla ışıklanan dağlara doğru bakıyordu. Yürüyüşünden de durumuyla ilgili bir anlam çıkarılamazdı. Sanki, çarşıya gidiyordu. Kuka, tıg, emzik alıp dönecekti.

Kentin bu Kayabaşı semtinde, bütün sokaklar yokuş yukarı gider. Her yolun sonunda, dağlar görünür. Çıktıkça açılır hava. Güneşlenir, aydınlanır. Tozsuzdur buralar. Kayalık. Aşağıda, hükümet caddesinden geçen büyük çarşı yolu olsun, istasyon caddesi, kervansaraya giden anayol olsun, hep taş döşelidir. Eski çağlardan kalmazdır. Hacı Alibey konağına giderken geçilen Beyler mahallesinin, Kale'nin çevresini dolanan yolun, o zamanlardan bu yana, nasıl böyle bozulmadan kaldığına şaşıılır. Toz, bağ yollarındadır. Ayak bileklerine dek gömülür yürüyen. İnce elekten geçmiş gibidir; pof pof eder... Yol boyunca sararan bahçelerde, bu tozlu yollarda, güneşten pişerek ezilip fırçmış kayısıların kokusu, iç bayılarak yayılır gezer. Bunalır sıcakta insan. Oysa Kayabaşı, yaylasıdır kentin. Esintili, serin. Karlı dağlara yakın, öyle ya...

Kentin bu Kayabaşı semtinde, her evin yanında bir kaya

vardır. Ya, aş damının bir duvarının dayandığı, ya ahırın, ya sundurmanın... Güzel kenttir burası. Eski kent. Gelip geçmiş uygarlıkları, bolluk günlerini, o zamanlarda yaşamış, bu kayalıkları, bu bağlık bahçelik ovayı sevmiş olan insanları düşündüren... Onlardan kalan bir şenlik, şölen havasını diri diri tutan. Türküleriyle, oyunlarıyla. Gelenek, görenek...

Yağmur boşandı mıydı, Kayabaşı'ndan doğru gelen seller, boz boz köpürür akar taşların arasından. Toz ne bırakmaz. Yol kenarlarında, taşların arasında biten otlar, küçük sarı çiçekler daha bi çoğalıp kaldırı-kaldırırırler başlarını suyu görünce. Bahçelerden kadın gülüşmeleri gelir; yıkanıp serinlemiş... Kahvelerin, lokantaların, kebabçıların havası değişirir yağmur sonu. Şakalaşmaların, açan güne karşı, tavlanın başına iskemle atıp oturmaların tadı artar. Birer cigara daha yakılır. İriyari, saçları gür kıvrıkcık, beyaz dişli, sağlam, güzel erkeklerdir, bu kentin erkekleri. Yüksek sesle güler, büyük kıllı elleriyle şakır şakır tavla oynarlar. Düğünlerde havaya ateş edilirken, fırlayıverirler ortaya. Küçük topuk vurmalarıyla oynarken, ağır ağır dönüp çat çarparlar ellerini havada. Bembeyaz dişleriyle gülerler her dönüşte, biraz sarhoş, kentin ünlü şaraplarıyla fırınlanmış kuzudan koca bir lokma ısırılırken dikilivermiş kaçak rakılarıyla... Dömbür düdüğü arasında, kebab ve anason kokuları dağılır bahçelerden...

Yolun sonuna, cipin durduğu Aslanlı Çeşme düzlüğüne gelince bir solukluk duraladı. Sokağın alt ucunda, şaşkınlıkla kararsızlığın arasında kımıltısız duran kalabalık, ürkek durgunluğunda biraz daha sindi. Kadınların yazmaları, örtmeleri, göğüslerinin üzerinde sıkıca kavuşturarak içine sığındıkları hırkaları, allı yeşilli belirsiz dalgalanmalarla birbirine geçiyordu. Kimseden ses çıkmıyordu. Bir, küçük kuşlar, durup dururken cikciklenip göğe doğru ağıyordu, bir de, bahçelerin kuytu-larından doğru, büyük kuşların hü hü'sü geliyordu; tok tok eden postal seslerine karşılık. Anlamsız, akıl almaz bir şeyle karşılaşmış kişinin, uçuklamış dudağı, boş bakışları, korkunun içinde bulunduğu zamanki durgunluğuyla, öylece bakıyorlardı. Erkeklerin kasketleri, lacivert elbiseleri, kadınların renkli

kümelenişi arkasında, koyu renk bir duvar gibiydi. Kaşlarını çatmışlardı. Başparmak sustalıların düğmesine basmaya hazır, ama kasılıp kalmış. Günlerdir kenti saran tedirginlik, kuşku, sinir gerginliği içinde, ne uyku ne durak. Ajans haberleri, hükümet meydanından en ıssızdaki bağ evlerine değin dizi dizi sıralıyordu haberleri: Anarşistlerin başı, Murat Muratinoğlu, doğduğu kentin yakınlarında, anayolda görülmüş, devriyelerin elinden kaçmış, ortadan kaybolup izini yok etmiş.

Kent, jandarmaya, kaçakçıya alışıktı, ama bu sefer başka türlüydü işler. Şaşıyorlardı. Alışılmışın dışında, kavrayamadıkları, o yüzden huysuzlandıkları bir durumdu bu. Kuş uçmaz sokak başlarına değin polis, jandarma sarmıştı ortalığı. Bir de bu sıkıyönetim başlarında! Murat için, 'Öğrencilerin başı' diye yazıyordu gazeteler. "Eşkıyanın azgını değil ya!" diye yanıtlıyorlardı. Soruyorlardı: "Bu anarcist ney ki?" sonra düşünüyorlardı: "Bizim sendikacı Mahmut'la, topal sürgün öğretmenin dediğine bakılırsa, bu bebelerin ettikleri bizim hayrımıza emme..."

Başını onlara çevirecek sandılar. Gene çevirmedi. Hafifçe eğilerek cipe girdi. Valinin karısının sarışın başı, köşe başındaki Arif Bey konağının üst kat sofasının, orta penceresinde görünür gibi oldu. Asmanın dallarının arasında siperlenmişti. Kalabalık öylece orada durmak için yaratılmış, orada unutulmuşçasına, anlatılması güç bir kalakalmışlık içinde, Gülgün'un cipe bindirilişine bakıyordu. Beş jandarma, bir yüzbaşı, iki teğmen... Güneş vurdukça, stenler, Kayabaşı'nın kayaları gibi çakıp çakıp göz alıyordu. Cip hareket ederken bir kıpırdanma oldu kalabalıkta, ama köşeyi döndüğünde eski donmuşluğa dönmüştü. Gülgün'un iki yaşındaki kızı, halasının kucağında, ona sarılarak, "Anne atta!" dedi. Güldü, elini salladı. Da, kalabalık gene öyle... Bu susmuş kalabalığın arasında, ilk sözü söyleyecek olanın gücü, kalabalığı yakasından tutup sarsacak güce denkti. Öylesine şaşkın bir bitiklik içinde sinerek... Motor gürültüsü duyulmaz olunca, elti çekti aldı yemenisini başından. Çırpıtı, çaprazladı, saçlarının üzerine attı. Bir şeye karar vermişliğin uyumu içinde, kıvrakça çalışıyordu elleri. Yemeninin iki ucun-

dan tuttu, ensesinde birleştirip, kulaklarının arkasından dolandırarak, alnının yukarisına sıkıca düğümledi. Öyle kuvvetle çekip gerdirmişti ki, kaşları, gözleri şakaklarına doğru uzayıp incel-di. Bostanda, bahçede çalışmaktan kararıp sertleşmiş yüzü gerilince, göz kenarlarındaki çizgiler, beyaz beyaz ortaya çıktı. Yaşı belli oldu. Dişlerini ne denli sıkarsa sıksın, dudaklarının titreyişini durduramıyordu. Sözü ağızından çıkmadan, alt du-dağını, kan oturasıya bir dişledi. Gözleri, bahçelerin toprak du-varlarından, ağaçların hışılısından aşıp, Arif Bey konağının pencerelerine gitti bir an. Dimdik baktı: Baktığını göremeyerek yüreği öz başına acı acıya su sancıya çarparak içinden taşıp ge-len beni dölünü döşünü konu komşusunu giderek sokağını mahallesini kentini tüm dünyaları cümle insanları sarmaya ça-lışarak boğazı düğüm düğüm yakardı: "Bi dane Allağım sen beni bağışla, sen beni beni beni Allağım sen beni hırs bürüdü bağrımı vay ki bağrımı atarım ben bu iftirayı bu karezi bu vali-nin avradına yohtur başka çarem öykemi almam için odur ha-beri veren odur Muratımızın vay vay ki kimin aklına gelirdi Gülgün'un Murat'ı sakladığı hay gurban olduğum şu sevdanın guvvetine bak ki çocukluktan bu yana bunca yıl sonra hemi de bir avrat da varmış Murat'ın yanında biz bile bilmedik bi sen bilirmişsin Allağım bi Gülgün'um bir de vay vay ki bir de total öğretmen o gidinin sürgünü bilirmiş vay bilirmiş o bilmedik ol-maz bunca çocuğun öğretmeni yaşı kaç kaç yıldır burlarda her-hal ille o bilirdi vay benim başıma vay benim başıma..." İnce vücudu, içinden geçen, tüm varlığıyla katıldığı ağıda uymuş, belirsiz bir titremeyle ürperiyordu. Yıllar öncesinin acar Mih-risi, olanca tazeliğiyle, yılmazlığıyla kopup geliyordu bir yer-lerden, gözü pek, zorlu yaşamlardan. Karar vermenin son titre-mesiyle kasılarak, yakarışını bağladı: "Çünkü Allağım bu va-linin garısı yaktı. Gülgün'umuzun göz bebeğimizin başını teli-fonda çalışan güççük Seher habar getirdi ki bu valinin garısı te-lifon ederek candarma gomutanına sözünüz vardı hadi bakam hazır ededurun mantıyı deyi gah gah ederek mücdeler vererek vay mantı mı düşünülürmüş gan giderkene ortada aa bir man-tıylan olur mu buldum budum Murat'ı buldum Kuyucuların

Ali'nin evinde saklanıyor deyî söyleyip anlatmış ki Glgun'um bir danem iinin yangınıni dost bilip bir valinin arısına bahalarda gezerkene annatmış nasıl sevdi Murat'ı onu daha ortaokullarda okurkene gaymakamın z varmış Glgun'da onun için dayısının oğulları vermemişler Murat'a deyî bah bah ryon mu ız sen mi aldın bu lakırdıları ddğē goyup frecek işleri vardı helbet gaymakamla hanı neye Velî'nin darlasından yol eti de onlarınki durur yerinde helbet arayı bozmak istemezlerdi gaymakamlan hanı ız bu eski gurdun masalı değēl mi bizi de borlarda eşşek yerine goydukları yetmedi mi ari kaçacaklardı helbet Murat'la gidip Ankaralarda okuyacaklardı bahar almış gidinin azgınları dve dve  ay yataklarda yavırım Glgun'um Murat da çıktı etti helbet eder ız canına ıymasın deyî bu guyucuların Ali de o da Murat'ın arkadaşıymış o da severmiş Glgun'u acele dnr ndermiş deyî annadarak candarma gomutanına he ya bi şey edemediler Ali'ye Ali kimin oğlu Hacı Mustafa'nın helbet erişemediler hemi de iki bebe bilem olsun da iki yıl  yıl esin de gene de ş sevdanın guvvetine hey kurbanlar olduğm Allahım vay yavırım. Seher'im vay ızım benim işte byle bir dane dane ezberine almış iki znden dizi dizi yaşlar akıtarak koptu eldi habar etirdi candarma gomutanı şaşarak pravo hanımefendi pravo diyerek oh etmedik mi biz de açırmadık mı Murat'ı bir de yanındaki ara ızı çizmeleri çekmiş ayağına erkek gibi bir akıllı bahar o ız da maşallah açırdık arka kapıdan bostanların arasından ayalara arkadan opup elen topal srgnn, Ali'ye Glgun'um yavırım dudakları bembeyaz olarak Glgun'umun idin opun durman ben adınım bebelerim var bana bir şey edemezler deyî ya edemezlermiş adın ız diy nedikleri mi var bunnarın vay neyimiş bunnar byle opun ayalara edin diyerek içi dkendi yavırım ince elleri titreyerek vay vay ki iflah olmaz bu Glgun artık candarma eldi kapısına trecekler mapıs damına orospu mu bu vay vay ızım sayılır benim ince nazık yavırım benim Allah belanı vere valinin arısı Allah belanı vere ağulanısıca anı suyla yumazlar anı anla hade şimdi atarım bu iftirayı ben de sene temizle ayri hade..."

Motor sesinin duyulmaz oluşunun ardından bir iç çekme-lik boşluk girmişti araya. Sonra kalabalık kıpırdandı. Mırıltılı bir dalgalanma oldu. Herkes birbirine bakıyordu. Baş ağrısı gibiydiler. Erkekler hafiften yürümeye, üçer beşer ayrılmaya hazırlanan bir aralanmaya girince kadınlar, omuzlarını kısarak birbirlerine sokuldular. O zaman elti, fırsatı kaçırarak olanın korkusuyla ivedi, “pekey öyleyse”, dedi. Sesi, herkesi ince bir sırt üşümesiyle ürperten bir gerilimle çıktı kurumuş boğazından. Hırkasını uçlarından tutup, öne doğru uzattı. Çekeleyerek göğsünün üzerinde kavuşturup bedenine sardı kollarıyla beraber: “Şimdi ben de sözümü söylüyom işte. Demedim bu zamana gader kimseye bir şey. Üzerimize gerek değil dedim, bizim işimiz gaydımız değil dedim emme, madem şimdi söylüyom işte: Bizim Mustafa askerkene, taa o zamanlar, görmüş bunu orlarda. Hepiniz bilirsiniz dediğim yer neresidir. Erkeksiniz, hep bilirsiniz oralar nereler. Biz gene demedik. Günahı vebalı gendine dedik. Gıymış nekahını hanım olup oturmuş dedik. Yaktı Gülgün’umun başını Allah da yaksın onun başını. Güvenmesin vali garısıyım deyi, güvenmesin. O vali karısıysa biz de adamık burda biz de...” Sözlerinin sonu bir hüngürtü içinde boğum boğum oldu. Gözleri yaşlarla dolmuştu. Tuttu kendini. Erkekler arasında bir iki kişi öne çıktı. Ona doğru geldiler. Omuzları düşük, renkleri atmış, avurtları, çeneleri tutulmuş bir hırsıyla, içten içe güm güm vurarak... Ölü günü gibiydi. Kollarından tutuyorlardı adamın. Söyleyecek söz bulamıyorlardı. Ya da söyledikleri sözler, yüzyıllardır yinelene yinelene artık bir duvanın alışılmış ezgisine dönüşmüşçesine, dedikleri dinlenilmeden, içinden bazı sözcükler acıyla sezilerek duyuluyordu. “Yapma Mihri bibim etme Mihri bibim candarmalar dört bir yanda dost düşman bilinmez oldu memleket bölündü yerin kulağı delik dur hele de gel hele gel gel de bir bağçaya Mihri bibi Mihri bibim bu durumlar başka durumlar bizim kaçak işlerine benzer durumlar gaymakamlık valilik işler değil iş büyük Mihri bibi vay ki pınar baştan bulanıyor memleket gaynıyor Mihri bibim bildiğin gibi değil gir bahçaya gel gel yürü seferberlik desen değil hanı bize annattığın Yunan gavru desen değil garışık

işler gel gel bir bağçaya büyük oyunlar dönderiyorlar yukarda aklımızdan aşkın böyle olmaz bu gidiş demiş galkıvermiş bebel asker geldi oturdu hükümeta dur hele Mihri bibim şakası yok bu işin Mihri bibim su mu getirin kız bakınman goyun gibi gapayın gapıları vurun vurguları..." Elti, "Allah, kız, yandı yüreğimin başı kız" dedi, bahçeye gidip dutun gölgesine çömeli-verdi. Başını ellerinin arasına alarak inceden inceye sızıldanmaya başladı. Dışarda oraya, kalabalık mırıltılı bir yavaşlıkla du-var diplerinden sine sine bayır aşağı çarşıya doğru indi. Kadın-lar bahçede, dut ağacının altında, eltinin çevresinde, top top oturmuşlardı. Kendilerini ağta dönen ezginin hüznünlü uyumu-na bırakmış, gözyaşlarını sessizce akıtarak iki yanlarına sal-lanıyorlardı. Evren, Tanrı, ölüm bilinmezsin tüm ürpertilerini, tüm korkularını yüklenmiş olarak kasıklarına saplanmıştı. San-cı içindeydiler. Ağtın acı veren ezgisi içinde, vurguları kuvvet-le bastırıp zıngıldatarak doğuyorlar mı, doğuruyorlar mı anla-yamadıkları bir duygu coşkunluğu içinde "Şu yalan dünyaya geldim geleli..." diyorlardı. Dizim dizim gözyaşları akıtarak "Allahallahallahallah..." diyorlardı.

Eltinin ortaya atıverdiği söz, dışarda, daha kahvelerin ora-ya varmadan büyümeye başlamıştı: "Valinin garısı zati çarşı-dan geçerkene nasıl o bacaklar öyle canım zati şeymiş bilenler var görenler var o zamanlar yüksek okullarda okurmuş bu vali bunu oralarda bulup sevmiş gencimiş gider gelirmiş helbet her bir yerlere nasıl o sarı saçlar o kısa etekler ya o kürk o çizmeler tövbeci olmuş avrat vali de gıymış nekahı soram kadının yıldız yaramış bir acele yükselmiş bu vali gaymakam muymakam derkene al sana vali avradın eniştesi zati Ankara'nın başşehrinde başları sıkıştı mı avrat doğru Anagara işleri trınk artık günahı vebalı..." Su gibi akıyordu yalan, büyüyerek, yayılarak...

Su denince... Sularıyla, hem de bağlarıyla ünlüdür bu kent. Ta yukardan dağdan gelen kaynak suyu, bu Kayabaşı ma-hallesine geldi miydi, evlerin içine girer. Kiminin bahçesinden, kiminin avlusunun içinden, kiminin aş damının altından geçer. Arkların içinden akar. Çok eskiden kalmaz bu arklar. Aşağı mahalledeki sıra konaklardan, lisenin arkasındaki koruluğun

kenarında sıralanan iki katlı evlerden, anacaddeye çıkan üç yolun ortasındaki taş köprüden, yanan hapishanenin oradaki kayalara oyulmuş mezarlıklardan bile... Osmanlı'dan çok önce kuşkusuz... Su, kayaların arasına girdi miydi, ta aşağıda, dağların koyağında, çağiltılı bir ırmak olana dek, binbir oyuga girer çıkar. Kayalar ki...

Korku içindeydiler. Hele kadınlar ne olduğunu anlayamıyorlardı. Bu bildikleri kaçakçılık işlerine hem benziyordu, hem... Kaçakçılığın her çeşidi kayalarda. Soyunda sopunda kaçakçı olmayan mı var! Jandarma korkusu, kurşun yarası bilmeyen mi... "Ossun! Eşkıyanın azgını değil ya, kaçakçı bu. Ekmek parası" derler. Bir girdi mi kayalara adam, koyver ucunu, kimse bulamaz artık. Jandarma dersin, onun da ya emmisinin oğlu, ya dayısı... "Candarma kim, polis kim kız, yabancımız mı!" denir. Ama, emir kuludur onlar. Hükümetin adamı. Burada içleri ezilir. Suskunlaşırlar. Gene ekmek karışır işin içine. Ana baba, çoluk çocuk... Bozulurlar. O zaman tutar bir ağıt düzer, en acılı yerine de bir jandarma kurşunu, bir kardeş kanı koyuverirler... Girdisi çıktısı kayaların, öyle, bulunur, izlenir gibi değildir. Osmanlı'nın zamanından bu yana neler gizlemiş oyuklarında. Kaçakçılar, dört bir yandan getirdikleri mallarını yığarlar kayaların arasındaki yerlerine. Valileri, kaymakamları öylesine uğraştıran kaçakçılar. Çoğu geceler, uykunun ölümle benzeştiği en derin, en koyu yerinde, kayalıkların derinlerinden tüfek sesleri gelir; memur karılarının ödünü patlatan. Oysa buralılar, alışıktır; özellikle bu Kayabaşı semtinde uyuyanlar, bir yanlarından, öbür yanlarına dönerler, tehlikeye karşı uyanır gibi olarak. Birçok erkek, kuytuda, yatağın sıcağında, karısının koynunda olmanın getirdiği güven veren duyguya kapılarak, yarı uykuda, elini karısına doğru uzatır, arar, sarılır. Kadınlar arasında ünlüdür bu. Gelinlerden birinin gözlerinin altı çöküvermişse o günlerde, gülüşüverirler: "Gız" derler, "Gaçakçılar da suskun böğünlerde ya! Ellaham..."

İlle bu iş başka işti. Bu iş Ankara'dan kopup geliyordu. Büyük yerden. Üç beş kaçakçıyı değil, kentin, doktor olmaya, yargıç olmaya giden tüm oğullarının, öğretmen olacak tüm kızları-

nın başında dolanan bir korkulu düştü. Bir karabasan! Damlara gerilen pestillerin kokusu dağılıyordu gene baygınca ağaçların yeşillerine doğru. Hem değişmiş bir şey yoktu yaşamlarında, hem... Ceviz çırpıma gidiliyordu gene. Tarhana kaynatmanın, pekmez kaynatmanın zamanıydı. Bir de bereketli yıl ki! Karlı dağlara doğru, yeşilin, pembenin görülmemiş bir coşkunluğu içindeydi koyaklar. Yılın ürünü desen öyle. Bahçelerde salça kaynatılıyordu kazanlarda. Cevizli sucuk, bastı ediveriyorlardı. Kış için tenekeler dolusu dut kurutmak, hevenkleri asmak, cevizleri içlemek, biber kurutmak, patlıcan dizmek, hep aynı. Yıllardır yapageldikleri... Sabahın erinde güneş kayaları kamaşık kamaşık aydınlığa boğarken, sıcağa kalmadan kaynak başında yün boyamaya giderlerdi. Kış boyunca dokunacak halıların ipini hazır etmek gerekirdi. Kök boyaları ünlüdür bu kentin. Kuru yaprak renkleri, solmuş tütün sarıları. Kırmızısı bir başka, yeşilin yeşili tanımlamalara sığmaz. Yün boyandığı günlerde sular, alvala alvala akardı arkların içinden. Duru su almak isteyen bir kadın, ark başına eğilir, helkesini daldırır, belinin inceliğinden, yüzünün kumral solgunluğundan umulmayan kaba bir sesle, "Naha e mi darağınız gırılsın gız, nettiniz bu suyu böle" der. "Birikti bebenin bezleri..." diye söylenir. Başının bir hareketiyle, iki örgü saçının birini bir omuzundan, birini öbür omuzundan arkaya doğru hafifçe savurup, helkeyi doldurduğu gibi, boyalı suyu eliyle toprak avluya serpeleyip, serinletir ortalığı... Bulgur pilavı yapar; ince bulgurun içine türlü çeşit ot katıp yanına asmadan küçük yapraklar toplayarak batırık hazırlar acılı. Turşu çıkarır, çorbayı kabartır, küçük patlıcanları, körpe hıyarları doğrar, içine nane, maydanoz, taze soğan, tere katar. Lengerin içinde zeytinyağıyla, koruk ekşisiyle harmanlayıp salata hazırlar. Çocuklar, tavuklar, kediler hep bahçelerdedir. Avlu kapısı açılıp da bakılınca, duvarların üstünden taa nerelere değin, ağaçların gölgesinde yayılır sesleri. Bağırır- lar, koşarlar, ağaçlara çıkıp oynarlar. Tüm kentin uyukladığı öğlesonu sıcağında, bazan vakitsiz öten bir horozun can sıkıntısı getiren uzun ötüşüyle bile bozulmayan o dingin havada, ağaçların altına serilir, mis gibi bir uykuya dalarlar. Buralarda ço-

cuklar hep temizdir. Gün boyu arkin içinde sularla oynadıklarından, deniz çocuğu gibidirler... Suları güzel, havası güzel, bağları, bahçeleri bereketli bir kentte, böylece yaşarlardı. Sevişir, çoğalır, doğan günle, batan günle... Oysa bir zamandır erkekler daha çok kahveye gider olmuşlardı. Canları sıkındı. Az konuşuyorlardı. Çoktandır, içip içip kadınları yürek çarpıntıları içinde bırakarak, uykuyu ikiye bölen naralar atılmıyordu, geceyarıları. Kaçakçılar bile... Gece sokağa çıkma yasağı vardı. Kadınlar beyaz örtmeleri karanlığın içinde dalgalanarak, bahçelerin arasından, gizlice komşuya geçiyorlardı. Erkekler evlerde toplaşıp oturuyorlardı. Seslerini örtüp basarak, birilerinden çekinerek, kulakları çevrede, konuşuyorlardı, bitirip tüketemeden. Aşağı kahvelerde kavgalar oluyormuş, diye haberler geliyordu. Kadınlar şaşkın şaşkın bakıyorlardı birbirlerine hayıflanarak. "Kan davası mı ne bu kız! Bir de parti marti çıktı, başımıza gelenler!" diyorlardı. Sonra, onlar da yavaş yavaş olağanüstü bir havaya girdiler. Bilinmezin getirdiği bir felaket korkusu sardı avluların, sokakların içini. Geceyarısı evler basılmaya, kapılar yumruklanmaya başladı. Asker, polis, jandarma doldu dört bir yana. Yataklar batır oldu, uykular uykusuz. İşte o günlerde çıktı Murat'ın adı ortalara. Radyolar hep "Murat! Murat!" dediler. Gazetelere resimlerini bastılar. Yüzü çocukken nasılsa, öyle. Gelişmiş. Daha da boylanmış. Bıyıkları gür gümrah. Şölle, kaşını indirip, yukardan koca kuş gibi bir bakmış, sanırsın kentin kayalarına dayamış belini. Adı duyulunca, göz göze baktı herkes. Kutsal bir giz nasıl sessizce...

Elti, ağıtın havasından kurtulup dipdiri kalkıverdi. Düşünüp taşınmıştı, kendini koyvermiş görüldüğü, o sessizce iki yanına sallanarak oturduğu süre içinde. Bağırıyor kızlara, gelinlere: "Yörün kız! Ne topladınız. İşiniz gaydınız, gaynayacak çorbanız neyiniz yoh mu? Durman, ağşam ener nerdeyse..." Kıvrakça yürüyerek, bahçe kapısına vardı, dayığı indirip kanadı ardına kadar itti. Ellerini kuşağına sokup bir zaman, ark başında oynayan çocuklara baktı. Yüzyıllardır, batan güneşin kırmızısı sarısı arasında, suların içinde, bağıra çağıra oynardı bebekler. Sevgiyle seslendi: "Osmanım! Yavrım, gel hele gel, gel Ha-

lana kuzum." Osman, umulmadık bir çeviklik, yardıma hazır bir koşuyla, oyunu bıraktığı gibi, fırladı geldi. Kadınla çocuk, öyle, göz göze durdular. Elti, iş yapmaktan kararlı çıkmış elini çocuğun omzuna koydu. "Osmanım..." dedi. Osman, ala gözleri sürmeli, yanakları çilli çilli, kirpiğini kırpmadan "Gidem mi Mihri bibim?" dedi. "Tez beri bahar gelerim..." "Vay!" dedi elti. "Vay heç bir şeyler değil de şu akıl, işte şu akıl ağlatır beni vaaay..." Elini başına atıp bir zaman durdu. Sonra sesini indirip, gözleriyle çevreyi kolaçan ederek, usuldan sıraladı: "Osmanım, durma gop git garagolun oraya, var bah baham ki Gülgün yengeni bindirdikleri cip orlarda durur mu? Sonram gözünü gulağını aç ki, elin adamları ne konuşuyorlar. Ortada ne lakırdılar döneniyorsa bir bir dinne. Ordan var get, topal sürgünün dükkânına. Bul orada Mustafa dayını. Pil isteyo Mihri bibim, de; çarşı ekmeği, gazata, mum, gazyağı isteyo de... geri yanını o bilir. Yörü yavrim, guzum, gınalım benim. Bu dudakların aha böyle möhürlü olacak. Kimseye, renginden renk vermek yoh..." Eltinin pütürekli parmakları ince derili pembe dudakları yakalayıp bastırınca çocuğun yüzü acıyla buruştu, ama aldırmadı. İvedilikle: "Emme, ben de he mi Mihri bibim, gurbanın olam he mi?" dedi usulca. "He!" dedi elti. "Namusuma, seni de götürecem." Omuzlarını kaldırdı. Saatlerdir, çatık duran yüzü, ilk kez aydınlandı: "Ben erkeksiz nasıl giderim zati. Hadi gop, durma!" Çocuk, ayağındaki eski terlikleri fırlattığı gibi yokuş aşağı koyverdi koşusunu...

Ülker öğretmen tam o sırada, bahçelerin içinden dolanıp gizlenerek gelmiş, eltinin bahçesine atlıyordu duvardan. Elti gördü. Kapının dayacağını vurduğu gibi, seyirtti. İki kadın sarıldılar. "Yavrim", dedi elti, "Akıllı, gadın gızım, gördün mü olanları!" Dutun dibine oturuverdiler. Ülker öğretmen, ışıltısı yüzünü solgunlaştırarak, omuzlarına doğru boşanan saçlarını tepesine toplayıp ince boynunu serinletti. Sarı aladan koyulaşıp kahverenginden menevişlenen gözlerinde, elmacık kemiklerini belirginleştiren anlatılması güç bir parıltı şavkıyıp duruyordu. Hırs içinde eltiye doğru eğildi, gözünün ortasına bakarak, "Aslan Mihri Hala" dedi, "koyverme kendini. Bir şey olmaz. Akıllı

kızıdır Gülgün, bir şey olmaz. Benim Orhan'ı da götürmüşler. Götürsünler. Son mektubunda yazmış, zaten bekliyordu. Şimdi, bu gece benim eve de geleceklerdir. Gelsinler. Karısı da bulunup alınsın denmiş. Haberini aldık. Kitapları kaçırdık. O iş tamam. Şu anda, ben de yokum artık. Beni görmedin, duymadın. Bunu böyle bil, tasalanma. Her şey hazır. Eve dönmeyeceğim. Olanları sana anlatmaya geldim. Hem de seni görmeden gitmeye gönlüm razı gelmedi. Bizim taraf kale gibi, gönlünü serin tut. Bir de, bak, gözünü seveyim, bir delilik etmeyesin..." Elti dimdik oluverdi: "Her bir deliliği hemi de", dedi. Sesini indirdi elinde olmadan. "Bu ağşam varıyom gayalara. Azık da, pil de, gazata da... Boynumun borcu. Biz gapımızdan kız aldırmayız. Tüfeğe tüfek. Varıyorum ki, bizim oğlanlar göstersiz kendilerini. Bu Murat'ı, başı gara öksüzü annattıydım ben sene. Hacı'nın Burhanettin'in hesaplarına bahardı, daha ortaokul bebesiykene. Okutmaycan bu oğlanı, ne gereği var, benim işlerime bahar, arada geçinir gider diye dikeldi Hacı'nın Burhanettin, bildin mi ırahmetli emmisine bahtsız yavrımın. O da geçti getti, helbet geçer gider, deliğanlı oğlan... Oralarda, Ankaralarda okudu garipliğiyken... Şu kaçakçıların hangisi bizim gururumuz değil ki, de bana. Hangisi zulma uğramadı! Ama, nedece, eşkıyanın zalımı, memleketin haraççısı bunnar. İliğimizi kemiğimizi gomadılar söğürdüler. Gidecem, hem de en birinci. Tedarikimi görüyom bile. Kimse durduramaz beni. Ölümü çiyner durduracak olan. Hele ki Gülgün'umun da bu gününü gördüysem, vay gördüysem, vay kim tutar beni beni beni..." Elti yeniden acılı bir ağlamayla başladı toprağa yumruk yumruk vurmaya. Ülker öğretmen, yüreği sızlayarak baktı eltiye. Sesini çıkarmadı artık. İki kadın, şu güzel kentte yaşanmış günlerin anılarına, bayram günlerine, kına gecelerine, gülüş çığırış gidip geldikleri bağ bozumlarına benzeyen duygunun bir susmalık dinginliğinde, öylece, açıp kaldılar.

Memur aileleri, aşağıda, yeni mahallede, istasyon caddeşiyle, büyük belediye parkının arkasındaki ırmak boyunda yapılan apartmanlarda otururlar. Eski kapalıçarşı olsun, yeni çarşı olsun iki adım. Pazar meydanı yakın. Sinemalar, orduevi. İstas-

yon yol üstü. Vali Konağı da tam dört yol ağzındadır. Eski Salmanoğlu Osman Beyin konağı. Büyük, görkemli bir konak. Ama, yazın sıcaktan yanar. Güne karşıdır. Bir vakitler, valinin biri, yaz gelende, Kavaklıbağ'a, gene Salmanoğlu'nun baş köşküne geçirdi. Bu genç vali de Kayabaşı'nı seçti. Arif Bey konağını. Kayabaşı yayla başı ya, serin esintili... Arif Bey konağı, Kuyucuların Aligil'in evine bitişiktir. Bahçeleri de arkadan, birbirine karışır. Bu, yeni vali genç. Eşi de kendine uygun, o da genç. Kayabaşı'nın kadınları onu gördükleri zaman, "Mavi boncuk, yüzü kaşık gibi maşallah, bir güzel, bir şenlikti avrat ki, o gadar olur" dediler. Sonra, "Eh n'olacak, aşı pişmiş, ekmeği hazır olduktan kelli..." diye düşündüler. Oysa şimdi, elti, akşamın alacasında, ellerini dizine bırakmış, "mavi boncuk sandıydık, cıncık gırığı çıktı", diye hayıflanıyor. "Yaktı Gülgün'umun başını, yaktı gınalı kaşık gızımı..." diye için için ağlıyor: "Nerden bağçalara çıktı nerden ekran buldu Gülgün'umu gendine bağçalarınız bitişik deyi a yavrım göynünüz de mi bitişeceydi cevizin altına kilim serer otururlardı bostana varanda hep görürdüm bir gah gah ederdi avrat aslanlı çeşme gibi şıkılardı sesi Gülgün'umun güççük Zeyneb'i atar atar dutardı hevalara hop hop ederdi gız ona da mi acımadın allahsız gız anasız goydun bebeği gavurun tu dediği vay vay ki hep biliridik Gülgün'umun Murat'a yandığını Murat'ın da onun Mecinunu olduğunu hep biliridik. Gülgün'um öyle kibar kibar oturur ince elleriyle kilimin saçaklarını yola gopara annadırdı da gız bunnar neler annadır derdim heç aklıma yaramaz bir şey gelmezdi demek ki Gülgün'umun içinin derdini dökmüş bu valinin avradına dost bilip Gülgün'um derslerini bir akılınan yapar da çıkar gecenin bir vakitlerine gadar yokarı sofada o köşe pencerenin orada öyle beklerdi Murat dönsün deyi Murat Ali bizim Mustafa tüm deliğanlı oğlanlarımız Topal Sürgün'ün dükkânına gederlermiş geceleri biz gene gapının dayağını goymazdık oğlan kayfeden gelecek deyi hep sonradan eyan oldu bunnar bilmezidik Topal Sürgün dükkânının arkasındaki odada bu bizim oğlanlara akıllar öğredirmiş hep hükümatın istemediği ziyan akıllar ziyan kitaplar belledirmişiz gız bak görüyon mu na-

sıl garişır insanın zeyni..." Elti başını kaldırıp anlayamamanın verdiği kaygılı bir bakışla, öyle sessizce önüne bakarak oturan Ülker öğretmene baktı: "...Bu da gocası da hep orlarda toplasrlarmış sonram gocasını sürdüler bu garibim genç başına galdı burlarda hep bana annadır ki Topal Sürgün bizim eyiliğimizi ister bizim hakkımızı arar Murat desen aynısı emme ondan öğrendiklerini alıp götürmedi mi ya bu belâlar nerden geldi guzumuzun başına vay guzumuzun başına Murat dönmedi miydi yatmak nedir bilmezdi Gülgün'um zabahaca ossun zabahaca beklerdi öyle sararır solardı gecenin yarısında Murat gelir bunu bilmeyen mi var hep kızlarımız gelinlerimiz bilir hep sevgiyle sanki Tuz Babanın türbesinin mumu sanırsın töbe töbe gecenin karanlığında cıgarasını yahar köşe başında duvara dayanır bitene gadar içerdi Gülgün ışığa bahar Murat ışığa bahar gönülleri birleşirdi gençlik bu işte vay vay benim başıma vay sonra ışık yere düşüp pırpırlanıp söndü müydü Gülgün'um perdesini çeker varır yatardı rahat uykulara..."

Ülker öğretmen, kendi kendine söylenircesine, yavaş yavaş konuşmaya başladı: "Böyledir bunlar. Mihri Hala, sen bilmezsin bunları. Bunlar ayrı bir bozuk kandır. Bunlar, çıkarları ortaya geldi miydi, dostunu da satar, arkadaşını da satar, anasını, babasını da... Gülgün, canım gelir bana anlatırdı her şeyini, bilirsin, bu valinin karısına da bayılıyordu. Onu çok güzel buluyordu. 'İstanbul'lu o, çok başka o' derdi de başka bir şey demezdi hayatım. Sıkılıyormuş, patlıyormuş buralarda. Hep anlatırmış Gülgün'a, daha okuldayken, ne kaşları kalmış almadık ne boyası kalmış sürmedik. Okuldan kaçır dansa gidermiş. Baş edememişler. Teyzesinin kocası da hallice bir şey herhalde Ankara'da. Bunlar böyledir, kokuşuktur bunlar Mihri Hala, vurguncu, soyguncu, hazır yiyici, kan emici, Allah bunların belasını versin bir giydiğini bir daha giymemiş; eh öyle kazancın böyle savurması olur elbette. Sonunda bakmuşlar içki içmek bunda, cıgara bunda, işe daha başka şeyler de karışacak, önlerine bu genç vali çıkınca fırsatı kaçırmayıp hemen kızı alıvermişler okuldan. Oysa Gülgün'cum hâlâ gözyaşı döker, okuyamadı, Murat artık onu beğenmez diye. Bekliyorlarmış, eniştesi yakın-

da onları buralardan aldıracaktı. Avrupa falan, sanki Avrupa dediğin... Nasıl bir yürek o Murat'taki bir görsen Mihri Hala... ah!" Elti silkinip atıverdi durgunluğunu üzerinden, sordu: "He kız kadın anam, ben de onu soracam ki, bu iş nasıl olmuş deyi. Gafamın galabalığından unudur yatarım. Bu Gülgün nasıl olmuş da kız yavrim, nerde bulmuş da Murat'ı, bunca candarmannın elinden..." "Murat yukarı anayolda sarılınca Mihri Hala, motosikleti bıraktıkları gibi, tarlalara vurmuşlar, o kızla. O da Murat gibi öğrenci. O da onun gibi, bir yiğit kız ki..." Ülker öğretmen birden, kendini de şaşırtan bir yürek kabarmasıyla hüngür hüngür ağlamaya başladı. Yediremedi ağlamayı kendine, bir yandan ağlayıp bir yandan sürdürdü sözünü: "Yorgunum Mihri Hala. Bir haftadır gözümü kırpmadım. Sinirlerim bozuk. Sakın benim için kaygılanma. Seni böyle sağlam, kuvvetli görünce rahatladım da, onun için..." Elti iki yanına sallanmaya başlayarak yavaşça, "Ağla yavrim ağla... Ağla içinin yangını sönsün..." dedi. "İki gece tarlaların arasında saklanmışlar. üçüncü gün suları, azıkları bitmiş. Geceyarısı, karanlıkta yukarı dağ yolundan dolanıp Gülgün'ların köşeye gelmişler. Canım Gülgün da dizinde küçüğünü sallayarak, köşe penceresinde oturmuş tasa kuşu gibi. Murat cıgarasını yakmış. Bir iki çekip söndürmüş. Cigara söndüğünde, Gülgün çoktan aşağı fırlayıp kapının kolunu indirmişmiş. Aldığı gibi, yukarı tavan arasına çıkarmış onları. Hepimizin haberi vardı. Bir haftadır oradaydılar. Haydar öğretmen de, ben de, Ali de biliyorduk..." Elti dalgınca, "Ali de he mi?" dedi. "Yavrim, yürekli oğlanım benim..." "Ali de... Bunlar daha okuldayken belliydi Mihri Hala. Bunlar başka çeşit çocuklar. Bunların soyu... Bir görseydin nasıl parçalandı o Ali, Murat'a bir ziyanlık gelmesin diye..." İcini çeke çeke sustu Ülker öğretmen. Gözünün önünde, Gülgün'un, gün doğu yelinde hafifçe ürpererek duruşu vardı, bahçe kapısının önünde. Bu yörelerde denildiği gibi, sanki göğ çekilmişti. Anki tozu göğ savrulmuştu. Belliydi bu açıkça. Kesik kesik, sı-zıldanmadan anlatmıştı Ülker öğretmene; Murat'ın yanındaki kızın, Murat'la eşanlamlı, ona yakışan bir kız olduğunu... Onlar ikisi merdivenin yukarsında, Gülgün aşağıda taşlıkta, kuca-

ğında çocuğu, avucunda, üç akşam önce Göbüklerin düğününde, kızların zorla koydukları kınanın kırmızısı, birbirlerine şöyle bir bakmışlar. Gülgün, o zaman bilmiş ki, bu Murat başka Murat! Gene de gözlerinde, eski günlerdeki gibi, Gülgün'a bakmalar dururmuş ama... "Ee?" dedi elti. "Ne sustun? Susma. Söyle, ne varısa söyle bene de. Gorkma, gücüm yerinde. Hırs bürümüş bağrımı vay ki! Gendimi, şu gayalar gibi berk buluyom..." "İşte bu kadar hepsi..." dedi Ülker öğretmen "Küçük Seher'in anlattığına göre, valinin karısı, Gülgün'la Murat'ın sevisini inceden inceye biliyormuş. Gülgün anlatmış ona. Murat'ın geceleri dönerken, köşe başında içtiği sigaraya dek her şeyi biliyormuş. Gülgün'un, Murat'la kızı eve alıp tavan arasına sakladığı gece, bu da, bu valinin karısı da, tam Murat cıgarasını bir iki çekim içmiş dedim ya, işte tam o cıgarasını yaktığında, o da sıcaktan bunalmış da, su içmek için kalkmış. Cıgarayı görmüş, ama önce anlamamışmış... Öyle anlatıyormuş jandarma komutanına. Sonra, iki üç gün Gülgün'u görememiş. Hep kapıda, pencerede bir iki görünüp kayboluyormuş. Solmuş, kaygılı... Anlıyorsun değil mi? Ortalık desen, Murat Murat diye... Bir gün de Gülgün'u tavan arasının penceresinde görünce, eh artık, kim olsa, bunları birbirine ular, bir sonuca varır. Cin gibi çıkmış meseleyi. Hemen jandarma komutanına telefon..." "Derdi neyimiş gögirmiyesicenin a yavrım Gülgün'um ona netmiş ki gül gızım, ne ister gara yazılımdan ne ister?" "Gülgün değil ki onun derdi a Mihri Hala. Onun derdi kocasının şanında. Bu durum işlerine yarar da belki kocası yükselir, belki Ankara'ya giderler bu yüzden, göze girerler... Onlar, diyorum sana, bir tek çıkarları için yaşarlar. Kendi özbenleri için yaratılmış bu dünya sanırlar. Ah Mihri Halam ah!" "Erip yetişmesinler, muratları boğazlarında galsın, gözünün göheri gararsın. Ne deyim, vay vay ki ne deyim. Öykem gabarıyor ki anlatılası değil... Gizci namıssız, gezici orospu... Oh ettim, oh ettim söyledim... Oh!"

Öylece susup oturdular gene. Uzun mu kısa mı tanımlanamaz bir süre sonra, kararıp kalan elti, yavaşça, "He", dedi, "Bah görüyon mu şehirli akıllarını!"

Ülker öğretmenin gitmesi için, gün iyiden ucsun, ortalık kararsın diye beklemişlerdi. İki kadın bahçe kapısının önünde duruyorlardı. Ayrılık vakti gelince, birbirlerine sarıldılar. Ülker öğretmen, eltiyi omuzlarından tutup kendinden uzaklaştırarak gözlerinin içine baktı. "Dediklerimi unutma Mihri Hala" dedi. "Sen akıllısın. Hepimiz akıllı olmazsak işimiz bitik. Bak her şeyi anlattım sana. Şimdilik peşimde adam yok. Buradan, şoseye ineceğim. Göbüklerin bağının arasından giderim. Otobüs beni bekleyecek. Şoför adamımız. Hiç tasalanma sen. Gene görüşeceğiz."

İkisi de susup, ay aydınlığındaki taş döşeli eski zaman yoluna baktılar. Gözleri, taşların alabuçuk pırlıtlısına daldı. Elti, başını ağır ağır çevirip, Ülker öğretmenin güzel yüzüne baktı. Avurtları çökmüştü. Elmacık kemikleri daha belirgindi şimdi. İlle gözleri! Söylediği her sözün doğru olduğuna inanıyordu elti. "He", dedi içinden, "adam adama gerek olur, iki serçeden börek olur, he benim güzel gızım, he..." Sıkıca kolunu tuttu Ülker öğretmenin. "Beri bah hele sunam," dedi, "bende olmayan akıllar sende. Sen benim gözümün göheri sunam, de bana hele, tüm bunnam neye? Şu gül ömrümü talan ettim de bi gün görmedim şo dünyada. Şo güzel dünyada neden hepimiz güzel yaşamıyoruz! Bu annattıklarının, bu götülüklerin ucu dibi neye varır? Yavırım, vay vay benim sunam, insan insandan ne istiyor, de bana... Sen bilirsin. Nere varır bu yaramaz işlerin, bu ziyanlıkların sonu?" Ülker öğretmen, gözlerini kaçıramadı. Söyleyecek sözü de denkleştiremeyince, sarıldı eltiye. Eltinin başındaki örtmenin kök boya kokusunu duydu. Burnu sızım sızım... Yavaşça, "Dönüşte..." dedi. "Bizler birbirimizi seviyoruz, güveniyoruz. Adamlığımız sınanmış, yüreğimiz berk. Unutma Mihri Hala, hepimiz birliğiz. En iyisi şimdilik bu. Elimizde bu var. Dönüşte konuşuruz her bir şeyleri... Dönüşte..."

Ankara, 1975

Tedirgin

Neydi o?

Tam dalar gibi olmuşken.

Birden.

Gözlerini araladı, kırpıştırarak. Korktuğu zamanlardaki gibi, acı veren, batan bir çarpıntı. Soluğunu tutmaya çalışarak, kıpırdamadan çevreyi dinledi.

Onu dürtülmüşçesine uyandıran neydi? Değişik bir şeydi. Yadırgatan bir şey. Ama ne? Çarpıntı, kulaklarında tıkanma yaparak, yutkunmayı zorlaştırarak. Sabah polis geldiğinde de...

Kapıyı açtığında

Merdiven başında, tepe camından vuran gümüşümsü kış ışığında, uzun boylu iki adam. Mimar Celâl'in ince, titiz beğeniyle seçtiği, solmuş gibi görünen ayva sarısı mermer döşemeye diklemesine inen, kalın iki çizgi. Sert tütün kokusuna karışmış, ıslanmış kaba kumaş kokusuyla.

Ezik sesliydi biri. İlk konuşan. Geceleri çok öksüren biri.

— Nurhan Aladağ burada mı?

— Evet? Benim.

— Nurhan Aladağ sen misin?

— Benim. Ne vardı?

— Az bizimle geleceksin.

— Ben mi? Nereye?

— Gelince öğrenirsin. Yalnız biraz çabuk. Araba bekliyor.

— Bir dakika, yani şimdi...

— Boşa konuşma hanım. Emir bu. Gelmen gerek gelece.

Ne desen boşa şimdi.

İkincinin sesi koruyucuydu. Güç vermek istiyor gibi. Bakışında, duruşunda, yaptığı işin doğrusunu, eğrisini çözmemiş kişinin usanmışlığı vardı.

Koşarak uzun aralığı geçip yatak odasına girince alışık olmadığı bir davranışla karşılaşan kişinin, bu davranışa katlanmak zorunda olduğunun bilincine varıveren sıkıştırılmış kişinin karmaşık çarpıntısıyla odanın duvarını boydan boya kaplayan dolaba dayanıp kalarak az önce denediği yeni ipek memeliği yatağın üzerine atıvermiş bu yıl Paris hep parlak renkler kullanıyor iç çamaşırlarında sevmiyor Nurhan o daha çok soluk renkleri.

Kapı çalındığında şarkı söylemiyordu, ama içinden bir şarkının havasını geçirerek, herhangi bir kapı çalmasına doğru, yüksek topuklu terliklerle yürümenin salıntısıyla...

Kapıyı açınca, polis!

Öylece dolaba dayanmış her şey üst üste hızla birbirine karışarak peki bu ne demek şimdi nasıl giderim bu saatte telefon İstanbul'u aramıştım kapıcı neredeyse gelir Fuat arayacaktı, o gezi meselesi için akşama Nili falan Ferda da şu dolapların yerleştirilmesi bugün de bitmezse kaç gündür her şey orta yerde.

Parmaklarını birbirine geçirip...

Kürk yakalı deri ceketıyla başlığını el alışıklığıyla giyerek sabah yürüyüşüne çıkıyormuş gibi rastgele düşünmeden kocasına not yazarken ellerinin titreyişi her zaman bakımlı güzel elleri esmer derisi gergin yumuşacık, "Arifcim, polis geldi diyorum. Anlayamadım. Nurhan."

Çarpıntıydı tüm varlığı polislerle arabaya binerken.

Öyle bir çarpıntı şimdiki de.

Büzülüp kalmıştı ranzasında. Başını kıvıldatmadan çevresini gözden geçiriyor.

Az önce de...

Gene çevresini gözden geçirerek, öyle, sessizce düşünmeye çabalarken... Demek uykunun ağır basması bu. Koğuştaki du-

rum hiç değişmemiş. Herkes aynı biçimde uyuyor. Bir yanından öbür yanına dönen bile olmamış. Demek bir an. Uzun uzun uyumuş gibi, derin, yoğun, kendini tüm varlığıyla bıraktığı bir anlık uyku.

Gene o! Bu bir bebek ağlaması. Yukarki koğuşta bir bebek ağlıyor. Saç diplerine dek ince bir ter bastı. Duruluverdi heyecan. Apartmanlarında hiç küçük çocuk olmadığına göre, yıllardır uykusunu bölen bir bebek ağlaması da...

"Kalksam, kıpırdanabilsem. Kasılıp kalmışım!" O kasılıp kaldığı durumu değiştirecek gücü yok. Kendini yatağa, uykuya bırakamıyor. Çantasına sarılmış, bacaklarını sıkıca birleştiriپ bükmüş. Öylece ilişivermiş. Oysa, kalkıp bir sigara içmek için duyduğu özlem, anlatılması zor bir açlık duygusunun arşılığı. Bacağının, battaniyenin dışında kalan kenarını, kaçmış çorabıyla beraber gördü. Boydan boya, dört parmak gitmiş ilmekler. Başka çorabı olmadığını anımsayınca, çıplaklık duygusu titreyip geçti her yanından. Gene de, parmağını bile oynamadı. O eğreti duruşu sürüp gitsin. En ufak bir kıpırdanış, tanımadığı bilmediğı, içinde kim bilir kimlerin yattığı bu yatakla, kendi arasında bir...

Ekşi bir koku geliyor battaniyeden. Sabahtan beri. Bulantı veren bir koku. Onun için, kırıktan yapılmış yamru yumru yastığın üzerine, boynuna bağladığı küçük ipek örtüsünü serdi, ilk iş. Bir, bu yetmiş santimetrekarelik yer, yatak odası, onun için.. Başını bırakıyor tüm ağırlığıyla örtünün üzerine. Saçlarının, her zaman süründüğü kokunun içine gömülerek. Ama gövdesi! Ağrılar tutulmalar içinde, başından kuvvet alarak ilişip kalan... Oysa kendi yatağında, bacaklarını iyice uzatıp, vücudunu olduğu gibi uykuya bırakarak... Arif'in yaptığı gece lambasının yatak odasını da düş dünyasına çeviren umulmadık yerlerden çıkan ışınlarla gölgelerle insanı sevindiren aydınlığında onun banyodan gelen tıkırtılarını su sesini yarı duyarak sonra müzik Arif nereye gitse cebinde onunla beraber giden o küçük radyosunun sesi hiç ara vermeden çalıyormuş duygusu veren Arif'le karışmış onun sesi onun kokusu gibi müzik zaten çocukluğundan beri Arif'in içinde kalan gerçekleştirilemeyen...

“O da uyanıktır şimdi. Ev dolmuştur bu akşam. Telefon kim bilir nasıl işledi. Hay Allah! Şok olmuştur bu haber hepsine. Uyuyamıyordur Arif de...”

‘Vakit geceyarısını geçmiş olmalı’ diye düşünüyor, yanan gözlerini açıp açıp kapayarak. Saatini kurmayı unutmuş. Sirtüstü yatar Arif. Sarışın. Sağlıklı. Sporcu. Hemen her akşam, beraber, geceyarısından epey sonra yatarlar. Yatağa girer, yerleşirler. İkisinin de, kendine has bir örtünüşü vardır. Arif rastgele çeker yorganı bir ucundan, midesine doğru. Daha yatağa girer girmez bozar örtüleri. Nurhan usulca süzülür. Yüzü Arif’e doğru yan döner. Önce yorganın bir ucunu ensesiyle omzu arasına sıkıştırır, sonra ayaklarını uzatarak yerleşir. Bir eli yastığının altındaysa, öbürünü Arif’in atletinden içeri uzatır, koltuğunun altına doğru yerleştirir. Apartmanın uyku zamanındaki dingin sessizliği içinde, seslerini indirip, ufak ufak gülererek konuşmaya başlarlar. Gün boyu yaşarken bilinçaltına süzölmüş ne ayrıntılar çıkar ortaya, Nurhan’ı kıkırdatan, ünlemlerle noktalayıp güldüren. Arif’in başucundan gelen müzik sesiyle karışık, kalm, şakacı, yaşamayı, dünyayı, insanları dalgaya alan sesi. “Daha dün akşam... Ne garip! Sanki az önceymiş gibi. Yaşamak ne tuhaf! Daha dün akşam...” diyor. Nurhan. Yüksek sesle söylüyormuş gibi geliyor ona. Koğuştakilerin uyurken çıkardıkları püfürtüden başka ses yok. Bazen inliyor biri. Bebek bir daha ağlamadı. “Daha dün akşam...”

Bi dolu arkadaş uğurluyorlardı geceyarısını geçtiği için biraz da fazla içtiklerinden Nurhan kimsenin rahatsız olmasını istemez saygılı olmak isterdi konuklara bir şey söylemezdi kuşkusuz evsahibi olduğu için merdiven başında gülererek geçiriyordu hepsini Aylin yahu Sadun herkes uyuyor ayıp vallahi diye gülüyordu İbrahim artık daha çabuk sarhoş oluyor hepsi içiyorlar Arif bak oh iyi elbette Arif içer, ama dokunmaz ona zaten şu poker meselesi girince bir de Nili atıyordu kahkahayı Perihan da çok içti, ya aslında, ama ne zordu merdivenin başında arabalar gittikten sonra pencereden el sallayıp salona dönünce ancak o zaman...

“Yahu ne adamlar şu Şükrüler!” demişti Arif yattıklarında.

"Buna fena alıştılar lüpçülüğe. Birader insan kızıyor. Ben şahsen, onun hesabına utanıyorum. Yahu, haftada en az bir kez yemeğe götürürüm bunu biliyorsun. Gelir. Gelsin. Ben aldırmam bilirsin. Gelsin de, hani, yahu, yani insan bir kez de vermeye davranır, yani ne bileyim... Karısı da zaten mıy mıy mıy... bu akşam gene..." "Bak sahi, ben sana unuttum söylemeyi. Mahirler de güneyde bir yer almışlar. Şükrü söyledi bu akşam. Hani o lüks moteli işleten Mediha Bargan'dan almışlar. Onun yeriymiş de falan, öyle bir şey işte." "Kıyı yağması. Uydurmuştur Mahir hesabını..." "Ha. Tabi! Bir de kaşını kaldırıp dudaklarını büzerek, görsen poz. Pakize'yi diyorum, 'sizin gibi soylular için değil canım. Boğaz'daki dede yadigârı yalıya benzemez elbette. Bizim alacağımız yerden ne olacak. Üç kuruş ikramiye, emekli sandığına borç falan...' diye. Ne poz, ne hava anlatamam. Solculuk oynuyor bana. Bir de tek tek ha, ha gülüşü var. Sinir eder insanı. Ama. Nili'yi görme, ne deli kız. Demez mi, 'zararı yok hayatım, sizin soyluluğunuz da sonradan olursun.' Eh! nasıl ısırmışım, vallahi dudağım hâlâ acıyor." "Yapma yahu! Haa, ben sana asıl havadisi unuttum. Yalı deyince, hay Allah yahu, nasıl oldu, millet bastırınca... On iki numarayı kim tutmuş biliyor musun, hani Japonya seferinde, genç bir mimar vardı. Neydi adı, Murat Görgün'dü galiba, cici bir karısı vardı hani, yalı için çok ilginç önerileri olmuştu." "Evet. Anladım. Onlar mı tutmuş demek. Bir şey söyleyeyim mi, biliyor musun o çocuk için sonradan çok şeyler anlatıldı. Solcuymuş. Hem de aşırı falan. Daha okuldayken, karısı da kendi de... Kim söyledi sana onların tuttuğunu?" "Bugün şirkette konuşuyorlardı. Biliyorum, öyleymiş. Cin gibi oğlan. İyi olur buraya gelmeleri. Sersem herifler bunlar. Pakize'nin solculuğundan ne olacak. Ne bilir ki ne olsun. Şimdi herkes solcu." Birden susar Nurhan. Bir sözcük, bir durum, gazetedeki bir yazı... Bozulur. Bilemediği her konu altüst eder onu.

Gözlerini sımsıkı yumdu. "Sırtüstü yatıyordur Arif. Belki o da şimdi dün akşamı düşünüyordur. Kimin aklına gelirdi ki..." Gene geldi çarpıntı. Gözlerini yumunca azalıyor. Nedir bu sağcı solcu? Nedir bu meselelerin birbirine girişi? Doğrusu, açık

seçik bildiğini söyleyemez Nurhan. Oradan buradan. Kulaktan dolma. Bunları öğrenmek gerek. Ama nasıl? Nereden başlayarak? Arife sorsa, anlat dese, fıkra anlatır o. Güldürür insanı. Belki de Nurhan'ın anlayamayacağını düşünüyordur. Doğru, bilmiyor Nurhan. Kafası karmakarışık. Doğru. Yalnız, onu buntan bu bilmeyiş Arif'de ne derece bilgiye dönüşmüş bir... Yabancı ülkelerde eğitim görmüştür o. Anadili gibi iki dil bilir. Yüksek fizik, falan. Ama, ya insan üzerine, yaşam üzerine ne düşünür? Evini sever. Vidalarına dek girdisini çıktısını bildiği bir evi vardır. Bir de âşık olduğu karısıyla, flütü. Flüt çala çala dünyayı gezmek isterken, fizik... "Ben sana bir şey söyleyeyim mi, insan istediğince beraber olsun, birbirine yaşamını anlatsın, karı-koca bile yani, gene de birbirini tanıyamaz. Ne garip insan olmak..." demişti Nurhan dün akşam. Buna benzer bir şey. "Saatini kurdun mu?" der her akşam Arif. Uykuya kayarken; uykudan az önceki bir zamancıktır o. Daha sormamıştı, tam soracaktı, ikisinin de çok uykusu gelmişti. "Ee?" dedi Arif. Nurhan da sırtüstü yatıyordu. Esmer, dolgun, sıcak. Arif ona doğru dönerek elini uzattı, Nurhan'ın boynuna yerleştirdi, sevgiyle. Sağlam, uzun parmaklı elinin üzerindeki sarı tüyler, gece lambasının ışığında parıldadı. "Evet?" dedi, değişmiş bir sesle. "Anlayabildiğimiz kadarı, sevgiye yetiyorsa, demek ki yeterli..." "Yooo", dedi Nurhan. Düşünceliydi sesi. "Hiç değil." "Öyledir öyle. Dön bakalım sen bana!" "Dur şimdi Arif. Lütfen. Dur diyorum." "Sonra dururum..." "Üff! Ben ne diyorum sen..." "Neyin var gene?" "Bilmiyorum. Bir bilsem. Sıkılıyorum. Çok sıkılıyorum..." Arif elini hemen çekmedi. Açık, apaçık bir gerginlik oldu. Sonra, yavaşça, acele etmeden çekti elini. Yatağa biraz daha yerleştirdi hafifçe dönerek. "Saatini kurdun mu?" diyecekti, başka bir şey söyledi: "Bizim Ahmet, doktor Ahmet yani, bir çocuktan söz etti. Annesi doğumda ölmüş. Kimsesi yok. Nurhan'a vereceğim, diye tutturuyor." Nurhan sesini çıkarmadı. Öylece sustular. Kıpırdamaktan ekinerek. Sonra Nurhan sessizce içini çekti. "O mesele değil", dedi. "Başka bir şey bu. Çok sıkılıyorum. Çocuğa gelince... Bunca yıldan sonra, bilmem ki! Çok geç kaldık. Gene de yarın bir düşünürüz

bunu. Çocuktan vazgeçemiyorum biliyorsun. Ama artık orta yaşa geldik sayılır. Sorumluluk. Korkuyorum. Neyse yarın konuşuruz. Hadi uyuyalım, geç oldu.”

Şakaklarına vuran bir sancı, vurdu geçti. Yoksa? Sabahtan beri arayıp durduğu yanıt yakalar gibi mi oluyor. İkisi de sırtüstü yatıyorlardı. Arif bir istasyon arıyordu. Dünyadan gelen sesler birbirine karıştıkça, karanlığın içinde, hızlı, ışıklı bir trenle dünyayı geziyormuş gibi geliyordu Nurhan’a, rahatlıyordu. Arif’in yanından ayırmadığı bu küçük radyo, onu hiçbir zaman rahatsız etmemişti. Severdi onu. Tavana bakıp duruyordu. “Arif,” demişti, “biliyor musun işler gene çok karıştı. Selçuk pasaport alamamış.” “Evet”, demişti Arif, radyoyu kapayarak. “Karıştı gene işler.” Bir sessizlik olmuştu yeniden. Nedeni kestirilemeyen tuhaf bir gerginlik, ışığı kapayıp iyi geceler dilemeyi önlüyordu. Nurhan, bir süredir yüreğini daraltan, hep dudaklarının ucundan geri çevirdiği soruyu soruvermişti. Sesindeki çatlama, çarpıntısının tuttuğunu açığa vurarak, tutuk tutuk: “Bu kaçak çocuklar var ya... Bir gece... kapı çalınsa, gelseler... ne yaparız? Hiç düşündün mü?” Yanıt hemen gelmedi Ariften. Nurhan başını çevirip bakamıyordu. Cesareti yoktu buna. “Açar kapıyı alırız. Alırız içeri ve kapıyı sıkıca kaparız.” Sesi şakacılığından sıyrılmış. Kesin. Hem de güven verici. İçtenlikle söylüyordu. “Başka ne yapılır birader. Zaten, ayrıca bu çocukların suçu mu... Allah kahretsin!” Nurhan, yanaklarından sevinçle süzülen gözyaşlarını göstermemek için, kapatıvermişti ışığı. Elini uzatıp Arif’in elini arayarak, tutmuştu. O zaman sormuştu Arif: “Saatini kurdun mu?” “Evet” deyip demediğini anımsamıyor. Uyuyuvermiş. Demek ki kurmamış. İşte durmuş saat. Sanki bu konuşmayı duymuşlar da, hemen ertesi sabah gelip tutuklamışlar gibi bir karışıklık kafasında. Kesinlikle iteledi bunu. “Yok canım! Daha neler. Saçma.” Ağzına acı bir su doldu. O zaman sabahtan beri aç olduğu geldi aklına. Açlık duygusuyla beraber gördü ranzanın ayakucuna astığı deri ceketiyile, başlığını. Gün boyu içinden geçer gibi olurken bastırdığı duygu parçacığı, olduğu gibi çıktı ortaya: “İyi ki kürkü giymemişim.”

Tanımlayamadığı bir utançla...

Sabahtan beri, tutuklandığından, buraya geldiğinden beri bu utanç duygusu ikide bir...

İkide bir de gözü ellere takılıyor. En çok onun, Nebahat'ın ellerine. İnce, çocuksu, ama dayanıklı, her işin üstesinden gelebilecek eller. Kendi gibi. Onu ilk gördüğü günden beri bu yargısı değişmedi. "İyi oldu bu koğuşa düştüğümüz. Hem de yakınımda, karşımdaki ranzada oluşu." Bunu ona her bakışında yineliyor gizlice. Neden? Ona güveniyor. Neden? 'Sonra düşüncecek. Şimdi yüreği daralıyor. Kızı tanıyor bile denemez. Sevgili Celâl'in bir sözü vardı: "Taşralı kızları, nerede olsa tanırım" derdi. "Şöyle bir baktım mı azizim, İstanbullu kızla, taşralı kız, şıp bulup çıkarırım. Taşralı kızın, duruşu başkadır, oturuşu başkadır... Yürüyüşü sonra... Su içmesi bile, hemen kendini verir ele..." Bu Nebahat de taşralı kız. Nili'nin kocasının akrabası. İlk onlarda görmüştü zaten. Sahi. Öyle ya... Okumaya gelmişti. Üniversiteye. Çekingen değildi, ama sıkılıyordu. Güneyli bunlar. Urfa, Gaziantep, öyle bir yer. Mersin belki...

Nili'nin Bavyera çay fincanlarıyla çay içerken görmüştü Nebahat'ın ellerini ilk kez. Acemi, hırçın, rahatsız bir tutuşla tutuyordu fincanı kulpundan. Zehir içer gibi içiyordu çayı. "Bu kız, çetin ceviz." diye düşünmüştü o gün. Dediği çıktı. Sezmişti... Çocukluğundan beri ellere olan ilgisi azalmadı. İzler durur onları. Konuşurken eller, sıkarken, bırakılmış dururken sonra. Kucakta, masanın üzerinde, koltuğun kenarında.

Nili, o ünlü yürüyüşüyle gelip, kendini koltuğa bıraktığı zaman, bacaklarını üst üste atıp, sigarasını yakarken, yeşil gözlerini kırıpıştırarak, "Ne güzel kız değil mi Nurhan?" demişti. "Demek okumaya geldin. Bana bak, sizin oralarda, senin gibi güzel kızları bırakmazlar pek ha? Nasıl oldu da..." Sözlerini gülerek bitirmişti. Zaten, konuşma olsun, laf açılsın, diye başlamıştı. Nebahat hiç gülmeden, dosdoğru bakıyordu ona. Gülüşü açıkta kalmıştı bu yüzden, Nili'nin. "Bizim oralar hakkında ya-nılıyorsunuz. Kenan Bey Dayım bile bir kez olsun memlekete gelmedi. Bizim oraları nereden bileceksiniz ki!" demişti. Dik, pürüzlü bir sesle. H'leri, G'leri vurguluyordu. "Bizim orada,

aklı olan herkes kızını okutmaya bakar. Köylerde bile..." Nasıl bakıştı yukardan aşağıya Nili'ye öyle. Nili çabucak bir göz atmıştı Nurhan'a. Kaşının birini hafifçe kaldırıp dudaklarını aralayarak. Tam o sırada, Kenan Bey, düşünu yapmış, giyinmiş, kokular sürmüş olarak onlara doğru gelirken salonun kapısında Nili'yle karşılaşınca Nili'yi belinden sarıp eski bir valsi çalan ıslığını sürdürerek vals adımlarıyla kaşının biri havada yan gözle neşeli bir bakışla Nurhan'a göz kırparak sonra bariton sesiyle ıslığı la la la'ya çevirerek Nebahat hep öyle dimdik hiç gülmeden bakarak, dayısını görünce ayağa kalkıp onunla el sıkışarak, el sıkarken hafifçe bir eğilişle el sıkışının içine bir el öpme davranması da eklemeye çalışarak...

Bir Nurhan'ı kendine yakın bulmuştu. Onun yumuşak sesini, kahverengi gözlerindeki sevecen, hoşgörülü bakışlarını. Nurhan onu sıkıntılı havasından kurtarmak için elinden geleni yapmıştı. "Nili, vallahi senin şu koca bardaklarını hiç sevmiyorum. İnsan nasıl tutacağını şaşıyor..." bile demişti. Nebahat ona kaşlarının altından bakıvermişti. İkisi arasında gizemli bir sevgi yolu açılır gibi olmuştu.

Nili!

Gülmeye de kızmaya da benzetilebilecek, yeni bir dudak büzme edindi Nurhan; ilk, polisleri kapıda gördüğünde başlayan. Elinde olmadan yumruklarını sıkarak, yüzünü biraz daha gömdü ipek örtüye. "Nili tutuklanma haberimi alınca ne yapmıştır?" Orada, girişteki telefonun başında, ayakta durarak, bir yandan konuşup, bir yandan da büyük kristal aynada, kendini seyredip saçlarını kabartarak, Nebahat'in tutuklanma durumundan kendilerine bir zarar gelip gelmeyeceğini ivedilikle hesaplayarak...

Nili, uçuk sarı, soluk yeşil, dumanlı gökmavisi renklerinin uyumu içinde yaşar. Saçlarını en son eflatunumsu gümüşe boyattı. Paris'ten bile önce. Yanaklarına sürdüğü uçmuş turuncu allıkla...

Onun tek parlak olan şeyi, sesiyle kahkahasıdır. Elbette eğitilmiş, üzerinde düşünülmüş, denetlenmiş, sınanmış, durumlara göre özellikle biçimlendirilmiş, kısa, uzun, yarım bıra-

kılmış... Ünlemler bir de. Nili, ünlemlerin yabancı bir dili anımsatan vurgularıya, en iyi uyuşan bir ses bulmuştur kendine. Onu kullanır. Biraz kısık, biraz kalınlaştırılmış. Bu ünlemlerdeki vurgu, yabancı dil bildiği için değil kuşkusuz, yalnız.

“Züppedir Nili züppe! Bunu kabul etmek gerek. Koca kaddın olduğu halde, hâlâ...” Sinir içindedir şimdi. “Allah kahretsin!” demiştir. “Nereden çıktı bu kız! Neydi adı, Nebahat mıydı, ne karın ağrısıydı. Okuması bitti de hasbanın eylemciliği... Hay Allah kahretsin. Çıldıracak Kenan duyunca. Nasıl titizdir bu konularda. Deli edecekler adamı. Akrabalıkları batsın. Peki, ama Nurhan’la ne ilgisi olabilir. Pah! Belki beni arıyorlardı. Ao-aovh!” demiştir. Böyle demiştir. Onun anlattığı pek çok şeyi, bir arada anımsıyor Nurhan şimdi. Nili, yıllardır sinirlenip anlattıkça, dinlerdi o da. Beraber çay içmeleri, modellere beraber bakmaları, evlerinde verdikleri küçük partilerde olsun, kokteyllerde, gittikleri arkadaş toplantılarında olsun, hep bir arada oluşları, oturup kıkırdarak dedikoducuklar yapıp, kahkahaları patlatmaları gibi doğal bir şeydi, Nili’nin, kocasının soyuna sopuna kızıp anlattıklarını dinlemek: Kenan’ın onlarla hiçbir ilgisi yok kızım anlıyor musun yok kopmuş adam onlardan, ama bırakmıyorlar yakasını, ‘dayı bey’ diyen damlıyor. Kenan öfkesinden istemiyor, ama yüzü tutmuyor bazan istiyor da galiba kan mı çekiyor ne bileyim karışık yani, ama ben istemiyorum bu açık, uğraşamam, hiçbir ilgim hiçbir sevgim yok hiçbirine bana ne yahu aah!..

Nili anlattıkça, Nurhan Kenan Beyin esmer, sıırım gibi yakışıklılığında Güneyli bir şeyler arayarak bakardı. Ne ki, güzel Fransızcasıyla, kusursuz İngilizcesi pek çok ayrıntıyı örtüyordu. Bazan çok içtiğinde, kadınlara bakarken...

Nurhan’ın imgeleminde Urfa, Gaziantep, Mersin ya da...

“Ah! Gördüm onları. Bu sabah gördüm onları.” Neredeyse sevinçle gülecekti. Ellerini bile çırpabilirdi. Nili sinirlenip sinirlenip anlattıkça, kendince biçimlendirip yaşattığı bu Güneyli akrabaları, bu “illet” koca sülalesini sabah görmüştü ya. Saat on bire doğru, Nebahat’le beraber, adliyeden çıktıkları sırada birden bir kalabalık polise jandarmaya karşı uyanık telaşı kor-

kusu bastırılmış fışlamalar tutulmuş acılı kısa ünlemlerle dolup şişmiş olarak onlara doğru koşturmuştu. Güneyli kara adamlar kara kadınlardı bunlar, kara ten altın parıltısı çiçekli başörtüsü karışımı olarak dayılar, yengeler, amcaoğulları, kardeş çocukları...

Nurhan, Nebahat'ın onlara hiç yakınlık göstermeden, kaçmak bir göz atışla bakışını izlemişti. Merakla. Kız, omuzlarını kısmıştı. Kaşları çatık, ağzı kapalı. Rengi uçmuştu, hepsini bir arada görünce. Onu Nili'nin evinde gördüğü günden biliyordu yüzünün soluşunu...

Onu ilk gördüğü gün, Nili'nin görkemli salonunda oturuyorlardı. Güzel, güzel giyimli, bakımlı iki kadın, rastgele bir günü tüketiyorlardı aylakça. Büyük, rahat koltuklara bırakmışlardı kendilerini. Nurhan huysuzlanıyordu her zamanki gibi, nedenini tam çözümleyemediği, kestiremediği bir iç sıkıntısıyla: "Nili! Pathyorum bugün gene. Çok fenayım. Nasıl bir sinir çarpıntısı anlatamam" demişti, kapıdan girer girmez. Sürüp gitmişti konuşmaları sonra. Ayrıntılarını bile anımsıyor o günün. Balkondan, çiçeklerin üzerinden süzülüp gelen ışığın, yerdeki çok değerli Bünyan halısının yeşillerini küçük iki üçgen içinde pırıl pırıl aydınlatışını

"Aman Nurhan, delisin. Delisin sen vallahi kızım" demişti Nili. "Bana bak, tutsun kendini bu Arif. Aa! Ne bu! Herkes karısına âşık. Ne yani! Hep o işten senin bu sinirin. Olmaz ama, egoistlik bu. Efendim?" "Yok canım... Senin de aklın fikrin... Arif o konuda her zaman çok incedir. Anlayışlıdır. Canım ayol, hiç bencil değildir. Yooo..." "Öyle sen, tüm gazeteleri, gene baştan sona... Okuma diyorum kızım sana şu haberleri. Onların çoğu yalan diyorum. Rica ederim Nurhan, inanıyor musun yani? Pah! Şu gazeteciler! Zaten efendim olacak iş mi, bunlar birbirlerini karalamak için verip veriyorlar. Ama, yabancılarını hiç düşündükleri yok. Olur mu, rezil oluyoruz. Vallahi rezil oluyoruz. Geçen gün elçilikte Fransız elçisinin karısı ne dedi biliyor musun, oo! Şık kadın kızım çok şık çok, bayılıyorum o kadına. Tam Fransız. Ha, ne diyordum, sonra öbürlerinin zamanında yok muydu yani? Maksut dayım, teyzemin oğlu hani,

elçiydi, biliyorsun, çocuktuk o zamanlar, ama vallahi öyle bir aklım ererdi ki; ben açık kadınımdır bilirsin. Bir telefonla hadi tayinimiz çıkardı. Bizim, babamın memuriyeti yani, hep benim okullarıma göre ayarlanmıştı. Orta bitti, hadi liseli bir yere. Lise bitti, hadi İstanbul'a üniversiteye. Ankara'ya bir mektup, tamam. Bu da değil, o parti iyi, bu parti kötü diye bir şey yok. Vallahi yok. Babacım hep söylerdi. Koltuk var. Yalnız koltuk hırsı. O zaman yapılanlar ah ah! Rahmetli babacım namusluydu da ne oldu? Vallahi o Ankara yağmasında, geçen gün sinirim bozuldu, şu Yenişehir falan biliyorsun, hele şu Çankaya Allahın dağıydı dağı. Hep kapıştılar. Bak şimdi hepsi minare gibi apartmanlar dikiyorlar. Allahın kulu, al sen de bir, iki, ikiden geçtim, al bir ev yeri, ama ne oldu, o göçtü gitti, annem ne ev ne bark. Üçkuruş emekli aylığıyla, ama düşün ne acı. Güngörmüş kadın... Ben de Kenan'ı yakalamasaydım vaktiyle, düşün artık. Gülme gülme, ben açıkça söylerim. Resmen el koydum Kenan'a. Hem yakışıklıydı, hem zengin. Mesleği iyi, arazi marazi, pamuk falan. İşini bileceksin. Yok çaresi. Gemisini kurtaran... Ben yardım etmesem anneme, Allahtan Kenan para pul hesabı bilmez, her şey benim elimde. Yoksa sürünür kadın vallahi sürünür. Ama ne acı şekerim, düşünabiliyor musun! Onun için boş ver sen. Hepsi aynı bu heriflerin. Yani bak açıkçası, ben kocamı bile ayrı bir yere koyamam. Kenan da içlerinde, hepsi bir... O sandalye hırsı var mı yok mu! Böyle gelmiş böyle gider bu dünya. Seninle ben düzelterek değiliz. Of! Hadi bir şeyler hazırlayayım da içelim, çaydan önce. Sıkıldım. Kim vardı akşam sende? Ben, kaçtı, ikiye falan geliyordu, bir ara, şöyle bir baktım, ışığın yanıyordu..." "Çocuklar vardı. Ergin, Arif'in kuzeniyle nişanlısı, hani geçen yıl tutuklanmışlardı kızı, Ercan falan..." "Ah! Haaa. Gene! Şimdi oldu işte. Kızım bu oğlanlar bozuyor senin sinirlerini. Rica ederim sokma bu çocukları evden içeri. Görüyorsun ne berbat günler yaşıyoruz. Valla bak, söylemedi Nili deme, durumlar bildiğin gibi değil. Hepimizi yakarsın yani. Kenan çok esaslı bir yerden duydu bunu. Peşlerinde polis falan... Deli gibi bir bakışları var o Ercan'ın zaten. İnsanı adam yerine bile... Ne bir bonjur, ne bir..." "Yoo, değil, hiç de-

ğil. Bayılıyorrum ben bu çocuklara. Kuzenlerim diye değil. Sen tanımıyorsun onları. Bir şey söyleyeyim mi ben sana, bu çocuklar konuşurken ben kendimi dünyadan habersiz buluyorum. İnan utanıyorum. İstedğin kadar gül. Yoo, neden, hiç de ağızdan dolma değil. Okuyorlar, öğreniyorlar. Doğal değil mi ama etkilenmeleri... Eh tabii, öğreninceye kadar, başlangıçta hatalar olabilir... Arif de söyledi akşam onlara. Kusur meselesi... Değil, ama Nili, sen... canım bu yozlaşmış ortamda..." "Aaov! Yoz! Yozmuş. Bu da onların sözü. Ah, Nurhancım hayatım, yapma böyle Allahını seversen. Rica ederim, yani artık çoluğun çocuğun eline mi kaldı hükümetin işleri. İnan ki özentisi bunları. Geçen yıl Paris'te, her şeyin içindeydik biliyorsun. Onları de... Moda. Çocuk bunlar. Hele bir evlensinler, çoluk çocuk derken gör bak..." "Yoo, hayır. Hayır Nili! Böyle söyleme. Bambaşka bir şey bu. Yani nasıl anlatayım. Belki acemiler, ama bak... Anlıyorum bu çocukları ben. Biz başından yakalayamadık. Öğrenemedik. Nasıl acı çektiğimi anlatamam. Büyük bir boşluk içindeyim işsiz güçsüz işe yaramaz zaten yalnız çocuklarla ilgili değil ki ben çocukluğumdan beri hep bir merak hep öğrenmek isterdim her şeyi dünyada olanları, nasıl anlatayım sana büyük bir haksızlık ben burada böyle rahat sen öyle kuş sütü eksik değil orada adam beş çocukla kaç kat yerin altında ay ne korkunç üç kuruş için bir maden işçisi her zaman düşünmüşümdür bu nasıl olabiliyor diye yani Allahın işi demekle neyi halledebiliriz Arif'le konuşuyorduk geçen akşam yani ben anlıyorum, ama bilimsel olarak okumadık öğrenmedik bak ortalık yıkılıyor izm'lerle ben hiç koskoca kadın evleniverdik sanki oysa lisede fizikten hep on alırdım benim fizikçi olacağımı pek gerekti sanki evlenmek kaçıyordu ah, o kuş beyinli teyzeler halalar yok mürüvvet göreceklermiş, ama ne saçma ben de kuşmuşum zaten âşık oluverdim işte şimdi böyle giyim kuşam Avrupa falan nasıl anlatsam sana içimdeki boşluğu elli yıl sonra Cumhuriyet'ten bu olabilir mi yaşamımızın hiçbir anlamı yok ben anlıyorum, ama bu çocukların meseleleri bir ele alışları insanın anlamına bir yaklaşımları var yok bilgisizlikle olacak iş değil onlar bizi geçtiler zaten onların anladığı anlamda biz hiç

varolmadık... Sana anlatabilsem..." "Anlatamazsın. Bana bak, nasıl atıyor tepem. Hadi Allah aşkına, en hızlılarından birinin adını ver bana, anladın mı, onun dışarda bir yere atanmasını sağlayım, şöyle ah ah! Dolgun bir keseyle, eğer dakikada değişmezse... Ne sanıyorsun hayatım sen!" "Lütfen Nili. Lütfen bu konuyu bırakalım. Tartışmayalım. Asla kabul edemem. Hiyanetlik olur bu. Sen bu çocukları tanıımıyorsun. İlgin de çekmiyorlar..." "Vallahi, benim Kenan'ı bilirsin. Memet'in üzerine titrer değil mi? Bir tek evlat işte olan biten. Ama, Memet böyle başından büyük işlere eylemlere bilmemnelere kalkışsın, yakalar kulağından, vallahi yapar, götürür teslim eder adalete. A! Ne bu hayatım yani. Laf mı! Ne demek şekerim, öğrenci dediğin önce dersini çalışır, okulunu bitirir. Sonra ne yapacaksa..."

İşte tam o sırada kapı çalınmıştı. İşte tam o sırada gelmişti Nebahat. Nili içki dolabına doğru giderken, Nurhan arkasından yürüyüşünü seyrederken... Dudağını ısırıp kalmıştı. Çünkü bu 'öğrenci dediğin dersini çalışır, okulunu bitirir' sözü, çocukların ağzında son derece komik bir duruma giriyordu. Ders çalışırken, haberleri dinlerken, yorumlar yaparken, ikide bir bunu söyleyip, gülüyorlardı. Bir gün de, nasıldı o, paşa dedeyi alaya alışları: Paşa dede de iyi de hoş da maşallah da iyiymiş iyi. Çamlıca'nın tepesinde, Moda'da, Yeniköy'de, Fatih Küçükçekmece'de dikkat edilirse bir yerleşme düzeni değil nerde kapatılacak mal varsa da paşa gönlü bilmiş işini han hamam arsa marsa... Hiç düşünmemişti bunu Nurhan. Öyle ya, nerden geliyordu bunca mal mülk. Bunu düşünmeli. Söyleyip söyleyip gülüyorlardı çocuklar. Hepsi büyüdüler. Saçları sakalları, elleri.

Ateş birden her yanını sardı. Hızlı bir ter boşandı. Başını yastığa daha çok gömerek, ışıktan korunmaya çalıştı. Peki, çocuklar Nurhan için ne düşünüyorlar? Hepsi sever Ergin'in Nurhan teyzesini. Onlardan biriktirdiği bakışlar var. Ona, güzel bir vazoya, ince işlenmiş bir parçaya bakar gibi...

"Bu da kim? Oh, hiç kimseyi istemiyorum şu anda", demişti Nili, kapı çalınınca; salon kapısında durup Nurhan'a doğru kaygılı bir bakışla bakarak. Tartışma canını sıkmıştı. Belli etmek istemiyordu... Başka ülkelere yapılan gezilerin anısı, ince

bir beğeniyle seçilip alınmış, biriktirilmiş tüm antika eşya, kristaller, gümüşler akşam güneşini pembeli mavili soylu ışık oyunlarıyla yansıtıyordu. Çay saatiydi. Onlar bu güzel salona yaklaşıyorlardı. İkisinin de güneşte yanmış, güneş yağlarıyla ovulmuş çıplak bacaklarının gergin derisi parlıyordu. Tüyleri alınmış, bakımlı bacaklar, parlak cilalı ayak tırnakları. Bir de güzel elleri. Işıldayan tırnakları, parlak taşlı yüzükleriyle. İnce, görgülü beğenileri, yaşamlarının her yönünde...

Gene ateş. Ter içinde kaldı yeniden. Dayanamayıp sırtüstü dönüyor. Bacaklarını biraz uzattı. Başını sağa sola çevirerek bastırıveren bunalımı geçirmeye çalışıyor. Düşünmek istemiyor artık. Vazgeçti. Yeter. Olmuyor. Düşünce kendini sürdürüyor... Nili'nin ne giydiğini tam anımsamıyor. Kendi üzerinde koyu renkli büyük çiçekleri olan, keten bir giysi vardı. Geçen yıl İspanya'dan aldığı. Çok açık olan yakasından, memelerinin elifi görünüyor. Açıklık öyle bir yerde biter ki, böyle bir yakanın getireceği hafif, bayağı ayırtıyı yok eder. Boynundaki altın zinciri, tam orada, memelerinin birleştiği yerde düğümler. Arif onun açık yakalarını sever. O, başkalarının kocalarına benzemez. Tüm ayrıntıları gözler. Çok genç oldukları geçmiş yıllardan birinde, bilekten atkılı bir ayakkabı için, saatlerce nasıl dolaşmışlardı, Beyoğlu'nda el ele... Sonra, kapıyı açtığı zaman Nili, kaşlarını hafifçe kaldırarak bakmıştı kuşkusuz Nebahat'e. O bakışını iyi bilir onun. İnsanın cesaretini kıran bir bakıştır. "Evet?" demiştir. "Kenan Börük'ün evi burası mı?" Önce sesini duymuştu onun. Böyle sormuştu. H'lerle, G'leri hemen ayırt etmişti Nurhan. Sonra Nebahat, kendi girdi içeri. Etekle, frenk gömleği giymişti. Çantasını omzuna asmıştı. Saçları o zaman da uzundu. Modaya uygun. Yalnız, saçının uzunluğunda olsun, ayırımında olsun kentli bir kızın havası yok. Modayı yakından izleyen berberin kıvrak elleri, tarağı saçların arasından geçirip geçirip havalandırarak, makasın iki şakı arasında bir biçim yaratır. Alna doğru kırkarak kısalttığı kâkülleri, külhani bir dağınıklıkla şakaklara doğru yayarken, kafanın arkasına doğru tarazlanıp kabartır. Sonra omuzlara doğru incelte incelte sıkıca fırçalayıp arasından fazlaları alır. Genel görünüşe, fırçalarla,

maşalarla çalışıldığı halde, kendiliğindenmiş gibi, uçarı bir dağınıklık vermeye özen gösterir. "Taşralı kız", diye düşünmüştü o zaman, Nebahat için de, saçları için de. Ortadan ayrılmış, sağlıklı, kumral saçları var. Eskiden iki örgü ördüğü zamanlar nasıl ayırıyorsa, gene öyle ayırmış. Keskin beyaz bir çizgiyle, alınının tam ortasından. Sonra, sanki hamamdan çıkmışçasına, omuzlarına doğru, sık tarakla uzun uzun tarayıp bırakarak.

Bu, tepedeki hiç sönmeyen ışığa dayanamayacak. İçi kıyılıyor. Bir derin soluk alabilse. Kalkıp oturmaktan başka çaresi yok. İnlememeye çalışarak, tutulan beli, karıncalanan bacaklarıyla; gürültü etmeden oturmaya çabılıyor. Ceketini omzuna alıp, arkasına dayandı. Bir boşanıp ağlasa. Hayır. Arif'e bir telefon edebilse, bir sesini duysa. "Perişan olmuştur o" diyor, kendi kendine. "Nili çıldırtmıştır onu. Durmadan konuşarak, durmadan suçlayarak..." Uykusuzluktan yanıyor gözleri. "Ya çocuklar! Aman ya Rabbi! Gülememişlerdir bile. Benim gibi biri ne diye tutuklanır. Sonra, nedir bu Nebahat? O günden sonra..." Nili'de gördüğü günden sonra, kızı görmedi bile. Zaman zaman düşünmedi değil. İnsanı etkileyen, inceden inceye, dikkatle bakan bir kızdı. O gün ona, "Çiğköfte yapmasını biliyor musun?" diye sormuştu. Nebahat, yan yan kuşkuyla bakmıştı yüzüne. Dalga geçip geçmediğini anlamak istiyordu. Nurhan hemen sezmiş, kendisinin çok güzel yaptığını söyleyerek, sözü değiştirmişti. Ha, kızı davet de etmişti. "Bize de gel. Gel de bir gün, ben sana yapayım çiğköfte. Bakalım sizinkiler gibi yapabiliyor muyum" demişti. Kartını vermişti. Acıyordu kıza. Nili'nin havası, salonu, boğmuştu onu. Düşmanca değilse bile, sevgisizce bir akım vardı ikisinin arasında. Nili, "Aman be! Aoaovh! ne diye geldi bu şey şimdi", diyordu içinden. Ya da buna benzer bir şey. Örneğin, "Aman üf, ne konuşayım ben şimdi bununla. Sıkıntı!" Nurhan, onunla yumuşak, sevgiyle dolu konuştukça, Nili avurtlarını içine çekip gülmesini geçiştiriyor, tepeden tepeden bakıyordu kaldırdığı kaşlarının altından. Bu, "Ne ömürdür şu Nurhan. La la" demeye geliyordu. Öyle der o. "Aman Nurhan, çok konuşuyorsun hizmetçiyle" diye kızır çoğu zaman. "Yüz vermemelisin, şımarır bunlar. Hem de ne o öyle, 'Nurhan

abla. Nurhan abla...’ Hanımefendi demesi gerekir. Hiç haddini bilmiyor bu senin kadın. Ahv! Bir gün çalıştırmam vallahi...”

Herkes uyuyor. Hepsi memleketin bir yerinden. Antep, Sivas, Erzurum, Kırşehir... Büyük kentli olan bir Nurhan var aralarında. Onlar ilk bakışta varsıl, yoksul diye ayırıyorlar yeni gelenleri. Baş ağrıyor. Ağrımasa gülecek. Neydi o akşamüzeri. Doktor Ahmet’ten gelen güller. Kış ortasında, Ankara’da sarı güller. Kartın arkasında Nazım. Dost Ahmet. Onları ne yapacağını bilememişti. Gülümsüyordu. Ne yapması gerektiğini bilmediği için, yanlış, yerini bulamamış bir gülümsemeyle...

Koğuş, ancak beş ranzanın sığıdığı, uzunca bir oda. Duvarlar, duman rengi yağlıboya. Battaniyeler bir de. Karamsı, kahverengimsi... Kolay tanımlanamayacak bir renk. Sert, kıllı. Kir götürsün diye düşünülmüş olacak. Ne umut kırıcı. Neyse ki, beyaz yastık örtüleri kurtarıyor durumu. Kanaviçe işlemeli. Sarı kuşlar var. Mavi mineler. Kırmızı karanfiller. En çok işlenen çiçek karanfil. Hemen herkesin yastığında. Tentene bir de.

Sabah, çarpık bacaklı saç sobada ne güzel ekmek kızarttılar. Hiç yakmadan. Maşanın üzerinde. Bu işin ustası olmuşlar. Börek çörek de yapabiliyorlarmış. Urfalı Fevziye öyle demişti. Sobanın yanında fırını var çünkü. Gardiyan kadın, ne istenirse getiriyor. “Eh, be anam yassak! Yassak şeyleri istemeyin benden” diye bağırarak, kadınların şamatası arasında. İri bir kadın. Açıkça küfrederek pazarlık ediyor. Elleri çok büyük. Kıllı. Parmakları boğum boğum... Oysa Nebahat’in elleri. Ağrıyan başını oynatmadan, gözlerini çevirerek bakıyor ona yeniden. Kıpırdamadan yatıyor uzun zamandır. Göz kapakları, küçük çocukları gibi aralık. O da kendini uykuya bırakıvermiş değil. Kuşkulu, diken üstünde bir uyku. Arada bir kumral kaşları çatılır gibi oluyor, ama daha çatılırken, uyku ağır bastığından olacak, düzeliveriyor. “Düş mü görüyor acaba?” diye düşünüyor. “Düşse bile, kim bilir ne karışık şeyler görüyordur. Nasıl da genç. Ne olmuş olabilir. Neden tutukladılar, onu ve beni. İkimizi. Benimle onun ne ilgisi... Hadi akraba falan olsak... Ama ben...”

Gün boyu Nurhan’a hep kaçamak baktı. Konuşmaya ya-

naşmadı. Üsteleyemedi Nurhan da. Sabah polis arabasında yan yana otururken bir ara tıslamıştı. "Allah belamı vere. Sizi de yaktım." Nurhan da ona, şimdi tam tamına anımsayamadığı bir şeyler söylemişti. "Dayıbeyin ne diyecek bu işe şimdi?" gibi. Kaygılı. Ya Nili? O, insanlarla ilişkilerini en ince noktalarına dek, ölçer biçer, ayarlar. Hiçbir durumun, hiçbir olayın, ondan izinsiz, tepeden inme, onun onayından geçmeden, onların, Kenan'la ikisinin kurdukları, tüm gerekli yarınıtları düzenlenmiş, denetlenmiş varsıl yaşamın düzenini bozması...

"Bu kadın, denizi düşünmeden, denizi hesaba katmadan gemisini kurtarmayı amaçlayan bir kaptandır" gibi bir şeyler söylerdi çocuklar onun için. Sevmezlerdi onu. "Ama, deniz bir gün tükenirse! Ya da bir fırtına, fırtınaaa!" gülerlerdi sonra. Coşkundu gülmeleri her şeye karşın. Hepsi çocuktu üç beş yıl önce. Nasıl büyüdüler. Hep şaşar Nurhan. "Peki onlar büyürken, biz ne yaptık?" diye sorar sık sık kendine.

Nili bağışlamayacaktır Nebahat'ı. Bitti Nebahat. Bağışlanamaz artık. Nurhan, "Ne diyecek dayıbeyin şimdi?" diye sorduğu zaman, "Sıçmışım dayıbeyin kapısına!" demişti Nebahat. Ağzı açık kalmıştı Nurhan'ın. "Sıçmışım kapılarına!" Tam böyle. Sert. Kesin. Meydan okuyan bir başkaldırıydı bu. Hayır, sövgü değildi. Değer yargıları değişirken, verilen bazı kararlardan sonra, yapılması gereken bazı eylemlerin kabaca dile getirilişiydi. Anlıyordu Nurhan. Çocukları, yeğenlerini anıyordu ta içinden. Nurhan'ı asla yapamayacağı, nasıl yapılacağını, ne yapılması gerektiğini bilmediği için yapamayacağı, kıramayacağı çemberin kırılmasıydı bu. "Ah evet evet..." diye sızıldandı sessizce. Başkaldırıyordu Nebahat. O dayıbey ki, o Kenan Bey ki, o Kenan Börük ki, Güney'deki kalabalık ailenin, başkentte yaşayan, onlara onur veren, onların her başlarının sıkıştığında ilk akıllarına gelen, hükümetin ileri gelenlerinden bir aile büyüğü. Dayıbey demek, kalabalık ailenin tüm bireylerince bilinen, güvenilen, övünülen bir efsane kahramanı demektir. Hükümetler gelir geçerdi, ona bir şey olmazdı. Kenan Börük öyle egemen bir güçtü ki, hiç kimse ona karşı çıkamazdı. Ama, işte şu genç kız...

Hem acı duyarak, "Ben kimim ki tutuklasınlar beni. Keşke işe yarayan biri olsaydım da... Bu bir yanlışlık", diye düşünüyor; hem sabahtan beri, durmadan kendini yineleyen, durmadan biçim değiştirerek önüne çıkan bir kuşku var içinde: "Sakin bir yanlışlık olmasın!" Rahatlatıcı, umuda benzeyen bir duygu gelirken, sıkıntı hemen ardından bastırıyor: Ya tutulan zabıtlar! O sorular sonra: Nebahat Tuluk tanıdığın mı? Nebahat Tuluk'un arkadaşlarını tanıyor musun? Nebahat Tuluk çarşamba günü köprüünün orada sana ne verdi? Onlarla nerede buluşuyordunuz? Nebahat Tuluk'la kaç kere gittiniz Antep'e? Nebahat Tuluk!

Kuşkular içinde Nurhan. İnsan olmak, yaşamak üzerine, yaşamak, ölmek, şans, rastlantı, var olmak üzerine her zaman düşünmüştür. Ne ki bu kez çok şaşıyor. İnsanın yaşamını durup dururken, isteklerinin, duygularının, isteminin dışında bir nedenle, bir durum, bir olay, bir insan girip altüst ediveriyor. İşte şu Nebahat. Kimdir bu kız? Tanımıyor bile. Ne olmuş olabilir? Bir şey var. Ters bir şey ama ne? Elinde olmadan gülümüyor. Nili gelmeliydi buraya. Hafta içinde gittikleri kokteylleri, yemekleri, arkadaş toplantılarını bir bir geçiriyor içinden, hızla. Ama, başı ağrıyor. Toplayamıyor belleğini. Somut olarak, sımsıkı kapanmış dişleriyle, kendi çevresinde, neredeyse ana rahmindeki durumuna yakın, büzülüp toparlanmışlığı var. Bir uyuyabilse... Dalar gibi olurken, uyanıveriyor. Düş bile görüyordu. Tenceredeki bifteklerin üzerine, hindistancevizi rendeliyordu. Sevgi'den öğrenmişti. Nefis olurmuş.

Ağzına acı su doldu gene. Biftekleri buzluktan çıkarmış, hazırlamıştı akşam için. Nili yapıvermiştir becerikli elleriyle. Temizdir. Düzenlidir. Nurhan'ı da sever. İçtenlikle sever. Ben-bencidir, ama Nurhan'ı ayırır. Bu yüzden en iyi arkadaşı oldu yıllardır. Sahi nasıl oldu bu? Sonra düşünecek. Gönlükara biri değildir, ama canına düşkündür Nili. Rahatı için ödünler verebilir. İçinde bulunduğu durumdan hoşnuttur. Bu dünya böyledir. Bu dünya kocamandır, Nili küçücük. Ne yapılabilir! Nurhan da onun gibi olsun ister. Nurhan'ın gazeteleri satır satır okuması, sorular sorması, yaşamı içine sindiremeyeşi titizlendi-

rir onu. Yaşamasındaki kolaylık bozulur. Nurhan sorar: "Biz neyiz? Neyiz biz kuzum Allah aşkına? İnsan olarak şu dünyada? Yiyip içip, giyinip birer kadeh bir şeyler içmeyi hiç kaçırmıyoruz. Öte yandan memleket birbirine giriyor, peş peşe gençler öldürülüyor... Aman ya Rabbi, benim çocuğum yok, ama evlat acısını ta içimde duyuyorum vallahi. Dayanılmaz buna..." Nili bozulur. Rahatı kaçır. O da sorar, yanakları solarak, sinirli: "Peki ne yapalım istiyorsun yani hayatım? Söyle yapılacak bir şey varsa yapalım. Pankartlarla yürüyüş mü yapalım yani? Şu kadın birlikleri gibi?" "Ben istiyorum. Ben, büyük bir yürüyüş olursa katılacağım." "Delisin sen. Pah! Delisin. Neye yarayacak sanıyorsun bu?" "Bilmiyorum. Bilsem. İçimden gelen sese uyuyorum. Bilmiyorum. Ama olsun, katılacağım..."

Nebahat içini çekince ona bakıyor gene. Ellerini göğsünde üst üste koymuş. Üstelik alttakini birazcık bastırarak, hem eli, hem vücudunu koruyor sanki. Doğduğundan beri hiç uğraşmamış elleriyle. "Gene de ne ince eller" diye düşünüyor. Sigaradan ağzı açıştı. Bir bardak çay olsa. Bir ağlayabilse. Oturmak da yoruyor insanı. Üşüyor da. İçi titriyor. Ceketine sarılarak, gene dertop yatıyor. Ayaklarını battaniyenin altına sokuyor. Nebahat uyansa, ona bir iki şey sorsa, belki rahatlayacak.

Kızın ellerinin üzerindeki ince mavi damarlar, ona çocuksu bir görünüm veriyor. Manikürcü kadının ince, parlak, sivri uçlu aletlerini hiç tanımamış bu eller. Bir, uzadıkça tırnaklar kesilmiş. Onların da badem biçimleri öyle güzel ki, dibinden kesildiği halde...

Ara sıra şeytantırnağı çıkmıştır. Eğer onu kopardıysa, kanayan yerini yalamıştır. Orası bir iki gün suya girince sızlar, sonra geçer. Yüzük parmağında mavi taşlı altın bir yüzük var. Ne biçimi, ne düşük ayar altını güzel. Mavi taş da iyi bir taş değil. Değil de onun eline yakışıyor. "Yakışıyor!" diye yineliyor Nurhan. "Onu tamamlıyor."

Komutan dayısına konuk gittikleri yaz ayları vardı. Bağları, on bir-on iki yaşını, atın sırtında çıktıkları bağ yollarını...

Selma Teyzesi, Meliha Teyzesi, İnge Yengesi kırlara çıkınca avaz avaz tangolar söylerlerdi. Kahkahaları ovaya doğru...

Onlara kuzular çevrilirdi. Nurhan ayaklarını dereye sokmaya bayılırdı. Ayakları suda öylece oturmuş, elindeki değneklerle, sularla oynarken, dağın tepesinden ansızın kuşlar havalanırdı. Küçücük bir kızdı. Büyülenmiş gibi bakakalırdı. Karpuzları kuyuya sallandırır soğuturlardı. O zamanlar gördüğü kadınları, kızları hep anımsar Nurhan. Güleç yüzlü, konuksever, neşeli kadınlardı onlar. Başka dünyalardan, deniz kenarlarından gelen, uzun etekli, çiçekli ipek giysiler giyen, kısa saçlı, sivri topuklu ayakkabılarının üzerinde düşmeden yürüyen bu kentli kadınlara bayılırlardı. Hele onların parlak taşlı yüzüklerine, küpelerine. Dut ağacının altına hasır sererlerdi. Halılar yayar, hep beraber otururlardı. Kentli kadınlar çocuk yapma üzerine, erkekler üzerine onların alışmadığı şeyler anlatmaya, şakalar yapmaya başlayınca gülüşü gülüşüverirlerdi.

Emirerleri vardı bir de. Nurhan'ın hiç unutamadığı. Hepsinin seslerini, şakalarını en ince ayrıntılarına değin...

Nebahat'ın parmağındaki bu yüzük, bahçede gece gündüz akan çeşmenin taşına zincirle asılmış bakır tasın yanında...

Tası dört parmağıyla uva uva yıkayıp çalkadıktan sonra doldurup içerken...

Avuçlarını yan yana getirip çukurlaştırdıktan sonra, doldurup doldurup soğuk suyu yüzüne çarparken... Tentene örerken bir de. Küçük bir torbanın içine katlanıp konur örülen parça. Uzaklaşarak kirlenmesin diye. Torbanın dışında bir parmak bırakılır, sürdürmek için örmeyi. Öyle hızlı oynar ki el, mavi taş, mavi bir nokta gibi...

Tığın ucu, ipliği ilmekleyerek sık iğnenin üzerine dalar çıkar dalar çıkar. Bir süre sonra dize konarak, sıvazlanıp bakılır. Örnek çıkmıştır ortaya. İster avluda, asmalardan benek benek süzülen ışığın altında olsun, ister bahçelerde, ağaç gölgelerinde oturtsun, sözcükler, kız gülüşmeler, tasasız esnemeler arasında, oradan oraya uçar: "Ay gız bu örneği çok seviyom ben be!" "Eyi. İşşallah Hasan da sever de..." "Gız deli!" "Bak hele, çavuşun karısında şöyle dört parmak bi karanfil var, yastık örtüsüne etmiş ya, asıl karyola eteğine..." "Aman gız ben böyle ince tenteneyi daha çok seviyom." "Oy ne sıcak bu be! Şeytan diyo gir

çeşmenin..." "Gir Hasan'ın goynuna..." "Susun kız! Nebahat geliyo. Zevzeklenmeyin..."

Küçücük bir kızken Nurhan, büyükbabası derdi ki...

"Büyükbabam bile istedi okumamı. Çok zorladı babamgili", demişti o gün Nebahat, Nili'ye öyle dosdoğru bakarken.

Nebahat'ın büyükbabası meslastik mi giyer? Beyaz sakalı gözlerini daha da kara gösterir. Konya'daki halı aldıkları adam gibi. Nebahat büyükbabasının sarı kehribar tespihini bozup, gümüşlerle karıştırıp yeniden dizerek boynuna takmayı aklının ucundan bile geçirmemiştir. Onları ancak yabancı gezginler için, kemerli çarşıda satılan...

Büyükbabası bahçeden seslenip tespihini istedi miydi, terliklerini kapıda bıkarpı koşar Nebahat, aşağı odadaki yüklüğe. Namaz örtüsünün yanından tespihi alır. Mavi taşlı yüzüğü dolabın karanlığında parlamaz. Pırlanta değildir çünkü. Oysa Nurhan, sabah koğuşa girdikten bir süre sonra, herkes çevresine toplandığında, her kafadan bir ses çıkarken, bir ara, gizlice, pırlanta alyansıyla, tektaşını çıkarıp çantasına koydu. Neden? Sonra düşünecek. Sonra uzun uzun, birçok şey düşünecek. Bir gizi çecek sanki. Bilinmedik bir yerlerden ışık alıyormuşçasına, tanımlayamadığı bir ferahlık duygusu...

Nebahat aldığı gibi tespihi, kapıda terliklerini ayağına geçirip bahçeye...

Güneşin altında, sonu bostanlara varan, kayısı, dut, zerдали, ceviz ağaçlarıyla gölgeli bahçeye. Kent aşağılardadır. Ovaya yayılır, kızgın sıcağın altında beyazımtırak serinlik kalın taşlarla kırmızıbiberli acılı ince kıyılmış yeşilliklerle donatılan akşamları rakı kaçakçılık en çok Araplarla büyük mal geldiğinde çoğu karışık bıçağı çekince tabanca en çok kız kaçırانların barlarda beş cinayet kadınlar çiğköfte yapıp ince bulguru...

"Naha tesbihin büyükbaba", der Nebahat. "Eferim benim gızım. Ver bakayım. Bismillahirrahmanirrahim! Hadi bi das ayran etsinler de, al gel. N'apardın bahçede?" "Kitap mitap okuyorum." Büyükbabası ışıklı kara gözleriyle mutbağa doğru yürüyen ince nazik torununun ardından bakar. Ne anlama geldiği açıkça belli olmayarak başını iki yana sallar. Yavaşça, "Eyi" der.

“Eyi. Oku. Oku ya. Oku.” Nebahat ince parmaklarıyla, yüzüğünü iki yana çevire çevire, taş mutbağın kapısından kadınlara seslenir. Sesi kalındır. H’leri, G’leri vurgular. “Büyükbabama ayırın edin gııız!”

Oysa, alt ranzada yatan Urfalı Fevziye’nin eli, rahatça bulunduğu duruma uymuş. Gevşekçe sarkıyor ranzadan. Şişman, morumsu, esmer bir el. “Güvenilmez biri bu Fevziye” diyor, içinden Nurhan. “Dostuyla bir olup kocasını baltayla...” Tır tır titriyor, katılıyor tüm varlığı kısa bir süre. Sabah, Ahmet’in getirdiği gülleri getiren oydu. Bağıra çağıra, maniye benzeyen bir hava söylüyordu. Açık bir şeydi. Gülleri havada sallıyordu: “Böyle gül yollayan yarimin, zingosu da gül kokar!” gibi bir şey. Açık, kaba, bastırılmış isteklerin sancılı sıkışıklığı içinde, çılgın bir kahkaha patlaması oldu, koğuştta. Nebahat ranzasında oturmuş gazete okuyordu. Kaşları çatıktı. Yüzünü çok olağan bir duruma bakarmışçasına, kahkahaların ortasına doğru çevirdi. Kahverengi gözleriyle, öylece bir an baktı. Sonra artık hiç ilgilenmedi. Sessizce gazetesini okumayı sürdürdü. Nurhan, güller elinde, şaşkın, ikircimli dikiliyordu, sobanın yanında. ‘Başkent esnerlerinin en zariflerinden biri olan Nurhan Aladağ’ın üzerinde, Dior’un siyahla çalıştığı gri flanel küçük bir öğlesonu giysisi vardı. Saçları...’ dedikodu gezetelerinin ‘sosyete’ sayfasında böyle yazmışlardı bir iki yıl önce, yeniyken, sırtındaki giysi için. Şimdi artık her güne...

Uzun bir süre sonra, gülüşmeler, kesik kesik öksürmeler, tıksırmalarla hâlâ sürüyordu. Biri, Kütahyalı Nesibe, siniri bozulduğundan gülerak ağlamaya başladı. “Gız, Allah belanızı vere. Güldürmen beni, ağlarım demeyyom mu!” diyordu. Yeni bir gülme dalgası gelecek gibi olunca, Nebahat gazetesinden başını kaldırıp çocuksu yüzüyle onlara baktı. Sonra sert, dik sesiyle, “Eh tamam! De gari yetti!” dedi. Nurhan H’lerle, G’leri izledi gene. Ortalık birden duruldu. Nurhan çok şaşı bu işe. Kimi dışarı çıktı, kimi...

Biri sobanın külünü boşaltmaya başladı. Gizlice gülümsüyor, yan gözle birbirlerine bakıyorlardı. Gülmesi gelen ya ağzını büzüyor, ya eliyle bastırıyor ya da dışarı kaçıyordu. Zinadan ya-

tan Nerimancık dedikleri, mavi gözlü total kadın gülererek, "Ver ablası onları suya muya koyalım bari" deyip gülleri aldı Nurhan'ın elinden. Ancak o zaman, ranzasına çıkmayı akıl edebilmişti. Üst üste gelen şaşkınlıkların, durumunu kavrayamamanın getirdiği duygu dalgalanmasının içinde ranzasının kenarına oturup, ayaklarını aşağı sallayarak, dalgınca Nebahat'e bakmıştı. İçinden eski ev içleri, taşlıklar, teyzelerinin, anneannenin aşığladıkları, hiç beğenmedikleri, sözü açılınca hep 'mahalle karısı' diye küçümsedikleri Seniha halasının Üsküdar'daki evi, komşuları geçiyordu. Binde bir gece yatısına gönderirlerdi onu. Anneanesi 'Ahlakı bozulacak' diye kızardı. Halası yanaklarından öper, bağıra çağıra, "Amanın benim sultan kızım gelmiş!" diye çığlıklar atardı. Taşlıkları yıkar, arka bahçedeki çiçekleri sular, sonra pilavın yağını caz diye haşlardı. Tavanın içine tencereden aldığı bir iki kaşık pilavı koyar, yağı emsin diye kaşıkla iyice karıştırır, sonra onu orada, ocağın başında, sıcak sıcak Nurhan'a yedirirlerdi. Ağzını da elbeziyle bastıra bastıra silerdi. Anneanesi dudaklarını büzerek, ela gözlerini kısarak, "Eh, soydur çeker", diye kızgınlığını belli ederdi. Paşa dedesi gülerdi. "Hanım, bırak çocuğu, hanım!" derdi. Nurhan utanırdı, nedenini bilemeden. Halasına gitmek istediğini babasına gizlice, kimseye duyurmamaya gayret ederek söylerdi. Teyzelerini hiç sevmezdi. Yalı çığlıklarla, kahkahalar, şakalaşmalarla dolardı, onlar gece yatısına geldikleri zaman. Nurhan'ı, Nonişko diye çağırırlardı. Akşamları kocaman masa kurulurdu balkona. Rakinin, ateşe gösterilen çirozun, dereotunun kokusu yayılırdı, inceden. Nurhan kokuyu içine çekerdi. Çok severdi. Oysa dişlerinin arasına kaçan çirozla başı hoş değildi hiç. Yemezdi. Sirkesini emer, çıkarırdı ağzından. Dişlerinin arasında dereotunu çiğner, sirkeyle karışık tadına bayılırdı. Küçük bir kızdı. Dalgacı kara saçlarında, her zaman kurdele bağılı olurdu. Kaptan eniştesi, ona başka memleketlerden, kürklü paltolar, giysiler, İstanbul'da bulunmayan, parlak merserize donlar, fanilalar getirirdi, kenarları tenteneli. Kaptan eniştesinde de, halasına benzeyen güleçlikler, sevgiler, yakınlıklar bulduğu için, onu ötekilerden ayırır, severdi Nurhan. Ötekiler, hepsi...

İpek elbiselerinin topuklara dek uzanan verev etekleriyle sıkımaş küçük hasır şapkaları ve renkli file eldivenleriyle permanant yaptırılan maşa kırıyor çünkü saçları altı ay rahat kıvrıcık Avrupa'da bu yıl moda her şey bozuldu İstanbul İstanbul-luktan çıkıyor yoo kibar kızdır aile kibar zaten vallahi esnaf bozuldu Bülent'e yapalım diyorum Meliha'nın ortancayı o mada-ma karısını da getirecekmiş fidan gibi kızdı maşallah aman ha-di canım okuduğu yeter Nahit abiler gelecek cumaya ev kadını çıktı içinde varmış yavrucuğun uskumru dolması yapalım de-dik gülmekten öldük hindiba getirmiş bahçıvan katmerli olu-yor o güller güle güle bi hal olduk Nesrin'in pandantifini boz-durup gülmekten öldük üçüne tek taş birer yüzük gene yağlı-boya derdi çıkıyor bu yaz başımıza bir de otomobil alalım, diye tutturmuş Ali Rıza Beye Boğaz'dan ayrılırsam ölürüm doğma büyüme gülmekten bayıldık yollama şu çocuğu Üsküdar'a ne gülmek ne gülmek görseniz, ama ne demek anne ne olsa halası iyi iyi mahalle karısı teyze çok rica ederim kocamın...

En ufak nedenle kıkırdayan, gülerken sağ elleriyle hemen ağızlarını kapatıp, gülüşü pıhpıhlanmaya dönüştüren esmer Güneyli kadınları görür gibi oldu Nurhan. Büyük kalçalı, altın dişli yengeler, halalar, teyze kızları, gelinler içinde liseli, "Lise mektabında okuyan" Nebahat. Güzel, akıllı, okumuş, bilgili, bilgiden gelen güvenle hepsine egemen olabilen, buyruk vere-bilen bir Nebahat. Kadınları tir tir titreten Abdülrahim amcası oturup onunla, sendika işlerini konuşurken, kadınların şaşıp şaşıp...

Buyruk vermeyi biliyordu kadınlara. Sus pus oldular. Bir buyrukçu, bir egemen güç gerekiyordu bunlara. Öyle koşullan-dırılmışlardı. Yalnızlığa, kendilerini yönetmeye alışık değiller-di.

Hiçbirinin, 'Ah ne güzel güller', diye ilgilenmediğini düşü-nüyor. Baş ve işaret parmağıyla gözlerini bastırarak sabahı anımsamaya çalışıyor. Çiçeklerle ilgilenmemişlerdi. Biri çıkıp da koklamak istememişti. Çekinmişlerdi selefona kâğıdına sarılı bu koca demetten. Oysa akaşamüzeri Arif'ten gelen paketi açtığı zaman, ürkek bakışlarını kaçırmaya çalışarak, saygılı bir

utangaçlıkla, ama gizlemeye çalıştıkları büyük bir ilgiyle baka kalışları! Nebahat bile.

Nurhan'ın elleri titriyordu. Bir kutu çikolata, kızarmış piliç, fırancala, rus salatası, salam, kaşar peyniri... Bu çok sevdiği yiyecekler, keçeye benzeyen battaniyenin üzerinde, yağlı kâğıtların, küçük plastik kutuların içinde, bulunduğu yere hiç yakışmayarak, rahatı kaçıran bir parlaklıkla...

İçinde o her zaman duyduğu, tanımlayamadığı, çözümleyemediği suçluluk duygusuyla ne yapacağını bilememişti. Önüne bakıyordu. Yok olmak istiyordu. Oysa sabah, koğuşa girdikleri zaman, onları dostça, sevgiyle karşılamışlardı. Sormuşlardı: "Aç mısınız anam?" Somundan kesilmiş kalın birer dilim ekmeği kızartıp üzerine yağ sürerek, birer su bardağı dolusu demli kaynar çayla, ganice ağırlamışlardı onları. Nurhan kendini, taşrada, bir akraba evinde...

Taşra!

Anneannesinden kalma bir sözcüktür bu.

Derin derin soluk almaya çalışarak karmakarışık olan duyguları, oradan buradan aklına geliveren tümceleri, kokuları, Arif'in telefon sesini, Nili'nin kahkahalarından birini, yaşlı polisin sıkıntılı bakışlarını bir düzene koymaya çalışıyor. Düş görüyorum dese, bu, bir düş zamanı değil. Uyumuyor ki düş görsün. Ama, uyanık olduğu da kesinlikle söylenemez. Hiç yaşamadığı bir uykusuzluk...

Taşra sözcüğüyle gelen bir garip zamanı yaşıyor. Çok yakından tanıdığı, bildik bir duygu, bir tat, bir özlem parçacığı bu. Örneğin şöyle: Bahar gelmiştir. İki üç günlük tatillerden biridir. "Aman şunu kullanalım. Güneye, Güneye gidelim!" denilir. Uzun süren kıştan sonra deniz özlenmiştir. Doğanın çiçeği bol sıcak güzelliği! "Gün doğmadan çıkalım yola", der Arif. Erkenden kalkılır. Günlük yaşamlarında bilmedikleri bir sabah vaktidir bu. Belli saatler arası yaşanır kent, uykunun dışında. Hep birörnek. Geceyarısından sonra yatılır, kapıcının zili çalmasıyla uyanılır. Nurhan, o erken saatte, kapının önünde, Arif'in arabayı getirmesini beklerken...

Arif her zamanki gibi rahat, sağlıklı, keyifli Arif'tir. Orta

yaşına karşın, sarışın inceliğini korumuş, pantolonu sıkıca oturmuş, bol örgülü kazağında, botlarında delikanlı bir uçarılık.

Arabasını, çocuğunu sever gibi sever. İki tutkusu vardır. Biri arabası, öbürü Nurhan'ın sessiz, sevgiyle dolu, düşünceli güzelliği. Ve müzik.

Minimini bir kızken de düşünürdü Nurhan. Boğaz'daki yalıda yüksek tavanlı sofada, panjurların arasından vuran ışık yol yol uzanırken kabarık etekli parlak giysisi rugan patik beyaz çorap giydirenlerdi hep yandaki odada büyükanneanne namaz kılarken nane şekeri büyükanneannenin penceresinden fıstık ağacı fıstık ağacının arasından deniz eniştesinin motoru İclal yengesi düşüp düşüp bayılırken sünnet düğününde paşa dedesi küçük teyzesinin çocuğu olacak diye parlak kırmızı yoyo getiren paşa dedesi, kalın, paşa sesiyle sorardı: "Kız ne yapıyor-sun bakayım pencerenin önünde bir saattir?" Nurhan, çok doğal bir sesle, "Düşünüyorum ben", diye yanıtlar. Bu sözü her zaman paşa dedesinin öksürüklü ha ha'larıyla karşılanırdı. "Lafa bak hanım lafa!" diye gürleri gibi gülerdi. "Düşünüyor-muş. Ulen sen ne bilirsin düşünceyi? Gel bakayım benim karabiberim. Anlat bakayım paşa dedene, sen neler düşünüyormuş-sun bakayım..."

Sabahın o erken saatlerinde, kapının önünde Arif'i beklerken, uzaklardan bir yusufcuk sesi gelir. Kentin büyük uğultusu başladı başlayacaktır. Şaşar Nurhan. Demek, kırlara çıkmadan, kentin içinde de, bu asfaltın ortasında da yusufcuk sesi olabilir-miş. Denizden, dağlardan böylesine uzak bir kentte, ne esintisi, ne yağmuru, ne güneşi uzak ufuklara doğru...

Toprağın betonun altında kaldığı, beton kütlelerinin isle karışık, hızla kirlene kirlene büsbütün çirkin, yorucu...

Günbatımıyla, gündoğumuyla, toprakla, akarsuyla bir arada yaşanmayan bir kentte, bir yusufcuk nerede ötebilir? Ola ki bir oyuncaktır.

Hele, daha özsuyunun dallara yürüyüp yürümediği belli olmayan, baharın geldi sayılabileceği, 'Oh hava açtı ne güzel' denilen, ama aldanılan günlerde bir güneş açar beklenmedik, kızgın, yakıcı bir güneştir. Kışlık giysiler bunaltır insanı. Ağaç-

lar yangından çıkmışa benzemektedir. Yapıksız, kavruk. Asfalttan, güneşin soldurduğu beyazımtırak mavi gökyüzüne doğru, dal dal kararmış, kurumuş, bereketsiz yaşamaz uzanırlar. Çünkü özsuğu, ağır ağır yürür bozun içine sessizce. Gizlice renklenir, yeşerir. Çiğdem sarısı, bahar pembesi usulca, gösterişsizce donatır ağaçları. Bunları gözlemesini, havayı koklaya koklaya baharın gelmesini, renklerin gizli değişimlerini izlemesini bilmeyenlere kolay kolay vermez kendini bu kent.

Uyuyanların soluk alışlarından, ara sıra hafifçe, dalgınca ince inlemelerle karışık püfürdemelerinden başka ses duyulmuyor. Soba borusunun çıktığı küçük pencereyi aralık bıraktıklarından koğuşun havası uyku kokusuyla ağırlaşmıyor. Gene ağılıyor yukarı koğuşdaki bebek. Hemen sustu. Annesi memesini tıktırmıştır ağzına uyku arasında. Sabah gördüğü iki küçük çocuğu düşünüyor. Birinin adı Çile'ydi. Annesi eroinden yatıyor. Öteki...

Ya otuz kırk kişinin yattığı yukarı koğuşa verselerdi. "Siz siyasisiniz. Onun için..." demişti köşedeki çilli kadın. Adını anımsayamıyor. Tuhaf bir adı vardı. Zinadan yatan Emiş bitli olduğu için dün yukarı koğuşta çıkan büyük kavgayı anlattıklarında...

Sonra! Şimdi düşünecek durumda değil. Hiçbir zaman...

Elinde olmadan başını kaşıyor. Birden tüm vücudu yanmaya başlıyor. Sırtını kaşımak için kıpırdanacak gücü bulamıyor kendinde. Ellere bakıyor bir süre. Büyük bir boşlukta tanıdık iki el. Sevinir gibi bir duygu gelirken... Sever ellerini. Küçükken hep anneannesinin elmas yüzüklü yumuşak elini tutardı, yürürken. Kendi esmer elleri, daha esmer görünürdü. Küçük yumuk ellerdi bu eller o zamanlar. Anneanesi sorardı: "Bu çukurlara ne koymalı bakiym ne koymalı?" "Çok sevilen, şımartılan kentli, varsıl aile çocuklarının hemen hepsinde ortak olan, ağız büzmeler, gülücükler, omuz silkmeler içinde. "Fındık mındık koymalı. Fındık mındık..." diye sekerdi, kırmızı patikleriyle. "Fındık mındık..." diye yinelirdi bir süre. Bakımlı, sağlıklı güzel bir çocuktı. Tombuldu. Şimdi böyle kırkını geçtikten sonra, perhiz yapmasa, jimnastiği bıraksa, gene de...

Güzeldir elleri. Sevgiyle bakıyor onlara. Bir dostla karşılaşmışçasına sevinçle doluyor içi. Ağlamak istiyor. Gecenin yarısında, bir cezaevi koğuşunda, ağır cezalı sekiz on kadının arasında, herkes uyurken üstelik, tekbaşınayken, elleri...

Sabahtan beri onları yıkamamış oluşuna şaşıyor. Böyle bir şeye cesaret edemedi. Hep, bir yanlışlık düzeltilecek, çıkıp gidecek sanıyordu. Gene de...

Arka odalardan salona, salondan mutbağa, mutbaktan balkona gidip gelişlerini görüyor evin içinde, kapalı göz kapaklarının...

Çok uykusu var.

Günboyu gider gelir. Sever evin içini. Arif de. Elinde çekiç, tornavida, dolaşır durur. Musluklar damlamasın, cilalar bozulmasın, kapılar gıcırdamasın ister. Bozulan her şey hemen onarılır. Beceriklidir o. Nurhan da tozlara dayanamaz. Nerede toz görse siler. Çiçeklere düzen verir ikide bir. Bir vazoyu alır güneşli bir yere, ötekini yüksekte alıp, şöminenin önüne yere koyar. Dolaşıp dururken, kapılardan başını uzatıp odalara bakar, çiçeklere...

Yüksek topuklu terliklerinin üzerinde, kalçalarını hafifçe sallayarak uzun aralık boyunca yürür. Sık sık banyoya girer. Uykuya kaydı kayacak, işte banyoya giriyor. Bir film seyrediyormuş gibi, öyle açık, öyle yanında banyonun içi. Suyun sesini bile duyuyor. Elini uzatsa kapatacak musluğu neredeyse, tersine sonuna dek açıyor kaynar suyu. Dolsun banyo. Başka türlü kendine gelemeyecek. Sabunu köpürtüyor bir yandan da elinde. Ellerini yıkıyor uva uva. Bir daha. Yumuşak, turuncu çiçekli havlusuyla kuruluyor. İşte el kreminin kokusu. Bayılıyor bu kokuya. Başparmağıyla plastik tüpün ortasına bastırarak avucuna yoğun, iri bir damla koyuyor. Sonra onu parmaklardan bileklere doğru, yedire yedire sürüyor. Biraz da tırnak dipleri için. İyice uvalayarak içiriyor. Sonra, kendinden uzaklaştırarak ellerini, esmer derinin parlamışına, ellerinin güzelliğine bakıyor.

Törpülenip sivriltilmiş cilalanmış tırnaklarının...

Elinde olmadan yumruklarını sıkıyor. İlk kez, tırnaklarının böyle bakımlı oluşunu, sedef parlaklığını yadırgıyor. Bir iki ay-

dır yıkanmamış bu tutuklu kadınların arasında. Akşamüzeri, son hamam günü çıkan kavgayı anlattıklarında...

Hepsi sessiz, dingin bir uyku zamanı içinde. Bazısı gülümüyor. Dipteki ranzada yatanın, şişman vücuduna, ablak yüzüne karşın, ellerinin ince, ufak, biçimli oluşuna dikkat etmişti sabah... Cezaevleri, koğuşlar, tutuklular hakkında okuduklarını, duyduklarını hep unutmuş gibi. Hiçbirini anımsamak istemiyor. Her şeye bakmaya, düşünmeyi seven yaradılışının tüm coşkunluğuyla yeniden kendi biriktiriyor. Sobayı gördükçe, halasının Üsküdar'daki evine kayıveriyor, anılar, çok özlediği...

Bir de mimar Celâl. Akşamdan beri kaçınıcı anımsayışı onu. Apartmanlara kızardı hep. Onunla beraberken de düşünür kalırdı Nurhan. Bir şeyleri sezip, tam anlayamamanın huysuzluğu, yaşamayı zorlaştıran sıkıntısı gelirdi üstüne. Bunalırdı. "Yahu, yahu..." derdi, Mimar Celâl. Çok içerdi. İnsanları çok se-verdi. "Yahu yahu, bu apartmanlar tepeden indi bize. Çözüm-lenmedi. Onun için yaşamasız. Bizim bahçemizi, bize mutluluk getiren aydınlık serin sofalarımızı, odalarımızı, yükümüzü, dolabımızı aldılar elimizden. Uymaz bize bu apartmanlar. Konumuz komşumuz, mahallemiz sokağımız kayboldu..." derdi. "Yahu yahu", der kızardı. Sövüp sayardı. Çok içtiği, çok sövdüğü bir akşam, arabasını çok hızlı sürdüğünden...

Ölüm! Dursun. Sonra. Şimdi düşünemez. Çarpıntısı var. Uyuyamıyor. Terliyor. Hayır üşüyor. Donuyor.

Sabah onu almaya geldiklerinde başına neler geleceğini...

Sabah, kar tipiye döndü dönecek bir ayazlama içindeydi. Üç gündür yağın beyazlığı içinde buz tutmuş bir kent, kışın getirdiği kirli, isli, ağaçları kara çalı bir kent görünümünden çok daha iyiydi kuşkusuz.

Ev sıcaktır şimdi. Arif sırtüstü yatıyordur. Karanlık salonda gümüş çerçevelerin içinde resimler, ince koladan geçirilir goblen örtüler sadece o mu dolaştıkları tüm ülkelerden ince beğenisiyle seçtiği topladığı el hünerleri nakışlı örtüler porselenler için zaten Arif'in merakı olan antika gümüşler bu değil mesele merakı olmasa bile görkemli bir evde elbette dede yadigârı zaten çoğu çay takımları olsun gümüş çatal bıçak olsun bir görgü-

sü var insanların kristal ve gümüşün soylu parlaklığı hem bir yaşama biçimi değil midir insanın parası varsa güzel şeyler alınmamalı mı bu da değil eğer memleketin kurtulması insanların pılı pırtı içinde, ama bu değil çocukların demek istedikleri bu değil dertleri kimsenin derdi bu değil, ama kimsenin pek bir şey bildiği yok mu ne daha neler olur mu peki nedir bu karışıklık nedir bu karışıklık nedir bu karışıklık nedir bu karışıklık...

Yeniden ince bir ter boşanıyor. Gene saçlarının dibine dek buz gibi oluyor. Çaresiz kalarak tutulan bacaklarını uzatıyor, olduğu yerde sırtüstü dönüyor. O zaman ağladığını anlıyor, şaşıyor. Yaşlar yanaklarından kulaklarına doğru iniyor.

“Ben buradan bir çıkayım, ben, bir çıkayım” diyor. Uyku. Uyku ağır, yoğun. İnce bir duman

Ankara, 1970-74

Umut'a Tezgâh Kurmak

İşyerlerinin dağılma saatinden az önce minibüse yetişebildik. Hava da kararmamıştı daha. İki yıla yakın bir ayrılıktan sonra yeniden yaşadığı kente dönmek, onu evine götürecek olan bu uzak semt minibüsüne binmek, –Gazetelerde okumuştuk, artık kent içinde, yalnız dolmuş yapan küçük arabalarla belediye otobüsleri işliyor. Minibüsler kaldırıldı.– heyecanlandırdı bizim Boncuk Hanımı. Ona pek yakışan çiçekli başörtüsünü, ikide bir çözüp bağlıyor; çekiştirip sıkıştırıyordu düğümünü çenesinin altında. Kim takmıştı koğuştaki ona bu adı? Hocanım galiba. Başını, yazılarından, Boncuk Hanımın bir sözü üzerine patlayan kahkahalara doğru kaldırdığında, kulağının arkasına attığı, kısa beyaz saçlarını kalemikle kaşıyarak, takıvermiştir bu adı. Yerleştirdi kaldı aramızda. Yalnız Dilizifir Gardiyan Esma'nın, gardiyan sesinden duyulur asıl adı; zaman zaman avluya bakan dip odadan haykırdığında: Bedia Karadağlı! Bir l'yı uzatsa neyse. Ardına bir de Ğ takar. Kendine benzeyen, hiçbir pırıltı umudu vermeyen bir yumuşak Ğ. Bu kadını ömrümün sonuna dek, hiç görmek istemem. Oysa koğuştaki arkadaşlarımdan hepsini çok özleyeceğim. Hele Hocanımı.

Boncuk Hanım heyecanlanınca, yanakları renkleniveriyor. Şişman, sarışın kadınların pek çoğunda olduğu gibi, önce kızarıyor, sonra, renk, sarımtırak halkalarla açılıp, boynunda pençe pençe izler bırakarak soluyor. O zaman gözleri, daha koyu mavimsi gibi geliyor insana. Pencere kenarında oturmak için ive-

dileniyordu. Çünkü, evine varıncaya dek, çevresine bakınarak gitmek istiyordu, biliyorum. Cezaevi gecelerinin geçmek bilmeyen bazı saatleri boyunca, ranzamda sırtüstü yatarak, bu günü, bu gidişi ne çok düşündüm. Ne uzun düşündüm. En ince ayrıntıyı gözden kaçırmamaya çalışarak...

Minibüs, yeni açılarak, anayolları örgüsüne bağlanan büyük yola saptı mıydı, beş on dakika içinde kentin dışına çıkıverir. Geniş bir açıklıktır bozkır şimdi. Ama kent, buralara da el atmaya başlamıştır. Uzaklarda dumanlar tüter. Gene uzakta, tepeye çıkan bir yolun beyaz çizgisi kıvrılır. –Ozanlar bu ince yoldan çok söz ederler. Severler onu. Şimdi ha deyince bilemem, ama böyle çok şiir anımsıyorum. Bu yüzden olacak, ben de yolculuklarımda, bakıp durmuşumdur o yollara.– Ne olduğu anlaşılmayan bir şeyler, küçük cam kırıklarının parlamasına benzeyerek, ışıldar durur toprağın yüzünde. Çevre bomboştur. Yolun kenarında, bir bahçeyi sınırlamak için çekilmeye başlanıp öylece bırakılmış bir dikenli teli ot bürümüş, otların arasında gelincikler boy vermiştir. Sağda solda kireç kuyuları açılmıştır. Devrilip yana yatmış bir kireç arabası öylece durur. Oraya buraya, rastgele apartmanlar yapılmıştır. Geniş düzlükte, bazan üçer beşer, bazan tek tek, diklemesine konmuş uzun kutuları andırarak yükselirler. Uzakta bir benzin istasyonu görülür. Örneğin iki adam vardır orada. Biri yola bakarak cıgarasını içer, öbürü, güneşin karşısında, hortumdan akan gür suyla başını ıslatır. Bir iki apartmanın altında bakkal dükkânı açılmıştır. Reklam piyasasının, tüketim mallarının sürümü için hazırlattıkları renkli kartonların parlak renkleri göze çarpar, ta nereden. Kırılık görünüm daha kaybolmadığından, insan uzak bir yolculuğa çıkmış gibi olur; kentin gürültüsünden kurtulup açıklığa çıktığında. Bizimki oturup yerleşince, –Öyle kararlı bir oturuşu vardı ki!– eğilip beni arandı. Tam o sırada minibüs hareket ettiğinden, ivedilikle el sallayabildik birbirimize. Yüzümüzde hiçbir çizgi oynamadan, ellerimizin kaçamak denebilecek küçük çırpışmalarını kısa keserek... Minibüs köşeyi döndü çoktan. Kaldırımın kenarında dikilip kaldım. Şimdi o, anahtarı elinde, evine dönüyor. Bu dönüş beni de heyecanlandırıyor. Sonunda,

başkaldırıp kendine sahip çıkmayı becerebildi. Artık bu anahtar, bir evin anahtarı olmaktan çok, bir anlamın, bir bilince ermenin anahtarı oldu. Onun yaşamını baştan sona yazacak olsak, bu yazdığımız yaşam serüvenini olumlu, çağdaş bir anlamda noktalamak istesek, işte o nokta, bu anahtardır. Elbette Hocanım var başta, onu sarsalayan. Aslında hepimizi etkileyen, yönlendiren o olmadı mı? Ben Nesrin Çarıklı, iki yıl önceki edebiyat öğretmeni Nesrin Çarıklı mıyım? Ruhsal dengemi onarma savaşında, elimden tutan o olmadı mı? Boncuk Hanımın minibüsteki rahat oturuşundan aldığım erinci kaybetmemeye bakmalıyım. Yorgun değilim. Üzgün de... Saatlerce burada dikilip durabilirim. Düşlere bile dalabilirim. Elimi kolumu bağlayan bir bomboşluk duygusu içindeyim. Keşke gitseydim onunla beraber. Ne çok yalvardı, ne çok üsteledi: "Bu benim evim, senin de evin sayılır. Artık sen benim has kardeşimsin. Bizi, tövbe büyük sözüme, ölümden başka bir şey ayıramaz. Ben seni bulmuşum bir kez. Kardeş demişim, dost bilmişim. Kurbanlar olurum o senin sessiz, ağırbaşlı, düşünceli duruşlarına" diyordu, gözleri dolarak. Hemen de gözleri dolar. Ben, evine tekbaşına girsin istedim. –Önce zamandır bizim için düşsel bir serüven olan o ev.– Özlemini çektiği, yeniden, bir başka türlü kavuştuğu evi.

Son dakikada işler karışmasaydı da, yarın akşam gelseydik, ne iyi olacaktı. O evine, ben evime. Bir gün önce gelişi, beni ortalarda koydu. Gelip karşılamamaları için yazmıştım bizimkilere: "Tören istemiyorum" dedim. "Bir akşam, kente, eve, size birdenbire gelivereceğim. Bir akşamüzeri, çarşıdan dönüymüşüm gibi döneceğim. Filemde sevdiğiniz yiyecekler olacak: Babaya lâkerde, güzel oğluma turşu, kendime tahin helvası. Zili, her zamanki gibi çalacağım. Kapıdan girer girmez, ikinize de birer öpücük, doğru mutbağa sonra. Gene üç kişi olacağız sofrada. Her zaman biraz sarhoş, şakacı baba, komonist(!) anne, yakışıklı oğul. Annenin eve döndüğü belli olmalı. Komşulara görünmemeye dikkat edeceğim. Bir değişiklik var. Babayla karşılıklı, bir koca bardak rakı içeceğim. Baba gibi. Suyu az, buzlu. –Eve nasıl gireceğimi düşününce, yüreğim sızlıyor. Korkuyo-

rum.- Eski konuşma, mektup yazma biçimimi tutturmak için epeyce gayret sarf ediyorum bir zamandır. Edebiyatçı anne! İki yıl önceki ben değilim. Bunu ayırt etsinler istemiyorum. Ayrıntıları anlamayabilirler. Nasıl bir yorum yapacaklarını bilemem. İki yıl önce ben bıraktığımda, oğlum on dördünde yeni yeni delikanlıydı, çocukluğundan beri kaleminin ucunu ince yontan. Uzun dalgınlık dönemlerine girer, ince çizgilerle resimler çizerdi. Sağlıklı, güleç bir çocuktü. Günün ilk ışıkları gibiydi. Yani, anlaşılması zor, ama güç verici. Şimdi on altısında, dört yıllık delikanlı. Ne derdi sevgili Hocanım: "Dokunma çocuğa" derdi. "Etkilemeye çalışma onu. Ona yaşadığı çağı öğret, ona insanları sevmenin ne demek olduğunu öğret, o, bulur yolunu..." İki yıl önce, çok içen bir adamın karısıyım. Hem yüksek dereceli bir memur, hem ozan, hem solcu. -İçmesin de ne yapsın! Aydan gibi düşünüyorum işte. Onları çok özleyeceğim.- Yeryüzünde, benden, sevgili oğlundan başka kimsesi olmayan, upuzun boyna karşın, çocuk duruşlu, kısık miyop gözlü bir adam. -Canım! Kravatını ben bağlardım her sabah. Ben olmayınca iki yıl hep kazakla idare etmiş.- O gözlerde, yaşlı bir babaannenin, hep, 'zavallı dul'u yaşayan, 'zavallı, öksüz torununu büyüten' o ihtiyar kadının görüntüsünü bulurdum sık sık. Kadın torunun elinden tutar, bir köşeyi dönerdi. Tuttuğu kesekâğıdını, konu komşu görsün, onun yoksulluğuna acısın, torunu için canını esirgemeyişi perdeler arkasında dualar gibi fısıldanılısın isterdi. Çocukla kadın, ağır ağır yürürlerdi eski bir İstanbul sokağında; evlerine doğru. On beş mumluk ampulün aydınlattığı loş taşlıklarına, içinde kurumuş zeytinler olan bir tabakla, şekerlenmiş reçel kavanozundan başka şey bulunmayan tel dolabına doğru. Yaşlı kadın gelecekten korkar, paralarını kuruş kuruş biriktirirdi. Komşularının acınmalarını, koruyuculuklarını kışkırtmak için, çeşitli durumlar yaratmakta ustaydı. Başarıya ulaştığında, torununu elinden yakaladığı gibi, koşar onların sofralarına sığınırđı. Özellikle o zamanlar, torununun çevresinde, küçük ayaklarını buz gibi yapan, hep sümüğünü akıtan bir ara sokak yağmuru yağırdı. Güneşsiz, bereketsiz, çamurlu, so-ba borularından isli isli damlayan... "İçme bu kadar!" derdim.

İçim sızlardı. İçmeyince sıkıldığını, yaşamla baş edemediğini bilir üstelemezdim. Alkol onu neşeli bir adam yapar. Şakalaşırız sofrada. Gülüşürüz. Sevişmemiz bile –Hay Allah! Doğrusu bu!– alkole bağlı değil mi... Biz yakışıklı oğlumıza bakar seviniriz; o, birbirinin can arkadaşı olan anasıyla babasına bakar sevinirdi. Soframız her zaman sevinçliydi. Şimdi? Şimdi çok şey değişti. İki yıla yakın bir zaman bu değişikliği göğüsleyebilmek için, sinirlerimi sağlam tutmaya çalıştım. Tek başarım. Meseleyi baştan alıp şöyle diyelim: –Hocanım böyle der.– Değiştim. Çok değiştim. Yadırgayacaklar beni. Önce, sinirli, aşırı duygulu yapımı yendim. Başardım bunu. Oysa onlar, cezaevi yaşamının, sinirlerimi tümenden bozduğunu sanıyorlardır. –Çocukluğumdan bu yana biriken kuşkularla, çağrışım bolluğundan gelen sıkıntılarla, duygusallığı kaçırılmış heyecanlarla, hatta düşlerle yorgun düşmüş bir yapı.– Çevremde yeni bir durum oluşacak şimdi; düşünebiliyorum. Ben değiştim ya, denge bozulacak. Olsun. Geceler boyu, çeşitli önlemler, yollar düşünüp hazırlandım. –Evin havası bir yana, apartmanın yönetim kurulu toplantısında komşular kazan kaldırmışlar. Solcularla sağcılar. Ilımlılarla sağduyulular, komşu hatırını her şeyin üzerinde tutanlarla, bananeciler birbirlerine girmişler. Duyulmuştur ‘tahliye’ edildiğim. Bakalım!– Bazı arkadaşlarla aramıza girecek soğuklukları, gerginlikleri düşünmek bile istemiyorum. Kendimi öylesine onardım ki; bozup, dağıtıp yeniden kurarak. Bunlar artık önemli değil benim için. Hazırım. Savaşacağız. Başıma daha çok işler gelecek, biliyorum. Ama, örneğin şöyle bir şey gelmeyecek: –Evet, asla!– Artık topluma yaramayacak, toplumla uyşamayacak sınıflar dolusu öğrenci yetiştirmeyeceğim. Yalnızca aruz veznini, yazarların kısa yaşam öykülerini vb. iyice ezberlettiğim. Onlara, neyin, nasıl öğretilmesi gerektiğini şimdi... Çocukluğumdan beri sezmedim mi çevremdeki eğitim, öğretim dağınıklığını, düzensizliğini? Çelişkiler içinde bunalmadım mı? Sorularım hep yanıtsız kalırdı. Edebiyatçı, ağzında çatlata çatlata: “Şekspir” derdi. “Bir dâhi! Okuyun. Jan Jak Ruso! hayranımdır. Okuyun... Tevfik Fikret der ki...” Okurdum heyecanla. Ama hiç anlamazdım. Kafam büsbütün karıştırdı. Kendime bir

türlü bir değerler düzeni kuramazdım. Neye inanacağımı, nasıl yaşayacağımı bilemedim gitti uzun zaman. Mutsuz bir çocuktum yahu! Valla! Öğretmen olarak da... 'Müfredat' programları, değişen hükümetlerin doğrultusunda değişen dersler, kitaplar, buyruklar, beni her zaman deli eden, neye yaradığını bilemediğim yazılı yoklamalar, müfettişler, raporlar, veliler, dedikodular, koğuşturmalar, sinir ağrıları çektiirdi bana, sinir ağrıları. Bu eğitim çıkmazında, bu düzensizliğin, bilgisizliğin içinde tekbaşına arandım kendimi. Amacım hep iyi öğretmen olmak değil miydi? Onu da az mı aradım. Sonuç: Tam yirmi dört öğrencim tutuklandı çantalarında, dolaplarında bulunan yayınlardan ötürü. Allah kahretsin! Peki kusur neredeydi? Allah kahretsin! Yorgunum ben. Dün gece hiç uyumadık otobüste. Sinirlerim hemen bozuluyor işte. Yıldırıyor beni. Gene yüzüm seyririyor. Kulağı çınlasın, Müebbet Fevziye görse bağırır köşesinden: "Öğretmenim kız! Gene daldın enginlere. Oynuyo gene kaşın gözün. Hadi bi çay edivereyim sana. Ne oldu vaz mı geçtin kız, hani el ele tutup uçacağdık bacadan. Biz de sana güvendiyydik anam..."

"İş bende" diyorum, durmadan. Hep beraber yeniden başlayacağız çocuklarla. Heyecanlanıyorum. Hep anlatmak istiyorum. Bunca yıllık öğretmenliğim, deneyimlerim var. Başarırim. Gene de içim kırıgınlıklarla dolu. Akşamın bu vaktinde, evden uzakta, yalnız! Duygular bir bastırıyor ki, kim ne derse desin, alışmışım, bırakırım kendimi... -Nebile'nin söylediği şarkıdaki gibi: Ben bir gönül yorgunuyum...- Örneğin bir duygu parçacığı işte. İrdelenirse ne çıkar? Şu: Bu şimdiki çocuklar, bir kentte sessiz bir öğle sonu, bahçe içindeki bir evin serin taşlığında, sevdalı sesiyle Hisar Puselik bir şarkı söyleyen, gözlerine sürme çekmiş bir kadını anlayabilirler mi? Dünyadan haberi olmayan o kadınları? Onlar ki, şimdi, gamlı ihtiyarlar oldular. Üç aylıkları olmasa, ne kızlarının, ne oğullarının yanına sığınabilirler. Anneannemin ölüm haberini içerdeyken aldım. Gözlerinde ince küskünlükler saklayan başka bir kadındı. Çok ağladım. Benim kuşağım o şarkılara yetiştı. Apartmanların böylesine çoğalmadığı o yıllarda, o sessiz bahçeler içinde yaşayan kentlere de...

İki yıl! Aklandık! Her şeye gücüm var da, saçmalığa dayanmıyorum. Kendimi bu konuda eğitemedim. Dayanmak zorundayım. Öğrencilere, sınıfa, sıralara... –Ne yapsam! Kentin orta yerinde kalakaldım.– Dikmen yönünde kaç tane minibüs kalkıyor böyle. Duymadığım yer adları. Gecekondu semtleri bunlar. Eskiden Konya yoluna çıktığımızda görürdüm. Yeni yeni başlamıştı. Şimdi dağı taşı sardı diyorlar. Belli kalabalığından. Burada kimse beni tanımaz. Tanıyan birine de rastlayacağımı sanmıyorum. Hava kararana dek buralarda oyalanmalıyım. Karanlıkta kente daha kolay uyabileceğim. Bu ne biçim kuyruk! Akşamın isli karanlığında, gülmeyi unutmuş gibi görünen yorgun insanlar, onar sıralık zikzaklar çiziyorlar. Bir cenaze töreninde gibi, ağır ağır ilerliyorlar. Dikmen sırasına girip gitsem mi Boncuk Hanımın ardından. –İçimdeki, bu kenti dolama isteğini yenebilsem, basar giderim. Çünkü, bendeki bu yürek dolgunluğu, sığmayacak bu akşam bu kente.– Boncuk Hanım! Anahtarlarıyla kapısını açmıştır. –Beni kaç gün güldüren o koca anahtarla.– “Eşiğine kurban olduğum evim. Kapısına buğday yağasınca evim”, deyip girmiştir içeri, sessizce... Ben evime gidemem. Gidemem, çünkü iki yıldır bensiz yaşayan delikanlı bir çocukla babası, iki erkek, bir kadını karşılamak için hazırlandılar. Ne ki bu hazırlık yarın akşam için. ‘Bir akşam için hazırlanmak’ nedir bilmez miyim. İnceliklerim de değişmedi ya. Şu köşedeki yeni açılan eczanenin önünde durayım biraz da. Herkes birini beklediğimi sanıyordur. –Kentli alışkanlıklarım bir bir çıkıyor ortaya. “Dikilir dikilirim. Kime ne!” diyemiyorum. Rahatı kaçmışın biriyim artık.– Eczanenin camına yansıyan kendime bakıyorum da, dış görünüşüm pek değişmemiş. Uzun boyum, yakası kalkık yağmurluğum, kasketim, omzuma asılı çantam... Eller cepte, biraz kamburumsu... Galiba çok yorgunum. Hafiften midem ağrıyor... Şimdi koğuştaki bizi konuşuyorlardır. Boncuk Hanımla karşılıklı, pencerenin önündeki sedire oturup, –o masal evinde– çay içtiğimizi düşünürler. Kulaklarımızı çınlatırlar. Onları çok arayacağım. Kalabalık sersemletti beni. Başım da ağrıyor. Şimdi orada olsam, ranzamda bağdaş kurup otursam. Dalgın dalgın, akşam hazırlığını gözle-

sem. Kent beni korkutuyor. Evet! demek ki yorgunum... Yerlerimiz boş kaldı. Yeni gelen olmadıysa.

Ranzalarımız, duvarın köşesine doğru, çaprazlama yan yanaydı, Boncuk Hanımla. İki yıl hiç değıştirmedik. Ranza komşusu olduk. Üstte yatıyorduk. Uzun geceler, sırtımızı yastıklarımıza dayayıp oturarak, yünlerimizi örüp konuştuk usul usul, koğuşun hayhuyu arasında. Önceleri hep ben sorardım. İlmek atmayı, kol kesmeyi, eksiltmeyi. Sonraları, o da, konuşmalarımızı, Hocanımın anlattıklarını, kızların tartışmalarını dinledikçe açıldı. Özgürlük, birey, toplumsal, gerilla, geri kalmış ülkeler üzerine sorular sormaya başladı. Başlangıçta, konuşmadan, başı elindeki işine eğik, sessizce oturan biriyken, yavaş yavaş, gene tutuk, gene çekingen, ama uyanık, neşeli, sevmelere, sevinmelere hazır, anlatmak istediğini uzun uzun anlatabilen, sözün arasına, insanı gülmekten bayıltan yansılamlar katan bir kadın çıkıyordu ortaya. Sarışınılığına hiç uymayan, esmer, demli bir sesi vardı. Bu onu değıştiriyor, ilgi çekici yapıyordu. Memleketin hemen her yöresinin ağzını biliyordu. Atasözlerine, deyimlere çok düşküdü. Gardiyan Esmaya, 'Dilizifir' adını takan oydu. Boş gezenlere ortadan söylediğimiz, 'Diftiklenip durma' deyimini ondan öğrenmiştik. Altı aya varmadan, koğuşu örgütleyip, hepimizi yün örür, nakış işler duruma getiren de o oldu. Geceleri en geç yatan, ancak sabaha karşı uyku tutturabilen ikimizdik. Koğuşun çoğu, erkenden uyurdu. Biz, yavaş sesle konuşurduk. Önceleri, şurdan burdan başladık. Sonra, geçmiş yaşamımızı, yaşam deneylerimizi, insanlar üzerine edindiğimiz bilgileri, deneyleri birer ikişer ortaya çıkarıp erip döşeyip, yenden beçimlendirmeye, yeni kalıplara dökmeye başladık. Bu, biraz da özbenimizi gözden geçirmek oluyordu. Zamanımız çoktu. Ayrıntılara inebiliyorduk; elimizden geldiğince ince eleyerek. Çocukluk günlerimiz, analarımız, babalarımız, -memur çocuğu olduğumuz için birbirine benzeyen- Anadolu yaşamımız... diye başlayıp tüm geçmişimizi getirdik ortaya. Kocalarımız, çocuklarımız, kardeşlerimiz, eş, dost, tanıdıklar sıradan gelip geçtiler, incelendiler, gönlümüzdeki yerlerine yeni değerdendirmeler içinde yerleştirildiler. Bazı anılar, biriktirilmiş se-

vinçlerle acılar arasında, ağır ağır çıktı ortaya, zamanın içine yayıldı. Bir çiçek biriktiricisi, defterin yaprakları arasında kurutulmuş bir çiçeğe, ne denli titiz bir ilgi gösterirse, öyle eğildik bazan geçmişe. Ağladığımız oldu. Ya da dayanamayıp gülüyorduk. Geçmişin geri gelmeyeceğinin bilincinde, buruk bir gülüşle, hafifçe. Yoksa, çoğu zaman, koğuşun gürültüsü arasında yuvarlanıp gidiyordu günlük zaman. O zamana uydurduk pek çok durumu biz de. Diyelim, karnımız acıktı. Hemen geçmiş zamanlardaki mutbak şenlikleri çıkardı ortaya. Pazardan, bahçelerden küfeleri, sepetleri doldurur gelirdik evlere. Doğru mutbağa. Sebzeler, meyveler, lengere, küçük plastik leğenlere, büyücek tencerelere doldurulup, yıkanmak üzere musluğun altına. Soğanlar, patatesler sepetlerine. Yıkanan yumurtalar, süzünsün diye delikli tase. Maydanozlar, dereotları naylon torbalara dolarak, buzdolabına. Sonra, yemek pişirmeye gelirdi sıra. Koğuşun en genci Aydan'la Nebahat. Onlar ne isterlerse, hemen girişilir: Peki, büyük tencerede su kaynasın, makarna yapalım. Neli neli? Peynirli olur. Yooo ben domatesliyi çok güzel yaparım, parmaklarınızı yersiniz. İnce halka halka doğranmış soğan, çintilmiş sarmısak, kırmızıbiber, kekik, defne, maydanoz salçanın içinde kaynadı mıydı... Yak ocağın öbür gözünü de, koy tencereyi üstüne. Makarnanın rende kaşarı unutulmasın. Koy tencerenin içine kuşbaşı etleri, başla kavurmaya. Biz hiç kaşar maşar koymayız makarnaya. Git gel karıştır etleri. Tas kebabi bir pilav yapalım. Tepside yaparız biz. Önce baharatla, ince biber, domatesle kavurduğumuz eti, suyunu çekenece pişiririz. Sonra, koyarız tepsinin ortasına, kaparız üstüne bir tas, koy kenarına ölçüyle suyu, kaynadı mıydı, sal pirinci... Evet evet, mutbağın bereketli kokusu yayılmalı eve değil mi? Anlıyorum ben bunu. –Aydan bu!– Yemek hep, insanların niteliğiyle, incelikleriyle beraber düşünülmesi gereken bir şey. Sonra, ev, bilmeli, tanımalı yemek kokularını. Yazlık içkievinin kokusu başka, kapalı kebabçınıninki başkadır örneğin. En çabuk yayılan koku nedir? Sarmısak! Hayır, kızdırılmış tereyağı! Turşuyu unutmayalım. Ya işkembe? Usuldan yayılan, ama kendini ille de belli eden salatalık kokusudur. Ve, kavun! Evet. Katılıyorum

vanilya, ağırbaşı, soylu bir kokudur. Alafrangadır. Kendini kolayca vermez. Kimyona benzer mi? Kimyon güneylidir. Dedi-koducudur, mahalle karısıdır, ama iyi yürekli... Peki peki. Lafı karıştırmayalım. Müebbet Fevziye bir kısır yapsın, Antep işi. Acısından ağzımız kabarsın. Ne? Çiğköfte mi? Oluu! O da olur. N'olcek! Kimdi o anlatan, geçen gün hani... Allah! Ispanaklı kol böreği... Bendim ben. Biz ıspanaklı büreği yuğurtlu yeriz. Tepsinin ortacığını açarsın, kuyarsın yuğurdu, koparırısın bürecikten nah bülecik bir parça, banarsın yuğurda... Ben bir şeycik istemem, olsun şimdi bir, biz köfteli çorba deriz, Er-zincan işi, hamuru tutarsın, n'olacak kız, yumruk kadar bir pazı, dakkada açılır...

Bazan anıların arasında, dikiş bilmeyen birinin, kararlama-dan picama dikmeye kalktığına başına gelen gülünçlü serüvene gülüp dururken, biri, hırkanın kolunu iki metre örer gider. Bu dalgınlıklara tüm koğuş halkı, öyle çok gülmüştük ki, sonra sonra, hepimize olağan gelmeye başlamıştı. Böyle bir durumda, yapılacak iş, hiç ses çıkarmadan, başı iki yana sallayarak, bir şey olmamışçasına, hemen sökmeye başlayıp güldüğümüz olayı, ara vermeden sürdürmekti. Yoksa, çoğu kez, ilkel kavgalar oluyordu kadınların arasında. Olaylar çıkıyordu. İlenmeler, çığ-lıklı ağlamalar, küfürler, dövüşmeler, deli dolu kahkahalar, gö-bek atmalar arasında yaşamak zordu. Tanımadığımız bir zama-nın getirdiği başka bir yaşamı sürdürüyorduk cezaevinde. Eli-mize geçirebildiğimiz gazetelerden öğrendiklerimizi, mahke-meye gidip gelenlerden, yeni tutuklulardan duyduklarımızı, dış dünyayla ilgili her şeyi, bazan anılarımızı bile değiştiriyor-duk. İçe içe girip fındık kabuğuna sığacak, dışa dışa açılıp yer-yüzünü kaplayacak abartmalarımız vardı. Kendiliğinden olu-yordu bu. Toplumun kaynaması, bize çok başka türlü yansıyor-du bu yüzden. Kötülükler, kötü adamlar, işkenceler, mezarlar, yol ortasında kurşunlanmış yatan ölümler ölümler ölümler, sloganlar, çocuklarımızın bebeklik resimleri, patlamalar, silahlı saldırılar, sağcılar, solcular, başkaldırmalar, yobazlar, polisler, Yunanlıla-rın Birinci Dünya Savaşı'nda karnını deştiği gebe kadınların hayali, askerler, coplar, ağaya varmamak için kendini ağaca

asan Güzel Halime, türküler, mevlitler, ırzına geçilip öldürülen, küçük öğretmen Neslihan, genel affı engelleyen dürzüler, dostunu bıçaklayan ateş Perizat, bombalanan anarşist yuvaları, Yemen türküleri, savcılar, polisler, avukatlar, mahkemeler, jandarmalar, duruşmalar, süngüler, kelepçeler, başbakanlar, parti başkanları, Müslümanlar, komünistler karmakarışık üst üste yığılıyordu. Biz altında kalıyorduk. İyi beslenmiyorduk. Sağlığımız yerinde değildi. Karabasanlı düşlerimiz, bunalımlı uykularımız, özlemlerimiz, acılarımız, sancılarımız, hastalıklarımız bizi eziyordu. Çaremiz kesikti. Soluk alamamak azabıyla, baş ağrısız uyanmak mutluluğu arasında, boş anlamlarla bakıp duruyorduk çoğu kez. Onun için, o anımsamalarla, o anlatmalarla büyük soluklar alabiliyorduk. Ancak onlara tutunarak çıkıp gidebiliyorduk cezaevinden. Gerçek olmayan, ama gerçeğe çok benzeyen bir düş dünyasında yaşıyorduk. Ancak cezaevinde duyulabilecek bir sanrıydı bu. Yapmak istediğimiz, özlemini çektiğimiz her şeye bu düş dünyasında yer vardı. Örneğin, güneşli bir gün, evimize giden yolda, sağa sola bakınarak, tanıdıklarımızla selamlaşıp ayaküstü gevezelikler ederek yürüyüp gidebilirdik. İstersek yıkanırdık. Buhar içinde, sıcak sular dökünerek, kıpkırmızı oluncaya dek keselenirdik. Sonra, eldeki örme bez sabunlanır, köpük köpük vücuda sürülür. Bastıra bastıra. Aklımıza estiği an, tırnaklarımızı kesebilirdik. Ne büyük rahatlıktı o. Yasaktı; cezaevine makas sokmuyorlardı... Dolmuş atladığımız gibi, aklımızın estiği yere gitmek işten bile değildi. Ben kitapçıya giderdim koşa koşa; yol boyunca para hesabı yaparak: Önce alacağım dudak boyasından, kokudan, sonra oğlana yeni bir fanila almaktan vazgeçerek; giderek, pastırma yerine kıyma, pirinç pilavı yerine bulgur pilavı yapıvermeyi koyarak. Yeter ki, istediğim kitapların hepsini alabileyim. Önce dikilip, uzun uzun kitaplara bakmanın tadı yaşanır. Tek tek hepsinin adını okurdum. Bazılarını almayı düşünerek, çok kalın bir kitabı okuyup bitirmiş olmanın zevkini duyarak, aradığın, piyasada bulunmayan bir kitabın yeni baskısının yapıldığını görmenin sevinciyle... Bu, çocukluğumdan beri, kitaplarla benim aramda süregiden bir oyundu. Kendi uydurduğum,

kimsenin ilgilenmediği, tekbaşına benim olan, –Bir dost, bir arkadaş bulma umudum.– bir oyun. Kitapları elime aldığım zaman duyduğum, bir başkasıyla buluşmanın, yenilenmenin, tamamlanmanın tadını anlatamam ki!

Oysa Boncuk Hanım, pazar yerlerini seviyordu. Pazara gitmeyi nasıl özlediğini, anlata anlata bitiremezdi. Uzun uzun dolaşırdı serginin içinde. Yumurtacısı, bahçesinden onun için özel olarak ebegümeci toplayıp getirmiş olan sebzecisi, çarpuk çurpuk olduğu için, kimsenin beğenip almadığı, oysa elmaların en sulu, en güzel kokulusunu satan elmacısı vardır. Adam, pazarın giriş kapısının yanında durur, çuvalı boşalınca gider. Bir de pazarın, küçük taşıyıcı çocukları vardır, “teyze, teyze...” diye peşinden koşan. Onlara, kalmış yünlerden, alacalı eldivenler örerdi kış gecelerinde. Sonbahar ayazlamaya başladı mıydı, Ulus’a inerdi hemen. Halde uzun uzun dolaştıktan sonra, baharatçısına uğrar, ıhlamur, meyankökü, tarçın, karanfil, zencefil alır. Kavanozu doldurunca, içi rahat ediyordu. Çocuklu kadındı bir zamanlar. Babasız büyüttüğü üç minicik kızı vardı. –Ah! Ne çabuk büyüdü çocuklar!– Kışın getireceği üşütmelere, öksürüklere hazır olması gerekirdi. Hayatta onlardan başka kimi vardı ki! Bu küçük kızlar, kış odalarının oyunbaz kedileri gibiydiler. Kırlarda, ellerini çırparak, uçurtma uçuran erkek çocuklarının peşinden koşarlardı. Yazın yağh reçelli, kışın tahin pekmezli ekmeklerini iştahla ısırabilmeleri, çorbayla biber turşusuna bayılmaları, pilavın yanı sıra cacık olunca zıp zıp zıplamaları için, kınakınayla kara üzümü kaynatıp kaynatıp içirmek gerekirdi. Fideciler! Elbette fideciler unutulmamalıdır. Ulus’a inilince, onlara uğramadan, kestane toprağı almadan olur mu? Güzel çiçek yetiştirmekte, bahçe yapmakta, üstüne bahçıvan yoktu Boncuk Hanımın. Toprağı biliyordu. Toprağı ellemek, taşlarını ayıklamak, sulamak, kabartmak... Buydu yaşamak onun için. Yıllardır, doğayla haşır neşir olmuştu. Doğayla, doğanın bir parçası olmakla kurtulmuştu yalnızlıktan. Bu yolla katlanabilmişti gönül acılarına. Çünkü yalnızdı uzun yıllardır. Anacığıyla babacığı, bir tanecik Bedia’larını, üç küçük kızıyla bırakıp gitmişlerdi. Şimdi! O küçük kızlar büyümüşü. Küçüğü

bir yana, öbür ikisi... Onlar yabancı iki kişiydiler. Anneleriyle anlaşıyorlardı. Onu toprağından, yaşama gücünden ayırmışlardı. Zorla. Onu çiçeklerinden, bahçesinden, aşılı güllerinden ayırıp bir apartmanın, anayola bakan bir odasında yaşama-ya zorlamışlardı. Düğüm burada başlıyordu... Kızların büyüdüğü neyse de, araya yabancılar da girmişti. Damatlar, damat adayları... Üç küçük kızını kendi başına büyüttmüştü, ama hiç oğlu olmamıştı. Erkek çocuktan anlamazdı Boncuk Hanım. Onları idare etmesini, onlarla yaşamasını bilmezdi. Kocasını bile olmamıştı bir bakıma. Bir zamanlar yaşamına karışmış, garip bir ürpertiye o Adanalı genç kocam dediği. "İnan Nesrincim, yüzünü bile unuttum" der, "Zati üç yıl evli kaldık. Daha ilk geceden ikizler oldu. Zati, topu topu üç beş ay eder bir araya geliyoruz. Kan davası falan vardı. Anlatırdı bana. Gençtim. Pek anlamazdım. Komşuların zoruyla işte. Allah rahmet eylesin, anneciğimle babacığım da, kim bilir içlerine doğmuş zahir, beni bırakıp gidecekleri. Yuvamı bileyim istediler herhalde. Düşündükçe şaşarım, neye vermişler beni öyle erkenden diye. Öyle sevgili, öyle birtanecikliydim. Kader işte. Alnımızın yazısı. Çok iyiydi. Beni hiç incitmedi. Bir gelişinde de küçüğüme hamile kalmışım. Sonra kayboluverdi ortadan. Gidiş o gidiş. Küçüğüm babasını hiç görmedi..."

Boncuk Hanımın bu küçük kızını hep merak ediyorum. Beni saklayan onlardı. Kimdiler, neydiler hâlâ bilmiyorum. Belki şimdiden sonra öğreneceğim. Çok hızlı yaşadı, birden büyüdü bu çocuklar. Değiştiler. Hiç izleyemedim gelişmelerini. Bu çelişkiler, bu karışıklık içinde yadıyorlar bizi. Birbirimize nasıl ulaşacağız! Onlarla ortak olduğumuz en kuvvetli bağ, ölülerimiz. Biz doğurduk onları... Şimdi...

Haberi bir akşam, onlardan Nebahat getirmişti. Yemek yiyorduk. Büyük mitingin üçüncü günüydü. Kapı çalındı. Açtığımda, ışığı yakılmamış aralıkta bir kız duruyordu. "Işığı söndürün!" dedi. Genç, dik bir sesle. Pabuçluğun ışığını söndürdüm. Ayakucu bir adımla vücudunun yarısını içeri uzatarak, çabucak, fısıltıya benzeyen ısıklı bir sesle: "On beş yirmi dakikaya dek polis gelecek. Tutuklanacaksınız. Yürüyüşte çekilen

resminiz dağıtıldı. Konuşanlar oldu. Çabuk olun. Saklayacağız sizi" dedi. Ne olduğunu anlayamamıştım. Şimdi de bildiğimi söyleyemem ya... Yalnız herkes tutuklanıyordu. Öğretim görevlileri, profesörler, gazeteciler. Düşünecek fazla zamanım yoktu. Her yanımda titriyordu. Sofrada gülüşerek yemek yiyen o iki sevgili varlığım, "Kimmiş gelen?" diye sormadılar bile. Kendimi toplayışımındaki ivediliğe hep şaşmışımdır, aklıma geldikçe. Her şey birden olup bitti zaten. Ertesi gün yıkanmak üzere banyoya ıslattığım çamaşırlar geçti aklımdan hızla. Yağmurluğumu giydim, kasketimi geçirdim kafama. Çantamı aldım. Çabucak: "Birazdan gelip beni tutuklayacaklarmış. Kaçıyorum." dedim. Böyle mi dedim acaba? Bu tümceyi çok yineledim, çok değiştirdim sonraları, düşündükçe. Belki şöyle demişimdir: "Bakın, sakın telaşlanmayın. Polis beni arıyormuş. Mitinge katıldığım için olacak. Galiba öğrencilerim, bilmiyorum, beni saklayacaklarmış. Sakın merak etmeyin, kendinize iyi bakın." Bana bakışları kaldı gözümün önünde. Biri salataya uzanıyordu, öbürü su içiyordu. Ben kapıyı kapadığımda, yerlerinden fırlamış olacaklar. Sokaklardan koşarak geçtik Nebahat'le. Bana bir tiyatro oyununun içindeymişim gibi geliyordu. Ankara, bir Ankara gecesi yaşıyordu. Evler, ışıklar sesler, bakkallar, benzinci, iki sokağın arasından görünen anayol, sıra sıra geçen dolmuşlar, otobüsler... Kırk yıllık bildik bir gece. Karanlık bir ara sokakta, karanlık bir Anadol'a bindik. İçeride birileri vardı. Kimse konuşmuyordu. Dikmen yönünde gidiyorduk. Sonraları, yeni açılan yollara girince, yönümü şaşırdım. O zamanlar, ne Boncuk Hanımı biliyordum, ne baba yadigârı evini. Hele, o, beş gün içinde barındığımız bodrum! Pencerelerine mukavva çakılmıştı. Büyük bir yol üzerinde olduğumuzu, yoldan durmadan ağır taşıt araçlarının geçtiğini anlayabiliyordum. Nebahat, ben, ağır yaralı iki dekılanlı. Osman'la Haydar. Ne karabasanlı beş gün beş geceydi... Çocuklar yarı baygın yatıyorlardı. Ne olduklar acaba? Nebahat çok az konuşuyordu. Az ötede, yolun kenarına dikilmiş, çirkin, yanıyla yöresiyle hiçbir anlam birliği tutturamamış, fil leşi gibi bir apartman olduğunu, onun bir odasında, maviş, şişman bir kadının, çarpıntılar, gözyaşları, baş ağ-

rıları içinde bodrumdakileri düşündüğü, bize gizlice ekmek, ilaç, yiyecek getirdiğini o zaman bilmiyordum daha.

İki yıldır Boncuk Hanımın bana anlattığı yerleri hemen görüvermek istiyorum. Yorucu bir parlaklıkla, tüm ayrıntılar, tüm istekler bastırıyor. Her şeyi birden yapmak, iki yılın özlemlerini birden karşılayıp bitirivermek isteği ateşimi yükseltiyor: Vücudum, yüzüm yanıyor. İnsan beyninin biriktirme gücü, anımsama gücü şaşırtıyor beni. Boncuk Hanımın evini, kızlarını –Küçüküğün yeri ayrı. O, kaçaklardan. Onunla karşılaşmak kolay değil. Aydan’la da, Nebahat’le de zordu.– O küçük evin yanına yapılan koca on iki katlı apartmanı, hepsini merak ediyorum.

On ikinci katın, anayola bakan ön odasını vermişlerdi Boncuk Hanıma. Altın kafes sanıyorlardı; altın bile değildi üstelik. Pencereden görünen o büyük asfalt yoldan nefret ediyordu. Eğilip bakar günde kim bilir kaç kez, aşağıda kalan babaevine. Üç adım ötede, bahçe içinde, bomboş duran babaevi. Büyük anayol yapılırken yükseltildiği için, aşağıda kalan, iki katlı bir ev. “Ona baktıkça, inan Nesrincim, emin ol, yani nasıl anlatabım sana, vallahi içim parçalanır içim” der, sık sık. Kapısının üzerine alçı kabartmayla 1943 yazdırmıştı babacığı. Çok dayanıklıymış alçı. Mermer gibi. Hiç bozulmadı. Onca kara, yağmura, ayaza karşın sapasağlam kaldı. Biraz rengi bozuldu o kadar. Babacığı, aylarca ustalarla beraber çalışmıştı. Esmer, küçük, çelebi bir adamdı Muhittin Bey. Hep hafiften şarkılar mırıldanırdı. Kendi de hafif sesle söylenen, güzel, alaturka bir şarkıydı belki... Akşam sine sine inerken bahçesinde yetiştireceği menekşeleri düşler, arka bahçeye, bir bağ sahibi komşuya danışıp bostan ekmeği kurar, akşamüzerleri kente dönmeden önce, çatısı örtülmemiş evin içinde dolaşır, çenesini kaşıyarak gülümserdi. Arka bahçede kuyu da açtırmışlardı. Suyu iyi çıkmıştı. Annesi derdi ki: “Boy boy köpürüyor maşallah. Hiç kuyu suyu gibi değil. Allah her istediğimi gönlümce verdi. Çok şükür Rab-bime!”

Kapıdan girince, önce büyücek bir pabuçluk vardı, bir basamakla, tahta döşeli bir sofaya çıkılır. Tam karşıda bahçe kapısı. Oradan, iki taş basamakla, bahçeye inilir. Bahçe kapısının

hemen solunda, gene küçük bir tahta merdivenle çıkılan, tahta-boşla, hayat kırması bir yer vardır. Hasırların üzerine, çaput dokuması kilimler, yer minderleri serilerek döşenmiştir. Yaz geceleri babası, rakısını hep orada içerdi. Bostana, bağlara karşı; ay ışığına, bozkırın gizemli suskunluğuna karşı. Sabah çayları da orada, hanımeliyle asmanın gölgesinde. Annenin öğlesonu, yorgun uzanıvermeleri de. Ya Boncuk Hanımın evcilik oyunları! Bebekleri, küçük tavaşında şakacıktan kızarttığı mum balıkları, kuru köfteleri... Konu komşunun çay oturumalarında olsun, gece gezmelerinde olsun, hep orada oturulurdu. Esintili, gönül açıcı bir oturma yeri. O zamanın bağ komşuları yıllar boyu orada toplanmış, nakış işlemiş, tentene örmüş, çekirdek çitleyip çaylar içmişlerdi. Gülüş çığırtış yaşanmıştı. Bu, tek çocuklu sessiz ailenin yüreği hep orada atardı. Girişteki sofanın bir yanında, kış için, küçük, 'muhkem' bir oturma odası, öbür yanında mutbağı vardı. Oturma odası olarak da kullanılan; yerli fırını, kalın demir ızgaralı ocağı olan... Koca davlumbazın kenarına, annesi gümüş gibi kalaylı bakır tencerelerini, kapaklı sahanlarını dizmişti. Öyle temiz, öyle düzenli bir kadındı ki, mutbak odasında bile perdeler, davlumbazın kenarına, bahçeye bakan pencerenin önündeki küçük sedire serilen örtüler, hep tenteneli beyaz patiskadandı. Küçük bir hamamı bile vardı, mutbaktan geçilen. Annesi gömme kazanın altını yaktı mıydı, akşama dek kaynar dururdu suyu. Gelip gidip külhana bir iki odun atmak gerekirdi. Küçük mermer kurnası, içi balıklı bakır tası, tahtadan yapılmış iskemlesi, bir de takunyalarıyla, Boncuk Hanımın bayıldığı bir yerdi. Hamamın kendine has bir kokusu vardı. Rutubetin, Hacı Şakir sabununun, sıcak buharın, yanmış odun kokusunun karışımı. Beş on adımlık merdivenle çıkılan üst katta da üç oda vardı. Belki orada da sevdiği yüklük, dalları yan odanın penceresinden giren akasya ağacı vardı, ama ille de bu alt kattı en çok yaşanan, sevilen. Bağ komşuları, arabacılar, su istemek için uğrayan yolcular, gece yatisına gelen eş dost, hep bu alt katı, sessiz, serin, dingin havasıyla anımsar. Doğayla baş başa yaşadıkları o yıllar, onlar da doğaya karışmış, onun bir parçası olmuşlardı. Boncuk Hanım, çocukluk yıllarını anlatır-

ken, ben bir Karadeniz türküsü anımsardım: Ormana bir şey oldu da/ormana karışaydı...

Ankara'ya kavuşacağım ilk günü hiç böyle düşünmemiştim. Bu konuda, her seferinde değişen, uzun, ayrıntılı düşlerim vardı. Cezaevinde, olaysız geçen bir günün akşamı, karnı doymuşsa insanın, sevdiği şeyleri yiyerek doymuşsa üstelik –Benim için bu doygunluğu, taze ekmek kabuğu, zeytin ve tahin helvası sağlayabilir. Üzerine içeceğim iki bardak su, buz olmalı– sırtüstü uzanır ranzasına. Koğuştta, gürültüden durulmasa, her kafadan bir ses çıksa da, insan soyutlar kendini. Gözler yarı kapalı, kollar baş altında kavuşturulmuş, dalar gider. Seseleler bile duymaz artık. İşte böyle zamanlarda, 'tahliye olunca' yaşayacağım ilk Ankara gecesini çeşit çeşit düşünmüştüm. Şimdiki durumum, hiçbirine uymuyor. Kendimi kente kapıp koyuveremiyorum. Hep minibüsün gittiği yöne bakıyorum. Bir, "Ne olursa olsun, hadi eve" diyorum; hemen cayıyorum. Bir, "Boncuk Hanım çayı demlemiştir, yürü" diyorum. Sonunda ona gideceğim belli, ama ille değişik bir şey yapmam gerekiyormuş gibi geliyor içimden. Örneğin, Sakarya'daki, en çok gittiğim büyük mezeciye gitsem. Adam görünce tanır beni elbette. Sevinse. Sorular dolu yüzü aydınlansa. "Buyurun hanımefendi, buyurun. Dışardaydınız galiba. Çoktandır görünmüyorsunuz" dese. "Buyurun, ne emretmiştiniz? İzmir tulumu nefis. Siz seversiniz. Midye dolmalar da taze. Beyefendi nasıllar? Allah afiyet versin" dese. Hayır. Hiç hevesli değilim böyle bir konuşmaya. Nasıl yanıtlayacağımı bilemem. Hayır hayır! Kimseyle konuşacak durumda değilim. Tanıdık birine rastlamak istemeyişim de bu yüzden. Hele öğrencilerimden birine! Cezaevinden çıkan bir öğrencimi görmüştüm eskiden. Çocuk, elleri cebinde, gözleri kısılmış, çenesini yukarı dikmiş, sağına soluna bakmadan, mih gibi geçip gitmişti, kalabalığın arasından: Onu şimdi, daha iyi anlıyorum. Çevrem akşamüzerinin koşuşturması içinde. Herkes, bir an önce alışverişi bitirip otobüs, dolmuş kuyruğuna girmeye bakıyor. Kimsenin dikkatini çektiğimi sanmıyorum. Elektrik direğine dayanıp öylece durmak, bir türlü adım atamamak yoktu düşlerin içinde. Dizlerime garip bir titreme

iniyor. Bacaklarım kesiliyor. Dişlerimi sıkıyorum. İyiyim sanıyorum, tersine, görülmemiş bir yorgunluk içindeyim. Hep o ayrıntı bolluğuyla geçmiş yaşamımı anımsıyorum... İlle kapalı bir yerde olmak istiyorum. Ya da uzun bir yolda. Örneğin bir otobüsün içinde. Gecedir. Yolcular uyur. Vücudumu gevşetip koltuğa göre en rahat biçimi aldıktan sonra, yerime iyice yerleşmişimdir. Şoför, özbeni, altından kayıp giden yol, egemen olduğu koca araçla bütünleşmiştir. Bana güven verir bu. Tehlikeyi hiç düşünmem. Yolun sonuna dek, artık 'Şoför Falanca' yoktur. Ta garajlara gelinceye dek. Yolculuk garajlarda biter. Yolcular bavullarının peşindeyken o, otobüs yazıhanesine girer. Merhabalaşılır. Otobüs kaydolup bakıma gider. Bir 'Hadi eyvallah'ın ardından çıkar o zaman 'Şoför Falanca'. Kendini alır acemi bir yaya yolcusu olarak evine gitmek üzere duraklardan birine yürür. Çok severim otobüste uzun gece yolculuğunu. Kimseyle konuşmam. Bir ben kendi başıma, bir benim yollarım; bir şoför kendi başına, bir de onun yolları... Gece ile yollar. Doğa beni her zaman her yönüyle etkilemiş, büyülemiştir. Zaten, Boncuk Hanımla beni, böylesine dost kılan ortak öge bu oluyor aslında. İlk sevgilerimiz, ilk duygularımız doğayla bütünleşiyor çoğunlukla. Örneğin, onların Dikmen'deki bu bağ evleri yapılırken, çevre bomboştu Ankara'nın bu bağlar semtinde. Benim çocukluğumun geçtiği pek çok Anadolu kentinde olduğu gibi. Yolların tümü topraktı. Zaten, Ankara'nın bataklığı, yıllara göre anlatılır. 1930'larda Ulus'tan başlatılan bataklık için, 1950'lerden sonra, "Canım," denir, "bilirsiniz, daha Kavaklıdere'nin oralar falan çamur bataktı, üç gün önceye gelene dek..." Yıllar çamuru önüne katıp kurutarak geçmiştir. Beton egemen olmuştur kente. Şimdinin Kavaklıderesi, Çankayası, asfaltın üzerinde yükselen gökdelenleri, masaları parlak renkli örtülerle donatılmış, hepsine yabancı adlar konulmuş kapı önü kahveleriyle, bahçe kahveleriyle, hızla geçen arabalarıyla o yok edilmiş çamurun üzerindedir. Kalmadı bataklık artık. Kentin en görkemli semti olan Çankaya'nın son blok apartmanlarının bittiği yerde, gecekondu başlıyor. Dikmen Deresi'nin içinde. Gecekondu-ları geçip iki tepeyi aştın mı Dikmen. Yok, kalmadı bataklık...

Bu Dikmen'de o zamanlar, bir bağdan öbür bağın arası bomboş uzanır giderdi. Bir ev burada, öbür ev ta karşı yamaçta. Bir ev kavşağa yakın, öbür ev çalılardan yapılmış çit boyunca uzunca bir zaman yürüdükten sonra, eski Ermeni evlerinin yıkıntılarını geçip, ince dereyi aşınca. Açıkavada yaşıyordu o zamanlar. Bağların arasında, bağ evlerinde. Asıl Kale'de oturuyorlardı. Yazları gelirlerdi Dikmen'e. Kale'yi de çok severdi Boncuk Hanım. Gözleri dolardı anlattığı zamanlar. Hemen de gözleri kızarıp doluverir. Kale'deki evleri... Yoksa Bursa'da mıydı? Bir ara da, babasının memleketi olan Kastamonu'da oturmuşlar. Erzincan da olabilir. Babasının Defterdarlık'ta sayman olduğu yıllarda. Çocukluk anılarımız birbirine karışıkça, beraber büyümüşüz gibi gelirdi bana. Düşle gerçek de karıştı zaten çoğu zaman, uykudan bayılmış gözlerimizin önünde. Örneğin, büyüdüğümüz evlerden birinin bahçesinde, dut ağacına çıkıyorduk. Bahçeden bir kadın sesleniyor: "Dikkat et yavrum! Düşersin sonra. Çok yukarılara çıkma sakın!" Bazan, arka kapıdan çıkıp, ahırların oradan dolanarak, dağa tırmanıyoruz. Dağa çıkan her çocuk, epeyce bir yükseldikten sonra, dönüp bakınca, aşağı inmenin korkusunu duymuştur içinde. -Tekbaşına, özgürce dağa çıkabilmiş olmanın övüncüyle dolu olsa bile içi.- Taşlar kayar ayağının altından. Tutunacağı kökler uzaklardadır. Ayağı kayınca, yüzükoyun kapaklanmıştır. Yer kaygan olduğu için fazla hareket edemez. Taşlar bir iki üç, teker meker kayıyordur aşağı; bazan dümdüz, bazan toprağı bozularak. Çocuğun yüreğinde korku güm güm vurur: "Ah! aşağı inebildiğimi, düz toprağa bastığımı, o mutlu, güvenli anı bir görebilsem."

İki kanatlı büyük avlu kapısını zorlukla açarak sokağa çıkınca, saçakların gölgelediği duvar diplerinden yürünür, kızgın güneşten korunmak için. Köşeyi döner dönmez ortaya çıkan koca meydanı geçmek gerekiyorsa, ya sağdaki kahvenin büyük çınarlarına doğru gidilir hızlı hızlı, -sonra yol, söğütlerin gölgesinde serinleyecektir- ya da ortadaki gece gündüz akan, büyük mermer yalıklı çeşmeye koşulur. Orda gölge yoktur, ama su sesi vardır. İnsan elini yüzünü yıkar. Su içer. Yüzünü yıkadıktan sonra saçlarını ıslak ıslak arkaya doğru sıvazlar. Ellerini

kurutmak için iki yana silkeleyip sallarken, böyle yapmanın iyi olmadığını, şeytan tırnağı çıkacağını bilir, ama yapar. Takunya- lar kenarda çıkarılır, etekler sıvanarak çeşmenin yalağına giri- lip, tozlu dizler, ayaklar yıkanır. Onun annesi de, benim annem gibi yakınmıştır: "Ah ah bu çocuk buralı oldu çıktı. Ayağına ayakkabı çorap giydiremiyorum." Ayakkabı dedikleri de beyaz keten ayakkabı; üstübeçle boyadığımız.

Nasıl yaşayabilirdi Boncuk Hanım o on iki katlı apartma- nın içinde. Yukarıdan baktığı zaman gördüğü anayol, bir kara- basandır onun için. Geniş, asfalt, ağaçsız bir yol. Kenti öbür kentlere bağlayan büyük yollar ağının bir kolu. Otobüsler, tır kamyonları, otomobiller, sebze kamyonları, taş kamyonları, sa- bahtan akşama, geceyarısına, günün ağardığı ilk saatlere dek, ara vermeksizin bu geniş yolu, vuyunk vuyunk zıngırdatarak geçiyorlar. Uyurken bile yolu duyuyor Boncuk Hanım. Karşısı- na koyabileceği, sığınabileceği tek mutluluk yok. Gürültünün hiç durmayacağını biliyor. Yüreği şişiyor. Araçlar geliyorlar, ge- çiyorlar, kuzeye çıkıyorlar. Garajlara, depolara, mağazalara, pa- zar yerlerine dağılıyorlar, mal boşaltıyor, yeniden dolup, yeni- den yola çıkıyorlar. Gelip gelip, dizi dizi bu yeni açılan yoldan geçiyorlar... Araziyi, ölçüp sınırlayıp satıyorlar. Göz açıp kapa- nıncaya dek, sağda solda apartmanlar dikiliyor. Gene o kum kamyonları, taş komyanları... Bazan su çıkıyor kazılan bir te- melden. -Ah! Kim bilir ne kuyular vardı, bostanları, bağları besleyen bir zamanların Dikmen'inde.- Günlerce kırmızımtı- rak, çamurlu bir su akıyor kızgın asfaltın üzerine, güneşi bula- nık noktalarla yansıtarak. Bağların bereketli toprağı, kumla, ki- reçle karışarak akıp gidiyor. Kızlarına uyup -küçük kızı, Nâ- lâ'n'ı bir yana- damadın dalaverelerini vaktinde anlamayıp o da girmedi mi bu apartman işine. O güzelim baba evini bırakıp gelip apartmana yerleşmedi mi? Ah o ikizler! Ah o iki büyük! -Yoksa Nâlân bambaşkadır. Sanki başka babadan!- Damat bir akşam rakı sofrasında, söz Nâlân'dan açılınca, hırsından kara- rarak, "Allah be!" demiş, yumruğunu masaya vurup dişlerini sıkmış: "Biliyorum ben yapacağımı, ama aması var işte. Kayna- na maynana anlamam ben anladın mı? Bak nasıl getiririm

senin o ananı ben. İstesem anarşist kızını, dakkada! Anarşistmiş. Bokoğlubok! Ulan, ayağımı öptürürüm ayağımı anana ben. Satmayacakmış baba yadigârı evini... Elimi öpene... Temiz bir milyonu var şunun şurasında, arazi marazi... Satmayacakmış. Sıçtıracak ağzına beni. Ulan ben istesem..." Ta banyodan duymuş Boncuk Hanım. Kızlardan bir fısıltı bile gelmemiş: 'Sus duyar!' 'Hişt, yavaş!' gibi. Uzun bıyıkları varmış damadın. 'İtoğlu it'in biriymiş. Öyle der Boncuk Hanım. Tiksinir ondan. Ne iş yaptığı belli olmayan, ama karışık işlerde parmağı olduğu gün gibi ortada biri. Gedikli başçavuşluktan ayrılma. Ticaretle uğraşılıyor. Birtakım kaçakçılık işleri, gümrük işleri... Eve girip çıkan, yere yere bakan ne idüğü belirsiz arkadaşları var. Polisle yakın ilgisi olduğu, Nâlân'ın tutuklanıp kaçmasından çok daha önce çıkmıştı ortaya. Yasadışı işleri becermede üstüne adam yoktu. Apartman yapılırken çimento işi vardı örneğin. Sonra ruhsat meselesi, herkes yıllarca beklerken telefonun gelişiverişi...

Çok düşünmüşümdür bu boylu boslu, yakışıklı, kara bıyıklı damadı. Diyelim o gece, yumruğunu masaya vurduktan sonra, rakısından koca bir yudum almıştır. Dikine tuttuğu çatalı, arnavutciğerine batırıp ağzına tıkmıştır, bol soğanla karışık. Sonra yumruğuyla, gösterişli bir yerli film kabadayısı havası basarak, silmiştir bıyıklarını. Büyük kızın içi titremiştir, onu izlerken. Esmer rengini hiç tutmayan bir maviyle boyadığı göz kapaklarının altında gözleri kayarak bakmıştır ona. Sevdalıdır kocasına. Meme uçları sızlamıştır. Zaten, içtiği üç yudum rakı, kasıklarına vuran sancılara dönüştüğünden, bacaklarını kısarak, isteği bastırmaya çalışır. İkizi, eniştesini sevmez, ama ondan korktuğu, çekindiği düşünülebilir. Onun gibi biriyle evlenmeyi hiç istemez. İnce, solgun benizli, kaşları yok gibi kumral, bıyıksız, karısına çiçek getirmeyi, ay ışığında el ele dolaşmayı seven genç bir adam düşler. Kentin en iyi semtlerinden birinde, örnekse Kavaklıdere diyelim, çok daireli, hep iyi ailelerin oturduğu bir apartmanda oturmayı ister. Dikmen'den, oturdukları apartmandan, apartmanı yaptıran, dairelerin çoğunda hısım akraba kendileri oturan, C'lerin kaba cavultusu içinde gürül-

tüyle yaşayan Karadenizli komşularından hiç hoşlanmaz. Milyonlarda da gözü yoktur. İkizinin altın bileziklerini, pırlantalı yüzüklerini de istemez. Belki ince bir zincir, belki tek taş bir yüzük... Tırnakları hep bakımlıysa, saçlarını iki günde bir yıkar, sarar, biçimden biçime koyarsa, evin içinde her zaman giyimli dolaşırsa, bu hep gelecekteki 'kibar' yaşamına hazırlıktır. Ayrıca, küçük kardeşi Nâlân'ı çok sever. Anarşistlere karıştı diye kızgın değildir ona. Şimdi üniversitede okuyanların çoğu öyle, der. Ne olduğunu tam bilmemekle beraber, anarşistin kötü bir şey olamayacağını düşünür. Çünkü Nâlân hem çok akıllı, hem çok doğrucu, iyi, insansever bir kızdır. Sessizce bakar eniştesine. Ne düşündüğü belli olmaz. Bu bakıştan huylanmış enişte, koyu bir küfür daha sallarsa aralığa doğru; büyük bir yudum rakının ardından. Kaynanasının oralarda bir yerlerde olduğunu bildiği için. O sırada, banyodan çıkıp arka odaya giren Boncuk Hanım, odanın ortasında dikilip durduğunda, uzun yıllardır bırakılmış, yozlaşmış bağlarda, eski evlerinin yakınında, bayır aşağı, seyrek seyrek tekbaşlarına duran topağaçlardan biri olur. Yapayalnız. "Yaşamak nedir?" diye düşünür. "Nedir yaşamak? Nedir bu işin anlamı?" Dudaklarını sımsıkı bastırır sinir içinde. Öfkesi kabarmaya başlar: "Ben bunun, bu çocuğum yaşındaki herifin tutsağı mıyım. Paramla, pulumla... Ne derdi, yavrum kuzum Nâlân'ım benim: İnsan insanın tutsağı değildir anne, insanca yaşamak, dünyanın nimetlerinden faydalanmak, güzelliklerin tadını çıkarmak hepimizin hakkı anacım. Bu herif ah-laksız. Bu herif üçkâğıtçı, işbirlikçi. Bu herif valla bir gün hepimizi satar. Bak söyleyeyim sana, bunun eline fırsat verme. Tapuları falan sakın! Vekâletname falan hiç! Aman anacım, gözünü seveyim, derdi. Demez miydi... Derdi yavrum derdi. Kuzum, şimdi nerelerde, hangi dağ kovuklarında, kurşunlara karşı duruyorsun. Ah sen bana tatlı dillerinle neler anlattın da, okuyup okuyup anlattın da, ben anlamadıydım yavrum! Kuzum!" Ağlamak gece gelecektir; yatınca. Kendiliğinden. Bir dost gibi. Gecenin karanlığından süzülüp sessizce. Artık içi katıldığından, kaşları çatık, hareketsiz, başı önünde, öylece tetikte, dikilir kalır. On iki kat aşağıda, üç adım ötede evi boştur.

Karanlıktadır. Işıkları yanmaz. Her gün biraz daha eskimektedir. Tozlar içindedir. Çünkü onu sevenler, bırakıp gitmişlerdir. Harap bir evdir artık. Babacığının başında durarak yaptırdığı, kapısının üzerine, alçı kabartmayla 1943 yazdırdığı, iki katlı, kutu gibi evleri. Ağır ağır, pencerenin önüne yürür, eğilip bakar evine. Akşam olurken bacasından çıkan, ovaya yayılmadan önce hafif titremelerle dimdik yükselen ince beyaz dumanı göremez. Çok uzaklardan bir çocuk gülüşü gelmez, bağırmayla karışık. Bir köpek, havlayarak, kendini bayır aşağı koyvermez. Ta uzakta, yolun başında üç ince adam, bir at arabası yoktur. Yaşamazlığın getirdiği bu gönül kırıklığına dayanmanın ne zor, ne çileli olduğunu düşünür Boncuk Hanım. "Ah! Ah, ya Rabbim!" der. "Ne yapmalı! Ne yapmalı!" Pencerenin önündeki koltuğa oturur, dalar gider...

Güneş batmadan önce, bağların üzerinde bir an her şeyi alevlendirip ısıtırdı. "Akşam menekşelendi" diyerek rakı sofrasının başına geçen babacığı! Ufak tefek esmer babacığı! Sesler duyar sanki; içinde ille bir bahçe sözcüğü geçen konuşmalar, geçmişten: Bahçedeyim. Baban mı? Baban bahçede yavrum. Bediam, sofraya hazır, baban çağırıyor, bahçeden. Gülleri buduyordum ön bahçede... Neredeydin, bahçede miydin?.. Bahçe duvarının o yıkılan yerini onardım. Bahçe kapısına biz de çingirak asalım mı babacığım. Sami Bey amcalar asmışlar, öyle hoş ki... Bahçede mangalı yakıverdim, ızgara yapalım diyorum... Bahçenin bu köşesine ortanca ekelim. Pek yakışıyor bahçeye...

"Nasıl böyle sessizce yaşayıp öldüler!" diye geçirir içinden Boncuk Hanım. Yaşlar yanaklarından süzülerek. "Ne düşündüler yaşamak üzerine, insanlar üzerine? O zamanlar böyle vur-kırlar, parti marti kavgaları yok muydu? İnsanlar dünyanın farkında değillerdi zahir. O yüzden de mutlu yaşıyorlardı. Benim içinse artık tek mutluluk evime geçip oturmak. Anılarımla baş başa yaşamak. Nâlân'ım da gelir yanıma. Tek amacım, tek..."

Bir karar verip yürümeliyim. Ay ışığında iyice solgun görünen beyaz yüzlü, bastığı yerden ses gelmeyen, sessizce gülen, o tanımadığım ölmüş anneyi, Boncuk Hanımın annesini ben de

özlüyorum şimdi. O eve gitsem, mindere oturup, onun dizine yatsam. Konuşmadan. Öylece. Eliyle ağır ağır saçlarımı okşardı. Konuşmazdı o da. Pencereden bağlara doğru bakardı. Anamın evine gidemem. Siniir başıma vurur. Tansiyonum yükselir. Baş ağrılarım tutar. Hele şu ara, partisinin solcu kadın derneklerine karşı açtığı savaştaki üstün başarıları övülüp dururken. Benim gibi bir kusuru oluşunu, bir yolunu bulup kapamıştır nasıl olsa. Ayrıca, gözler önünde, dedikodu sayfalarının bitmez tükenmez konusu olan iki kız kardeş var. –Elbette annemin gayretiyle– Onların dillere destan yeşil gözleri, her türlü ayıbı örtmeye yeter. Önce güzel oluşları var. En büyük erdem. Sonra ‘zengin izdivaç’lar yaptılar. Birinin kocası, tanınmış bir ‘kadın doğumcu’, öbürü tanınmış işadamlarından. Ankara’nın en iyi semti olan Çankaya’da lüks birer daireleri var. Tatillerini her yıl dış ülkelerin denizlerinde, dış ülkelerin güneşlerinde geçiriyorlar. Dış ülkelere sayısız dostları olduğundan, giyim kuşamdan ev eşyalarına dek her şeyi dışardan getirttiklerinden, ‘imkânları geniş’ olduğundan, dostlarına, –ki hepsi sayılı, saygın kişilerdir. Neden? Çünkü çoğu Dışişlerine ‘mensup’tur. Senatördür, milletvekili, bakan vb. olarak tanınmış, üstün kişilerdir, onlarca– salonlarını sık sık açarak... Tüh Allah kahretsin! Bir gün gelip beni aramadılar cezaevinde. Hayvanlar. Korktular, komünist propagandası yapmak suçundan tutuklanmış ablalarından. Ne dayanılmaz bir ailem var Tanrım! İnsan böylesine toplumsal bir duyarsızlık içinde nasıl yaşayabilir! Hay Allah, fena canım sıkılıyor. Anamın evine gitmektense, şu anda geri dönebilirim cezaevine. Beni görünce hem korkarlar başıma bir iş mi geldi diye, hem sevinirler çok... Biliyorum. Çok üzgünüm işte şimdi gene. Ağlamak istemiyorum...

Annem gençken, koyu sürmeler çektiği yeşil gözlerini açarak bağırırdı onlara. –Bir annemde sevmedim sürmeyi–. Azarlardı onları. Utanırdım. Ağlamak isterdim. Gidip adamın elini tutmak isterdim. O iki kız kardeşim, ince çocuk bacaklarına, annemin ipek çoraplarını, topuklu ayakkabılarını giyer, dudaklarına dudak boyası sürerek onu güldürürlerdi. Odacı falan umurlarında değildi. Annem sıskaydı o zamanlar. Çocuk dü-

şirmekten sinirli olmuştu. Ellerinin üzeri damar damardı. İpek çorapları, bacaklarına bol gelir, düşerdi. Babam dolgun vücutlu kadınlara biraz dikkatlice bakacak olsa, büyük bir kavga kopardı evde. Gözyaşları, bağırip çağırmlar, ayrılmaya kalkmalarla genişler, bir aşk gecesiyle son bulurdu. Annem, sonradan şişmanlayıp güzelleşti, sarışın oldu. Gözleri yeşil olduğu için yakıştı. Giydiği kürk üzerine oturdu. Takıp takıştırdıkları da. Her yıl Avrupa'ya gittiyse, üçüncü gidişinde, öğreniverdi paralı yaşamaların yolunu yordamını. O zamanlar da, şimdi olduğu gibi, evimizde şölenler çevrilirdi, sık sık. Beyefendiler, hanımefendiler, zatîlileri, vali beyefendi, defterdar beyin kayınvalideleri, yavruları, Osman Paşa'nın mahdumları ve gelinleri, müddeiumumi bey ve gelinleri, müddeiumumi bey ve zevceleri teşrif ederlerdi! Rüşvet olarak gelen kuzuların, tavukların, küfeler dolusu meyvelerin, top top ipekli kumaşların, yatak örtülerinin haddi hesabı yoktur. Mutbak, tepsiler dolusu, kayık tabaklar dolusu yemeklerle dolar taşardı. Küçük kardeşlerim, sarı buk-leleri, kabarık organze elbiseleriyle ortalarda dolaşır dururlardı. Sevmekten, kucaktan kucağa gitmekten, çocuk yüzleri mutlulukla aydınlanırdı. Ben hep yukarı sofada olurdum. Kendi kendime Huysuzdum. Konukların yanına çıkmak istemezdim. Annem, bir türlü aşağıya indiremezdi, ama pek de üstele-diğini sanmıyorum. Sofanın penceresinden sarkarak bakardım, bahçede kurulan şölen masasına. Bitişik bahçelerin, ağaçların arası, duvar dipleri de dolu olurdu. Yerli komşularımız, gizlice oralara siner, kocalarıyla beraber rakı, şarap içen bu memur karılarını, zor tutulan gülüşmelerle, fısıltılı dedikodu yaparak gözlerlerdi.... Yeşil gözlü, buk-leli saçlı güzel kardeşlerim, kırmalı çocuk giysilerinden çabucak kurtulup, topuklu ayakkabılara, ipek çoraplara, çocuk yüzlerinde yama gibi duran boyanmalara geçiverdiler. Çevremizde, iyi aile çocuğu denen genç teğmenler, bekâr kaymakamlar, doktorlar vardı. Balolarda, düğünlerde, bayram toplantılarında, hepsi, birer 'av konusu'ydu annemin deyimiyle. İşte beni –Evet evet, ağlayabilirim. Kırgınım ben. Çok kırgınım.– yukarı odalara kaçirtan, aç uyutan, işte beni asık suratlı yapan çocukluk ortamım Boncuk Hanımcı-

ğim! Çocukluğumun mutsuzluğu beni öylesine etkilemişti ki, yıllar yılı bunu yenmek, –sevgili, dost, arkadaş bir kocaya karşı– kişiliğimi pekiştirmek için çırpındım durdum. Tüm çabam, maraz ruh yapımdan, çevremden kurtulup, şöyle dört ucu bir arada, sağlam bir öğretmen olabilmek içindi. Bilimsel, yön verici.

Oysa sen Boncuk Hanımcığım, çocukluğunu öyle sevgiyle, öyle içten anlatırdın ki... Kara bir kızdım ben, sıska. Babamın Diyarbakırlılığıydım. Tek güzel şeyim, annemden aldığım yeşil gözler! Hırçındım. Hep suratımı asar, mızıldanırdım. Çünkü, babamın yaz günleri annemi ikide bir, yukarı katlara, arka odalara çıkarmasını, kapıyı kilitlemelerini, içerden gelen gülüşme seslerini, solumaları sevmezdim. Çünkü annemin, saçlarını, ateşte kızdırdığı maşayla maşalayıp kabartmasını, yüzünü beyaz tokalon pudrasıyla bembeyaz yapıp, gözlerine sürme, uçlarına kuyruk çekmesini sevmezdim. Öbür memur karılarının arkasından, yerli komşuların arkasından, pisliklerini, görgüsüzlüklerini anlatmaya bayılırdı annem. Neşeliydi. Şakalar yapar, gülerdi. Onların yaşamlarına değgin durumları abartarak, yanlışlayarak anlatmaya, babamı, kardeşlerimi güldürmeye bayılırdı. Ne ki, yüzlerini gördüğü zaman, övmeye başlar, ‘Canikom’ diye boyunlarına sarılır, övgüler yağdırırdı. İşte benim arka kapıdan tekbaşına çıkıp, ağır ağır dağa doğru yürümelerim, dağa tırmanmaya çabalamalarım. İşte benim kederler içinde, canım sıkılarak, ne yapacağımı bilemeden dut ağacına çıkıp oturmalarım.

Tüm bunları ne çok düşündüm uzun geceler boyunca. Bu iki yılı dışarda yaşasaydım, günlük yaşamın gelgiti içinde hiç vakit bulamayacaktım böylesine ince elenmiş bir özeleştiriyeye. Şimdi tüm yaşamım, tüm geçmişim, özbenim, tarama kalemiyle işlenmiş, en küçük ayrıntısı bile abartılarak da olsa, boş verilmemiş resimler olarak çizildi. –Nereye çiziliyorsa! Kafa mı, bellek mi, yüreğimin başı mı, bir yerlere işte... Her şey ince ince düşünüldü. Şimdi bir resme bakarcasına görüyorum aklımın her takıldığını, bir geçmiş parçasını, bir tanıdığı, aklıma geliveren en minik bir şey parçacığını bile. Yorulmuyorum.–

Kimya öğretmenimizin, "Okuyun kaz kafalılar, okuyun! Öğrenin şu dünyanın büyük adamları neler demişler, nasıl yaşamışlar, neden yaşamışlar şu yeryüzünde. Öküz geldiniz öküz gitmeyin şu dünyadan..." diye kızdığı, benim, dalgın, pencereden kırlara baktığım o güne gelinceye dek, nasıl yalnız bir çocuktum. Kamburunu omzunda taşıyarak yanıma gelip, kalın camlı gözlüklerine vuran güneşten gözleri görünmeyerek, tüm kişiliği sesinde, "Duydun mu 312?" diye bağırıyordu. "Söyleneni dinlemeyi bari öğrenin!" Düşünceler içinde yüzüne bakıp, "Ne okunacağını ben bilemiyorum ki öğretmenim" demiştim. "Hem benim okuyacak hiç kitabım yok. Çok istiyorum." Orta 1'de küçük bir kızdım. Ölümüne dek hep kollamıştır Ali Fuat Hoca beni. -Düşündükçe daha çok anladım: Belli bir eğitim düzeni içinde yetişmediğimizden, hep böyle rastgele birileri girdi yaşamımıza. Okuma, öğrenme yollarını açtı bize, kendince. Pek ne okuduk, ne öğrendik! İşte Hocanıma hep bunu anlatmaya çalıştım başlangıçta. "Öğretmenin asıl çilesi budur Hocanım" derdim. Onun Batı'da eğitilmiş düzenli kafası pek anlayamazdı. Hay Allah! Bize doğru dürüst Atatürk ilkelerini bile öğretmediler. Biz öyle bir kavram karışması içinde yetiştik ki, bir dünya görüşü edinmek şöyle dursun, ona giden eğitim yollarını bile bulamadık. Bir düşün serüvenimiz bile olmadı. Yalapşap bir şeyler öğrendik. Bu öğrendiklerimizle kişisel bunalımlarımızı bile çözemedik. Hep bunaldık. Ben üstelik öğrenme acısı yanı sıra, öğretememenin de derdini çektim. Derttir der! Öğrenmeye sıvandığımda -Hocanım böyle der- geç kalmıştım. Kırkinci yaş gelmek üzereyken yeniden öğrenci olmak kolay değildi. Yaşam sıkıntıları, alkolik olmaya yatkın bir koca, yeni yetişen içine dönük bir oğul yetiştirmek. Yok, hiç kolay değildir. Neler çektim ben be! -İlk kitaplar hep onun elinden geldi bana. Okumaya başlayınca, birden başka memleketler sardı çevremi. İnsanlar kaynaşmaya başladı. Birer ikişer arkadaşlar, dostlar edinmeye başladım; kitaplarda yaşayan. Kalabalığa karıştım ben de. Artık haksızlıklarla savaşılmaya başlamıştım onlarla bir olup. Kitabım elimde köşelere çekilip, usul usul aşkın gözyaşlarını döküyordum. Şurası kesin, bizim ev halkından biri değil-

dim artık. Onlara yabancıydım. Küçük yaşta annemle babamın birer kış yalayıcı olduklarını, –Bunu bir kitapta okuyunca, önce ne olduğunu anlayamamıştım, deyimi bilmiyordum o zaman.– rüşvet yediklerini, babamın adının birtakım yolsuzluklara karıştığını biliyordum. Ama ben küçük bir kızdım, annem de benim annemdi. Babam hele! İkisi de beni severdi o zaman. –Babam hâlâ!– Annem bana sarılır, öper, “Benim kara kızım başkadır” derdi. “Damarlıdır, ötekiler gibi güzel değildir, ama akıllıdır”, demeye gelirdi. Sonra sonra nefret ettik birbirimizden. Memleketimizin içinde, iki ayrı dünyanın insanları olduk...

Bir ezan vakti, hava kararırken çalınan bir kapı var. Koşup açıyorum. Küçük bir kızım. İriyarı bir adamın, “Müdür bey evde mi?” diye sormasıyla, tüyleri boyalı, boynuzları kırmızı kurdeleyle bağlı, alnının ortasına bir altın sallandırılmış kocaman, besili bir koyunu kapıdan içeri salması bir oluyor. Babam, her akşam, bahçeye, dut ağacının altına kurulan rakı sofrasından kalkıp geliyor, büyük beyaz peçetesiyle ağzını silerek. “Merhaba Mahmut Efendi. Bu ne güzel koyun böyle?” diyor. Adam, karanlıkta altın dişleri parlayarak, “Ellerinden öperiz müdür bey” diyor. Babam sırtını sıvazlıyor onun. “Tamam tamam. Gönlünü ferah tut. Oldu o iş. Hadi güle güle. Selam söyle Abdülhalim Efendiye...” diyor. Bahçede, koyunun peşinde koşan kardeşlerimin bağrıışmaları var. Elimle kapının kenarını tutmuş, büzülüp kalmış olarak izliyorum olup biteni. Şimdi orada değilim, okuduğum romanların içindeyim. Pek bir şey anlamasam da, rüşvet, ahlak, ahlaksızlık hakkında bildiklerim var. Şaşırp kalmışım. Çocuk yüreğim küt küt... Bahçeye doğru yürüyen babamın arkasından soruyorum; heyecandan sesim çatlayarak, korku veren duyguların bastırmasından tükürüğüm genzime kaçarak: “Baba, bu koyun rüşvet mi?” Tam o sırada, bahçe kapısından, “Kimmiş Rüştü? Kim geldi? Ne bu koyun?” diye giren annem duyuyor sorumu. Elindeki pirzolalarla dolu tabağı düşürmesine ramak kalıyor. “Ne dedin, ne dedin?” diye üzerime yürüyor. “Aman Allahım, bu kız bela oldu benim başıma. Ne demekmiş o? Çocuklar karıştırmıymış öyle şeylere! Ağzını yırtarım, vallahi billahi ağzını yırtarım senin...” diye haykırı-

yor. Babam, kara suratında iyice küçülen Diyarbakırlı gözleriyle, sanki biraz korkmuş gibi bakıyor bana; bahçeye açılan kapının çerçevesi içinde, akşam havasında, öylece dikilerek. Kardeşlerimden biri, "Lades!" diye bağırarak, çocuk kahkahasının tüm çingirtısıyla gülüyor bahçede. Babamın kolunun arasından, bir ağaçtan bir ağaca gerilen tele asılmış ampullerin aydınlatığı masanın şenlikli havasında, onun sarı lülelerini görüyorum. Güldüğü zaman hepten güzel bir çocuk oluyor. Suratımı asarak, adımlarımı sürüye sürüye yukarı çıkıyorum. Aç açma...

Kaç yıllık öğretmen olduğum yıllarda bile, toplumun şu son on beş yıllık kaynaşmasına gelinceye dek yakamı bırakmayan boğulma duygusunu, ben küçücük bir kızken bile duyuyordum. Kendimi hep aldanmış saydım. Hep yaşamı anlamaya çalışma kaygısı içinde yaşadım. Ta, öğrencilerim gelip de, "Hocam, şimdi bu ne demek oluyor, açıklar mısınız?" diye sorular soruncaya dek. Bir yol çizmem, -İnanacağım bir yol- bir tavır almam gerekiyordu. Kimdim ben? Bir dünya görüşüm var mıydı? Şöyle özgür bir insan olarak, çağının, toplumun, içinde yaşadığı dünyanın sorunlarını, koşullarını kavrayabilmiş, kendine bir yol çizebilmiş biri miydim? Peki ne öğretmem gerekiyordu, bu gözümün içine bakan öğrencilere? Hangi edebiyatı, nasıl, niçin! Hocanım ne der: "Eğitim yaşamayı öğretmektir çocuklara. Yaşamının ne anlama geldiğini anlatmak. 'Müfredat' programı bu amaç için bir araçtır. Amaç değil. Bu iş için kullanılacaktır. Öğretmenin asıl, çözüm bekleyen meselelerinden biri budur işte..."

"Yat geber hınzır!" diye bağırıyor annem arkamdan. "Ben sana gösteririm yarın. Dur bak sen! Hele bir sabah olsun..." Oysa Boncuk Hanımın annesi, hep nazlarmış Bedia'sını: "Bediam, hadi güle güle kuzum. Çantana koydum yemeğini. Ekmeğini de ye e mi! Geri getirme. Elmanı da. Bak ben neler pişireceğim kızıma. Hadi koş, Sami Bey amcanı bekletme. Mendi lin cebinde. Karşıdan karşıya geçerken dikkat et e mi canım. Paralarını düşürme. Hadi benim pırlantam" dermiş. Ne sevgiler, ne mutluluklar görmüştür o küçücük babaevi. Şimdi artık, bunca kırgınlıktan sonra, ancak, orada yaşarsa, yeniden evini

siler süpürür, bacasını tüttürürse, bahçesini eker biçerse biraz mutlu olabileceğini düşünürmüş o zamanlar Boncuk Hanım. Büyük kara yılan yola karşın, bağ komşularının yerlerini satıp kente, apartmanlara göçmelerine, buraların artık eski yerler olmamasına karşın... Hele aşağıda, yolun dönemecindeki bağı satın alıp içkili bahçe yapmaları yok mu! Sabahtan akşama dek şarkılar, türküler çalınıyor. Dizi dizi, her boydan, her marka arabalarla doluyor kapının önü. Rakı kokuları, izgara et kokuları sarıyor çevreyi. Bir şamata ki! Olsun! Gene de salça yapabilir arka balkonda; büyük bakır kuzu tenceresiyle. Güneşte yaparmış o. Gider gelir karıştırır, salçanın kokusunu içine çeker... Ne ki, annesinin bu geriliği, bu 'alaturka'lığı ikizlerin küçüğünü çıldırtır. "Aman anne Allah aşkına sen de..." der. "Fabrikalarda bu kadar nefis salçalar yapılıyor. Artık evden salça mı yapılırmış!" Karşı çıkar Boncuk Hanım. "Olsun" der. "Evde yapılanın tadı başka. Ellerimle. Mis gibi." Tarhana yapmaya kalksa, gene o karşı çıkış. Ama, halı meselesinde öyle bir başkaldırır ki, ikizler şaşırıp kalırlar. Nâlân da evdeymiş o sıralar. Gözlerini kısarak, belli etmeden ince gülmüş. Damat bile! Yan yan bakarak, bıyıklarını ısırıp kaldı. "Allah Allah!" dedi Boncuk Hanım, kıpkırmızı kesilerek: "Bizim memleketimizin halıları dünyaca ünlü. Bunlar bana hem memleketimin, hem anamla babamın yadigârı. Nerde şimdi bu kök boyaları, bu Bristol iplikler? Turistler ta nerelerden gelip öle bayıla kapışıyorlar Türk halısı, Türk halısı diye de, ben neden kullanmayacakmışım evimde. Düz halı da neymiş. Moda muda anlamam ben. Yoo varmayın üzerime. Benim halılarım ne satılır ne de değiştirilir. Siz alaf-rangalığınızı kendinize saklayın. Hadi bakalım, bana karışmayın. Yeter oldunuz artık!" Seslerini bile çıkaramadılar. "Rahmetli babacığım da tıpkı böyleydi" der Boncuk Hanım. "Çok sessiz, çok çekingen bir adamdı. Neşesi, sevinmesi, kederi hep evinin içindeydi. Ay ne namusluydu, ne doğrucuydu Nesrincim, anlatamam sana. Ama bu işe bir karar verdi mi, artık kimse döndüremezdi onu."

"Keçiören bize göre değil hanım", demiş, o çok eski yıllarda. Cumhuriyetin onuncu yılı yeni kutlanmış, Ankara yeni yeni

kurulurken. "Ekâbiran doluyor Keçiören'e, Dikmen iyidir bî zim için. Biz küçük adamlarız. Memurcuk..." Bir akşam vaktiydi. Kale'deki evlerinin avluya bakan tahtaboşunda oturuyorlardı. Bedia küçük bir kız o zamanlar. Gene maviş, gene küçük elli, ayaklı. Çocuk olmasına karşın, anımsıyor babasının bu sözlerini. Yere oturup bebeğine sarılmış, sallayarak nazlıyor onu. Babası rakısını içerek, radyodan haberleri dinliyor masanın bir ucunda. Arada bir Bedia'cığın ağzına bir salatalık parçacığı, bir kızarmış patates veriyor. Annesi genç. Beyaz kollarını iyice beyaz gösteren kısa kollu, çiçekli bir entari giymiş. Kıvrıkcık saçlarının kumral lüleleri ışık alıyor, çatıların üzerlerinden bir yerlerden. Yeşil minicik toplara benzeyen bezelyeleri birt birt bakır lengere çıkarıyor, masanın öbür ucunda. "Sen bilirsin," diye yanıtlıyor kocasını, "nasıl istersen. Başımızda bir çatımız olsun, bacamız tütsün sağlık selamete, ele güne muhtaç olmayalım da neresi olursa makbulüm."

Arkadaşı görüş günü anahtarı getirdiği zaman gülmeye başlamıştı. On beş yirmi santim vardır o anahtarın boyu. Pirinç miydi acaba? Bak hiç düşünmemiştim. Parmak kadar küçük yeni anahtarlara alışmışız da, o koca anahtar bana komik gelmişti. Boncuk Hanım, cezaevi günlerinin en büyük telaşını, heyecanını o gün yaşadı. Evi temizlenmişti. Onun deyimiyle, o yıllardan kalma, insanlığına, yüreğinin temizliğine güvendiği bir arkadaşı üstlenmişti bu zor işi. Arkadaşı, "Aman be hayatım, ne olacak Allah aşkına. Kocam zati emekli. Ona da iş gerek" diyordu. İkizler yaz tatilindeydiler. Yani taşınmanın tam zamanı; karışan görüşen olmayacaktı. O görüş günü görmüş-tüm ben de arkadaşını ilk kez. Kısa boylu, esmer, yamru yumru bir kadıncağızdı. Gözlerinin içindeki iyiliği çevresine yayarak, durmadan gülerek, durmadan severek çirkinliğiyle savaşıyordu sanki. "Valla ben bile tamir, temizlik bitince tanıyamadım evi. İlk yapıldığı zamankine döndü. Allah yaptırana gani gani rahmet eylesin, öp elimi öp..." diyordu, Boncuk Hanıma. O, boynunu bükmüş, gözleri dolu dolu, gülümseyip duruyordu. Sesi kısıktı arkadaşının. Çok cigara içtiği belliydi. "İşallah sağlık selamete oturursun anacım", diyerek iyilikler diliyordu.

"Yetti bu çile. Allah hepimize, memleketimize dirlik düzenlik versin, dirlik düzenlik Rabbim!" Evin duvarlarına boydan boya macunlu plastik boya çekilmişti. Kirlendi mi bas sabunlu bezi, sil, pırıl pırıl. Kapılar yağlı boya, ikişer kat. Pencereilerin tümü elden geçmiş, pervazlar yenilenmiş, balkon tamir edilmişti. Asma da... Hanımeli de... Kuyu temizletilmişti. Suyu eskisi gibi; şeker. Ağaçlar budanmış, çöplüğe dönen bahçe, temizletilmek ne demek, otları bile yolunmuş, gübresi, funda toprağı her bir şeyi... Odaların, merdivenlerin tahtaları ovulmuştu ki! Boncuk Hanımın artık damadı falan takmayıp evine taşınmasına, koğuşun tümü birden karar verdiğimiz zaman, arkadaşına mektubu ikimiz yazmıştık; bir gece el ayak çekildikten sonra, baş başa verip. İstediklerimizi tek tek belirtmiştik... Önce, odaları marley döşetelim demiştik, ama hemen vazgeçiverdik. Çocukluğumuzun tahta odalarından ayrılmaya gönlümüz razı olmadı. Hocanım köşeden karşı çıktı: "Daha neler. Duyguyu marazlaştırmayalım. Malzemeden faydalanmak gerek. Zamanı boşa harcayamazsınız, tahta ovulmakla, falanla. Vakit yok. Marley soğuk, anladık, ama efendim, oldu olacak parke yaptırın. Çekin bir cam cila..." Ama, biz gene de gizlice, odalar tahta kalsın, diye yazdık! Sofa, merdivenler, her yer. İyice ovulduktan sonra, yürüdümle de serilsin, dedik. Yeşil sandıkta duruyor hepsi, naftalinlenmiş olarak, halılarla bir arada. Bir oyunun içinde gibiydik...

Kızlarla damat tatilden dönmeden, -Nâlân nerelerde kim bilir- tahliyemizin yetişmesi büyük şans oldu. Döndükleri zaman, Boncuk Hanımı, eşyalarını toplayıp evine yerleşmiş bulacaklar. Damat zıvanadan çıkacak. Üç beş yıldır sattırmaya uğraştığı ev elinden gitmiş olacak. Delirecek hırsından. "Gebersin!" diyordu Boncuk Hanım. "İtoğlu it!" Gücü yerinde artık. Ondan korkusu kalmadı. Amacı, artık yalnızca, baba yadigârı evine taşınıp anılarıyla, geçmiş günlerin özlemlerini içinde taze tutarak mutluluğı bulmaya çalışmak değil. Eskidendi o. Şimdi o, evinde ölümü beklemek için değil, tadına yeni vardığı bir yenilenmeyi, tazelenmeyi sürdürmek için yaşayacak. Şimdi anlıyor Nâlâncığının anlattıklarını. Yeni aydı. Şu dünya insanlarla

dolu, diye düşünmeye başlamıştı son zamanlarda. Bunların bazarısı iyi. Birbirini seviyor, çalışıyor, kazanmak, insanlarla beraber iyilikler, güzellikler içinde yaşamak, memleketini ilerletmek, insanlara mutluluk getirecek ne varsa, hepsine emeğini koyup gerçekleştirmek istiyor. Erdem budur. Ama, ötekiler, o, 'hep bana hep bana'cılar! -İnsanların nasıl olup da kötü olabildiklerini bir türlü anlayamaz Boncuk Hanım- onlar bu beraberliği köstekliyorlar. Yalnız kendileri yesin içsin, gezsin tozsun, en iyi, en güzel olanları ellerine geçirsinler istiyorlar. Onun için, kimsenin gözü açılmasın, insanlar insanlık hakkı aramasın diye ellerinden geleni yapıyorlar. Memleketi bile satıyorlar demek ki... "Vay anam vay! Bak görüyor musun!" derdi Boncuk Hanım, düşünüp düşünüp. "Bilirim bilirim. Bizim itoğlu itten bilirim." Bu kavga, bu denli yalın, açık ortadaydı işte. Nâlân'a, bunu pek anlatamamıştı. Kızıverirdi. Heyecanlı, sinirli bir kızdı. Ne olsa çocuktu daha. Hocanım, lafı dolandırmadan anlatıvermişti ona. Eh, koca profesör. "Allah bin kere razı olsun!" diye duacı oluyordu. "Allah aklını korusun. Yaşlı kadın. Hastalıkları var. Gidinin namussuzları. Hocanımı değil, bilgisini tutuklamak istiyorlar, anlıyorum. Olur mu güzel kardeşim olur mu. Na bak ben bile aydım. Ya onça genç, dipdiri öğrencisi. Onlarla Hocanım bin tane, binbir tane..." "Babacığının Boncuk Hanıma bıraktığı Allahın dağı, altın değeri kazandı. Parası pulu çok Allaha şükür. Satılacak dolu arazisi var elinde. İşte şimdi, ne yapacağını biliyor o parayla. İkizlere damada baş kaldırmayı, evine geçmeyi başardı ya, kimse tutamaz artık onu. Şimdi o da Nâlân'ın seçtiği yolda -Ah Nâlân bambaşkadır. Ama, Hocanım ne diyor, "Olmaz!" diyor. "Bu çocuklar tecrübesizdir. Bu çocuklar bilgisiz. Oyunlar büyük. Bu iş böyle olmaz!" diyor. Ah!- Her neyse. Şimdi Boncuk Hanım, halkı, milleti, insanların iyiliğini düşünenlerin yanında! İşte bu kadar! Kötü insanlarla, kötülüklerle, memleketi batırmak isteyenlerle savaşıacak o da. Çok işi var çokook! Nasıl olacak bu iş! Ne bilsin! Bu yüzden düşünür düşünür sorardı Hocanıma. Dayanamaz gülerdi çoğu kez Hocanım. Çok sever o da Boncuk Hanımı. Der ki, "İnsanı insan yapan en önemli özelliklerden biri de değişebilmesi, dur-

madan yenilenebilmesidir.” Öğrenecek bu yolları Boncuk Hanım da. Artık yaşamla savaşmanın, bir amaca doğru yürümenin getirdiği dirlik içinde, yılmadan yaşayacak...

Garip bir rastlantıyla, anahtarın geldiği günle ‘tahliye’ haberimiz çakıştı. Boncuk Hanım öyle telaşlandı ki, sevinemedi bile. Bizim küçük koğuşun olsun, yukarki kalabalık koğuşun olsun güleryüzüydü o. Mavi bir cam bilyaya benzetmiştik onu; kızlarla uzun uzun düşünüp, boncuktan hareketle enine boyuna tanımlamalar yaptıktan sonra. Öyle bir can bilya ki, insana çocukça sevinmeler getirebiliyordu. Öyle topalacak, öyle parlaktı ki her şeyi. Dişleri, gergin yanakları, tırnakları, arasına beyazlar karışan sarı saçları. Ya masum mavi gözleri! Benim tam tersim. Babama çekmişim ben. Doğunun ince uzun, kara bir kadını vardır. Öyleyim işte. Yeşil gözlerim de olmasa. Aydan’a bakılırsa, çok değişik, ilgi çekici bir kadınmışım. Oysa ben kendimi, artık, büsbütün, kurumuş bir sırik sayıyorum. Hele Boncuk Hanımın tombişliği yanında.

‘Müebbet’ Mahiye koşarak gelip, haberi muştuladığı zaman bir şey olmadım. Ama, az sonra kaşlarımın üstüne, enlemesine bastıran şiddetli bir baş ağrısı geldi, çevremle ilişki kesti. Yattım kaldım ranzamda. Hocanım aşağıdan, gözlüklerinin üstünden bakarak, “Asabi!” dedi. “Sirtüstü yat, gevşet vücudunu...” Sonra cigara kalını sesiyle, sözcüklerindeki hem yaşını, hem İstanbulluluğunu belli eden vurgularıyla bir şeyler söyleyerek notlarına döndü. Aydan, ranzasının üzerinde uzun bacaklarını nereye koyacağını bilemeyerek, dört kat olmuş, kitap defter kalabalığı arasında, notlarını altüst etmeyi göze alarak bir ilaç arıyordu. Ta Japonya’dan almıştı. ‘Efektiv’ bir şeydi. Büyük ağzıyla gülerek, heyecanını belli etmemeye çalışarak, uğraşıp duruyordu. “Öğretmenim, canım benim...” diyordu ikide bir. Tahliye haberimiz onu, öylesine sevindirmişti ki, ilk kez, başka memleketlerde gördüğü eğitim gereğince duygularını denetleyemiyor, coşkunu gizlemeyi beceremiyordu... Kendi deyimiyle, işi ‘gırgır’a getirmek için, ikide bir, “Öğretmenim, canım, canım benim” diyordu. Onları çok özleyeceğim. İki yıldır, çok fazla alışmıştık birbirimize. Hiç ayrılmadan, gün bo-

yu hep bir arada olduk. Öğleye doğru, Nebahat geldi yanıma. –Aydan’ın zoruyla bir süredir iki örgü örüyor saçlarını. Bu onu değiştiriyor. Çok yakışıyor. – “Nesrin öğretmen, nane ilen limon kaynatalım mı diye sordu” dedi, dimdik. Beni kaçırmaya geldiği geceki sesini anımsadım. “Bir şey yemedin, ondandır başının ağrısı” dedi. “Sağ ol Nebahat. Ayyh istemem, çok fenayım çokook!” dedim. Düşünceli düşünceli baktı yüzüme. Yavaşça döndü gitti. Zamanın içine rastgele bırakılmış gibiydi. Oysa değildi; tam tersiydi. Neye yaşadığını bilmek isteyenlerdendi. Bir anlam peşindeydi. O yüzden, Hocanımın dizinin dibinden hiç ayrılmıyordu. Ama, ondan çok çekiniyordu. Çok yüz vermediği halde, taptığı kadın bendim. Büyük kente okumaya gelir gelmez, üç kadın tanımıştı. Biri, ‘Dayı bey’ dediği önemli bir memur olan, akrabasından birinin karısı. Onu adam yerine bile koymuyor. “Memleketi batıracak kadınlardan biri işte o kadındır” der. “Bizim Adana’nın kumarcı kadınları gibi aynen. Hiçbir insanlığa yaramaz. Bağırsaktaki solucan gibi aynen.” Öbürü onun arkadaşı. O da zengin bir kadın. “Olsun”, der. Sever onu. Nebahat’i evine çağırmış, çok yakınlık göstermiş. Nebahat’in çantasında kartını buldukları için tutuklamışlar onu da. Üzülür, “Benim aptallığım yüzünden başı belaya girdi. O anlamaz bizim işlerden” diye. Beraber tutuklanmışlar. Önce o aklanmış. Nebahat de, arkasından aklanmış, ama sonra gene! Arada bir kart gelir ondan. Yüreklendirici şeyler yazar. Kitaplar, armağanlar yollar. Nebahat’e göre o da işe yaramayanlardanır. “Neye yaşadığını bilmez kadının biri. Durmadan canı sıkılır” der. Örnek almak istediği kadını bende bulur. Bir bilse bizim ne yanlış yollardan, ne işe yaramaz eğitimlerden, kitaplardan geçtiğimizi. Nasıl zorladık sonradan, doğruyu eğriyi bulmak için. Yorgun düştük. Üstelik hiç bitmeyecekmiş gibi uzun görünen zaman tükeniverdi. Bir baktık yaş kırk.

Nebahat yürüyüp gidince, o baş ağrısının arasında, “Anlamak ne zor bu kızı” diye düşünmüştüm, her zamanki gibi. Haberi duyunca Boncuk Hanımın gözlerine çöken şaşkınlık, kafası karışan birinin ürkek telaşı, beni ağlatabilirdi. Öyle çok işi vardı ki, bir türlü nereden başlayacağını kestiremiyordu. Sabahtan

akşamüzerine dek, ranzaların oralarda, taşlıktta, muslukların arasında koşuşturdu. Koğuşa bir bayram hazırlığı havası gelmişti. Herkes kendi 'tahliye' umudunu, şenliğini yaşıyordu, bizimle beraber. Hemen herkes su ısıtıyor, herkes çay demliyor, herkes çamaşır yıkıyordu. Alışık olduğum sesler, kahkahalar, kavgalar, bağrışmalar, küfürler, sakız patlatmalar hep aynı amaçta toplanıyordu: Boncuk Hanıma yardım etmek. Öğleye doğru, ellerimle midemi bastırarak, helaya gitmek için inleye inleye büyük taşlıktan geçerken gördüm onları. İki üç leğen olmuşlardı. Yumruk üstüne yumruk atıyorlardı çamaşırlara. Köpükler pöffüdük pöffüdük uçuyordu havaya. Arada bir leğeni boşaltıverdiler miydi, mavimtrak sabunlu su, bolcana akıp gidiyordu delikli taşın oradan. Boncuk Hanımın eli açıktı. Sevgisi gibi parası da boldu. İkisini de dağıtırdı. Sabuna şekere bakmazdı. Bahçedeki üç sıra ip dolmuştu. Ara yerden geçerken, çamaşırlardan gelen sabun kokusu, içine acımtrak bir eziklik duygusu getirdi. Dudaklarımı büzüp bastırdım. Herkesin ocağı, kovası, leğeni, emeğı, buyruğumuza verilmişti. 'Tahliye'mize üç gün vardı. Ben geçerken Remziye, "Nesrin Hanım, kıyamam sana" diye bağırdı arkamdan. "Allah aşkına daha neyin varsa topla getir. Kalmasın kirli bir şey." Sonra, oradakilere, tahliyeden bir gün önce bizi nasıl keseleyeceğini, kaynar sularla nasıl yıkayacağını anlatmaya başladı. Gülererek, bağırarak, coşarak. Ben dönerken gülüşmeler daha kesilmemişti. Boşnak Zehra, kavurduğu soğana acı biber doğrarken, "Önce güzel bir ağda kaynatacağım" diye gülüyordu, düzgünden simsiyah olmuş dişleriyle, "Boncuk Hanımı boş ver, ama Nesrin öğretmeni yollayamam öyle. Hani ya yani, eniştemizi düşünmemiz gerekir..." Güldürüyordu herkesi.

Nesrin öğretmenim ben. Öğrencileri böyle söylemekten vazgeçiremiyorum. "Ahmet arkadaş" diyorlar. "Adamın teki" diyorlar. Mitinglerde ortaya vurgulu bir i çıktı ya. Örneğın Faşizmin İ'si. Faş-İ-zime son! Hava karardı kararacak. Artık yürüyebilirim. Ağır ağır, bakına bakına. Akşam birdenbire olur hep böyle. Kendimi şu camdaki görünüşümle, hiç yadırgamıyorum. İki yıl böylesine kısa mı? Sanki az önce evden çıkmışım

da... Çevremde gördüklerimin tümü bıraktığım gibi. Bir değışiklik var, o da karşı köşedeki büyük yapının bitmiş olması. İki üç yüz ışıklı pencere çizilivermiş karanlığa, büyük boz kütlelerin yüzünde. On altı katın tümü işyeri olmuş. Yakın zamana dek, orası kentin esintili, ağaçlı bir köşeciğiydi. İki katlı beton bir bina vardı orada. Eski Türk evlerinden, şimdiki apartmanlara geçmeden az önce, betonun araya girdiği yıllarda yapılan, balkonlarına dek betonla çalışılmış, iki katlı bir yapıydı. Arka bahçesinde, içi mavi yağlıboyayla boyanmış, küçük bir havuzu, seyrek sepelek bir salkım söğüdü bile vardı. Bir iki tane de erik ağacı mı vardı ne... Bahçe duvarı bile betondur. Balkonda, beyaz başörtülü yaşlı bir kadınla, takkesini başından hiç çıkarmayan ihtiyar, beyaz sakallı bir adam otururdu. Her zaman oradaydılar. Çay içerlerdi. Belki de ıhlamurdu... O köşeyi severdim. Şimdi yok olmuş. İçim kayıyor. Anlatılması zor. Derin kuyulara iniyorum sanki. Her şey bıraktığım gibi görünüyor bana. Olabilir mi! Şimdi bir tanıdığa rastlasam, –Allah saklasın!– O da beni hiç değişmemiş bulmayacak mı. Oysa ben ve kent iki yıl yaşadık. Az sonra ışıklar yanacak. Ondan sonra karanlık ivedilikle inecek. Kendimi, koyu gecenin ortasında bulacağım. Dört bir yandan şu önümde yayılan meydana doğru gelen, meydandan dört bir yana, genişleyerek, açılıp aydınlanarak, büyük soluklarla çekip giderek, ağaçlanıp, otobüs durakları, dolmuş durakları, telefon telleri, kollarını gökyüzüne doğru germiş yüzlerce sokak lambasıyla, kaynaşıp duran taşıt araçlarıyla donanarak bir kent caddesi olmanın bilincinde yaşayan bu yollar hiç değişmemiş görünüyor. Sağdan soldan gelen otobüsler, otomobiller, yaya geçitlerinin bir durup bir yürüyen yoğun kalabalığı, trafik polislerinin karanlıkta iyice belirginleşerek, havada küçük çemberler çizen beyaz eldivenleri, alışıktığımız kent uğultusu içinde, derinden derine dönenip duruyor.

Oysa kent çok değişti. Bu kalabalığın miting alanlarında toplandığını gördü. –Nedir bu içimdeki acı! Bir türlü rahatlayamıyorum.– Taşıt araçları durdu. Akan sular durduğunda ne olursa öyleydi. Şaşırtıcıydı. Korku veriyordu. Bir kenti yaşama-

sını, kentin damarlarında akan kanı bilenler için öyleydi. Polislerin copları, kurşunlar uçtu kaynaşan kalabalığın üzerinde. Mağazaların camları tuz buz olup kaldırımlara saçıldı. Bizi, Boncuk Hanımın daha o zamanlar toz içinde harap bir durumda olan evinin bodrumunda bastırıp, –Hiçbir kanıt yok, ama ben diyorum ki, bu işte ille de damadın parmağı var. Arkasını bırakmayacağım. Araştıracam bunu– tutukladıkları gün Sıhhiye’den geçiyorduk. Heykelin çevresinde, havada dalgalanan dövizlerle uğultulu bir kalabalık toplanmıştı. Cipin içindeydik. Bir ara, trafik tıkanıp da durduğumuzda, perdenin aralığından yan gözle gördüm meydanı. Delikanlı bir çocuk, yüksek bir yere çıkmış, ses büyülten boruyla konuşuyordu. Sesi uğultuyu aşıp bize dek yayılıyordu: “Unutmayın, bizden önce gençlik çok baş kaldırdı. Vatani kurtarmak için, özgürlük için, uygarlık, demokrasi için çok savaşlar verildi. Verildi, ama biz, yalnız biz, bizim kuşağımız sizler için, halkı için ölüyor. Bu onur bizimdir. Biz sizler için canımızı veriyoruz...” diyordu. Ha, bir meydan bu sözleri duymuşsa, –Yorgunum. İçim acıyla dolu– o meydan, artık eski meydan mıdır? Cipin içinde, tam karşımda bir polis oturuyordu. Bize çok kötü davranıyordu. Polis olduğu için bir önyargıyla değil, kötü davrandığı için taş kesilmiştim. Dizleri dizlerime değmesin diye bacaklarımı sıkıyordum. Yüzünden ne düşündüğü belli olmuyordu Boncuk Hanımın. Evinde saklandığımız kadını, Nâlân’ın annesini ilk görüşümdü. Göz göze geldik. Sessizce bakiştık. Polisten korkmadan kızarıyor, bunu, kaşlarını çatışını saklamıyor, açıkça mertçe ortaya koyuyordu. İlk zaman ilgimi çekmişti zaten.

Meydan, kent, önümde karanlık, karışık kaynayıp duruyor. Yanımdan geçen biri, “Paranın değeri düşüyor” diye bir şey anlatıyor yanındakine. Evet, paranın değeri iniyor, çıkıyor, düzen bozuk düzen, işhanları, borsalar, ihaleler, alım satımlar, ithalat, ihracat durumları, kaçakçılıklar, çeşitli firmaların çevirdiği çeşitli karanlık işler, reklam oyunları, dalavereler, yolsuzluklar, dünya kamuoyu önündeki durumumuz, kültür karmaşamız, geçmişimiz, geleceğimiz, sınıf farkı, zenginin daha zengin, fakirin daha fakir olması vb. gibi ekonomik meseleler, sağcı gazete-

lerin, solcu gazetelerin, başıyazarların, son yazarların, biçim de-
ğiştiren kandavalarının, ölüm ilanlarının, kurşunlanmayı göze
alarak duvarlara afiş asan gençlerin, cezaevlerine, işkencelere
aldırmayarak gerçekleri yazan gazetecilerin, basın toplantıları-
nın, meydan konuşmalarının, karalamaların, savunmaların, mi-
tinglerin, grevlerin arasında yaşanılıyor. Can korkusuna düştü
kaynayan kalabalığıyla bu kent. Sokağa çıkma yasağı, baskınlar
yaşandı. Cezaevleri doldu boşaldı, doldu boşaldı. Aydınlar,
üniversiteliler, öğretim görevlileri beşer onar, yüzer biner götü-
rüldü bir yerlere. Kötü haberler yayıldı fısıltılarla sinmiş kala-
balığın üzerine, dehşet saçarak. İşkence haberleri bir karabasan
olup, iğne deliklerinden geçip, evlere, sokaklara, yaşama dağıl-
dı. Ana rahmindeki çocukların bile soluğunu kesti... Ölüm gel-
di, ölüm girdi evlere, sokaklara, yollara ölüm... İnsanlar, yaşı-
yan, büyüyen çocuklara, –Tanrım! Kimdi onlar. Oğlum! Eve git-
meliyim hemen. Hemen gitmeliyim. Oğlumu görmeliyim. Si-
nirlerim!– kurşun sıktılar. Dünyaya, insana değgin nice umut-
lar. Nasıl zordur bir çocuğu doğurmak. Büyütmek ne zordur,
hastalanmalarından, incinmelerinden, ölmelerinden korka-
rak... Bebekken öpülür çocuklar, okullu olur gene, sakalları çı-
kar, gelinlik kız olur gene... Doyamaz insan... Çocuklar da
analarını sever. Bu sevgi bir gönendirir ki insanı, anlatılmalara
sığmaz. Analar kendi analarından öğrendikleri duaları yüzyıl-
lardır çocukların önlerinden arkalarından fısıldar durur, yineler
durur, “Allah korusun!” Koruyamadık çocukları. Kurşun onla-
rın sıcacık vücutlarını, parlak gözlerini parçaladı. –Başım dönü-
yor benim. Kent beni boğuyor.– Kızlarımızın ödü patlardı
ölümünden. Tüyleri diken diken olurdu genç ölümlerini duyunca.
Öldüler kendileri de gencecik, sokaklarda, öldüler öldüler öl-
düler çocuklar öldüler... –Uğum uğum uğumdanıyorum ben...
Kendime gelmeliyim ben... Toparlanmalıyım ben...–

Kent değişti elbette. Değişmez mi! Kenti oluşturan yapılar,
evler kalabalığı, apartmanlar, bahçeler, bahçe duvarları slogan-
larla doldu. Kırmızı yağlıboya, beyaz yağsız boya, tebeşir, ki-
reç, ele ne geçerse duvarlara yazılar yazıldı. Kent hepsini oku-
du. Ben de okudum. Kent tüm mitingleri yaşadı. Ben de... Ben

de çoğuna katıldım, öğrencilerimin yanı sıra, kendi arkadaşlarımla. –Bizimle övündü çocuklar. Edebiyatçı da oradaydı dediler. Fizikçi de, Ahmet öğretmen de...– Sonunda kent de öğrendi ki, memlekette karışıklık var. Mutsuzluk var. Nerde on beş yirmi yıl önceki Ankara caddeleri. Ankara’da yaşayanlar, Sıhhiye’yle Kızılay arasında, üç metre eninde, beş-altı yüz metre boyunda bir kaldırımında üç aşağı beş yukarı gider gelirlerdi. Zaten hava karardıktan biraz sonra el ayak çekilirdi sokaklardan. Nerde o Ankara. Bu kent şimdi büyük soluklarla yaşıyor. Çoğalan büyük yapıları, gökdelenleri, artan kalabalığıyla. Hep beraber isleniyor, kirleniyor, yaşamak için hep beraber direniyorlar. Ankara’nın büyük bir kent olduğu doğru. Büyük bir kente yakışan bir yaşamı da var. Uçak alanları, kentleri, ülkeleri birbirine bağlayan büyük yollar örgüsünün tam ortasında oluşu, bankaları, pavyonları, büyük otelleri, pahalı tüketim mallarının sergilendiği bol ışıklı, büyük camlı mağazaları, ‘butik’leri, ‘market’leri, süpermarketleri, ortaklıklar, anonim ortaklıklar, kollektif ortaklıklar, gençlik hareketlerinin yoğunlaştığı, karmaşık olup birbirine girdiği, kanlandığı üniversiteleri, her gece perdelerini açan operası, tiyatroları, meydanları, geniş bulvarları, akıllalmaz trafik sıkışıklığıyla tam bir büyük kent. Ama, insanları gibi sağlıksız. Büyük büyük, yüzyıllardan kalma ağaçları, akar suları yok. Havası yok. Kış uykusundan çıkınca, toprağın altındaki bereketi, olağanüstü güzelliklerle sergileyen çiçekler açmıyor. Zorluklar içinde geçen bir kışın tüm kırıntıları, duvarlardan akan isler, kutulardan taşan, yollara saçılan kokuşan çöpler, pislikler içinde, doğurgan bir topraktan fıskırarak güzellikleri düşünde bile göremeyerek, kıraçlığının içinde, katı, donmuş, ürünsüz, ince saplı bir iki papatyayla yetinerek... Yanımdan geçenler ister konuşsun, ister konuşmasın, ben değişimi görüyorum. Yürüyüşler başka, kaldırım kenarlarında ayaküstü iki laf etmeler, dudaklarda birikmeler hep değişik. Yorgun bu kalabalık yorgun. Bıkkın, asık suratlı... Yakınmalar, kuşkular içindeler. Belli. Mutsuz oldukları gün gibi ortada.

İki yıl uzun bir zaman. Sanki şu köşedeki telefon direğiyim ben. Onun eşiyim. Burada duruyorum. Cansız gibi görünüyor-

sam da, caddelerden, yollardan geçerken, telefon direklerine bakmasını bilenler için, görmüş geirmişliğim, ağırbaşlı, sabırlı, dimdik duruşumla, görkemli sağlamlığında saygı duyulan biriyim. Yanımdan geçenlerin bazılarında gördüm bu bakışı. Böyle dikilip durmakla olmayacak. Hemen bir karar verip belli bir yönde yrmem gerek. Çevremdeki telaş, yavaş yavaş çoğalıyor. Dolmuş kuyrukları uzuyor. Geç kalmış yorgun insanların, kuyrukta böyle ağır ağır yürüyüşlerini neden durmadan cenez töreni sanıyorum! Sağlıklı değil bu. İki kızın birbirini görünce glvermesi de olmasa. “Meraba. N’abar?” “İyilik. Senden?” “Hiç. İkkere iki, iki!” Nasıl gülüyorlar. İyi de, çocukların glmeside bana ağlama isteği veriyorsa... Yürüyüşler hızlandı. Koşuşanlar var. Kentin akşamüzerinin biteceğini, bir süre sonra kalabalığın azalacağını düşünmek dm patlatıyor. –Ne oluyorum canım. Aklımı başıma almalıyım.– İşte büyük parkın da ışıkları yandı. Gece oldu artık. Köşedeki ayevinin, göz alıcı turuncu masa örtüleri, karanlıkta koyu renk görünüyor. Yalnız kapıdan vuran ışığın aydınlattığı yerde kalanlar, renklerini koruyorlar. Hoş onlara da gece düştü ya... Yandaki tost, ayaküstü bir şeyler yiyip sinemaya yetişmek isteyenlerle dolu. Boncuk Hanımın minibüsteki rahat oturuşundan aldığım erinci yitirip, boz eşekli köylüye kaptırırsam kendimi, işim bitiktir... Anadolu bozkırının ortasında, saatlerce gidilir. Binilen araç insanı hızla bir yerlere götürmektedir, geniş yolda. Zaman geçer. Git git bitmez yol. Ne bir köy vardır arkada bırakılmış, ne de görünürde bir iki ağaç. Yolun sonu, bozkırın tümü bomboştur. Birden bir eşekli köylü çıkar ortaya. Nerden gelir, nereye gider bilinmez. Geçip gidilir yanından hızla. O, eşeğin üzerinde, biraz ne eğilmiş, kendini eşeğin yürüyüşündeki dzn’e bırakmış, ne gelene bakan, ne geçene aldırان bu adamın imgesi insanı bırakmaz.

— Evet. İşte gece. Vakit daraldı. Karar vermeliyim.

Ya tüm gzellemeleler boşa giderse!

Ya, Boncuk Hanımın evinde, düşsel servenlerimizdeki evi bulamazsak...

Bir kaıştı o.

Ne yaptı acaba?

Beni bekliyordur.

Yapayalnız.

Düşleşmiş anılardan mı bir başlangıç noktası çıkarmalıydık? –Ne yapılabilirdi ki bir cezaevinde yaşanırken.– Yeni bir düzen kurarken kendimize.

Bitmişim ben. –Olağan bu. Kendimi koyvermemeliyim. Gece yolculuğu yaptık. Yorgunum. Olağan.–

Düşler bozuluyor çevremde. –Korkacak bir şey yok. Güçlüyüm ben.–

Bu bezgin insanlar, bu karaltılar kalabalığı beni

Kenti dolaşamam.

Geri dönmeliyim.

Hızla yürümeliyim.

Dikmen kuyruğuna gireceğim. Unutmamalıyım. Kuşlu ağaca en yakın olan durak Dikmen durağı.

İnsanlarla dolu bir minibüse bineceğim. Yanımdakinin omzu benim omzuma değecek.

Keklik pınarını geçince ineceğim.

Haydi...

Boğaziçi, 1976

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır

Öyle çok konuşuyorum ki, evimin her yanını, sözcükler, tümcelerle dolduruyorum.

Boyum kısa, ama fark etmez. Bıyıklarım gür, sesim kalın. Bana yeter. İki çocuğum var. İki güzel kız. Bir de kedimiz Mırnak. İşte mesele. Karım sessiz. Soluk. Sıska. Güzel olmak kolay değil. Yoksul, ama iyi. Çirkin, ama yüreği temiz. İşte en önemli mesele.

Evimiz, kentin fakir mahallelerini saran binlerce, milyonlarca evden biri. Gösterişli, görkemli bir yaşayışımız yok elbette. Olsun. Ben konuşmamla, tüm kenti, evleri, insanları, çiçekleri, belediye başkanının işlerini, dolmuş şarkılarını, gecekondu-larda rastladığım çirkin pembelerle yeşilleri, pazar yerlerindeki kaygılı kalabalığı, çok büyük bir süpermarkette çok küçük bir pakete beş yüz papel ödeyen bereli adamı, bir vida bulabilmek için görkemli Fatih Camisi'nin çevresinde geçirdiğim üç saat yirmi dakikayı, meşenin güzel rengini, cevizin cilasını, formika belasını durmadan dinlenmeden en ince ayrıntılarıyla dolduruyorum evime. Yeni çıkan konserve çeşitlerini anlatıyorum...

Konserve fabrikasında da çalıştım abi. Berber yanında da, kamyonlarda da... Çalıştım, ama fabrikada kendimi fabrikatör saydım, berberin yanında kuaför,

kamyonlarda nakliye şirketinin sahibi... Dalgamı hiç bozmam' abi.

Ne demiştik, konserve çeşitlerine meraklıyım. Yeni çıkan konserveleeri anlatıyorum benim nasipsize. Hemen arkasından, konserveenin zararlarını sıralıyorum. Yaz gelince, diyorum, kızlar hayran ağzıma bakıyor. İkisi de. Bir de Mırnak. Ben elimde çekiç çivi evi onarıırken, onlar da peşimden dolaşıyor. Papatyalar açınca, diyorum, üstümüzde gök, gök mavisi, önümüzde deniz, deniz mavisi... Çimenler kendi renginde, yani yeşil mi yeşil, diyorum. Gideriz kırlara... Kızlarda bir sevinç, Mırnak'ta bir koşturma... Evin şenliğine doyum olmuyor.

Yooo, ben onu bunu bilmem. Ben çocuklarıma düşünüm. Önce ailemi düşünürüm. Geçimimi sağladım mı... Yok abi, çalışmaktan yılmam. Benim yılğnlığım... Boş ver!

Kızlarda bir cıvıltı. Yaz gelende, kırlara gidende, papatya toplayınca, arasına gelincik koysunlar mı koymasınlar mı!

Ulan ressam mısınız köpoğluları!

Bana göre hava hoş. Çakıyorum kapının arkasına bir çivi, iki çivi. Asıyorum pantolonla meşini.

"Bir askı aliver dediydim be Amet'im", diyor benim karı. Dünyanın en iyi kadını. Sessiz. İçli. Alamadım bi türlü. Gidip Pazartesi pazarının oradan alacağım. Çocukluk arkadaşım var orada. Bizim mahalleden. Gel gelelim ta geçen yazdan kalma bir borcum var. Çok değil. İki sehpa aldдық. Ar ediyorum. Denkleştirip ödeyemedim. Ben borçtan yılarım abi.

Bebeler tartışadursun bebeci, geçiyorum pencerenin önüne. Dışarda bizim fakir Hüsambey sokağı...

Ne bey sokağı ya! Ulan neyse...

Akşam buraya karanlık karanlık iner. Bir sövgü gibi. Çirkef sularıyla, farelerle, elleri ayakları kirli, sidik kokusu keskin, sağlıksız çocuklarıyla. Durma yanmış yağda soğan kavurur kaddınlar. Paslı tenekenin soğuk suyuyla yıkadıkları için oralarını, hep hastalıklı, sancılı. Erkeklerin çoğu renksiz, uzun dişleri bozuk, kirli... Ben bu çirkinleri sokmam evime. Çekerim Sümer'in çiçekli perdesini her bir fakirliğin üzerine. Karımın makinesi olmadığı için, elinde ince ince dikmiştir tüm büzgülerimizi. Perdede, minder kenarlarında, kızların entarilerinde. Hep iğnenin ucuyla, düzgün, güzel büzgüler büzer o. Gözleri, öyle çekingenlikle dolu bir mavidir ki; su damlaları gibidir. Bu pis mahallede yazık oluyor onun sarı saçlarına biliyorum. Kurtaracağım onu buradan.

Yok abi, düş değil. Düş kuran bizim pederdi. Kendisi yüksek memur ya, benden de ille ya kaymakam ya vali çıkaracak. Ulan olur mu! Ben çocukluğumdan beri tahta kestim, tahta çaktım. Vurgunum ben tahtaya abi. Adamın biri, benim gibi biri, 'Ağaçların öyküsü' koymuş dükkânının adını. Bayıldım. Git bak abi, Moda'da. Kime sorsan gösterir. Anlasana bu çocuk zanaatkâr olacak. Yok, ille okuyacakmışım. Okuyamadım işte olmadı. Ben okuldan kaçtım, peder bastı sopayı. Ben gene... İşte ortada, boy fıkarasıyım ben. Rahmetli anama çekmişim. Pederde boy iki seksen; kilo doksan. Adamda bir canavar ruhu var ki anlatılamaz abi. Sille, tekme, tokat, bizi okutmak için. Olmadı. Kaçtım sonunda evden de... Ah anamın gözyaşları! Onun benim yüzümden ezilişleri, bitirdi beni. Peder bize sopayı çekerken, anam köşede rengini uçurur başlardı heyecanından, acizliğinden hırkasının eteğini burmaya. Telaş içinde abi... Eteği ucundan tutar, parmaklarının arasında, burup burup açar. Hey garibim be! Hasret gitti tek evladına. Peder şimdi altmışında, üçüncü karıyı alıyormuş.

Düş gücü dedik de, o bizim kızlarda. Bakarken yüzlerine,

şşıp kalıyorum. Böyle pembe yanakları böyle büklüm büklüm sarı saçları nasıl yaratmış yaradan. Gözleri de, analarının gözünün eşi: Göçmen mavisi. Tırnaklarını dibinden keseriz. O küçücük elleri! Yıkandıkları zaman sobanın başında, ben götürür leğeni dökerim, anaları saçlarını sıkı sıkı örer. Beyaz boncuklu tülbentle bağlar, yan yana yatırır. Bırakır kızlarla boncuklar, bir de Mırnak güle oynaya uykuya dalsınlar. Gülmeyin demez, konuşmayın demez.

Peder, ben daha na şu kadardım, "Ağlama ulan, vururum namussuzum!" diye bağırdı, abi. Altı yedi yaşma gelenece altıma doldurdum. Anamın çektikleri!

Kızlarımın gecelikleri Sümer'dir. Bol renkli, bol büzgülü. Yıkanıp geceliklerini giydiler mi, melek gibi olurlar. Eh, benim işim ağır iş. Bozar elleri, tırnakları. Kıyıp da, kızların yanaklarını okşayamam bu ellerle. Öperim saçlarını koklaya koklaya. Çünkü, dudaklarım yumuşak. İncitmez kızlarımı.

Öyle. Ben titiz adamım abi. Evimiz temizdir. Kapının eşiğine dek ovar bu benim garip. Evimin etini sütünü eksik etmem. Benim zanaatım var. Çalışmaktan kim yılar! O yılsın benden...

Düş mü dediydik? Ha! "Baba bayram ne vakit?", "Baba elma şekeri alacan mı bayramda?", "Baba, pazar günü, gidip denizin kenarında oturacaz mı?", "Baba bez bebeklerimizin de gözü mavi boncuktan olsun mu?", "Baba bize helva alacan mı?", "Baba bugün bize kadınlar geldi. Biz çay kaynattık.", "Baba bize gökyüzünün padişahını anlatsana.", "Baba bize papatyaları anlatsan." Ben konuşurum, onlar konuşur; ben konuşurum onlar konuşur... Benim garip dolanır ortada. Hem sofrayı kurar, hem güler durur. Sevinir, şükreder. Kimseye bir zararımız yok. Ben şen adamım. Çekerim Sümer'in çiçekli perdesini dünyanın üzerine, oturur, namusumla kazandığım ekmeğimi yerim çocuklarımla. İyi yemek pişirir benim

göçmen kızı. Her akşam pişen yemeğin mis kokusunu doldurur evimize.

Ama bi çeşit, ama yanında pilav. Ya da hoşmerim. Rumelili benim karı abi. Haa, Allah ne verdiyse. Bin şükür...

Durgunlaştım ya. Durgunlaşırım elbet. Önce, günün yorgunluğunu getirmişliğim var eve. Yaşadığım günün tümü insanlarla dolu. Ucuz, kirli sentetik giysilerinin içinde kaynaşıp duran bir kalabalık. Yokuşlar, ara sokaklar, otobüs sahanlıkları, tıklım tıklım, işportacıların, çöplerin, sanayi çarşısının dumanlarının, klakson seslerinin uğultusu var kulaklarımda. Üç kuruşa aldığım kereste, oldu yüzonüç kuruş. Eskiden.

Aldırma abi. Geçmişin adı ne? Mazi! Yenmişinki? Kuzu. Sen şimdiye bak. Geçenlerde Çamlıca'ya bir akra-baya gitmiş bizim karı, kızları alıp. Mırnak evde... Akşam eve geldim ki...

Güneş açmıştı o çekingen mavi gözlerinin göğünde. Hem kaç güneş. Dünya güneşinin lafı mı olur, insanın sevinci, umudu, düşleri vurduğunda gözlerinin içine... "Aman be Amet'im" dedi bana, daha atmadım adımımı kapıdan. Şaşırdı fileyi nereye koysun, kızları, Mırnak'ı nereye kışalasın. Pencerenin önünde beni beklermiş meğer. "Bir tepenin üzerinde otururlar ki nasıl tepe. Ben saydım tam dört fıstık çamına şöyle çadır gibi, sen de on tane. Aman be Amet'im, şaştım kaldım be Amet'im. Arkası silme defne çam ne istersen. Denize nasıl bakarlar bilir misin? Yukarlardan. Hey Rabbimin kudreti! Gece-kondu değil saray; çayırı çimeni de sayarsan. Ah be Ahmet'im!"

Ah be abi! Bi kurtarsam şu benim güzel kızlarımla, bu iyi yürekli, şükürlü karıyı şu sokaktan...

Alıp şenliğini, kızlarımı, garip kadını, çıksam dağlar başına. Mırnak? O da! Eyvallah! Beslerim. Ciğerini eksik etmedim daha... Bulsam bir gecekondu. Helası dışarıda olurmuş. Olsun. Tavanı yıldızlarla dolu ya!

Ulan iste be Ahmet! İsteyenin bir yüzü...

Damı akarsa! Sıvarım be. Bu eller Ahmet ustanın elleri. El bunlar el! Suyu yok. Taşır benim karı. Cehennem kapısında deseler, gider bulur suyu. Fıstık ağaçlarının arasından da doğdu muydu Ay!

Kafam karışık abi. Böyle bir şiir mi okurdu ne bizim peder kafayı çekince. Ulan! Babamdır diyemedik hayatta.

Bataklık bu Hüssam Bey Sokağı. Ben bataklıkta bir Ahmet ustayım. Grev nedir bilmem Allahıma şükür. Sendika bilmem. Bir dükkânım var benim çarşıda. Köşebaşında. Yedigâr ustadan. Ustam mı? Ustam ünlü şanlı Aliş ustaydı. Allah rahmet eylesin, yattığı yer nur olsun: bağırırdı bayırın altından karısına: "A be kakulânım, açasın kapıyı, gelmiştir Aliş ustan!" Aldı beni yanma. Vurdu testereyi, vurdu zımparayı, tornaladı, cilaladı adam etti. İki de tokadı var yanağımda, okkalı. "Al," dedi, "nazlı kızımı da nikâhladım sana." Göçtüler gittiler. Kaldı köşebaşındaki kapısı aşı boya dükkân bana. Sanayi çarşısı batsın, benim dükkân batmaz. Neden batmaz, çünkü helal maldır. Duvalıdır.

Rakı makı içerim diye beni dinsiz mi belledin abi? Yorgunum içerim, severim içerim. Aliş ustam da içerdi. Hemen her akşam. Allah benim yüreğimin başında.

Din demek insanları sevmek demek. İnsanları sevmek demek, hileci olmamak, sevmenin tüm kurallarını yerine getirmek demek. Geri yanı vızgelir bana. Ben anlamam öyle duvar

yazısı haykırmaktan, sokaklara dökölüp. Anlatmaya çalışsın Ramiz ustanın oğlu istediğince. Dışleri çürük. Ateşi var her zaman. Hasta bu oğlan. Aç. Grev! 92. gün bugün...

İki üç gündür kafam karıştı abi. Akıllı oğlandır bu Ramiz ustanın oğlu. Bu grev denilen kıyametin de, insanları sevmeye işinin içinde olduğunu söyler durur. "İnsansan," dedi bana, "omuz ver açlığa karşı savaş açan, hakkını arayan kardeşlerine" "Yok abi," dedim, "beni açmaz. Ben anlamam" dedim. "Anlayacaksın. Ben sana anlatacağım. Sana bunu anlatmadan ölmeyeceğim" demez mi. Neymiş lan bu, bu denli önemli. Gözleri ateş gibi yanıyordu. İçime bi sızı düştü abi, namussuzum. Uyku tutmadı dersem inan o gece. Yarın, "Gel arkadaş," diyeceğim, "anlat abine bakayım..." diyeceğim.

Ramiz usta var altmış beş yaşında. Onun akli erede... Bir gün görmemiş şu dünyada. "Hiç fazladan ekmek alamadım öğlüm eve. Hep ucu ucuna. İşte benim yaşamımın özeti" dediği bir akşam bana. Hey komonist Ramiz usta bey! Öyle derler ona.

Yok abi. Kafayı bozmaya gerek yok. Patron da benim, işçi de. Kendim kazanır, kendim yerim namusumla. "Devlet bir yüce kuştur" dediği ustam bana. "Osmanlıdır. Koca Gazi Mustafa Kemal Paşadır. Paşaların paşası İsmet Paşadır. Şimdi de var bir Ecevit. Ötekileri sayma..." dediği. Hükümeti sorarsan abi, hükümet demek abi, polis demek, karakol demek, candarma demek. Yalan mıyım abi? İşte benim kafa bu kafa. Babamın polisleri vardı abi. Ben bilirim polisleri, çizmeyi ve tekme...

Ustam Aliş ustaydı. Kızını, işini, dükkânını bana bıraktı ya digâr. Ne yüce kuş ol yükseklerde kanat ger, ne karınca olup, toprağın dibinde dirlik ara. Şu ellerin var ya şu ellerin, bir onlara, bir de yüreğindeki Allah'a güven dedi bana.

Allaha şükür be abi! Durumum iyidir. Sağlığım yerinde. Bu böyle oldukça, çalışır çıkarırım kızlarımın, karımın ve Mırnak'ın nafakasını taştan.

Hükümet mi, al sana vergi. Evsahibi mi? Ayın birinde trink! İstanbul havasıyla manzarası da bedavadan hem de cabası.

Eh, ben şen adamımdır abi. N'apacaksın. Başka türlü çekilmez bu dünya. Üzülmez olur muyum abi. Bende de vicdan. Çarşı esnafı kan ağlıyor. Yaşanacak gibi değil. Karıştı dünyanın işleri. Çok karıştı abi...

Benim anlamadığım, şu anarşinin manarşinin ne demeye geldiği. Millet neden birbirini kırıyor. Köylerdeki kan davası İstanbul'a indi. "Anlatacağım ben sana" diyor Ramiz ustanın oğlu. Anlatacakmış!

Ramiz ustanın oğlu dedim de, çok konuşurum doğru. Ben neşeli adamım abi. Doğru da, yaşlandım be abi. Yaş otuz iki. Unutuyorum soracağımı bile. Bir laf etmiş arkamdan Ramiz ustanın oğlan. Demiş ki... Neydi yau?

Grev açtım oğlan. Grev açtım. Çoluğu çocuğu da. Perişan. Üç ekmek yolladım evine geçen gün, yarım kilo da kıyma. Adımı vermesem almazlar. Yerin dibine geçtim. Gönlüm gani. Elimden gelse, dağı taşı şeker yapar dağıtırım çocuklara.

Ha, buldum be abi, tamam. "İlkel" demiş benim için. Ne demek bu? Küfür mü? Sanmam. İyi çocuktur. Temiz çocuktur. Saygıda kusur etmez ama...

Boğaziçi, 1978

Işın

Bakışları dalgın uzun adamla, yeniyetme kızı, aralarında, sözcükleri kullanmadan, başka bir dilden konuşuyorlar. Biri çoğunlukla sigarasını emiyor; öbürü, hep aynanın karşısında, saçlarını tarıyor. Aralarındaki dil, bazan, bakışmalar, kısa, değişik anlamlı ünlemler, çarpılan bir kapıyı izleyiş, bir ıslık; bazan, sessizliğin sesini dinlemek. İşte baba sesleniyor:

— Işın neredesin?

— Buradayım.

Susuyorlar. Sessizlik alıyor konuşmayı:

— Sen hep oradasın. Orası, neresi acaba?

— Sen de hep balkondasın. Niye? Bir gün, “Bahçe olmadığı için”, demiştin. Değil. İnanmıyorum.

— Orada ne yapıyorsun?

— Yumurta, un, şeker ve dağınık bir mutbak masası karşısında, saçına dönmüş olarak dikiliyorum.

— Ya!

— Yaa!

— Gece ne güzel, duyuyor musun?

— Evet. Olabilir. Pasta kitabını da bir bulabilsem...

— Demek aynanın önünde değilsin, saçlarını da taramıyorsun. Hayret.

— Şu masanın dağınıklığı. Bardaklar, peynirler, meyveler. Ne bu be!

— Bu bir yanıt mı?

— Masayı toplamak senin işin olmadığına göre...

— Film uzunmuş.

— Ne demek?

— Biraz önce merdivenlerden yuvarlanarak inen gülüşmeleri, konuşmaları duymadın mı?

— Yani?

— Yani, ivedilik, tüm apartman halkını, deli bir lodosla, yazlık sinemaya doğru uçuruyordu.

— Ben mi toplayacağım buraları. Bana ne! Hiç bile toplamam.

— Kim bu konuşan?

— Anneme sorarsan, "Bir mahalle kızı." Ne demekse! Bana sorarsan, sıkıntıdan patlayan, bu kentte hiç arkadaşı olmayan bir kız. Zavalıcık!

Baba, sessizliği bozup sesleniyor gene:

— Işın, ne yapıyorsun, buradayım, dediğin orada?

— Bir kek. Heheey!

— Gene mi?

— Aşkolsun baba. Sen bari...

— Şaka. Ha, bana, ortalıkta bir kahve kokusu var gibi geliyor.

— Balkondaki adam gene düşler içinde. Ben hiç öyle bir koku duymuyorum.

— İyi kaynasın, köpüklü olmasın. Nasıl?

— Aman içmesen olmaz mı?

— ...

— Şaka şaka. Pişiriyorum. Konyakla kahveyi Fransızlar içermiş, değil mi?

— ...

Adam, evin sessizliğini içine çekerek bacaklarını uzatıyor. Sigarasını emerek yıldızlara bakıyor. Ev böyle sessiz ne güzel, diye düşünüyor. Aralığın sonundaki oturma odası bile karanlık. Yaz kış, dumanlı turuncu ışığı hep yanan; evin gürültüsüyle şişen oda. O bile, pencerelerinden dışarı uzanmış, derin derin soluk alıyor. Akşam çayının bardakları ortada, sigara tablaları dolu olsa bile, bir süre için yalnız kalabilmek, karanlığa sığınıp

günlük hayattan biraz uzaklaşarak, kendini dinlemek istemez mi o da!

Kız mutbaktan bağırveriyor.

— Babacım, yumurta  ırpacağını gördün mü?

— Ben mi? Bunu nasıl sorabilirsin? Mutbağa girmem bile.

— Haklısın. Bu dağınlık beni fittirtti.

— ...

— Baba!

— Söyle.

— Yok bir şey yok.

Susuyorlar. Ev sessizliğe yayıyor kendini. Mutbaktan gelen çeşitli küçük sesler, bir bıçağın düşünce çıkardığı tınlama, bardak içinde fird nen kaşığın boğuk, musluktan bir kaba dolan suyun fışkırtılı sesi, ikisi arasında, dingin, sevgiyle dolu, güveni, dayanışmayı, karşılıklı konuşabilmekten gelen erinci çoğalıyor. Sessizlik dolmaya başlıyor.

— Madem bir şey yoktu, neden seslendin?

— Dışarda ne var, diye soracaktım. Bir gürültü oldu da.

— Dışarda? Boş ver gürültüyü. Bir motosikletti galiba, arka caddeden geçen... Ama, dışarda gece var. Gecenin karanlığı, sokak lambasının ışığı, rıhtımda dolaşanların uzak mırıltıları. Denizin kara ışıltısıyla, sokak lambasının solgun ışığının buluştuğu karanlık bahçelerden birinde nar çiçeklerinin kan kırmızı-sı arasında, bir puhu kuşunun kısa kesilmiş  ığlığı.

— Ah ne fena! Neden kısa?

—   nk , bu kıyı kenti, bir yaz gecesi düşünde. Biraz sonra, herkes dolaşmaya çıkacak. Dondurmacılar, k l h k l h tat, serinlik dağıtıyorlar. Sıcak. Kıyı kahvelerinde biralar köpürüyor. Gecenin ortasında, durup dururken bir uğultu yükseliyor. Yazlık sinemadakiler gülüyorlar. Kahkahalarla. Gülmek diye bir şey var. Bu yaz gecesi, ölüm gelmez buralara. Puhu kuşu pusuda.

Kız kahve kokusunu getiriyor balkona.

— Baba, uyuma. Kahveni getirdim.

— Uyumuyorum. Koy şöyle. Sağ ol...

— şişe yarılanmış gene.

—
— Baba!
— Efendim?
— Baba neden hep balkondasın?
— Ben balkondaki adamım ya.
— Sahiden soruyorum. Neden? Hiç bizimle oturmuyorsun.
— Oturuyorum ya canım...
— Bazan oturuyorsun. Çok az. Yemek yerken, televizyon-
da haberleri izlerken.

— Balkon serin oluyor biliyorsun. Okuyorum sonra.
— Değil. Bizden kaçıyorsun.
— Yok canım! Nerden çıkarıyorsun bunları?
— Evet! Neyse, ben keki fırına koymaya gidiyorum.
— Hadi bakalım.
— Yiyeceksin ama.
— İyi olursa.
— Bu sefer olacak. Hem harika! Kitaptan yapıyorum.
— Hadi amin!
— İçip içip uyumak yok ama buralarda.
— Oldu.

Kız bir şarkıya başlar gibi yürüyor mutbağa doğru. Üstü kızarmış, içi göz göz kabarmış bir kek düşünerek. Keki kalıptan hiç bozmadan çıkarabilen kişinin içini dolduran o kusursuz coşkunluk! Olmuyor işte. Yumurtalı hamur, cıvık, orasından burasından kabarmış, dibi yanmış, fırından çıkarır çıkarmaz da sönüp kabın dibine inerek... Sessizlik şişiyor; bungun, tasalı:

— Senin böyle sıkılman babacım, böyle, böyle bunalman beni çok üzüyor. Derste aklıma gelince içim cız ediyor. Usulca, "Ayh!" diyorum. Neden sıkılıyorsun? Neyin var?

— Bir gün anlarsın belki bunu. Sen de sıkılmaya başlayınca.

— Annem hep neşeli. Kentin içinde gezip duruyor. Arkadaşları var, ahbabları var. Durmadan gidecek bir yerler buluyor. İş başından aşkın. Mutlu kendince. Bizi seviyor, seni seviyor, evimizi seviyor. Ama sen!

— Ben balkondaki adamım biliyorsun. Bu adı sen takmıştın bana.

— Öylesin. Anlıyorum.

— Anlıyor musun? Daha çok küçüksün anlayabilmek için.

— Değilim. Büyüdüm ben. Beni yakından izlemiyorsun.

— Bağışla. İzlediğimi sanıyordum.

— Baba!

— Söyle bakalım.

— Bir çocuk vardı hani, lise sondaydı, geçen yaz... Boyu benden çok uzundu. Kumral. Gözleri açık kahverengiydi. Hani hep rıhtımdaki taşlara oturup denize bakardı. Evet desene.

— Evet.

— İşte o çocuk var ya...

— Var.

— Alay etme ama.

— Alay etmiyorum.

— İşte o çocuk var ya, yani o çocuk, ne oldu biliyor musun?

— Anlıyorum.

— Anlayamazsın.

— Peki.

— Üff!

— ...

— Şey oldu. Hani o denize bakıp dururken, hani rıhtımdaki direğe dayanır dururdu. Saatlerce, anımsıyor musun? Hani ben de önünden bisikletle geçerdim vız diye... Bir gün gene hızla geçerken, elimden dondurmayı bi fırlattım, çünkü çok kıızıyordum ona. Külâh gitti, omzuna oturdu. Sonra... Bana hiç bakmadı. Bişey de demedi. Külâhı parmağının ucuyla yere fiskeledi, sonra yürüdü gitti. Bir gün gene...

— Ağır ağır anlat. Sözcükleri yutma.

— Bana, beni sevdiğini söyledi. Denizde. İşte anlattım gitti!

— ...

— Pepsi içiyordum, boğazıma kaçtı. Gülmekten öldüm. Neden susuyorsun?

— Susmuyorum.

— Susuyorsun.

— Hiç gülmedin, pepsi de boğaza kaçmadı öyleyse.

— Yanılıyorsun. Kaçtı. Gurg diye bir ses çıktı. İkimiz birden güldük. Onunla anlaşıyorduk: Onun babası da senin gibi, ama yani şey değil, ahy ne diyecektim, ha, o da gezideki adammış. Sık sık iş gezisine gidiyormuş. Bak gene susuyorsun!

— Düşünüyorum.

— Sonra ne oldu diye sorsana!

— Başka bir kıza güldü.

— Ah! ne biliyorsun?

— Ben balkondaki adamım.

— Lütfen. Hadi...

— Ne?

— Nasıl bilebildin?

— Bu işler hep böyle olur. Yüzyıllardan beri.

— Evet! Özür dilemişti. Bağışlamıştım. Ama zaten gittiler.

Zaten...

— Aldırma.

— Aldırmıyorum. Yalnız şimdi çok canım sıkılıyor. Çevremdeki sessizlik büyüyor. İyi ki senin gibi bir babam var. Gözlerim bomboş kaldı. Artık saçlarımı daha az tarıyorum. İsteksizce...

— Geçer. Neydi o?

— Hangisi?

— Zaten, demiştin.

— Şey...

— Ne?

— Hiç yani, üf!

— ...

— Baba!

—

— Sence...

— ...

— Yani şu parti meselelerini bana biraz anlatır mısın? Yani neden sosyalizmin gelmesi gerektiğini falan.

— Nerden çıktı şimdi bu?

— Hiç. Öğrenmek istiyorum.

— Bunun için bazı kitaplar okuman, önce, başka bazı soruların yanıtlarını bulman gerekir. Bir ön hazırlık falan gibi.

— Hayır, hayır öyle değil. Yani, senin gibi olmayan solcu olmayan insanlar, yani demek istiyorum ki, başka partiler, ne bileyim, öbür partilerdeki insanların hepsi kötü insanlar değil herhalde. Fikir ayrılığı başka, iyi ya da kötü insan olmak başka. Değil mi?

— Ama bu iş, iyilik, kötülük meselesinden başka bir meseledir. Bu, şeydir, nasıl anlatayım sana, bu, bir dünyayı anlama, yaşama katılma meselesidir. Anlatabiliyor muyum? Yani bir biçim, bir anlama, yorumlama biçimi... Daha doğrusu...

— Biliyorum da, ben zaten, aman anlatamıyorum işte...

—...

— İyi oldu gittikleri zaten. Onun babası solcu değildi. O da değildi.

— Öyle mi?

— Düşünebiliyor musun, bir motor alacaklardı gitmeselerdi: CRİSS CRAFT.

— Evet?

— Sağcı bir adamdı yani.

— Anlamadım. Bunun sağcılıkla solculukla ilgisi ne?

— Aman babacım ne bileyim. Öyle değil de... Zaten sen hoşlanmazdın böyle bir ilişkiden. Onun için söylemiştim sana.

— Neden? Bu benim değil senin meselendi. Seni ilgilendirirdi.

— Evet, ama zaten olmazdı ki. Birimiz sağcı, birimiz solcu.

— Kim solcu?

— Aşkolsun baba? Bozuşuruz ama. Hep alay ediyorsun.

— Asla! İnan. Anlayamadım da...

— Kim solcu? Ben tabii. Ben solcuyum, o sağcı. Olur mu?

— Sen, solcu musun?

— Eee, sağcı mıyım?

— Bilmem!

— Ay babacım, tabii solcuyum. Ben de halkımız kurtulsun, öbürleri gibi iyi koşullar altında yaşasın istiyorum. Herkese öğrenim eşitliği, can güvenliği istiyorum. Ben de sömürüye son, faşizme son diyorum. Sonra, ben de emekçinin yanındayım. Ben de barış ve özgürlük savaşına katılıyorum... Mitinge gittim

biliyorsun. Ama o gitmedi. Denize açıldı o gün. Saçma buluyormuş böyle şeyleri. Gülüp duruyordu. Hem de küçümseyerek... Zaten gitmeseler de ben artık çıkmayacaktım onunla... Öyle kızıyordum ki!

— Evet! Sana biraz kitap seçelim de oku ha? Ne dersin?

— Çok iyi olur. Zaten sıkıntıdan patlıyordum. Deniz, bu kent, insanlar her şey canımı sıkıyor. Çok sıcak, uyuyamıyorum. Tekbaşına bir odam olsun istiyorum. Kalabalık evde, ağlamak bile zor.

— Beş kişiyiz. Üç çocuk. Ana. Baba. Bu kentten gidince, belki daha küçük bir evde oturacağız. Sen kalabalık ev görmemişsin.

— Ya gelen giden? Annemin arkadaşları, komşuları, telefon konuşmaları, Murat'la Engin'inkiler... Sonra dolapları, bavualları, sandalyelerin üzerlerini doldurulan ceketler, kazaklar, giysiler, pantolonlar... Sabah çayları, akşam çayları, sinema dönüşleri, yaş günleri, kabul günleri, öğle yemekleri, akşam yemekleri...

— Ve, yıllardır biriken küçük not kâğıtları.

— Ne kâğıtları?

— Not...

— Nasıl yani? Ne notu?

— Annenin bana yazdığı notlar. Annenin yazısı çok sevimlidir bilir misin?

— Ha, evet...

— Hiç umulmaz oysa.

— Yoo, umulur. Şişman olmasa. Çay partileri, konken partileri şişmanlatıyor onu. Pastalar, kekler. Yeme, diyorum hep, dinlemiyor. Bayılıyor. Biraz zayıflasa, hâlâ çok güzel. Ben ona çekmemişim.

— Harfleri neşelidir. Bir boydan bir boya uçar sayfada. Küçükken seninle hani, ilkokuldayken, bir oyun...

— Evet, biliyorum, nasıldı...

— O'lar biçimli, b'ler oturaklı...

— V'ler küçük birer kuş, Ü'ler ıslık çalarak... Ne çok gülerdik değil mi?

— Onun yazısını görmek sevindirir insanı. Hep işlerin yolunda olduğu duygusunu verir insana. Ama,

— Ne?

— Ne, ne?

— Ama, dedin.

— Evet. Yaşamı olduğu gibi alır. İncelemez. Düşünmez, yeniden, kendinden bir şey katarak üretmez. Ne öğrenmişse onunla yetinir. Günlük hayatını yaşar. Derinlik sözcüğünü, belki çok güzel yazar, o güzel yazısıyla: DERİNLİK! Ama, anlamaz.

— Neler yazar babacım örneğin, o notlarda?

— Yıllardır biriken, küçük, beyaz kâğıt parçacıkları. Bazen, kapıyı açtığımda, ev boşsa, hiçbiriniz yoksanız, onların uçtuklarını sanırım karanlıkta, evin içinde. Seslerini duyarım yazıların. Durmadan gülen, konuşan seslerini. Masanın üzerinde, pabuçlukta, pipo kutusunun yanında, televizyonun kenarında, aynanın önünde: "Kenancım, Nesime abladayım. Behiceler de gelecek. Gecikirsem siz yiyin. Mamalarınız dolapta hazır." "Kenancım, akşama konuklarımız var. Sıkılacaksın, ama ne yapayım. Hadi dayım gelmiş. İlle balıkla rakı isterim, diyor. Hay hay, tabii, buyurun, dedim. Çarşıya çıkıyorum. İşallah balık bulurum." "Kenan, Neşe'ye söz kesmişler. Abdullah Bey telefon etti. Oradayım. Seni de bekliyorlar. Lütfen gelmezlik etme. Kırılıyorlar. Damat seni tanıyormuş. Çok beğenirmiş. Bekliyorum. Bak vallahi konuşmam." "Sevgili Kenan, bizim maymunun üçüncü yaş günü. Eniştemlerdeyiz. Senin için, çok önemli raporları var, çalışıyor, dedim. Görüyorsun hep seni kollarım. Çocuklar da gelecek. Eniştem bizi bırakır. Lütfü'den mektup var, masanda. Sana aşure yaptım. Hoşça kal canım."

— Evet, biliyorum. Annem hep böyle notlar yazar. Tasasız, neşeli, mutlu bir kadın o. Oysa Selmin'in annesiyle babası çok kavga ediyorlar. Babası galiba başka birini... Ah!

Kız birden, kendini denetlemeyi unutup bağırıyor:

— Babacım!

— Efendim? N'oldu?

Kız kendi sesine kendi şaşıyor. Umulmadık bir düdük sesi gibi geliyor ona, gecenin ortasında. Ne diyeceğini bilemiyor.

— Uyumuyorsun değil mi?

— Uyumuyorum. Keki bekliyorum.

— Yalan söyleme şimdi. Sen kek yemezsin bile.

— Ama bunu yiyeceğim. Çünkü çok güzel olacak.

— Aman babaa!

Kız, ağır ağır aralığı geçiyor. Kararsız. Bir zaman babasına bakıyor, uzaktan. Yüzü incecik. Avurtları çökük. Balkonun karanlığına uzanmış koltuğunda, dalmış gitmiş. Usulca süzülüyor balkona. Masanın başına oturup örtünün saçaklarıyla oynamaya başlıyor.

— Baba!

— Evet?

— Bir şey soracağım, ama alay etmek yok.

— Söz!

— Ama bak, söz, dedin... Sen, yani sen, mutlu musun?

— Nasıl bir şey o?

— Ama ben sahiden soruyorum.

— Nerden geldi aklına şimdi?

— Annem bir gün demişti ki...

— Anneni boş ver. Konuşur o. Bilmez misin konuşma hastasıdır. Ve güler.

— Hayır, öyle değil. Demişti ki...

— Ee, ne demiş bakalım.

— Yani siz, annemle sen, evlenmeden önce, sen başka bir kızı seviyormuşsun. Daha önce.

— Öyle miymiş?

— Öyle mi babacım? Lütfen! Öğrenmek istiyorum. Annem onun elinden almış seni. Bununla övünüyor. Kadının fendi diyor...

— ...

— Lütfen babacım...

— Büyüdüğün zaman konuşuruz bunu. Belki...

— Ama ben büyüdüm.

— Biraz daha.

— Kim olduğunu da biliyorum.

— Işın! Bu konuyu kapatalım, bir daha açmayalım olur mu. Belki bir gün... Evet. Belki bir gün ben, anlatırım sana.

— Peki babacım.

— ...

— Bir şey daha sorabilir miyim, son olarak?

— Sor bakalım.

— Bir insan, başka birini severken, başka biriyle mutlu olabilir mi?

— Ama biliyorsun ki ben...

— Sen, balkondaki adamsın. Gördün mü bak büyümüşüm demek ki!

— Kek yanınca göreceksin sen büyümeyi.

— Ah! Evet. Hay Allah!

Kızın sesi geliyor aydınlık mutbaktan, karanlık balkona:

— Ay aklım çıkmıştı!

Bu ses, ince, gümüş bir bileziktir, diye düşünüyor adam. Karanlıkta yuvarlanan, döne döne pırıltılarını yansıtan... Gümüş bilezik takan ince bir bilek... Hayır! Bir koca yudum konyak alıyor. Kahve bitmiş çoktan. Boş fincanı avucunda sıkarak, biraz daha kaykılıyor koltuğunda. Başlıyor, karanlıkların içindeki aydınlıkları aramaya. Kolay değil. Gene de başarması gerekiyor. "Gidip pipomu doldurursam, biraz daha konyak alırsam..." diye düşünüyor. Yavaşça kalkıyor. Uzun bir adam. İnce. Omuzlarını kısıyor, yürürken. Arka odaya gitmek için aralığa girince, mutbağı karanlık görüp şaşıyor. Kızın orada olması gerek. Kek! Bir iki adım atarak, mutbak kapısından başını uzatıp bakıyor. Birden, aydınlık delice üretmeye başlıyor kendini. Karanlıklara karşı güçsüz, ama aydınlık. Kız, mutbağın ışığını kapatmış, fırının önüne çömelmiş, çenesi avuçlarının içinde, dalmış, kekin pişmesini bekliyor. Kek pişiren bu küçük, karanlık mutbaktaki, kekin pişmesini bekleyen bu küçük kız, tasalı kız, yüreğini anlatılamaz bir sevgiyle dolduruyor. "Güzelim!" diyor içinden. Annesi, akşam, sofrada gülmüştü: "Aman deli!" demişti. "Kek için sinemadan kalınır mı? Bozarsın gene. Yarın ben yapiveririm sana." Küçük bir kızın, büyük

bir kıza dönüşürken geçirdiklerini, incelikleri, acıları anlamıyor o...

Uzun adam, bir süre sessizce dikiliyor aralıkta, gülümseyerek. Yavaş yavaş geri dönüyor. Balkona çıkıyor, ışığı açıyor, radyonun düğmesini çeviriyor. Neşeli bir hava dolduruyor evi. Koltuğuna iyice yerleşerek, hiçbir yere sığmayan, uzun bacaklarını uzatıyor. Radyoda çalınan parçaya, ıslığıyla katılarak, kekin iyi pişmesini, bozulmamasını diliyor içinden. Gülümsüyor yeniden.

Gümüş bilezikler, bildik pırıltılarıyla yuvarlanıp geçiyor, bir dolu... Peş peşe...

Boğaziçi, 1978

Tan'ın Öyküsü

Güneş öyle yakıcı, öyle sıcaktı ki, öğleye doğru, “Güneş oldu”, diye düşünülüyordu. Gölgele de, denizin mavisi de moluyordu. Her şey. Giysilerimiz, dudaklarımızın pembesi, tırnaklarımız... Beyaz parlak ışık her yere giriyordu engel dinlemeden. Ağzımızın içini bile dolduruyordu. O yüzden zor soluk alıyorduk. Tüm zerrelerimiz, sıcağa, denize bulanmıştı. Ondan kurtulmak olanaksızdı. Zaten bunu isteyen de yoktu. Ne ki, biraz sersemlemiştik. Tatilden, yazdan, ışıktan, kalabalıktan, turistik sözcüğünü anımsatan her şeyden: Boncuklar, deniz kabukları, deri eşya, sandaletler, boyna asılan süsler, ter, deniz, yosun kokan bez gömlekler, şilebezi uzun entariler... Kızlar artık yorgunca, ağır ağır tarıyorlardı saçlarını. Rıhtım kahvelerinde, yollarda, motorlarda tatile doymuş insanlar görülüyordu, akşamüzeri olur olmaz hemen. Gün, bir an önce bitirilmeliydi. Çünkü uzayıp giderse, bu şaşkınlık, bu doymuşluk bıkkınlığa çevrilebilir diye düşünülüyordu. Açık hava, yüzmek, tatilde yenen tadına doyulmayan yiyecekler herkesi güçlendirmişti. Yanmış, kuvvetlenmişik. Kadehler tezelden, kafayı bulmak için peş peşe yuvarlanıyordu. Memlekette sıkıyönetim vardı. Arkadaşların pek çoğu tutuklanmıştı. Cezaevlerindeydi. Sabah güneşe karşı, denize, tatile sevinçle uyanılıyordu. Az sonra, daha gazeteleri almak için yollara düşmeden sıkıntı başlıyordu. Gazeteleri alıp açınca da, omuzlar düşüyor, yürüyüşler değişiyordu. Üçer beşer toplanıp çabucak, ayaküstü dehşet veren haber-

ler okunup, iletilyordu arkadaştan arkadaş'a. O gün daha çok sigara içiliyordu. Akşam daha çabuk olsa diye bekliyorduk. Kestirmeden alkole kaçıyorduk. Sıkıntı büyüyordu gözlerimizde, midemizin ağrılarında. Bağırsaklarımız gaz yapıyordu. Alkol bizi tutuyor, hasta ediyordu. Hırçınlıklar, tartışmalar, karşılıklı bağışmalar, küfürleşmeler sıkıntıyı çoğaltıyordu. Eski yazlarda kalan, sevdiğimiz içkievlerinin özlemi, balıklar, ampuller, birtakım hain bakışlı, tanımadığımız adamlar birbirine karışıyordu.

Oysa Tan, en sevinçli yazlarından birini yaşıyordu. Kendini kocaman bir delikanlı sayabilirdi. Bunda haklıydı. Çünkü büyümüştü. Büyümüştü ve yaşamının önemli yıllarından birini yaşıyordu. Üçten dörde geçmişti. Bu kış geçince, gelecek kışın sonunda beş bitiyor. "Ne kaldı ortaokula yani?" diyordu, ince omuzlarını kaldırarak. Ya da taşı denize fıındırmadan önce, kolunun altından yan yan bana bakıp güler. Ortaokullu olunca, okulda yemeyecek artık öğleleri. Arkadaşlarıyla beraber, köşedeki tostçuda! Ya da, yeni açılan büyük çarşının dönercisinde. "Bir döner bir kola", diyecek. "Yau, kola dedik, pepsi veriyorsun sen de!" diye efelenecek. Elbette, koca adam. Ortaokullu. Ortaokullu olunca, yeni bir paltosu kol saati de olacak. "Eee, artık çok oldunuz. Ortaokulluyuz bugüne bugün. Ben anlamam. Bisiklet de yani", diyebilir o zaman. Güler. İki ön dişi büyük Tan'ın. Hafif dişlek. Dişleklerin de en sevimlisi, Ona bakarken bakarken, "Heeeeey! ey güzel güneş, ey güzel gün! Yaşamayı seviyorum, haberiniz olsun, çok seviyorum" diye haykırmak geliyor içimden. Gür saçlarımın kızıl ışıltılarını darmadağın Özdemir'e yolluyorum. "Al beni sev, al Tan'ı sev. Al al..."

Sıkılıyoruz. Bezginiz, üzgünüz, ağlamak istiyorum. İçim parçalanıyor. Güzelliklerden ayrı düşmek istemiyorum. Kötüye, çirkine dayanamıyorum. "Kalabalıklar içinde yaşıyoruz. Usanıyorum." diyorum, önüme bakarak, içimden. Ah!

O gece, -Bir gecenin biriydi- her günkü gibi bir günü tüketmiştik. Rastgele bir gündü. Özelliği yoktu yani. Ne düşümdede kötü şeyler görmüştüm, ne içimde sıkıntı vardı. Tersine hepimiz çok neşeliydik. Ben de şarap bardağımı kaldırarak,

"Haydi," dedim. "Bu gece ben de size katılıyorum. Ben de bu gece çok içeceğim. Bakalım kaçınıcı bardağa dek dayanabileceğim." Gülüyordum. Sesim bir söylevcinin heyecanıyla dolu, sürdürdüm konuşmamı: "Gelmiş geçmiş, şu sonsuz, güzel acunu, doğayı, güzellikleri, ölümlü insanoğlunu, görmeyi, bilmeyi, sevmeyi bilmiş tüm tanrıların, tüm insanların, tüm sarhoşların, arkadaşlarımızın..." O sırada, bahçenin karşı köşesinde, denize inen merdivenlerde, üç yeşil ampulün gölgesinde, uzun boylu çarpık garsonun bir polisle konuştuğunu gördüm. Sızı içimde bir yere hızla saplanıp çıktı. Bıçaklanmayı anlayıverdim. Yüreğimdi galiba. Ağırdan, derinden güm güm vurdu, iki kez. Masadan coşkun bir uğultu yükseldi: "Haydi!" Herkes bardağını dikti, sıkıntılı bir sevinçle. Erkin, "Ülker, sen dünyaların en iyi kızıydın, tamam da, bir de çok güzelsin. Göçmenlerin en güzeli. Bu yazın en güzelisin", dedi. Benim can arkadaşımıydı. Gözüm garsonda, Erkin'e güldüm, bardağımı kaldırdım. Sonra yavaşça, yanımda oturan Gülistan'la Hüsnü'ye, kimseye duyurmamaya çalışarak, "Karşıda bir polis var. Bizim masayı gösterip konuşuyorlar. Bir kötülük var. Hazır olun" dedim. Özdemir gülüyordu. İri iri ha ha, diyordu. Tan, az önce, yarın sabah balığa çıkmak için, İbrahim, Asuman, bir de balıkçı Osman'ı kandırıp ayarladığından, erkenden yatmaya gitmişti pansiyona. Gitmeden önce, balığa çıkmasına izin verdiğim için zıp zıp zıplamış, sarılıp beni öpmüştü. Babasının tıraş kokusundan kokuyordu. "Serseri, gene sürünmüşsün ha!" dedim. İki ön dişi ortalarında, "Erkeğiz bugüne bugün", deyip güldürdü hepimizi. Öyle sevinçliydi ki, harçlığından bir elli kuruş attı önüme, ödül olarak, "Bi ciklet al kendine", diye. Gene basmıştık kahkahayı.

Gözümü polisten ayırmadan, çabucak Özdemir'e baktım. Çok içmişti. Sakin görünüyordu. Polis garsonu önüne katıp, bize doğru yürümeye başladı. Çantamı sandalyenin arkasından alıp, omzuma astım. Tabağımı iteledim, tetikte beklemeye başladım. Gülistan yavaşça, "Bekliyordum" dedi. "Özdemir için bu. Gelirken ajansı dinledim. Keyfiniz kaçmasın diye söylemedim. Dört beş kişi götürmüşler TRT'den." Yüreğim hızlı hızlı atıp durdu. Dudağımı içinden ısırarak beklemeye başladım.

Hüsnü, "Durun bakalım. Heyecanlanacak bir şey yok..." falan gibi bir şeyler söyledi...

Masa bir anda karmakarışık oldu. Hepimiz birden sustuk, sonra hepimiz birden konuşmaya başladık. Sonra gene hep beraber, Özdemir'e yaklaşan polise baktık. Izgara balıkları getiren garson, masanın üç adım gerisinde kalakaldı. Üst üste bindirilmiş yüzler, masalardan, rakılardan bardaklardan bize bakmaya başladılar. Deniz kenarının bu güzel içkievi, bir an içinde tümüyle birden ekşidi. Bozuldu. Ayağa kalktık. Tartışmamaya önceden karar vermiştik. Polis, "Karakola kadar geleceksin" demişse gidilecekti. Özdemir'in ne yapacağını kestiremediğim için, soluk almadan bakıyordum. Dizlerimde tuhaf bir kesiklik vardı. Özdemir, polise baktı. Çok sakindi. "Olur gidelim" dedi. Rahat bir soluk alarak kalktım ben de...

Sonrası, aslında dümdüz geçti. Hep beraber karakola gittik. Hiç konuşmadık. Sokaklar, meydan kalabalıktı. Galiba bize bakıyorlardı. Haber hemen yayılmıştı. Karakola girdik. Sorgular, zabıtlar, telefonla beklenen emirler, peş peşe içilen sigaralar, sinir gerginliği içinde geçen saatler başlayacaktı. Başladı. Kesin, tartışma dinlemez bir sesle, "Ben de geliyorum", dedim Özdemir'e, "Tan kalıyor. Yarın balığa çıkacaktı. Çıkmalı. Hüsnü iki gün sonra geliyor, getirir onu. Uykudan uyandırıp düşlerinden ayırıp, alıp gidemem... Yapamam." Özdemir hiç sesini çıkarmadı. Durmadan sigara içiyordu; birbirine ulayarak.

Pansiyon odasının içinde, oraya buraya çarpa çarpa dolaşarak, kırgınlığımı, yarım kalan tatili, sıkıntıları bavula tıkmaya çalışıyordum. Tan hiç uyanmadı. Geceyarısı yola çıktık. Arkadaşlar, otobüs, bilet işlerini ivedilikle yoluna koymuşlardı. Özdemir 'mevcutlu' gidiyordu. Birbirimize baktık, uzaktan. Ayılmayan kalmamıştı artık. Bizi uğurladı arkadaşlarımız. Arkamızda kalan tatil oyunu bozulmuştu. Hüsnü'yle Gülistan ayrıca el salladılar. Daha önce de, "Merak etme sen Tan'ı, Tan yarın balığa çıkacak" diyordu, ikisinin de omzumu patpatlayan, sıvazlayan elleri.

En çok Tan için üzülüyordum elbette. Tüm bu olup biteni ona anlatmalı, diye düşündüm yol boyunca. Yalan yanlış öğre-

neceğine, biz anlatalım dedim, kendi kendime. "Bak güzel öğ-lum" demeli. "Bak benim canım, benim bir tanem, bu bizim memleketimiz var ya..." diye başlamalı. Ama nasıl anlatmalı. Onun çocuk günlerinin içinde, tutuklanan, cezaevine konan bir baba, evi basan polisler ne demektir.

Evet, ertesi gün, ben kapıdan girdim, hemen arkamdan geldiler. Dört kişiydiler. İkisi hiç yüzüme bakmadı. Dosdoğru girdiler içeri. Ne biçim bir insan olduğunu, yüzünden, sesinden anlayamadığım üçüncüsü, "Evi arayacağız" dedi, elindeki şiş-kin dosyada evrakı karıştırarak. Dördüncü kabaydı. İriyarı bir bekçiye benziyordu. Babacan. Ama, değildi. Paramızı biriktire biriktire ne güçlüklerle aldığımız kitaplarımızı, eşyalarımızı, çalışma masalarımızı, plaklarımızı, altüst ediyorlardı. Bir ara, kaba olan polis, "Ne iş yaparmış bu?" dedi ortaya. Sonra bana dönüp yineledi: "Kocan ne iş yapar?" Dikliğini, hırsını sakla-maya çalışan bir sesle, "Şiir yazar" dedim. "Ne?" "Şiir yazar." "Manici yaniya he?" Yanıtlamayınca üsteledi. "Âşık maşık gibi mi? Saz ney de çalar mı?" Öyle kesin bir susuşla sustum ki, sür-düremedi. Kendi kendine mırıldandı: "İyiymiş maşallah!" Ne demek istediğini anlamadım, ama zıtlandım gene de. Sesi ydi sevmediğim. Başka zaman olsa, dalga geçerdim onunla. Bizim memleketin kabasaba bir adamıydı sonunda. Komşu amcamız, bekçi babamız, hacı dedemiz olabilirdi. Oysa şimdi her şey sini-rime dokunuyordu.

Gittikleri zaman, pencereleri açıp evimi havalandırdım. Hiç sesimi çıkarmadan, söylenmeden, önce bir sigara yakıp ağır ağır içtim. Sonra, dayak yemiş bir çocuğu öpüp severek gönlünü alıyormuşum gibi, evimi toplamaya başladım. Yerle-şen, silinip paklanan her köşeyle biraz kendime geliyordum.

İki gün sonra Tan geldiğinde, daha Özdemir'i görmediğim halde iyiydim. Kendimi bulmuştum. Büyük bir şaklabanlık içinde karşıladım Tan'ı. Durumu biraz abarttığım ortadaydı, ama başka türlü davranamıyordum. Elimde değildi. Dört polisi birden oynayarak, olup biten her şeyi yansılamalar, hokkabaz-lıklar içinde anlatmaya başladım. Ölçüyü kaçırdığımı biliyor-dum, ama kendimi tutamıyordum. Kitapları elime alıp, bakıp

bakıp bırakıyor, düşsel bir copla, eşyaları karmakarışık ediyordum. Şaşkın bir polistim. Çünkü, hiç gereği yokken gidip yüznumaranın sifonunu çekiyordum. Bir ara, aramak için banyoya girdiğimde, dalgınlıkla, banyo yapmak üzere soyunmaya başladım. Soyunan bir polis, Tan'ı güldürmekten bayılttı. Evin içinde dört dönerek, karyolaların, koltukların altından girip çıkarak, çoktandır oynamayı unuttuğumuz coşkulu oyunlarımızdan birini oynamaya başladık. Öyle ki, sonunda Tan, polis olmaya karar verdi. Düt düdük düdük öttürmeye başlamıştı bile... Gülüp dururken durgunlaşıveriyordu, ama. İki ön dişi ortalarında, zayıf omuzları düşerek bir soru soruyordu, gözleri gözlerimde. Şaşırmamaya, oyunun gidişini bozmamaya çalışarak yanıtlıyordum:

— Anne, iyi ama peki babam ne zaman gelecek?

— Baban, şey, yani, şimdi biliyorsun. Sıkıyönetim var, babanın işi de önemli bir iş. Yani... tabii, birtakım sorgular falan yapılıyor. Sonra...

— Anne, babam gelir gelmez hemen mi girdi cezaevine?

— Kim söyledi bunu sana?

— Kimse! Herkes biliyor zaten.

— Ee, ee! Cezaevine girmek, öyle senin bildiğin gibi, yani öyle kötü bir şey değil. Aslında kötüdür elbette, ama yani...

— Babamınki belki fikir suçudur. Ama, fikir suçu, diye bir şey olamaz. Herkes istediğini düşünebilir.

— Ee?

— Hiç. Öyle! Hüsnü amcam söyledi. Zaten, fikir suçundan adam tutuklamak ayıptır. Herkes öyle diyor.

— Doğru. Öyledir. Ama... Sen de şimdi oyunu bozdun canım! Ben sana şimdi şeker seven polisi anlatacaktım. Anlatayım mı? Bak şimdi, adam şekerliği bir açtı, içi şeker dolu...

Şekerlik, benim ters bakışlarım ve şeker seven polis üzerine anlattığım uyduruk öykü, Tan'ı en çok güldüren oldu. Polis, görmediğimi sanarak şekerliğe elini uzatıyor, kapağını açıyor, tam şekeri alırken ona doğru bi dönüyorum! Tan sırtüstü kanapeye yatmış, gülmekten tıkanıdığı için lık lık diye sesler çıkarıyordu. Artık, olabildiğince soytarılık ediyordum. Bir ara, kendi-

mi şeker seven bir polis sandığım bile söylenebilir. Öylesine havasına girmiştim oyunun, oğlumu oyalayayım, polis korkusunu gülünçlü bir serüvene çevireyim diye...

Bir ara Tan, gene gülüp dururken, birden kalkıp oturdu. Çocuk yüzünden, gene korkulu bir hava geçti. Düşünceli düşünceli sordu. Sıkıntısı sonsuzdu:

— Anne, polisler gene gelirler mi?

— Gelsinler. Evi öğrendiler nasıl olsa. Gelmeseler ayıp. Ne olsa içli dışlı olduk. Ama, korkma, ben şekerliği sakladım.

Tan gülecekti, dudağının kenarında bir kırışık belirirken kayboldu; sıkıntı, tasa üstün geldi.

— Anne, polisler bana da soru sorarlar mı?

— Sorabilirler. Bana öyle çok sordular ki, sana kalmış olabileceğini sanmıyorum. Keşke, ayol biraz da Tan'a saklayın, deseydim.

— Anne, sahi bana da sorarlar mı?

— Sorsunlar hayatım ne var bunda? Korkacak bir şey yok ki!

— Ama anne, bana üçüncü sınıftan sorsunlar. Biz daha dördü okumadık ki!

O zaman dayanamadım işte. Sarıldım oğluma. "Ah canım benim!" diye inledim. Elimde değil inlememek. Yorgundum. Sinirlerim haraptı. Birikmiş tüm sıkıntıları, kırgınlıkları, acıları, hırsları, gerginlikleri bir araya toplayarak hüngür hüngür ağlamak istedim. Yapamadım. Katıldım kaldım.

Boğaziçi, 1978

Acıyı Aşmak

Kıyıda oturuyorum.

Kıyıda oturup denize bakıyorum.

Tepe hep orada.

Tepe hep oradaydı. Açık denize karşı, duruyordu. Issız bir tepeydi. Deniz çok aşağıda, eteklerinde yayılırdı. Severdi denizi. Bir de karşıdaki Yunan adalarından esen yelleri. Onların sesiyle doluydu yaşamı. Esintilerin içinde, geçmiş zamanlardaki umut dolu günlerin, ya da acılı uğuntuların uzak çınlayışları vardı. Unutulmuş, anımsaması zor... Hiç değişmeyen esen yellerdi. Karayel ayrı, poyraz ayrı. İster hafiften esip yabani kekiklerin sert kısa dalları, pembemsi mor çiçekleri arasında oyalanarak gelsin, ister dalgaları, beyaz köpüklerle bir arada, peş peşe sürerek, kıyıya çarpıp yayarak essin, bilirdi onlarla halleşmesini.

Deniz de...

Yaprak kımıldamayan bir günün sarı sıcağında, ada çayı, kekik, güneşte fırçmış incir kokularının keskinleştiği zamanlarda deniz, ışığı geçiri geçiriverir. Dümdüz duramaz. İstenildiğinde "Oh! Deniz çarşaf gibi!" denilsin, degildir. Alttan alta usulca gelir, kıyıya belirsiz bir fışılıyla yayılır, çakılları yıkayıp ışılatıp geçer. Kararır bazan da; korku veren koyu mor lekeler edinir, alıp morlukları kara bulutların arasına yayar uzakta. Gökle birleştiği yerlerde, kızıl fırtına renkleriyle, şimşeklere, gökgürültülerine, durmamacasına yağacak olan Akdeniz yağmurlarına hazırlanarak.

Tepe hep...

Kimi zaman, ılık ılıa gelen, eteklerindeki kayalıklara arpacakmışasına hızla inen, sonra, geniş kanat ırpışlarla havalanıp ok gibi uzaklaşan kuşları gözler. Bazan da zeytinlerin üzerinden, hep birden havalanan kk kuşlar gelirler sürüyle. Tepenin güney ucunda, kk koyun suyu bir başkadır. Maviyi bozup yeşilleştirmeye çalışır orada. Kuşlar da, bu yeşilimsi suya kara beneklerle, nokta nokta bezeyip bezeyip bozarlar. Sonra ince sesleriyle ırışıp yayılarak, düzenli biçimler çize çize uzaklaşıp giderler. Karşılarda görünmez oluncaya dek arkalarından bakardı tepe. Dalgın; dingin. Genellikle büyük bir yalnızlık uykusunun içinde. Deniz hep denizdir. Büyük, sonsuz, erişilmez... Tepe, elbette en çok ona bakardı. Dünyasının baş kişiisi oydu. Ta aşağıdan, kıyıda, eşeklerini önlerine katmış kadınlar, çocuklar, geçerler; tütün kırmaya giden, tütünden dönen. Sesleri gelir, gülüşmeleri gelir esintinin içinde. Durmamacasına ten cırcır böceklerinin sesiyle, denizin kıyıda gelen kumlu kokusunun karşımı, sarı bir uultuydu yaşamak tepe için...

Yani o ihtiya kadın için. 'Tepede tekbaşına oturduğunu söylerlerdi. Tepeyle onu birbirinden ayrı düşünmedim hiç. Yoldan geçenler, zaman zaman yamaçtaki  zeytinin altına, karpuz, üzüm, domates, ekmek, katık bırakır, parmaklarını bitiştirip ağızlarının kenarına dayayarak bağırırarmış: "Neneeeeeee... Nene heeey!" Nene duyarmış. Yukarda, gökyüzünün mavisinin önüne çıkar, romatizmadan çarpuk çurpuk olmuş elini kolunu sallarmış onlara. Bazan da tütün dönüşü tepenin yarısına, zeytin ağaçlarının oraya çıkar, nenenin onlar için topladığı incirleri alırlarmış. Tepenin güney ucunda yaşıyoruz.

Çevrenin ıssız yolları olmasa, bu yazlık deniz evini pek sevmeyeceğim. Kıyıya yapılmış iki  ev. akıl döşenmiş yollar, geniş beton merdivenler, ince yazlık giysileri, renk renk mayolarıyla yarı çıplak gezen insanlarla dolu. Balkonlar özenle seçilmiş masalarla, renkli sandalyelerle, pencereler fırfırlı perdelerle süslendi. ekler, en güzel renkler, en parlak yapraklarla açarak, saksılardan, kk bahçelerden, balkonlardan, minya-

tür bahçe duvarlarından, parmaklıklardan taşıyor. Herkes, sık sık, girişteki büyük bakkala gidiyor. Fileler, çantalar, buz gibi biralara, meyve suları, içkiler, yumurtalar, reçeller, tereyağlarıyla dolduruluyor. Akşamları rakının mis anason kokusu, bahçelerde yakılan küçük mangalların üzerinde ateşe damlaya damlaya pişen etlerin, balıkların kokusuna karışıyor. Deniz, güneş, temiz hava, elbette kahkahalar attırıyor kadınlara, tavlada, okeyde yendikleri erkekleri kalın kalm güldürerek... Yol üzerinde karşılaşanlar birer ikişer ya da küçük gruplar oluşturarak ayaküstü konuşuyorlar. Bu yazlık kuruluşun da bazı sıkıntıları var elbette. Tatil yapmak, dinlenmek, yazın tadını çıkarmak için çoğu çocuğuyla buraya gelmiş olan bu ailelerden bazılarını ayırıyorum kendimce. Ama, çoğu hiçbir eksikleri olmasın ya da tezelden giderilsin, rahatlarına gölge düşmesin istiyorlar. Örneğin, yönetim kurulunun değişmesi gerekiyor. Duşların yeri hiç iyi değil. Herkes yakınıyor bundan. –Ah, nasıl sıkılıyorum. İçine dönük, gösterişsiz bir kadını. Güzel de değilim, biliyorum. Kültürlü, benbenci bir kocaya karşı susa susa sinir sahibi olmuş biriyim işte. – Çok güzel, ince beğenisi herkesçe onaylanmış genç bir kadın, çöp bidonları için, göze çarpan turuncu bir renk önermişti. Oysa kaz boku rengine boyanmışlardı. –Kıs kıs gülüyorum gizlice – “E pes vallahi, rezalet yani...” diye ateş püskürüyordu. Yeni yetişenlerin oluşturduğu küçük topluluklarda alay konusu oldu bu. Onu gördükleri her yerde, “Ay vallayı olmaz bu!” diye başlıyorlar. “Fırlama bunlar”, diye gülümsüyordu o genç profesör. Açıkça böyle söylemiyordu, ama ben anlıyordum yüzünden. Kendini beğenmiş bir adamla yaşamaktan usanmış benim gibi bir kadın, böyle suskun, rahat, gözleriyle gülümseyen, insanı sevgiyle selamlayan bu adama bayılmaz mıydı. O da benim gibi kendini yollara vurmuş biriydi. Elinde kitabı yürür durur, deniz kenarında oturur saatlerce okurdu. Tartışmalara katıldığını hiç görmemiştım, ama küçük çocukları çok sevdiğini biliyordum. Gençler ona akıl danıştıkları zaman, sorularını ince ince gülümseyerek yanıtlardı. Pinpona gelince, hepsini yeniyordu. –Bizimki rakı içmekte, bir de insanın suratına don don konuşmakta birinci gelebilirdi ancak. – Sabahları

bakkalda, kimin hangi gazeteyi aldığına bakıyorum. Sol gazete-
leri okuyanlarla, sağ gazeteleri okuyanları belledim artık. –Oh
olsun, Osman'ı burada bastırıyorum işte. Şaşıp kalıyor. “Yahu
sen nasıl biliyorsun bu sağcılarla solcuları?” diye kah kah gülü-
yor. “Kokularından mı anlıyorsun nedir?” diyor. Söylemiyo-
rum.–

Alıp başımı çıkıyorum arkadaki yollara. Tutturup bir yön,
yürüyorum tepeye doğru. Esinti bazı bazı, çocukların deniz kı-
yısındaki hiç bitmeyen sevinçli çığlıklarını getiriyor. Ama, asıl
egemen olan sessizlik. Benim aradığım da o. Kendimi herkes-
ten uzak, o sarı sıcağın içinde buluncaya dek yürüyorum. Tek-
başına olduğuma inanınca, keçi yollarından, yozlaşmış zeytin-
lerin arasından, deniz kenarına iniyorum. Artık oturup denize
bakıyorum. Anlatamayacağım bir mutluluk gelip sarıyor beni
usulca. Çakıl taşlarına bayılıyorum. Elime alıyorum bir bir. De-
nizle taşın, yüzyıllardır süregelen serüvenini seziyorum onların
renkleri, biçimleri arasında.

Düşünüyorum da aptal, kedercibaşının biriyim. Biraz uya-
nık olsaydım kurtarabilirdim çocukları. Onları görmüştüm
çünkü. –Okuduğum polis romanlarına yazıklar olsun. İşlek bir
zekâm, sezme yeteneğim yok. Zaten Osman durmadan yineler
bunu. Hakkı da var yani.–

Bir gün, çevremdeki tüm otları, çiçekleri elleyip yoklayıp,
kokusuna bakarak, değişik yapraklardan bir demet yapmaya
çalışarak, esintiyi peşime takmış dolaşıyordum. Rumlardan ka-
lan eski bağların taşlı yollarında seke seke kıyıya inerken gör-
müştüm onları. Aşağıda koyun en içerlek yerinde, mağaramsı
bir yerde, yüzükoyun yatıyorlardı. Olduğum yerde kalakalmış,
uzun uzun bakmıştım. Bu iki delikanlı çocuk, açtı. Yatışlarında
aç, kaçak bir şey vardı. Sereserpe güneşlendikleri sanılırsa da,
değildi. Yorgun, bitik yatıyorlardı orada. Birini bekliyorlardı.
Bir şey daha vardı: Onlara görünmemem gerekiyordu. Böyle
düşünmem için bir neden yoktu; içimden öyle geliyordu. Onun
için, önümdeki zeytin ağacının arkasına geçtim. Ne düşündü-
ğümü tam kavrayamadan, öylece bakıp dururken, bekledikleri
de geldi. Üçüncü bir delikanlıydı bu. Elleriyle kollarıyla geniş

hareketler yaparak anlatıyordusöylediklerini, kalkıp oturmuş olan öbür ikisine. Tepeyi gösteriyordu ikide bir. Açıklamalarda bulunuyordu. Onlar çantalarını toplayıp kıyı boyunca yürümeye başlayınca, ilğim dağıldı. Oysa bir süre sonra, tütün tarlalarından doğru vurup yukarı doğru çıkarken, üçünün tepeye tırmandığını da görmüştüm. İnsan istediğince kalabalıktan kaçsın, uzun yürüyüşler yapsın, gene eve dönülür. Ben de evime dönüyorum her seferinde. Pişirilecek yemekler, yıkanacak meyveler, kurulacak sofralar beni bekliyor. Ben bir ev kadınıyım. İşim de bu. Bu işlerin tutsağıyım. Çocuklarım da küçük olduğuna göre... Onların hiç bitmeyen tartışmaları, bilya, top, sapan, deniz gözlüğü, bisiklet üzerine yaptıkları mal kavgaları, evdeki kocanın ızgaralara, mezelere, zeytinyağlı yemeklerle salatalara olan özel ilgisi –Şuna boğazına düşkün desem ya! Değil ama. Onun aradığı ağız tadı. Yoksa çok yemez Osman. Onu şişiren rakı. Yürü desen yürümez, spor falan hak getire. İyi ki yürüyor. Yan gelip yatsın, durma okusun. Okusun ki kimseleri beğenmeyip bencilliğini büyütsün.– bir tatil evinde bile zor dayanılan ıslak havlular, mayolar, kumlu taşlıklar, suların kesilmesiyle ortaya çıkan sinirlilikler var her zaman günlük hayatımın gözeneklerini dolduran. Her gezinti dönüşü, seçerek topladığım çakıl taşlarını biriktirdiğim sepeti dolabın üst gözüne saklayıp başlıyorum günlük hayatımı sürdürmeye.

O gün de...

Haber birden yayıldı. "...Üç anarşist yakalanmış. Silah sesleri oymuş. Tepede saklanıyorlarmış. İhtiyar kadının evinde. Köyden biri haber vermiş..." Haber bütün siteyi dolaştı. 'Yakalanmışlar' sözcüğü yakıyordu beni. "Yavrularım!" diye yumuldum elimdeki ıslak havluların üzerine. Leğenden yeni çıkarmıştım, bahçeye götürüyordum, güzel güneşe karşı sermek için. Haberi en küçük oğlum getirdi. Koşarak gelmişti. Yanaklarını kıpkırmızıydı. Güzeldi. Topaç gibi bir oğlandı. Gözlerini gözlerime dikmiş tepkimi bekliyordu. Benim heyecanlanmalarım, gözyaşlarım, birdenbire: "Ya! Yapma! Aman ya Rabbi! Ne diyorsun, sahi mi" diye bastığım çığlıklı ünlemler onun için bir çeşit oyundu. Bana anarşistli haber getirme oyunu. Daha yedi

yaşındaydı. "Ah aptal kafam!" diyordum. "Akıl etmeliydin. Ah sersem anlamalıydın!"

Kentte yaşayan pek çok kadın gibi doğayı seviyorum. Bayılıyor çevremdeki behçelere gitmeye, elimle domatesler, biberler toplamaya. Taşımaya üşenmiyorum. Sepetimi dolduruyorum her akşamüzeri. Hem daha ucuz oluyor, hem dalından kopmuş. Küçük mutluluk zamanlarımdan birini oluşturuyor bu sebze bahçelerine gidişlerim. Köy, hemen karşımızda. Kaç yıldır, gide gele ahabap olduk köydekilerle. Balıkçılar, kahveciler... Şimdi, bir yıl, evlenen kızlar, doğan bebekler, ölen ihtiyarlar üzerine ortak konularımız var köyün kadınlarıyla. Bahçelerde, ağaçların altına serilen hasırlara oturup konuşuyoruz. Dertleşiyoruz üzüm yiyerek... Salatalıkları kasabadaki değerine göre veriyorlar, ama acurları armağan ediyorlar. -Ben de altında kalmıyorum doğrusu. Her yaz gelirken onlara kentten iplik, tığ, boya vermeyen nakış ipliği falan getiriyorum. Gelişine gidişim, tarhana bulgur aşım. Doğrusu bu!-

O günlerde ortalarda bir gülüşmedir gidiyordu, pek ilgilenmediğim. "N'oldu bu kariya kız?" diyorlardı. "Son lokmasını mı topluyor ne!" Tepedeki ihtiyar kadını konuları. Onu bana hep anlatırlardı. Bu genç kadınların neneleriyle, dedeleriyle beraber göçmüş o da ailesiyle Bulgaristan'dan. Geldiklerinde kemerleri altın doluymuş hepsinin. Rumların yakıp yıkıp kaçıktıkları buralarda yalnız bağlar sağlam kalmış. Kıyamadılar belki. O bağlar ki, yıllar yılı tüm Ege'ye şarap yetiştirmiş. Şaraplar içilmiş bu bizim sonsuz denize karşı, çılgın aşk şarkıları söylenmiş ay ışıklı gecelerde, gün ağarana dek... Göçmencikler anlamazlar bağcılıktan, "Yapamayız biz buralarda" demişler. "Gâvur akli işte, ağacın yağı mı yenir be hayvanın yağı dururken..." Sökmüşler bağları, sökmüşler zeytin ağaçlarını, yakıp ısınmak için. Tutturamayıp yaşamayı, yüzgeri dönmüşler. Gene olmamış. Bir o yana, bir bu yana, eriyinceye dek kemerlerindeki altınlar... Altınlar bitince, kurmuşlar bir fakir fukara düzeni, söktükleri bağlara ekmişler biraz tütün, karışmışlar fukaralığa, yaşar yuvarlanır gider olmuşlar, denize karşı. Nene onlara, o zamanlardan kalma bir yadigâr. "Kim bilir kız, var belkim yüz

elli yaşında" der, güler kızlar. "Çok ihtiyar. Uyur bütün gün. Çarpuk çarpuk olmuştur her bir yanı. Sokmaz insanı yanına. Yaklaştırmaz tepeye. Ne yapar, ne eder bilmeyiz. Soğuk havalarda ocağını tüter görürüz, deriz daaa ölmemiş ya bu!" Bahar gelince, yukarda, tepede görünür, elini kolunu sallarmış. Hemen koşar, ona yoğurt, süt, peynir götürürlermiş. Yukarı çıkmak yok. Tepenin ortalarında bir yerdeki üç zeytin ağacının altına bırakılacak. O değneğine dayana dayana iner almış.

Kaç yıldır bilirim, neneyi de tepeyi de. Uzaktan bakarım. Çoğu kez yolun yarısına dek çıkar, sonra vazgeçer dönerim. Son günlerde nene hep el sallarmış. Üzüm bırakmışlar koca sepetle, ertesi gün gene. "Kız yoğurt ister belkim bu, yanmıştır yüreciği, sıcak hava baksana..." demişler. Bir küpecik yoğurt götürmüşler; ertesi gün gene... "Kız," diyordu biri, "zaar yaklaştı bunun ölümü. Ne ister anlayamadık. İncir de bırakmaz oldu ağacın altına. Zaar yer onları da..." Bir insan, nasıl olur da benim gibi anlayışsız olabilir! Gazeteler dolup taşıyordu her gün aranan bozguncuların resimleriyle, haberleriyle. Radyolar, televizyonlar durma yineliyorlardı da ben neden anlamıyordum. Ne yapıp yapıp bir haber uçururdum çocuklara. O günlerden birinde ne demişti koca dedenin durmadan gülen gelini "Kız, bu akşam söyledim de bizim İbrahim'a nenenin hallerini, 'Ben bu işi beğenmedim' deyip düşündü kaldı. Üzüldü herhal bir şey olacak diye kadına. Yazık... Fırladı çıktı evden. Gitti dedik kahveye. Güldük anamla aklımıza geldikçe." Nasıl düşünmedim ki, Akdeniz'e karşı tütün kıran delikanlı bir adamın fakirlik yetmez mi canına. Beş tane çocuğu var. İster mi gelsin alsın komünistler elinden bir avuç toprağını da. Onun da yok mu parlak bir usu, bir sezme gücü. Yorgun da değil kafası. Bir yanda radyo, bir yanda televizyon, gazeteler yıkarken beynini, usunu çalıştırıp, demez mi "Var nenenin yanında birileri!" Demez mi! "Ah sersem kafa!" diyordum. "Ah!"

— Konken oynamıyorsam ne yapıyorum yani? Zeytinyağlı dolma için biberleri hep bir boy seçiyorum. Yazlık yerde bile çarşafı ütüliyorum. Osman'ın hakkı var elbette canım. Akli tez, eli tez değilim. Evde yemek varken, küçük oğlan çok sevi-

yor diye, bu sıcakta kalkıp patates kızartıyorum. Gidip gazino da oturmuyorum da ne yapıyorum; durma balkonları yıkıyorum. Dibi isli tek kabım yok. Telle, parlatma tozuyla ovuyorum. Mutbak pırıl pırıl oldukça içim açılıyor. Osman diyor ki: "Geçir oğlanların ayağına birer mayo, salıver gitsin." Hayır, ben her gün üç sefer üstlerini değiştirip, gün boyu ufak tefek yıkıyorum. Sinir işte. Osman çok kızıyor akılsızca yoruluyorum diye. Elimde değil işte.-

Denize karşı oturuyorum. İşte gene o sarı sıcağın içindeyim. Nene artık tepede değil. O kadar söyledim. "Onu oraya gömün!" diye. Götürüp köyün mezarlığına gömdüler. Neyse gene denize bakıyor hiç olmazsa.

Havluları bıraktığım gibi, nasıl fırlamışım o gün evden. -Osman da beyninden vurulmuşa döndü zavallı. "Allah kahretsin, Allah kahretsin..." diye söylene söylene bardağını doldurdu. Böylece sabahtan başlamış oldu. Ona göre her şey baha- ne zaten içmek için.- Bir koşu tutturdum tepeye doğru. Soluk soluğa durduğumda, üç jandarma eri vardı karşımda. Küçük kardeşim Oktay'ın yaşında aşağı yukarı. "Yasak!" dediler. "Ancak şu yoldan dönebilirsin!" Elimde olmayarak gözyaşlarımı tuttum. İçime akıta akıta kıyıya inmeye başladım. -Açıkça söyleyeyim, ağladığımı görmelerinden çekindim. Kimin neye tutuklandığı belli değil artık. Üç küçük çocuğum var. Onları düşünmem gerek. Allahım, benim oğlanların büyüdüğünü, vurulduğunu düşünmüyor muyum, canım uçup gidiyor gibi oluyor.- Aşağıda benim kayalarda, o genç profesör oturuyordu. O da benim gibi, oturup denize bakıyor. Gidip yanına oturdum. Ona güveniyordum. Rahatça ağlamaya başladım. "Yeni bir haber var mı?" demiştim, yüzüme baktığı zaman. Hiç sesi çıkmadı. Yanına oturup yerleşmem için yer açtı. Bir cıgara uzattı; bungun, tasalı. Yaktık cıgaraları denize karşı. Hava güzel. Çevremiz, deniz pırıltılar içinde. -Hele deniz, hele deniz! Ah!- "Üçü de vurulmuş, tepenin öbür yakasında" dedi. Ellerimi yüzüme kapayarak hüngür hüngür ağlamaya başladım. Üç yavrumu vurmuşlardı. Kardeşim Oktay kadar ya vardılar, ya yoktular. -Oktay'ı da ben büyüttüm, zavallı anneciğim ölünce. Ben

büyüttüm. Ah!- “Ah! Basiretim bağlandı. Ah! kurtarabilirdim onları...” diye yana yana ağlıyordum. -Osman der ya, “senin toplumsal duyarlığın aşırı gelişti de, kafan çalışmıyor ne yazık ki...” Şakaya getirir ya, doğru vallahi!- Çok uzaktan çocukların, delikanlıların, genç kızların neşeli bağırışmaları geliyordu. Benim üç çocuğum da onların arasındaydı. Ne düşüneceğimi, nasıl düşüneceğimi bilemiyordum. Memlekette ne rahat kalmıştı ne huzur. Sağcılar, solcular, bozguncular, ordu, polis, partiler, hükümet, aydınlar, halk karmakarışık bir kör dövüşünün içindeydiler bence. Tek istediğim, bunca zorluklarla savaşıarak yetiştirdiğimiz çocukların ölmemesi, öldürülmemesiydi. Elimden bir şeyin gelmeyişi onuruma dokunuyordu. Ne yapmalıydım.

—Osman çocukları suçladıkça düşman olmadım mı ona. Aramızda büyük gerginlik konusu bu. O beni cahil bulur. “Terisini savunmuyorum” dedim her zaman tartışırken. Ben meseleleri derinliğine bilmiyorum. Tamam. Ama çocukların da hakkı yok mu yani? Bunca haksızlığa, bunca oyunlara göz mü yumsunlar? Elbette başkaldıracaklar, elbette savaşıacaklar. Rezillikler aldı yürüdü. Her yer kaynıyor. Devlet daireleri desen, rüşvetler desen, hep bilmiyor muyuz, şöyle doğru işler yeri kaldı mı memleketin? Altı satıldı, üstü satıldı, işte okumuyor muyuz gazetelerde? Devlet malı deniz, deyip ne yani el bağlayıp seyir mi etsin çocuklar. Ne bilsinler işlerin böyle karışacağını. Dünkü çocuk hepsi.” Ben böyle başlamıyor muyum, deli oluyor Osman. Olsun. Yalan mı! Başlıyor avaz avaz konuşmaya... Konuşsun. Ne yani! Akşam gene haykırdı durdu. İçsin bakalım. “Bu çocukların yapabilecekleri hiçbir şey yok anladın mı, hiçbir şey. Sen iyi yürekliisin tamam. İnsanları seven bir kadınsın, tamam. Ama bir kuşsun anladın mı bir kuş. Al bu çocukların üç tanesini karşına, sor amacınız nedir diye, doğru dürüst bir cevap alamazsın. Her biri bir hava çalar. Gericilikle savaşıyorlarmış, yok efendim emperyalizmle, yahu sor emperyalizm nedir diye, bak kaç tanesi... Al bakalım yıllardır sokaklarda bağırıyorlar, hani özel okulları kapattırabildiler mi? Çok ayrı meseleler bunlar. Çok başka numaralar var işin içinde. Köy enstitülerinden ne

haber! Ya toprak reformu? Kolay mı sanıyorsun! Hani, hangisi ni sonuçlandırabildiler? Aklın ermez konuşursun. Yok öyle boş laf!" "Ee? Ne olacak peki?" "Ne olacak, önce örgütlenmek gerek. Yahu, bunca yıldır yazıldı, çizildi, anlatıldı, kulak verse ne biraz. Örgütlenilecek. Örgütlenirken amaç saptanacak. Nedir gençliğin amacı? Ne olabilir? Gençliğin tek amacı vardır, anlıyor musun tek amacı: Öğ-ren-mek. Yaa! Attırma adamın tepesini. Gençlik kendisine öğretilmeyenleri, özellikle ondan saklananları öğrenmek zorundadır. Bilmeyen, bilgiyle donanmayan adamdan ne beklenir yahu! Bu örgütün işidir. Olmaz tekbaşına. Hele bir kendini öğrensin, toplumunu öğrensin, dünyanın sorunlarını öğrensin. Laf mı yahu bu. Bu bir memleketin kaderi be kaderi. Önce sorunları öğrensin ki, onları çözmeye gelsin sıra. Gençlik aldatılmıştır. Özellikle cahil bırakılmıştır. Biz de o yollardan geçtik, ama hiç olmazsa bunu anladık. Yok gençlik baş kaldırmalıymış, yok eylemiş. Ne eylemi kızım ne eylemi? Eylemden yararlı sonuç alabilmek için meseleleri doğru değerlendirmek gerek. Hani neyle? Nasıl? Yapmanın böyle yahu, yapmayın! Bu tentene örmeye benzemez. Patronla dikiş dikmeye benzemez. Kırılıp gidiyor çocuklar, kırılıp gidiyor. Ne sağcısı sağdır bu memlekette bu çocukların, ne solcusu sol. Hepsi bu memleketin aldatılmış, beyni yıkanmış çocuklarıdır anladın mı? Yaa, böyledir işte." "Aman iyi iyi anladık. Bağırıp durma. Sağır değiliz" derim içimden. Bir şey söylemeye kalksan tümünden delilenir. Bir şişe daha içer. Böyle içmekle neyi kurtarıyor kendisi acaba! Akşam gene bağırdı çağırdı. O zaman, artık ne yapsa sinirime dokunuyor benim de. Ben içerde ağlıyordum, o peş peşe yuvarlayınca dünyayı unutuyor. Baktım, karşı balkondaki arkadaşına limonlu votka nasıl yapılır onu anlatıyor. "Zehir iç!" dedim ben de içimden. Daha çok ağladım. Kendini beğenmiş. – Ne yapmalıydım? Yanımda oturan, uzaklara bakan o genç adam da çok üzgündü. Onun solcu bir profesör olduğunu, hapislerde çok çile çektiğini öğrenmiştim. Belki aramızda büyük yaş farkı yoktu, ama onu da oğullarımdan biriymiş gibi seviyordum. Yüzüne bakarken içim titriyordu. Bir de baktım, o da Osman gibi konuşuyor. –Profesör değil,

ama neme gerek, kültürlüdür Osman. Değme profesöre taş çıkartır. Okuyor adam. Durma okuyor. Kaba olmasa.– Osman gibi konuşuyor, ama beni hor görerek değil. Beni anlayarak, içimdeki acıya katılarak, bana bir şeyler anlatmaya çalışarak, “Ah!” diyorum “Ne yapmalı? Bu çocuklar ölürken, vallahi billahi yaşamaktan utanıyorum. Biliyorum, kan dökülmeden olmamış tarihte bu işler, ama kıyamıyorum bu çocuklara. İnanın ne sağcısı, ne solcusu, ayıramam... Hepsi bu memleketin evladı. Ben doğurmasam da, hiçbirini öz çocuğumdan ayırt etmem vallahi. Ama ne yapmalı bilmem ki, bilemiyorum vallahi!” “Öğreneceksiniz efendim!” deyişini hiç unutamıyorum. Çatık kaşlarıyla, öyle acılı bir bakışı vardı ki. “Öğrenin ki, öğretebilesiniz çocuklarınıza memleketin durumunu, sorunlarını. Ama, önce siz öğreneceksiniz. Yapabileceğiniz tek iş, en olumlu iş bu. Hep birlikte öğrenmemiz gerek. Öğrendiklerimizi durmadan, usanmadan birbirimize geçirmemiz gerek. Atasözünü bilirsiniz: “Başlanan uçlanır...” –Yavrum! Güzel yüzlü kardeşim, biliyor muydu acaba bunları söylerken, bir ay sonra okullar açılır açılmaz vurulacağını. Ah! Artık ağlaya ağlaya. Osman bile kızamamıştı ağladığıma. Belki o bile ağlamıştır gizlice.– Günlerdir bunu düşünüyorum. Kolay mı başlamak! Oku, demesi kolay. Ama kolay mı okumak. Ne okuyacağımı, nereden başlayacağımı biliyor muyum ben? Oturuyorum denize karşı, dalıp gidiyorum. Ağlamak, acı çekmek. İşte en iyi bildiğim. –Osman’a sözünü etmemiştim bu konuştuklarımızın. “O da senin söylediklerini söylüyor” der miyim. Ağzının kenarındaki Halep çibanını karıştırarak güler. “Elbette” der. “Ne söyleyebilir ki başka! Bu budur!” Ama, bunu öyle bir söyler ki, bu “Sen okusan da ne anlayacaksın!” demeye gelir. Aslında doğru da kaç sefer niyet ettim şu sosyalizmi falan okuyup öğreneyim diye, şaşırdım kaldım. Yığınla kitap var Osman’ın kütüphanesinde. Hangisini açsam anlamıyorum. Osman’a da ölsem sormam!–

Nene karşiki mezarlıkta, ben bu yakada, karşılıklı bakıyoruz denize.

Nene önce neye uğradığını anlayamamıştır, diye düşünüyorum. Duvara sırtını vermiş, denizli, esintili, başı sonu belli

olmayan uyuklamasının içindeyken, aşağıdan çıkıvermiştir üç güzel oğlan. Denizden üç parlak güneş çıktı gibi gelmiştir neneye. Bakamamıştır bir zaman. Kanı canı çekilmiş de olsa, kamaşmıştır tüm varlığı. Geçmiş yılların, oğulları, gelinleri, sevda şarkıları, serhat türküleri, onca göçmenlik, onca torun, gurbet acıları, bir yaşamı dolduran acı tatlı her bir şey usuldan başlayıp berrak cınlamalara dönüşünceye dek başlamıştır o sarı sıcağın içine dolmaya. Nene gözlerini aralayıp bakmıştır karşısında dikilen, damına girip çıkan, ocağını tüttürecek, suyunu tüketecek, tütününü içecek olan bu üç can damarına. Serilmiş uyurken onlar üç gün üç gece yorgun “Olmasın herhangi ziyanlık” diye dört dönmüştür çevrelerinde. Sineklerini kovmuştur, asmanın gölgesi düşsün üzerlerine, diye çarpık elleriyle çekiştirmiştir çardağın orasından burasından. Canlanıp yürüyü yürüyüvermiştir sağa sola. Ekmeklerini aşlarını düşünüp el etmiştir aşağıdan geçenlere. Bir iyi baksalar, yay gibi gerildiğini görürlerdi çok eski yıllardaki gibi, o eğri vücudunun. Üç oğlan, beyaz sağlam dişleriyle çiğnerken yiyecekleri, süt olmuştur neneye. Oynayacak durumlara girmiştir, başına konan devlet kuşuna inanamayarak. Denizlere girip, uzun kulaçlarla yüzüp yüzüp gelen, sırtını sıvazlayan, önüne köz ateşlerde pişmiş aşlar koyan, güldükleri zaman denizi bile ısıldatan, gerinirken kemikleri çatırdayan üç yiğit oğlan. Susmalarına, düşünüp kalmalarına hiç dayanamamıştır. Dişsiz ağzını büzüp, gözlerini kısararak, duvara sırtını verip bakmıştır onlara. Rahatı kaçmıştır, “Yaramaz bir iş mi var!” diye. Gözünün önünden ayrılacak olsalar, “Nene nene...” deyişleri kulaklarında, dört dönmüştür tepeyi, “Neredeler. N’oldu ya, neye gecikti oğlanlarım...” diye. Zeytin ağaçlarının altından alıp geldiği yiyecekleri dizmiştir yan yana. Topladığı incirleri, yıkadığı üzümleri.. Çok eski yıllarda kuyuya sarkıttığı karpuzları bile aramıştır biraz akli karışarak...

“Nene ta tepeden koyvermiş kendini silah seslerini duyunca”, diye anlatıyor kızlar. Garip bir suskunluk içinde hepsi. “İb-rammış haber veren” derken, özünü anlayamadıkları bir suçlulukla ezilerek. “Pek de yiğit oğlanlarmış. Yok hiçbiri daha yir-

misinde. Gençler ki eh!" diye... Nene, tepeden koyvermiş kendini. Görülmemiş bir güçle, duyulmamış bir sesle haykırıyor-muş, silah seslerine doğru yuvarlana yuvarlana inerken: "Nettiniz benim oğullarımı... Gâvurlar... Nettiniz benim oğullarımı..."

Denize bakıp dururken, gözüm dalıyor. Tüm varlığım dalıyor. "Acaba oynatıyor muyum?" diye bir korku düşüyor içime. Kolumu çimdikliyorum. Çünkü bir bakıyorum, her yerde kapılar açılıyor. Oda kapıları, bahçe kapıları, sokak kapıları... Kapılar, kapılar açılıyor memleketin her yerinde. -Edirne'den Arda-han'a diye bir şiir söyler Osman ikide bir.- Edirne'den Arada-han'a dek memleketin her yerinde kapılar açılıyor. Açılan kapılardan kadınlar fırlıyor, hep birden çığlık çığlığa: "Nettiniz bizim civan oğullarımızı... Nettiniz bizim gül fidanı nazlı kızlarımızı..."

Artık ağlamıyorum. Düşünüyorum derin derin: Nereden başlasak, nasıl uçlasak biz bu işi...

Çeşme, 1976-78

İkircim

Sözcüklerin dünyasını böyle altüst eden, sırasını şaşırtan, birbirine katan nedir? Sinir. "Aman ya Rabbi! Aman ya Rabbi! Dur, şey, uf, neydi neydi..." diye bir uğunma gelirken, "Sinirlenmemeliyim, sinirlenmemeliyim, yüzüm ağrıyor sonra, yüz ağrılarım tutuyor..." diye, hemen korunmaya geçer insan. Telefonun başında oturup kalarak, sokak kapısının arkasına dayanarak, yüzükoyun yatağın üzerinde, salonun orta yerinde dikilerek uzaklaştırmaya çalışır bu hain düşmanı. Amansız bir düşmandır sinir. Birden, en umulmadık bir zamanda, hatta, içten gelen kahkahalarla gülerken bile gelebilir. Neye uğradığını şaşırtır adama. Yinelenir durur artık karışıklık. Sözcükler üst üste gelerek birbirine girer. "Allah kahretsin!" denir beş kez. "Ukalâ ukalâ", denir. "Dur dur dur"lar, "Ah ah ah"lar sıralanır. Yirmi kez "Ah!" denilebilir. Titreyen eller yüze kapatılır. Ağlamakla ağlamamak arasında, küçük kasılmalarla sarsılarak durulur. Gözyaşları geliverirse, ah! Kolay değildir ama durup dururken ağlamak. Kan başa çıkar. Baş ağrısı enseye inip katılaşıp. Yüzde seyirmeler başlar. Dudak kenarları soğuyarak ürperir. Çene hafifçe kasılır. Hele mutluluk oralarda bir yerlerdeyse, daha çok şaşıtır insan. "Öyleydi. Mutluluk az önce buradaydı" diye düşünüyor. Mutluluktur. Öyleydi. Neredeyse müziğe uyarak, çık kızı çık kızı çık oynayacaktı. Nereden geldi aklına telefon etmek?

Evini temizlemişti. "Evim benim kabuğum" der. Ünlüdür

bu sözü. "Durmada hohlayıp parlatığım kabuğum." Köpüklü suları doldurup doldurup boşaltıyor Hatice. Suyun içinde çok kalmaktan buruşup şişmiş kırmızı elleriyle çırpıyor, topluyor, seriyor, ovuyor, parlatıyor, çitiliyor... Sonra kova kova kirli su döküp yeni, kaynar sular hazırlıyor. Çok kuvvetli. Hem de iyi kız. "Yazık!" diye düşünür onu izlerken...

Kendi, evinin içinde dolaşıp duruyor. Ağır ağır. Dolaplarını açar, elbiselerini gözden geçirir, yerleştirir, havalandırır. Temizliği biten odalara güzel kokular püskürtür. Vazolara çiçekler koyar. Biraz da şarkı mırıldanır. Perdeyi açiverdi mi, güneş çiçeklerin tümünü renklendiren bir ışımayla dolar içeri. Panjurları indirerek loş bir güzellik getirir odaya. Çiçekler gölgede başka güzel. Ağır ağır yaşar. Aklına estikçe şarkı söyler yavaş sesle. Bayılıyor apartmanda yaşamaya. İşi kolay. Düzyak.

Masalar, sandalyeler, halılar, lambalar, yastıklar, havalanıp uçar Hatice'nin ellerinde kollarında. Sonra hepsi, yıkanıp silinip parlatılmış olarak yeniden büyük bir düzenle yerleştirilir. Büfenin önünden geçerken, parmağını şöyle bir sürüyor: Toz! Hatice gülmekten bayılıyor: "Gız abla vallaha, bi ora galdıydı, sen de gelmeynen orayı gördün" diyor. "Yazık!" diye düşünür. "İyi kız zavallı." Banyonun parlatma tozlarıyla ovulmuş, hortumlarla yıkanmış fayansları, ışığı yıldız yıldız yansıtmıyor mu bayılıyor. Ağır ağır ellerini yıkıyor. Ağır ağır, boynunu, yüzünü kremliyor. "Evim benim kabuğum" diye düşünüyor.

Hatice işini bitirip gidince, ev büyüyor. Ona kalır o zaman boydan boya. Hemen banyoya koşar. Kokulu sabunlarla banyo köpükleriyle yıkanır. Ilık suyun altında öylece durur. Yıkanıp çıkınca, giyinir. Ütülenmiş kumaşların, belinden dizlerine, dizlerinden topuklarına dökülüğü, yumuşak yün kazağın vücudunu sarışı, uzun uzun fırçaladıktan sonra, ensesinde döndürerek topuz yaptığı saçlarıyla... Bir romanda şöyle bir şey okumuştı: Kadının, gece yatarken saçlarını çözüp omuzlarına salışı, erkeği çıldırtmış. Kocasına söylemişti o gece saçlarını açarken. Fevzi, bir gözünü kırıp gerinerek, "Aman efendim ne gerek" demişti. Gülüp durmuşlardı bir süre bu söze. "Deli!" diyor, sevgiyle. Tüm varlığının, ağırdan, dingin, rahat, sevinçli, güm güm vur-

duğunu duyuyordu mutlulukla... Az önceydi. Mutluluk burarlarda bir yerdeyken, nasıl oldu da bu hain sinir...

Bu sefer, bir telefon konuşmasında yakaladı. Hem öyle ki, o gölgeli akşam esintisi kokan sessiz ev içi gitti, yerine yaklaşan duvarların büsbütün kararttığı, giderek daralan bir aralık kaldı. Onun deyişiyile, kabuğu kurumaya başladı. Karardı, çatladı, pütür pütür oldu. O hohlanıp parlatılan kabuk! Tükrüğü bile katılaştı. Yemek borusundan geçerken acıtıyor. Ya da insanın genzine kaçıp öksürtüyor. Sinir öksürüğü. Artık durumu hiçbir şey kurtaramaz. Karşılıkla bozulma hızla deviniyor. Dolaba renk sırasına göre dizdiği havluları? Antika eşyaları? Gümüş fincan takımları örneğin! Çok değerli. Hem Kuledibi'nden edinilme değil. Anneannesinden kalma. Oymalı ceviz beşik sonra, gazetelik yaptıkları. O da Fevzi'nin dedesinin dedesinden... Kayınvalidesinden kalan üç taşlı yüzüğüyle, su damlası küpeleri, babasının düğününde el öpmeliği taktığı tavuskuşu iğnesi... Sevdiği tüm güzellikler, karmakarışık olarak, anlayamadığı, anlamlandıramadığı bir değer kaybına uğruyor. Biraz daha kolonya. Bir sigara daha...

"Ne var bu Güzin'de beni böyle sinirlendiren anlayamıyorum" diyor. "Dünyanın en sakın, en sinirsiz kadınıdır. Çok severim. O da beni sever. Dert ortağımdır. Ama, bazı böyle tepemi attırmıyor mu! Bir de..." Düğüm burada. "Bir de..." deyip kalıyor. Bir anlam boşluğu bu. Yaşamak üzerine, insanoğluna, sevmeye değgin, düşünce, mantık diye bellediklerine değgin ne biliyorsa altüst oluyor. Karşılıklarını bulup yanıtlamıyor Güzin'in sorularını. Söylediklerinin, savunmalarının onu doyurmadığını, yarım, eksik, boş, geçersiz kaldığını biliyor. İlle de Güzin'i mat etmek, ille de onunla tartışmak, ille de onunla tartışmak, haklı çıkmak, onu susturmak istiyor. Hiçbir zaman elde edemediği bir şey bu. Ah bir susturabilse! O zaman duyacağı doyumun, alınmış bir hincin, yakıcı kıvancını getireceğini seziyor, yanakları yanarak. Üçüncü sigaradan sonra, şimdi daha iyi. Bir içki hazırlamalı kendine. Pencerenin önündeki koltuğuna oturup, yününü eline almalı. İnsan oturur, yeniden, evi dolduran sessizliğin çınlayışını ele geçirmeye çalışır. Budur mutlu-

luk onun için. "Vallahi bir şey söyleyeyim mi," diyor içinden, kendiyle konuşarak, "herkes bir şeye tutunmak zorunda şu dünyada." Akıp gidiyor düşünce artık, hiç kimsenin durduramayacağı, sinirin bile alt edemeyeceği bir hızla. Düşünerek, kendini yoklayıp eleştirerek, kafasının içini bir düzene koyarak karşı çıkabilir sinire. Ancak böyle yaparak yeniden kavuşabilir, az önce buralarda bir yerlerde olan mutluluğa. "Evet," diyor, "herkes kendince bir şeye tutunuyor. İnaniyor. Yoksa yaşamayı sürdürmek olanaksız. Ben de evimi seviyorum işte. Çok! Yoo, laf! Hiç sıkılmam. Neden dikmeyeyim? Dikiş dikerim elbette. Kumaşlarla ahbablık ederim. Dikiş kutumla konuşurum desem yeridir. Öyle iğnelerim, ipliklerim vardır ki, dostlarımdır. Dündüz bir kumaşı kesip biçerek, pastalar, pensler, büzgülerle donatarak ondan bir giysi, bir etek çıkarmanın zevki! Yünlerim de öyle. Sepet sepet, torba torba. Oh ne çok yünüm vardır. Bakar bakar şaşarım. İncecik bir ipliktir yün önce. Ama, bir süre sonra benim iki şişimin arasından, yumuşak, tüylü bir güzellik olur akar. Bunu böyle anlarım ben. Arkadaşlarım da gelsin isterim elbette. Biz ailece geleni gideni çok severiz. Küçük börekler, tuzlu poğaçalar, pastalar yaparım evden onlara. Hep bir şeyler yaratmaktır yaşamak benim için. Ne o Neslihan'ın şımarıklığı öyle? Para, iyi kötü hepimizde var. Belli bir çizginin üzerindeki kazançların sahipleriyiz. Ne yani! Ama, insanın arkadaşlarına saygısıdır evden özenip hazırladığı şeyler. Doluyorlar eve, hemen masanın başına. Pastaneye bir telefon, oh! Gelsin kumar. Sabah kumar, akşam... A, yoo. Yapamam. Yapamam! Evim benim kabuğumdur. Evim, kocam, çocuklarım, arkadaşlarım, ailem kutsaldır benim için. Hepsine karşı, ayrı ayrı, teker teker sorumluluklarım olduğunun bilincindeyim ben." Peki, durum bu durumken, nedir bu Güzin'in üstünlüğü? Üniversite mi? O da bitirdi. Evet Güzin gibi bir meslek kadını olmadı. Ne ki okumayı hiç boşlamadı. Sürdürdü evinde. "Kendimle övünebilir miyim?" diye soruyor. Övünebilir. İyi bir vatandaşın tüm niteliklerini taşıyarak, çevresine faydalı olmayı amaçlayarak, güzel örnek olarak yaşadı... Elbette, memleketinin yetiştirdiği tüm sanatçıların üzerine titrer. Toz kondurmaz. Yazdıkları kitapları

okur, eleştirir, resimleri izler. Tiyatroları, sinemaları, konserleri hiç kaçırmaz. Gazetelerdeki eleştiri yazılarını özellikle izler. Okur, kendi beğenisini ölçer. Fakir bir memleketin çocuğudur. Ülkesi de geri kalmış bir ülkedir. Bunu hiç aklından çıkarmaz. Savurgan olunmamalıdır, diye düşünür. Savurgan değildir. Hep eskiyi yeni yapar. Ondaki beceri kimsede yoktur. Ucuzlukları hiç kaçırmaz.

İşte yavaş yavaş kendine geliyor. Duvarlar uzaklaşıyor ağır ağır. Ev gizlice ışımaya başlıyor. "Bu yol halısının en çok, ayakla basılan şu yanı eskiyor" diye, halıyı gözden geçiriyor. "Yazık oluyor, ama çaresi yok. Eskiyecek." Evinin her köşesinde onun el emeği, göz nuru vardır. Neye bakılsa, neye dokunulsa, "Zer-rin, Zer-rin" diye ses verir. "Vallahi! ses verir" diyor. Çocuklarını da iyi yetiştirdi. İşte şifa veren gözyaşları! İşte böyle inmez mi insanın yanaklarından dizi dizi, oh! Bir süre ağlayacak, gelecek olan ferahlığı düşünüp rahatlayarak. Hain sinire karşı, küçük bir aldatmaca. Acıyla ağlıyormuş sanılabilir. Değil. Açılıyor. Neydi? Çocukları yetiştirmek! Ne ki bir de çevre var hesaba katılacak. Onun olumsuz etkilerini karşılayabilmek için neler çekiyor analarla babalar. Ne güçlükler! Tanrı çocukları korusun. "Aman ya Rabbi" diyor. "Esrara falan alışmasınlar da, her huysuzluklarına razıyım. Bir de şu okullarını bitirseler sağ salım. Şu anarşik ortam. Kimsede sinir minir kalmadı." Akşamüzeri, o güzelim çayını zehir içer gibi içiyor, çocuklar evden içeri girinceye değin. Okuduğunu anlamıyor. İlmekleri durma kaçırıyor. Bu böyle. "Benim onlardan başka neyim var", diye düşünüyor, biraz daha rahatlamış olarak. O rahatlıkla sürüyor düşünceyi, yürütüyor. İyice boşalması gerek. "İyi yesinler razıyım, hep sevdikleri şeyi pişireyim. Uğraşırım, zararı yok. Yeter ki soframızın tadı bozulmasın. Arkadaşlarımla kocalarına bakıyorum da, Fevziciğim de çok iyi koca doğrusu. Parada pulda hiç gözü yoktur. Ne kazanırsa bizimdir. Evi, karısı, çocukları. Oh, şanslı bir aileyiz doğrusu. Sağlığımız yerinde, çocuklarımız okuyor. Aman neyse onların okullarında yok bu anarşi manarşi. Özel okul falan, ama ah, iyi geldi aklıma, yarın kızın taksitini götürmeli, evet, karmakarışık. Anlatıyorlar işte, sol, içinde

bilmem kaç bölüme ayrılmış. Ah ne yazık! Sağ desen, geçmişimiz ortada işte. Gericilik, yobazlık bize ne getirir. Perişan ettiler memleketi, bütçeyi, şimdi de utanmadan muhalefet yapıyorlar. Allah kahretsin bunları. Kemiklerini sızlatıyorlar Atatürk'ün mezarında. Ah! O ve paşa ölmemeliydiler. Ya da bizim başımıza, gene öyle, Atatürk gibi kuvvetli bir önder gerek. Vallahi böyle. Ben buna inanıyorum. Çocuklarımızın gıdası, giyim kuşamları, evimin dirliği düzeni, çiçeklerimiz... biz kendimiz, geçinir gideriz. Güzel bir dairemiz var. Maaşımız yüksek çok şükür. Her zaman şükretmesini bilmişimdir ben. Ama, bunlarla bitmiyor ki. İnsan memleketi de rahat olsun istiyor. Neymiş şu zavallı halkın çekisi canım. Osmanlı İmparatorluğu zamanında o gitmiş okkının altına, Cumhuriyet gelmiş, gene ağaydı mağaydı, o eziliyor. Yazıyor işte romancılarımız. Bayılırım Orhan Kemal'e, Yaşar Kemal'e. Elbette, Fakir Baykurt'a, Aziz Nesin'e... Ne güzel anlatırlar. Onlar açtı gözümüzü zaten. Ha, onun için asla ayrılmam partimden. Atatürk'ün partisi. Ötekiler gibi, sonradan türeme değil. Fevzi de onu der her zaman. Neymiş sağcılık, solculuk. Bizi kurtaracak olan demokrasidir. Ne dedi, ne dedi Güzin, bak şimdi anımsadım. Çıkmış aklımdan olduğu gibi. "Eh, sen her okuduğunu böyle anlıyorsan" dedi. "Ben Orhan Kemal'den falan söz ederken. Ne demek istedi yani? Yanlış mı? İşte Avrupa. Neyle kalkındı? Hem de İkinci Dünya Savaşına karşın. Neyle kalkındı? Demokrasiyle. Adamlar, uygarlığın en üst düzeyinde yaşıyorlar. Türkiye gibi sürünmüyorlar. "Allah kahretsin" diyor. Bir sigara daha. İlenişi yönsüz, yarım, kırık, derin soluk aldırmayan bir ileniş. "Bir sağcılık, solculuk çıkardılar..." Az önce, sıkıntılı bir ayırtı geçmişti içinden. Neydi o. Dilinin ucunda... Neydi? Hah, 'uygarlık' demişti. "Elbette" diyor. Kendine güveni artarak, kafa tutmaya hazır. "Elbette öztürkçe konuşurum. Ferdane de tutturmuş, şu uyduruk Türkçeyi konuşma diye. Ne sinir. Koskoca Türk Dil Kurumu. Atatürk'ün kurduğu. Bunca bilginiz var. Uydurma olur mu canım. Dilimiz arınmalıdır, Arapçadan Farsçadan. Ben çok milliyetçiyimdir doğrusu. Demokrasi-den, milliyetçiliğimden vazgeçemem." Gelgelelim, Güzin'in havası onu çıldırtıyor işte. Gelecek solunmuş. Nasıl da inançlı.

Tutturmuş bir sosyalizm! "Ne demişti, dur bakayım. Ah aklını toparlayamıyorum ki..." diyor saçlarını tepesinde toplayarak. Dişlerinin arasından bir bir alıp topuzuna takıyor firketeleri. "Dur şimdi, en baştan konuşmayı düşüneyim" diyerek, gözlerini yumuyor, başını koltuğun arkasına dayıyor!

"— Alo! dedim.

— Alo, Nesrin sen misin? dedi.

— Güzincim, benim, Zerrin, deyince...

— Ha, sen misin Zerrin, Nesrin sandım. Bir haber bekliyorum da. Nasılsın, dedi. Sesinin bozukluğunu o zaman anlamadım. Sonra e dedim ben ona?

— Ne var ne yok? Çoktandır görüşemedik, dedim.

— Evet canım, dinliyorum, dedi. Baktım sesi çok bozuk. Ondan sonrasını su gibi anımsıyorum. Sözü nasıl sürdüreceğimi şaşırmadım değil.

— Dinliyorsun biliyorum da, sesin bozuk. Ne var? Hastalık falan mı Allah aşkına?

— Yok bir şey. Çocuklar...

— N'oldu çocuklara? Bişey mi var? Yani şey falan mı? Güzin beni bilirsin, sinirimi tutturma, ne var, ne oldu?

— Dur canım telaşlanma. Önemli bir şey yok. Kız tutuklandı, oğlan kayıp.

— Neler söylüyorsun! Sahi mi? Vah vah vah! Görüyor musun işi! Vah vah vah...

— Dur canım. O kadar vahlanma.

— Aman Güzincim! dedim, heyecandan tükrüğümü zor yutarak. Masada oturmuş çalışıyordu sanırım her zamanki gibi. Sigarası da, bir erkek gibi, dudağının kenarında tüter durur. Onda yanıt hazır. Nasıl böyle soğukkanlı olabiliyor...

— Ne yapalım canım. Olacak bunlar.

— Güzin, nasıl böyle soğukkanlı olabiliyorsun Allah aşkına. Solculuk, solculuk, bak ne yaptınız çocukları.

— Ne yaptık yahu?

— Ne demektir canım kızın yeniden tutuklanması. Yetmedi mi çektikleri. Başına neler geleceğini biliyor muyuz. Hayatı kaydı çocuğun. Hiçbir şey yapmadınız mı?

— Ne yapalım ki?

— Güzin rica ederim, alaya sığmaz bu. Kız evladı.

— Alay ettiğim falan yok canım. Ne yapalım yani? Kendileri seçtiler yollarını. Kendi yollarında yürüyorlar. Bunların hepsi vardı hesapta. Yani, bu, onların meselesi.

— Hadi Allah aşkına. Yıllardır bir sosyalizm tutturdunuz, Mahir'le sen. Ana solcu, baba solcu, ne olacaktı çocuklar? Kızıyorum size doğrusu.

— Haksızlık etme. Biz onları etkilemedik.

— Olur mu canım, ne demek. Evinize doldu solcular. Gece gündüz tartışmalar, kitaplar, falanlar!

— Ne demek yahu! Biz sadece eğitimlerine yardımcı olduk. İnsan nedir bilsinler istedik. Böcek gibi yaşamasınlar dedik. Dünyanın yanlış doğrusu üzerine soruları olsun, düşününler istedik. Yol yöntem edinmeyi bilsinler dedik. Bu, bizim görevimizdi, yaptık. Ben kendi hesabıma memnunum.

— Kızım, bırakmadınız şurda çocuklar okullarını bitirsinler. Yani okulu bitirince, bir meslek sahibi olunca, solculuklarını sürdüremiyorlar mı? Ben de bunu anlamıyorum. Mahir doktor olmasaydı ne yapacaktınız? Şimdi durumunuz çok şükür, ama o zaman görürdüm sizi de, solculuğunuzu da.

— Zerrincim n'olur! Zaten canım çok sıkkın. Tartışmayalım bu konuları. Biz tersini söylemiyoruz ki. Olaylar nasıl başladı, nasıl gelişti bilmiyor musun? Bir, 12 Mart'ı beraber yaşamadık mı. Bırak Allah aşkına.

— Tersine tartışalım. Ne demek yani. O kadar cahil değilim herhalde değil mi?

— Estağfurullah, mesele o değil de...

— Seni de Mahir'i de nasıl sevdiğimi bilirsin. Senin çocukların benim çocuklarım demektir. Ama, kabul et, sizin bu saplantı halindeki solculuğunuz ziyan etti çocukları. Okuyanlar, nasıl okudu yetiştirdi?

— Onları okullar değil, koşullar yetiştirdi. Keşke okullar yetiştirseydi.

— Nasıl yani? Hepsi okuyup diplomalarını almadılar mı? Şimdi solculuklarını yapamıyorlar mı? İstediğin kadar örnek

vereyim sana. Hem çoğu da senin bayıldığın yazarlar, gençler... Sizin çevrenizden... Yanılıyor muyum?

— Yahu Zerrincim, ne diyorsun sen kuzum! Solculuk öyle gökten zembille inmiş ya da ne bileyim çarşıdan alınıp giyilmiş bir şey mi? Ben neyim, insan nedir, diye düşünmeye başlar insan günün birinde, arkası gelir, dünya nedir, yaşam nedir, bu böyle gider. Başlarsın yanıtını bulmak için okumaya, derken...

— Herhalde, sen cahilsin, okumuyorsun, bilemezsin demeyeceksin. Nasıl okuduğumu bilirsin. Hem de, yalnız yabancıları okuyorum, yerlilere dayanamıyorum falan gibi züppeliklerim yoktur, bilirsin. Yalnız.

— Yahu boş ver be Zerrincim. Fevzi nasıl?

— Yooo, çocuk atlatır gibi atlatmaya kalkma beni. Sözü çevirme, dedim. Ondan sonrası..."

Kalkıp bir aspirin, hatta iki aspirin alması gerekecek. Ne baş ağrısıdır bu böyle. Bu Güzin'le başa çıkılamaz. Soruları yanıtlamaz. Ama, öyle bir hava yaratır ki, sanki o yanıtıyor da karşısındaki anlayamıyor. "Bu meseleler, böyle ayaküstü tartışılacak meseleler değildir" diye kestirip attı mı, artık ne yapsan boşunadır. Soruldu kendisine: Şu memleketi kurtaran Atatürk değil midir? Efendim? Degil midir? Ha, Atatürk bilmiyor muydu kurtuluşun nerede olduğunu? Eğer bizi sosyalizm kurtaracak olsaydı, Atatürk getirmez miydi onu? Sonra başka sorular da var. İşte; Söyleyebilir mi acaba, şu sosyalizm, şu komünizm hangi ülkede insanları kurtarmış? Evet? Bir uçta Amerika varsa, sömürgense, öbür uçta da Rusya. Yanlış mı? İkiisi iki uçta ülkeleri ele geçirmeye çalışmıyorlar mı? İşte Rusya'daki insanların durumu ortada. Mutluluk geldi mi Rus halkına? Geçerken gördük kaç kere demirperde ülkelerini. Mutluluk ne demek, kimsenin yüzü gülmüyor. Ne söylense yanıt hazır: "Lütfen tartışmayalım." "Bunları başka bir gün konuşuruz." "Kuzum neler söylüyorsun?" "Aman Zerrincim ne yapıyorsun yahu!" Ne demek? Yanlışsa söylenenler, açık açık yanıtlansın. Açıklık getirilsin meselelere. İkide bir şu: "Nasıl anlatmalı sana!" Deli olmak işten değil. Bilen adam her şeyi herkese anlatabilir. Onun kafasına şunu kesinlikle sokmak gerek: Bu memleketin kurtul-

ması için, gericiliği önleyip, demokrasiyi kurtarmak gerek. Öyle sağcılıkla, solculukla olmaz bu iş...

“Ne var bu sözlerde anlayamıyorum ki...” diye, kalkıp dolaşüyor evin içinde, dolaştığını anlamadan. “Yahu sen ne diyorsun!” diye deliriyor. Ne var söylediğimde yani. Demokrasinin bizi kurtaracağını söylemek bu kadar şaşırtıcı bir şey mi? Ne dedi, ne dedi bir ara, evet anımsıyorum. Şöyle dedi, ben önce ne dediydim bilemeyeceğim, ama o şöyle dedi: “Of! Of! Peki, ama nasıl olacak bu, kurtuluş, kurtuluş dediğin Zerrin senin? Şu demokrasi dediğin ne?”

Şaşıyor insan bunların durumuna. Bir tutku bu. Hastalık gibi bir şey. Öz çocuklarını bile ölüme atacak denli kuvvetli... Yanıtlamak için, yalnız halk partisine oy vermek gerektiği, nedenleri anlatılıyor, o kalkmış... “A, yok! Ama bu hakaret demektir artık. Ben daha, üyesi olduğum partinin kimliğini bilmiyorum muşum. Hiç merak edip Atatürk’ün kişiliğini, bilgisini, eylemlerini incelemiş miymişim. Aman Tanrım! Bunlar kendilerini ne sanıyorlar? Dünyanın önünde eğildiği Atatürk’ü bile tartışma konusu yapacaklar. A yok! Küstahlığın böylesine gelemem...” Gelinemez! Peki ne yapmalı? Küstahlıklarını, yanlışlarını bunlara nasıl anlatmalı? Dinlemez Güzin. Kaşının birini kaldırır, boynunu yana eğip, anlatıldıkça, kalemiyle oynayarak, “Evet” der. “Evet, devam et...”

Genç kız oldukları yıllarda da böyleydi o. İvecen değildi. Derslerini hazırlar, anlatılanları dalgınca dinler, kalemiyle oynar, hep bir yere yetiyecekmiş gibi yaşırdı. Ayaküstü, ikircikli, düşünceli. O zaman da bir kazağı on gün sırtından çıkarmazdı, şimdi de koca kadın oldu, hep o pasaklılık. Evindeki banyoya girilince, eh! Kararmış, kurumuş sabun köpükleriyle saçların yapıştığı bir banyo düşünülemez. Pislikten fayansların rengi değişmiş. Kirli çoraplarla kullanılmış havluların bir arada durduğu bir dolap içi. Ruju, fırçaların, devrilmiş tencere, tencere, tozlu, bulanık bir ayna önü neyse, salondaki kanepenin arkasında, tozların içinde yatan fıstık kabuklarının durumu da o. Okur-yazar olmak anlaşıldı, ama memleketi kurtaralım der-

ken aile gidiyor elden. "Evet evet, aile için de bir şeyler söyledi. Ne dedi, evlilik, aile kurumu bozuk, bozulmuş, yozlaşmış, ko-
kuşmuş bir kurumdur, dedi. Tam tamına böyle dedi. Oh, bu
Güzin çıldırtacak beni. Oysa az koşmadı Mahir'in peşinden. Ne
güzel kızdı. Elini dar eteğinin cebine sokar, rıhtım çıkışında
Mahir'i beklerdi; bir yandan kitap okuyarak. Nasıl böyle abula-
but, kolunda dosyalar, kitaplarla dolaşan, partiden çıkmayan
bir kadın oldu, anlaşılır gibi değil." Tutturmuşlar bir emekçi,
emekçi. Şaşıyor Zerrin. Bir türlü anlayamıyor bu sorunu. Sinir-
leniyor o zaman işte. Kendi mantığına öyle inanıyor ki çünkü.
Şimdi: Okumuş biriyle, bir işçi bir olabilir mi? Eğer demek iste-
dikleri, herkes okusun, herkes yetişsinse, evet, bu anlaşılabilir.
Peki, ama o zaman fabrikalarda, öbür işyerlerinde kim çalışa-
cak? İşte bir sorun. Yanıtı yok değil. İyi okuyamayan, okumak
istemeyen de işçi olur. Öyle mi olur bu iş acaba? Pek kesin de-
ğil, ama böyle bir yanıt bulunabilir. Yalnız şurası kesin: Sen,
bunca kültürü, bunca eğitim görmüş, hem nerelerde, Avru-
pa'da, Amerika üniversitelerinde okumuş adamların elinden al
devlet yönetimini, ver işçinin eline. Olacak iş mi canım! "Bu
Hatice de toz aldığı zaman tüm tabloları oynatıyor yerinden.
Arkasından iş yapmak gerekiyör" diye sabırla duvarları dola-
şıp, resimleri düzeltiyor. Telefonda önce bir şeye sevinmişti.
İkide bir anımsar gibi olurken kaybediyor. Harcanmış bir gün,
boşu boşuna. Güzin Hanımın solculuğu uğruna, kurban oluş
budur işte. Onun çocukları kendi seçmiş yolunu. Herkesin ço-
cuğu kendi seçer. Zerrin mi istedi oğlunun elektrik öğrenimi
yapmasını? Kızını Zerrin mi heveslendirdi keman çalması için.
Küçük yaşta sorular sormuş Güzin'in çocukları. Orhan Kemal
okumuşlar. Sömürü düzenini... "Sömürü düzeni..." işte moda
laflardan biri de bu. Herkesin ağzında. Bazı yerler var ki, ayrıntı-
larıyla, ses tonları, vurgularla, olduğu gibi anımsıyor Zerrin.
"Nasıl dedi bakayım..." diye yeniden telefon konuşmasına dö-
nüyor. "Ben dedim ki, eviniz solcularla doldu taşıdı, dedim, ana
solcu, baba solcu falan diye... böyle bir şey söylüyordum o za-
man, evet evet o zamandı, onun çocukları daha ortaokulday-
ken merak etmeye başlamışlar, insanı, doğayı... Aman böyledir

Güzin hep bu laflarla konuşur. Giderek çocukları izm'leri sormaya, okuyup anlamaya... Bir yol seçmeye zorunluymuşlar, seçmişler. Bu artık kendi sorunlarıymış. Yeni bir kuşak Zerrin bunlar, bir yol seçmeye zorunlu başka bir kuşak aç gözünü, dediği zaman iyice sinirlenmişti. Bilirim onun sinirini..."

Güzin'in söylediklerinde gerçekler yok mu? Var. Zerrin'in çocukları onun çocukları gibi değil. Ne ki şurası önemli, biri sanatçı bu çocukların. İleride iyi bir solist olabilir. Bilinmez. Oğlan da daha şimdiden odasına kapanıp radyo yapmaya çalışıyor. Ne yani, iyi bir elektrik mühendisi olacağına, okulu bırakıp vatan kurtaran aslan mı olsun! Güzin'in evi dolup taşıyor. Birçok genç. Kızlı erkekli. Çoğu okulu bırakmış. Kimi kaçak. Kiminin ne olduğu belli değil. Akşamaca dergiler, kitaplar, konuşma konuşma konuşma... Yeme içme hep Mahir Beyin kesesinden. Bir anlaşılmasız yaşama biçimi. Hep beraber pişirip hep beraber yemekler falan. Ha, bir ara, Güzin'in kızı, İnci, tutturamaz mı, ille gece konduya çıkalım, diye. Ne peki bu şimdi. Akıl yolu bu mu?

"Buldum!" diye seviniyor Zerrin, birden. "Buldum. Dolapların örtüsünü değiştireyim, diye düşünmüştüm. O! daha akşamın yemeği hazır değil. Pilav var. Biraz da böbrek sote yapıvermeli. Sever çocuklar. Fevzi'nin rakısı bitmişti. Unutmayayım. Nerde bu kapıcı? Bak saat kaç oldu, yok ortalarda. Oh, biraz uzanmalıyım. Evet. Gözleri kapayıp günü gözden geçirmeli..." Uzanıyor Zerrin. Kendini iyice bırakıp kanepenin minderlerine yayılıyor. Evin düzeninden gelen güvenli duygu, ışınların dindirici, düzgün yansımaları, sessizlik... "Haa, sahi..." diyor yeniden. Öyle seviniyor ki, kalkıp oturuyor. Dolapların içine yaydığı ucu dantelli beyaz örtüleri değiştirmek gelmişti aklına. Şöyle çıtır çıtır bir poplin bulabilirse. Kenarlarına fisto geçirmeli bu sefer. Çok sever fistoyu. Bir kola. Bak ne oluyor. Uyuklamanın sırası değil.

Sinirlerini berbat ediyor bu Güzin. Okulda da böyleydi. İkisi de çalışkandı. Ne ki Güzin başkaydı. Kalkar bir soru sorar, öğretmenleri şaşırtırdı. Bocalarlardı yanıtlarken. Öyle bir soru, Zerrin'in aklının ucundan geçmezdi. Parti parti! Nedir Türkiye'de particilik. İş mi yani? Öyle mi? İnanıyor mu bunu söyler-

ken. Değil. Sağduyu diye bir şey var. İnsansa kaybolur bu içimdeki eksiklik, yarım kalmışlık duygusu. Güzin akıllı, güvenilir, sağlam bir dosttur. Ayrıca, öğretim görevlisi olma, diye bir olgu var. Gözden ırak tutamaz bunu. Üniversitede verilen dersler, açikoturumlar, gazetelerde yayımlanan yazılar, partinin işlerini çevirmek, bildiriler, yazışmalar... Gözyaşları gene geliyor. Gün yağmuru gibi iniyor yanaklarına, titreyen dudaklarına. Bir gün demişti ki Güzin, "Çocuklarını biraz boş buluyorum Zerrin. Senin bileceğin iş, ama söylemek de benim görevim. Şunları biraz kapı önünden, Çankaya yollarından, kafelerden, pablardan çeksen de o güzel kabuğunun içine alsan..." Kınamıyordu. Uyarıyordu. Dosttur o. Zerrin'i sever. Okuldan beri sever. Ama, bir yer var ki! O soğuk, küçük gülüşlü sesini takınmıyor mu! Dudaklarını bitıştırıp, boynunu yana doğru eğerek, kaşlar havada, "Ne diyeyim sen de haklısın" demiyor mu...

Neyin haklı, neyin haksız, neyin doğru, neyin yanlış olduğunu şaşıyor bu sinir gelince. Hep doğru, namuslu, onurlu bir insan olmak için yaşadı. Amacı doğru yolda yürümekti. İyi bir anne, iyi bir eş, saygıdeğer bir vatandaş olmaya uğraştı. Hiç şımarıklık etmedi. Gözyaşını dilinin ucuyla alarak, "Ağlarım elbette..." diye dudağını büküyor. "En doğrusu budur sanıyordum. Bu değil mi yani" diyor. Kendini nazlıyor. Kendine sığınıyor. Bu fakir memleketin adamı olduğunu hiç unutmadı. Çocuklarını da tertemiz yetiştirdi. Gözünü üstlerinden ayırmadı. Hep, çalışkan iki çocuğum var, diye övündü. Peki nedir bu içine sinmeyen, içini sızlatan acı? Elleri dizlerinin üzerinde, gözleri dalarak, oturup kalıyor. "Herkes övmüştür beni", diye sürdürüyor düşünmeyi. "Zerrin hanımefendidir. Zerrin beceriklidir, Zerrin bilgilidir, Zerrin iyi konuşur..." demişlerdir hep onun için. Ee? Bir bu Güzin'e beğendiremedi kendini.

Gene o gün yağmuruna benzeyen gözyaşları iniyor. Gene kabuğu kararıyor. Kuruyor. Çatlıyor. "Eksik olanı seziyorum da..." diyor içinden usulca, iki yana sallanmaya başladığını ayırt edemeyerek, "Anlayamıyorum..."

Boğaziçi, 1978

Erol Bey

Bir yazar yazı yazar.

Neden yazar?

Nasıl yazar?

Nerede yazar?

— Kaç yazar?

Böyle sorular soruyorlar adama. –Daha ne sorular. Ben kısa kestim.–

Bir yazar yazı yazar, neden yazar? İşte incelemecilerin incelemelerine degecek bir inceleme konusu. Görülüyor ki benim işim değil. –Tartışılabilir.– Bir yazar, yazı yazar, nasıl yazar? İşte bu, beni çok ilgilendiriyor. Çünkü, gene, içinden çıkamadığım öykülerden birine battım kaldım. Sık sık gelir bu benim başıma. Yazar dediğin biraz karışık, biraz çatlakça oluyor, diyorum. Bunu kime söylesem gülüyor. Oysa ben içtenlikle söylüyorum. –Bir arkadaşım, bu ‘içtenlik’ sözcüğüne çok bozuluyor. Ona ‘iç etini anımsatıyormuş. ‘İç eti’ sakatatçılarda satılır. Ciğerin, barsağın, böbreğin orasında burasında kalmış et parçacıkları ayıklanırken bir kenara biriktirilir. Fakir fukara bunu eskiden bedavadan alırdı. Kaynatıp suyuna tirit yapar, çorba yapar, evde et kokusu duyulur. Bunu bilişime şaştı arkadaşım. Onun geçmişinde fukara yaşamlar var galiba. Neyse bu, konu dışı.– Bu, içinden çıkamadığım öykü, Boğaz’ın tepelerinde bir köşte, yedi kadınla bir arada yaşayan Erol Beyden kaynaklanıyor. –Şimdi bir benzetme yapmak istiyorum. Şunu buldum: Bu öy-

küyü yazamayış, beni, yeniden örebilirim, diye düşündüğüm dağılmış bir sepete döndürüyor. Buradan benim sepet kafalı olduğum çıkarılabilir mi? Nerden geldi böyle bir benzetme öyleyse? Neyse konu bu değil.-

Bir gün, deniz kenarında dikilmiş duruyordum. Güzel, güneşli bir gün, İstanbul'da, Boğaziçi'nde, Boğaz'ın sularına bakıyordum. Gelmiş geçmiş yazarları, şairleri, gezginleri düşünüyordum; yarı düş, yarı gerçekle karışık. Onlar da bu, deniz mavisinin en güzellerini durma değiştirerek yaşayan sulara bakmışlardı. Bu suları sevmişlerdi. Ne görkemli dik kaya yamaçları, ne görkemli ormanlar görmüşlerdi Boğaz'ın iki yakasında. Bazan poyrazdan, bazan lodostan esen nemli deniz rüzgârı, hep yemyeşil tutuyor ağaçları, bitkileri; şimdi kıraçlaşmış olsa da. Oysa o gün akıntı çöp getirmişti gene. Ne olduğu bir bakışta anlaşılmayan, yağlı, kokuşuk çöp tenekelerini akla getiren bir pisliğin içinde yüzüyordu her şey. Bir kadın terliği teki, plastik kutular, sigara paketleri, şişmiş ekmek dilimleri, mısır koçanları tiksinti veren deniz analarıyla bir arada, suyu bulanık, bulaşık pırıltılarla bozarak, kıyıya kıyıya yaklaşıp dağılıyorlardı. Yalnız bu pisliğin arasında, öyle ganimetler oluyor ki, yakınlarda oturan yoksul insanların gözleri parlıyor. Çoluk çocuk toplaşır deniz kenarına koşuyor, hem güneşleniyor, hem sevinçli gülüşmeler içinde, önceden hazırlanmış ucu çengelli sopalarıyla, bunları taşların üzerine çekip biriktiriyorlar. Tahta parçaları, dal parçaları, kalın değnekler, askılar, kesilmiş odunlar. Böylelikle, kışlık yakacak derdi kalmıyor. Sonra bunlar ziftlendiği için denizde, çok da güzel yanıyorlarmış... Ben, denizin pisliği, halkın yoksulluğu, yaşam kavgası, çevre kirlenmesi üzerine üzüntü veren, sıkıntılı şeyler düşünerek dikilip dururken, uzaktan bir motorun belirmesiyle yaklaşması bir oldu. Baktım, içinde arkadaşlarım var. Geçerken Ali seslendi: "Heey, n'aber kız? Ha, bana bak, Aydın gene dağıtmış. Görme büyük gırgır. Tam senlik." Motor uzaklaşırken, sesi daha gür olan Hüsnü, bağırarak ekledi: "Akşama gelin. Yorgo'nun oradayız. Gel de anlatalım." Baktım kaldım arkalarından. Zaten sıkılıyordum, buyurun şimdi. Sıkılıyordum, çünkü az önce, Beykoz'da

genç bir ozana rastlamıştım. –Bir zamandır Boğaz’la haşır neşir oluyordum. Okuduğum kitaplardan, dinlediğim anılardan edindiğim bir geçmiş zamanla doluyum. Aklıma estikçe, evden fırlıyor, yolu tutuyor, saatlerce yürüyorum. Eski bir duvar parçası, ahşap evlerden birinin kapısında parlayan pirinç bir kapı tokmağı, bir bülbül sesi durup dururken, ezintinin ağaçların arasında kalan hışırtısı arasında, düş gücüyle, o yaşanılıp geçilmiş zamana ermeye çalışıyorum. Çok heyecanlanıyorum, iyice kararmış eski ahşap evleri, otu ocağı kurumuş, duvarı yıkık bahçeleri, harap yalıları, köşkleri gördükçe. Hepsi yüzünü Boğaz’a dönmüş olan, çepeçevre pencereleri bomboş şimdi? Merdivenlerinde ayak sesleri duyulmuyor. Bacaları da tütmüyor. Odun dumanı nasıldı acaba? Benim bilmediğim bir zamanda, içinde yaşanılmış, her köşesi ayrı ayrı kullanılmış bunların. Duygulanışlar, aşklar, şiirler, sevinçler getirmiş insanoğluna. Onun sıkıntılarını paylaşmış, gözyaşlarını, kahkahalarını sindirmiş sofalarına, taşlıklarına... Peki nerede o insanlar şimdi? Ölmek nasıl bir şey ki? Oh! neyse, konuyu saptırmalıyım.– Balıklara bakıyordum Beykoz’da. Hayat pahalılığına karşın, gene de bir kilo hamsi, bir demet yeşillik, besleyici olabiliyor, diye düşünüyordum, bir ev kadını tasasıyla. Beni orada görüp yanıma gelen o genç ozan, sağ kaşını kaldırıp, sol gözünü küçülterek, ne yaptığımı, balık mı alacağımı, sordu. Ne denir! “Bakıyordum” dedim. “Çok pahalı yahu!” diye ekledim. “Yiyin efendim yiyin! Yemek size yakışır” dedi. Bir tuhaf gülümsedi ağzını çarpıtarak. Al sana bakalım. Yani, ne demek istiyor şimdi bu? Biraz bozuldum doğrusu. Bir laf çakıştırma falan mı, yoksa zevzekliğinden mi söylüyor? Ne bileyim, kestirmesi zor. Yüzüme dikkatle bakarak, sözünü sürdürdü: “Gene bir bomba patlatıldı. Yarım saat önce. Haberiniz yoktur sanırım. Beş ölü!” dedi. “Ya!” dedim. Üzüntüden, hemen midem ağrımaya başlıyor. “Peki, sen nereden biliyorsun?” diyemedim. Çünkü, ağzını eğişinde, “Sen burada balık seçip tıknmayı düşün, oysa, ötede bir ölüm kalım savaşı veriliyor. Bombalar patlasa bile, sizler gene de... Allah sizlerin...” gibi bir şeyler demek isteyen anlamlar vardı. Çok duydum bu suçlamaları. Beş kişi daha! Ben zaten,

sabah gazetelerini okuyunca sıkıntıyla evden fırlamış, kendini yollara, sokaklara vurmıştım. Genç ozan yanımdan ayrılırken, bakışındaki anlamı bozmadan, "Hoşça kalın bakalım" dedi. "Gerçekleri olduğu gibi, ayrıntılarıyla yazın. Dönen namussuzlukları açıkça, mertçe ortaya koymak gerek." Akıllı uslu, kara gözlü, delikanlı bir adamdı karşımdaki. "Yahu ben yani şey miyim, yani senatör büyüm, bakan makan mıyım, politikacı mıyım, neyim yani?" diyemedim. Sert ve kesindi konuşma biçimi. Evet evet öyleydi. Düşündükçe en ince ayrıntıları bile anımsıyorum. –Ayrılmadan az önce, çok içmiş olduğunu anlayıvermiştim, hırsıyla üflediği soluğu yüzüme çarpınca. Az sonra, bir arkadaşşıma rastlayacağımı, bu ikisinin sabahtan kıyıdağı içki-evlerinden birine gittiklerini, en irisinden birer lüfer yediklerini, rakıya erkenden başladıklarını öğreneceğimi daha bilmiyordum, o zaman. Bir adam rakı içer neden içer? Neyse konumuz bu değil.– Kıyı boyunca, suratımı asmış, balıkçılara, martılara baka baka yürürken, hep onu düşünüyordum doğrusu. "Yok biçim kaygısıymış, yok edebiyat oyunları, bilmem ne!" diyordu, gözleri parlayarak. Dimdik bakıyordu yüzüme. "Yazın, açıkça yazın, dönen faşist oyunlarını. Yazarın bir namusu varsa, budur işte. Günlük hayatınıza gölge düşmeyecek, sofralarınız kurulu, konserdi, tiyatroydu, sinemaydı, gırgırınız yerinde olacak, ne o solcu yazarmış. Yok yau böyle şey! Anladın mı sayın yazar, yok öyle şey! Bu solculuğa da bir açıklık getirmek gerek. Bu orospu çocuklarının peşinde olacaksın. Yedikleri her bokun hesabını sormak gerek bunlara. Millet kör değil ha! Döneren numaralar..." Bir de ağız açma huyu edindim son zamanlarda. Böyle üstüme gelmiyorlar mı, hiç sesimi çıkaramadığım bir yana, ağzımı hafifçe aralıyorum, rahat soluk almak istercesine, sonra öyle unutup bakakalıyorum. Sıkıntı arkadan geliyor. Bu sıkıntı akşama dek sürdü dersem inanılsın lütfen. Boğaz yürüyüşü burnumdan geldi. Yanlış duygulanışlar içinde olduğum, toplumun dışına düşmüş bulunduğum açıkça ortadaydı baksanıza. Yazdıklarımı okuyordu bu adam, besbelli. Beğenmiyordu. Demek ki ben, biçim kaygıları, edebiyat oyunları içindeydim. Ellerini cebine sokmuştu. Cıgarası dudaklarının ucun-

da, kahrolmuş, kaykılıp kalmış bir genç adam, beni açıkça azarlamıştı. İki kaşımın ortası ağrımaya başladı. Dersini bilememiş bir öğrencinin kaygıyla karışık iç sıkıntısıydı duyduğum. Oysa nasıl çalıştığımı genç arkadaşlarım biliyor. Onlarla sabahlara dek oturup konuşan, eylemleri, ilişkileri, tartışmaları, bölünmeleri, birleşmeleri üzerine durmadan sorular soran, tartışan, anlamaya çalışan kim bakalım. Onlar çevreyle, yaşamla, bilgiyi elde etme gayretiyle, engellemeler, baskılarla boğuştukça... Hem nasıl, ölüm beraberlerinde... Şuna bak! Şaşıtm kaldım doğrusu bu. Önce, "Bu oğlan, öğretmen mi be!" dedim. Sonra, -Lüfer öyküsünü duyunca- küfretmeye başladım. "Serseriye bak be!" dedim. "Bok!" dedim, 1978 yılında İstanbul'da, denize doğru yürüyüşe çıkmış, kafası sıkıntılı düşüncelerle dolu bir yazardım. Durmadan söyleniyordum: "İşi gücü yok herifin. Karısı çalışacak, para kazanacak, çocuğa anneanne bakacak; ev kirasını kayınpeder üç aylığından karşılayacak, herif gece gündüz içip Boğaz'da lüfer yiyecek. Marat çıkasica. Zıkkımın kökü be! Ne o solcuymuş beyimiz. Kayınpederi sömürerek, karısını, kaynanasını sömürerek sömürüye karşı çıkan... Bir de saldırmaz mı insanın üzerine serseri. Manyak!" -Bir yazarın ağzı bozuk olmamalıdır, diye bir kural yok, ama gene de, bilmem ki! Benim arkadaşlarımın hemen hepsi böyle konuşuyor. Ben de... Başka türlü konuşanları yadırgıyorum dersem inanın. Ha, sırası gelmişken şunu da açıklamalıyım. Bir de resim istiyorlar, yazarlara sorular sordukları zaman. Hep rastgele resimler yolluyorum. Parmağımı şakağıma dayayıp bir resim çektireceğim. Elimde de bir gül olsa diyorum, ama biraz tuhaf olur bu zamanda galiba. Baksanıza memleketin durumuna. Yoksa, yemin ederim çok özeniyorum. Ya da sigara içerken mi çektirsem. Gözlerimi hafifçe kıstardım. Duman, şöyle yüzümü gölgeleyerek, gizemli bir dalgalanışla dağılır saçlarıma doğru. Erkek yazarların var böyle resimleri. Benim neden olmasın! Neyse, çektirirken düşünürüz bir şey. Resmi çeken de bir akıl verir. Çünkü bir arkadaşma çektiririm nasıl olsa, başkasına güvenemem. Erkeksi bir kadın yazar gibi mi çıkmalıyım; uyanık, onlardan hiç de aşağı kalmayan, us dolu bakışlarımla; yoksa, saçlarını or-

tadan ayırıp yumuşak bir topuzla toplamış, ellerini kucagında üst üste koymuş, sevgiyle dolu bir 'zevce', bir 'valide' olarak. Neyse uzatıyorum. Bu iş konuyla pek öyle ilgili değil.-

Satırbaşı yapıp öyküye geelim: Böyle anlattığım gibi başladı. Bu yazdıklarımın hiçbirisi öyküde kullanılmayacak doğal olarak. Arkadaşlarımın söylediği "Aydın dağıtmış" tümcesi, ben de birden bir Erol Bey imgesi yarattı. Nasıl olduğunu anlayamadan da, kendimi Erol Bey ve yedi kadınla bir arada buldum. Bir öykü olduğunu biliyorum. 'İlham ilham' dedikleri bu olacak. Başladım Erol Beyi anlatmaya. Hep anlatırım ben. Huyumdur. Baktım, herkes tanıdık çıkıyor. Kimi, "Yahu sen bizim falancayı anlatıyorsun" diyor, kimi "Gel seni Erol Beyin evine götürüreyim. Gör bak, tam senlik" diyor. Neye uğradığımı şaşırtıyorum. "Tam senlik bir öykü. Yazmalısın Erol Beyi" dedi arkadaşlarım. Ne demek yani 'senlik'. Ben Boğaz'da yaşıyorum. Erol Bey de. Ben eski İstanbul'u, eski İstanbul yaşamını çok merak ediyorum, okuyorum, soruşturuyorum, anlattırıyorum; Erol Bey, o yaşamın içinde, o yaşamı sürdürmeye çalışan yedi kadınla bir arada. Bu yüzden mi benlik oluyor Erol Beyin öyküsü? Açıklanmasını isterim doğrusu. Ne oluyor, konu mu dağıtılıyor? Öykücülükte bize düşen ne? Çıksın ortaya. "Erol Beyi tanıyorum. Bak anlatayım sana. Sen de bilirsin onu..." diye bir şey anlatıyordu o akşam ressam Fehmi, Yorgo'nun orada. Sigarasının yoğun dumanını öylesine içine çekiyordu ki, avurtları büsbütün karanlık, çökük görünüyordu. Neler anlattığını pek bilemeyeceğim. Çünkü ben, "bilirsin onu"ya takıldım kaldım, o gün bu gün...

Ben, Erol Beyi bilebilir miyim? Uzun yıllardır pek çok Erol Bey tanıdığım doğru. Onlarla hep bir arada olduk. Bir masa başında oturduk içkievlerinde. Bir ara, bu öyküyü yazmaya çalışırken, taslaklarda onu şöyle tanımlamışım: Zengin bir bayın, gül ağacından yapılmış, iyi işlenmiş gümüş saplı bastonunu anımsatan görünüşüyle, bahçedeki masanın başında, parmağını mermerin çatlağı üzerinde boydan boya gezdirerek, gözleri denizde öylece duruyor. Bahçenin bitiminde, defnelerle böğürtlenlerin birbirine karışarak kapladığı yamacın diklemesine

inerken yaptığı çıkıntılı köşede eski çardağın altında. –Bize telefon tamiri için gelen Fasih ustaya sordum, en iyi baston hangi ağaçtan yapılır, diye. Kızılıcak ya da kestane ağacından yapılır-mış. Gülün özü büyük olduğu için dayanıksız olurmuş. Ama, gül ağacı demek benim hoşuma gidiyor. Ne yapsam acaba. Gerçekliği harca-yı-versem mi? Neyse bu bir ayrıntı konu için.–

Ne Erol Beyin köşkünü gördüm ne de o bahçeyi. Bizim Ressam Fehmi, “Sen görmeden de bilirsin” diyor. Biliyor benim durma yürüdüğümü, tepelere çıktığımı, resimler çektiğimi. Eski İstanbul’u kendimce bir çeşit ele geçirmeye çalıştığımı. Sonra beni seven bir arkadaştır. Alınan olmamalıym. Zaten her sözün altını eşelemeye çalışırsam, çıkamıyorum işin içinden. Fehmi’nin, ölgün bakışlı, açık su yeşili gözlerinin, sağlıklı kumral bir adamda, nasıl güzel duracağını düşünerek, kaygılar içinde bakıyorum yüzüne her seferinde. Düşünüp kalıyorum. Kolay değil bırakılıp gidilmiş köşkleri, boş, harap bağ evlerini, mantara dönmüş yalıların geçmişini düşlemek. İstedince, hırçın Karadeniz’den gelip yüzyıllarca önce kayıkhanelere sığınıp kalmış geniş zaman denizlerini, denize dek inen mermer merdivenlerde o zamanlar sıya eden sandalların fısıltısını, yukardaki koruluklardan gelip bodur fundaların arasında kalmış bir esintinin, durmuş, tükenmiş soluğunu duyabilecek bir imgeleme gücü bulunsun insanda. Erol Bey için de durum böyle. Onu hep ilgiyle izlediğim doğru. Yeterli mi? Sık sık içkievlerinde bir arada oluruz. Zaten, onu ayıkken gördüğümü sanmıyorum. Belki tanıyamam. Şaşırtır beni. Gene Ressam Fehmi söylemişti, suskun olurmuş içmediği zaman. Son derece terbiyeli, içine dönük, utangaç bir adammış öyle zamanlarda. Utangaç bir adam zaten, belli etmemeye çalışırsa da... –Artık Erol Bey hep yanıbaşımda. Sokakta, şarkılarda, dolmuşta, düşlerimde hep beraberiz.– Binde bir topluca arkadaş evlerine gidilir. Oralarda onun evin yaşlılarına gösterdiği ilgiyi, saygıyı, yazmışımdır aklımın köşesine. Hiç evlenmemiş. Kumral, sakalı, ince mavi gözleriyle, Türke hiç benzemeyerek, ama konuşması, gülmesi, rakı içmesi ve mezelere olan özel ilgisiyle, hem Türk, hem Osmanlıdır. Birçok eski Türk yemeğinin, geleneksel tatlının inceliklerini

kimden öğrendim ben? Erol Beyden. Oysa düşünüyorum da, onun yemek yiyişini pek anımsayamıyorum. –Tanrım! Erol Beyin kullandığı sabunun kokusunu bile duyuyorum.– Çatalının ucuyla, bir tadım, iki tadım alır. Yemez. Dişlerinin arasında hafif hafif ezerek, tadı ağzında dolaştırır. Önemli olan içmektir. Büyük bir yudum buzlu rakı alır ağzına, bardağı masaya koyarken kaldırıp bir büyük yudum daha. Sonra küçük bir peynir parçacığı... Elleri çok güzeldir. Uzun parmaklı, kemikli, ince. Üzeri kumral tüylerle kaplı. Ayrıca çok temiz. Bir içkievine yakışmayacak denli temiz. Üstüne başına pek aldırmadığı sanılırsa da, benim dikkatli gözlerim, Erol Beyi hep açık kahvelerle, koyu kahvelerin uyumu içinde bulmuştur. Soluk bir zeytin yeşili, safran sarısının en güzeli, bazan, umulmadık bir deniz rengi... Hani, koyu mavi deniz suyu, günbatımında karanlık bir renge dönüşürken, bir dalga vuruşuyla karışır de, dalganın tepesinden, nereden ışık aldığı belli olmayan, dala damla bir mavi iner ya maviye benzemez, öğle bir mavi işte, görünüp geçerir kazağının bir çizgisinde, kasketinde, boyun atkısında...

Erol Beyin özellikleri nedir, diye düşündüm, öyküsünü yazmaya karar verince, çenemi avcuma dayayıp. Önce, aşırı duygulu oluşu var. En önemli özelliği bu bence. Arkadaşlarla konuşurken öyle olaylar anlatıyorlar ki, bir insanın böyle yumuşak, böyle sevgiyle, acıma duygusuyla dolu oluşu şaşırtıyor hepimizi. Bu durum, çok içtiği zamanlar daha çok çıkar ortaya. Masanın başında, kalabalığın içinde, cümbüş şamata içilip konuşulurken, birden gözgoze gelinir onunla. Kumral bıyıklarını sıvazlayarak gülümser o zaman. Yavaşça, "N'apmış benim karılar gene, biliyor musun?" der. Ben yazar olduğum için, bana anlatmaktan hoşlanır. İnsan, "Akli hep evde" diye düşünür. Başlar evdeki durumu, bir olayı, kadınlardan biriyle ilgili bir nyrıntıyı anlatmaya. Örneğin, kırılan otuzbeş yıllık testinin arkasından tutulan yas. O akşamüzeri, testi kırıldığı için elleri varıp da çay demleyememişler. Kıs kıs gülererek, eğilip insanın gözlerine yakından bakarak anlatır. İncelikler anlaşılсын, araya gıtmesin ister. Telaşlanır bile. Yıllardır renk renk, çizgi çizgi kurmuşum Erol Beyin yaşamım kendimce, kaç çeşit. Duygulu

oluşu bir yana, bir de şu aşırı sorumluluk duygusu! Korkutur insanı. Öyle olmasaydı, onda bu yakışıklılık, bu para, bu bilgi varken...

Bilgi, dedim de, "Erol Bey bilgili adamdır, aydındır, ama dikkat et, çağdaş değildir", demişti bizim toplumbilimci Ahmet Aydır. -İşe bakın, meğer o da tanıyormuş Erol Beyi. Biliyorum, aşağı yukarı aynı kuşaktanız. Çevremiz, gözlerimiz bir. Gene de tuhaf oluyorum Erol Beyi tanıyınca onlar da. Piposunu ısırp gözlerini kısıarak çok hava basar, ama akıllı bir toplumbilimci-dir Ahmet. Söylediklerini göz önüne almalıyım Erol Beye bakarken, eğer bu öyküyü yazabilirsem. Yazmayayım diyorum, olmuyor. Nasıl yazacağımı da görölüyor ki kestiremiyorum. Aylardır Erol Bey deyip Erol Bey dedim. Yazma efendim! denilebilir. Kolay mıdır yazmamak! Bir yazar, yazı yazar, neden yazar! Bir bilebilsem. İtiraf ediyorum işte bilemediğimi. İtirafın karşılığı Türkçe Sözlükte şöyle: Başkalarınca bilinmesini kendi için sakıncalı gördüğü bir gerçeği, saklamaktan vazgeçip söyleme. Buyurun. Benim alnım açık, işim ortada. Aşağılık duygusu da yok. Sağlıklıyım. Vız gelir. Neden yazdığımı biliyorum işte. Neyse konu bu değil.- Ahmet Aydır'la yan yana oturuyorduk o akşam. Erol Bey kalabalık masanın öbür ucundaydı. Kimsenin tam bir açıklık getiremediği bir konuyu tartışıyorlardı, hep bir ağızdan. Erol Bey, Mustafa'nın bir sorusunu yanıtlıyordu gene kıs kıs gülererek. Gene baş ve işaret parmağıyla bıyıklarını sıvazlıyarak. "Cancağızım," diyordu. "Şekspir'e getirilen o yorum yanlıştır. Neden yanlıştır, bak açıklayayım..." Ahmet de omzumun ucunda konuşup durduğundan sonunu dinleyemedim. "Erol Bey aydındır, bilgilidir, ama çağdaş değildir dedik. Tamam mı? Adamı düşün, Şekspir'i İngilizcesinden okur, Molyer'i Fransızcasından. Gene Fransa'nın Paris'ini, İngiliz'in Londra'sını ezbere bilir, ama senin Konya'yı bilmez. Adam İstanbul'dur, Boğaziçi'dir... Boğaziçi'nde bir köşktür. Çengelköy, Vaniköy, Çamlıca, Kandilli gibi falan bir şeydir. Oraların Türkü'dür. Bir Sivas, bir Urfa, bir Gümüşhane değildir. İlgisi yoktur oralarla. Okut Yaşar Kemal'i, bir şey demez, kıs kıs güler, ama tadına varamaz. Sevemez. İlgi duymaz..." diye başlamış,

artık hiç susmamıştı. Hepsini dinledim desem yalan olur. Çok içiyor o da. İçince, sözcükleri ağzında ezip büzüyor. Mantığı hiç şaşmıyor. Bellek pırıl pırıl. Onca içmeye ağzından tek pürüzlü söz çıkmıyor, tamam da, aralıksız konuştuğu için, izlemek güçleşiyor. O zaman, ben de bırakıyorum kendi haline. Gene de bu çağdaşlık meselesini gözden kaçırmamalıyım, eğer öyküyü yazabilirsem. –Merak ediyorum, acaba metresi falan var mıdır Erol Beyin? Böyle ince, böyle güzel bir adamın... Yalnız, bir şey var, Erol Bey güzel adam, ama bence acemi bir güzellik bu. Dikkat ediyorum, gizli bir beceriksizliği var onun. Güzellikini, yakışıklılığını taşımasını bilmiyor. Şöyle vurucu, çarpıcı, baktığı yere ateş düşürücü bir adam değil. Acaba hiç âşık olmuş mudur? Benim taslaklarda var. Şöyle: ...Nasıl da evde olduğu bazı geceler, uykusu kaçıp da, Boğaz'a, ay ışığına bakmak amacıyla, pencerenin önüne gelse; havuzun kenarına oturmuş, kara saçları ağaçların arasından süzülen güneşte parlayarak, bir elini suya bırakmış, öbür eliyle, elbisesinin ince ipekli kolu ıslanmasın, diye toplamış, boynunu yana eğmiş, dalgınca suyla oynayan... Yıllarca sakladığı, acele karalanmış o mektupçuk nasıldı: "Erol Abi çok hainsiniz. Ne demek istediğimi siz pekâlâ anlarsınız. Anlarsınız da ben bunları size haykırarak, ağlayarak, yıllardır içimde birikmiş hicranı dökerek anlatmak isterdim. Ben evlenmiyorum, ailemin zoruyla, bir maceranın kucağına atılıyorum. Neyse, zarar yok. Ben mahvoldum, ama siz işallah mesut olursunuz." Bunları ben uydurdum, ama okudukça bakıyorum uyuyor Erol Beyin ilk gençlik yıllarına. Yalnız o, mektubun dilini beğenmez. Eski bulur. Yaşına karşın, edebiyatla çok yakın ilişkisi olmamasına karşın, Erol Beyi hep genç gösteren nedir? Arı dile olan sevgisi. Bu dil sevgisi nereden geliyor bilmem, ama yıllardır hep sanat çevrelerinde yaşamış adam. Arkadaşlarının tümü, ozan, yazar, ressam, yontucu... Bu da önemli onun biçimlenmesinde. Unutmamalıyım. Bir de yabancı uyruklu bir metres düşünüyorum ya, tutmuyor. Yok, metresi olacak adam değil Erol Bey. İnce, saygılı bir adam o. Belki eski aile dostlarından, güzel, hoş bir kadın düşünülebilir. Eskiye bağlıdır. Dayalı döşeli bir evi vardır. Antika eşyalar

falan... Ailesinden kalan "varidat"la geçinmektedir. Yaşı epeyce de olsa, gönlü genç kalmıştır. Erol Bey, binde bir Divan'dan bir kutu çikolata yaptırarak, Sıraselviler'deki o hanıma... Olmaz. Çok alaturkalaştı iş. Erol Bey yaşı kaç olursa olsun genç bir adamdır. Böyle bir ilişki onu yaşlı gösterir. Olmaz. Ben onun yaşamında deli bir aşk olsun isterdim. Bildiğimiz aşk canım. Bir erkeğin bir kadına tutulması. Ya da bir hüznün. Gene aşka değgin. Nedense adama olağan bir ilişki yakıştıramıyorum. Hiç evlenmeden yedi kadınla bir arada ömür tüketirse bir adam, ben onun öyküsünde nasıl olağan ilişkiler düşünebilirim! Neyse konuyu dağıtmayalım.-

On dört yaşında çocuktur insan. -Özellikle doğu ülkelerinde- Erol Bey de çocuktuk, o, Erol Bey olduğu on dört yaşında. Taslaklarda o bölüm var. Erol Beyin annesiyle babası bir trafik kazasında ölmüş. Burası benim öykü zamanımın dışında. Ayrıca beni hiç ilgilendirmiyor. Ne annesini, ne babasını düşünebiliyorum. Oysa öbür yedi kadını, tek tek tanıyorum. Yazmaya çalışacağım. Taslakta o bölüm şöyle: ...Rakı kadehini, ilk on dört yaşında, annesiyle babasının ölümü üzerine, Avrupa'dan gelen büyük "kuzen"i Ali Fuat Muratoğlu Beyin elinden almıştır. Almış ve hiç bırakmamıştır, artık. Önemli olan şudur: Ona ilk sunuluşundaki incelik, gün görmüş bir Türk'ün rakı içme kurallarına uygun olarak içilmiştir kırk elli yıldır, o rakı. Bir İstanbul efendisinin, bir 'kişizade'nin rakı içmesidir bu. Ne ki, zaman gelmiştir, Erol Bey, İstanbul meyhanelerinden, balıkçı kahvelerine, Üsküdar yokuşlarından, Boğaz'daki bu eski köşkün yollarına vuran, kırıp geçiren bir sarhoş rüzgârı estirmiştir. Ki, bilmeyen yoktur onun serüvenlerini. Anlatması da, anlaşılması da zordur. -Tam burada başlayabilir bizim öykü. Aydın fıttırmış dediklerinde, ben birden Erol Beyi buluvermiştim imgelemimde. Ne ki, buradan başlatmaya hazır değilim. Kafa yapım böyle. Önce öyküdeki kişiler, onların ruhsal yapısı, çevreleri, yaşadıkları ortam, etkileri, tepkileri, bunların öyküye girmeyecek olan ayrıntılarıyla yaşıyorum uzun zaman. Arkadaşlarıma da söylüyorum. Bunlar öyküde yok, diyorum. Aa! bakıyorum benimle dalga geçiyorlar. Ama bu bir gerçek. Erol Beyi iyi-

ce tanımadan yapamıyorum. Sözcükleri seçemiyorum. Biçim kurulmuyor... Neyse, bunlar şimdilik konunun dışında.–

Yedi kadını da, bir kâğıda dökmem gerekecek. Gene ilk taslaklardan bir seçme yapabilirim: Görmeden duyuyor bahçeyi Erol Bey. –Daha önce, başka bir bölüm var. Orada, Erol Bey, bahçenin ucundaki çardakta, denize bakarak öylece duruyordu. Boğaz’la ilgili betimlemeler, tanımlamalar vardı. Onlara da bakmalıyım. Yazdıklarını ayıklamak! Ne derttir bu. Ne zordur vazgeçebilmek. Ah! Bir öyküyü ortaya çıkarabilmenin ne demek olduğunu bilmez bu eleştirmeciler, ha babam yazarlar. Kusura bulurlar. Yazsanıza bir öykü bakalım. Yaa! Kolay mı? Vazgeçemediğim o bölümü de alıyorum buraya:

İstanbul’da...

Boğaz’da...

Yazları...

Akşamüzerinin en güzel saati budur, diye düşünüyor Erol Bey. Gündüz, az sonra, yüzyıllardır yaptığı işi yineleyerek, renkleri koyulatmaya başlayacak. Boğaz’ın soğuk, akıntılı suları, güneşin ışınlarını dibinden dibinden çalkalayıp çevire çevire maviye dönüştürecek. Akşam karanlığı bastığında, bir koyu mavi oluşu vardır suların. Kırgınlığı çoğaltan, yaşamayı zorlaştıran. Bu titreşimlerin çoğalışı onun hazırlığıdır. Aldatır insanı. Gün sürüp gidiyor sanılır. Değildir. Gün, öğleüzeri denize vurup çıldıran, diklemesine parlak, gözalcı yorucu ışıklarını, renkleri, duyguları körelten o ışıklarını, belli etmeden kaybederek, gizli bir elin, tadına doyum olmayan İstanbul görüntüsünü çizmeye başlayışına bırakır meydanı.

Boğazı tepeden, kuşbakışı görür köşkün bahçesi; yüzyılı geçen bir zamandan bu yana, çınarlarla beraber. Yarım yüzyılı çoktan geçti Erol Beyin yaşı da. İçi, yaşadığı hayatın alışılmış, alışıldığı için belli olmayan, yalnız gözlerine sinmiş kırgınlığıyla dolu. Belli belirsiz bir kırıışık var ağzının kenarında. Kumral yumuşak sakallarının arasında kaybolan. Dilinin ucuna dek gelip söylenmeden tutulmuş nice sıkıntının, içe atılmış nice boğuntunun sonucu. Eski miş şarabın tadındaki burukluğun inceliğinde. Neyse bunlar konunun içinde bari.– Görmeden duyuy-

yor bahçeyi, tüm büyüklüğüyle, çepeçevre. Ama, nerede o yemyeşil çayırılar, ağaçların altında, iki üç bahçıvanın durma suladığı. Sulayıp yeşillendirdiği. Ya fısıkiyeler! Asıl çiçeklerdi insanı şaşırtan. Dolar taşardı bu bahçe, dolar taşar. Çınarın altındaki, heykelciklerle süslü büyük mavi havuzun başında, çakıl döşeli yollarda... Sardunyalar öbek öbek, kasımpatları, ortancalar duvar diplerini doldurarak, sarmaşıkların altında kaybolan taştan duvarı büsbütün değiştirerek, hanımelleri çardakta, asmayla karışık, leylaklar bahçe duvarlarından sarkarak... Kokuları, Boğaz'ın esintisiyle, bir gelir, bir giderdi. Göbeklerde ateş çiçekleri, kadifeler. Güller merdivenlere doğru tırmanarak, arsız gece sefaları, gündüz sefaları ekmediğin yerlerde bitecek... Ya köşkün yüzünü, onun ahşaplığını saklamak istercesine sanarak... "Neydi o sarmaşığın adı? Hoş bir adı vardır. Neydi yahu?" diye düşünüyor Erol Bey, gözünü denizden ayıramadı. Çiçeklerde sürüp giderken düşüncesi, bir Tanpınar zamanı anımsayıp ona göre biçimlendiriyor düşündüğünü. "Daha doğrusu azizim" diyor, "adamların, kendilerine uygun bir bahçe anlayışları varmış. Herifçioğlu, elin memleketinden çiçek tohumu getirmiş, ekmiş. Bir yıla kalmadan açan çiçekler, hem Müslüman, hem Osmanlı..." Gülümsüyor. Her zamanki, bıyık altından ince gülümsemesiyle. Kendini kaptırmak istemiyor... Evden çıkmanın tam zamanıdır. Gün solarken duramaz evlerde Erol Bey. Hele akşam karanlığı bastığında, o, en az üç çift dolu kadehini bitirmiş olmalıdır. -Öykünün en can noktası burası olacak. Akşam hava kararırken üç çift doluyu içmiş olmak. Neyse hız almışken konuyu durdurtmayalım.- "Yaşanılıp geçen zaman, durma birikiyor" diye sürdürüyor düşünmeyi Erol Bey. "Çevremizi sarıyor. Yaşadığımız her günü, daha önce yaşadıklarımıza ekleyerek, hepsiyle bir arada yaşıyoruz. Dün, eski günler, bugün tümü bir arada. Ne demektir bir günü yaşamak. Koca bir gün. Nasıl biriktirir, nasıl günleri peş peşe yaşar durur insan." Erol Beyin günlerinin tümünde bu köşk var. İçinde doğup büyüdüğü İstanbulludur bu köşk. Boğazlıdır. Çamlıca havasıyla, Boğaz esintisiyle, İstanbul'un şeker şerbet sularıyla yaşamaya alışkındır. Boğaz'a doğru inen yamaçların üstünde,

çam ormanlarının, defnelerin, çitlembiklerin, böğürtlenlerin tozsuz ıslak yeşillikleri, nemcil bitkilerin parlaklıkları arasında, dinlendirici rahat soluklarla yaşamıştır. Kuş sesleri içinde, bir kuş ustası olduğundan her birini ayrı ayrı tanıyıp, ötüşlerine göre adlar takarak, görülmemiş güzellikte bir doğanın ortasında bulunmuş olmanın getirdiği güngörmüş bir ağırbaşlılık, bir oturluklukla yaşamıştır. Yaz gelmiş, tüm pencerelerini Boğaz'a karşı açarak, kışın havasından çıkmış, silinmiş, yıkanmış, yağlı-boyalardan geçerek parlamış, çiçeklerini, tohumlarını yenilemiştir. Kış gelmiş, pencereler kapanmış, panjurların bir bölümü indirilmiş, kapı altlarının kum torbaları hazırlanmış, uvulmuş mangallar, çini sobalar, kırılmış odunlar, çırallar, kömürler hazır edilip beklenilmiş... İstanbul'un kışından ne olacak, mart ayazını saymazsak... Ambar gözden geçirilmiş, 'kış tekmili' yapılmış. Salçaydı, reçellerdi kaynatılmış, pirinçti, yağdı, sabundu toptan alınmış. Yataklar için hallaç çağırılmış, pamuklar attırılmış bahçede, temiz çimenlerin üzerinde, güneşe karşı. Yorganlar gözden geçirilip, havalandırılıp kaplanmış... Eski düzenin görgüsü olduğu gibi sürdürülmüştü; Erol Beyin dışında, ama onun çevresini sararak, düzenlilikten gelen rahatlatıcı duyguyu hep sıcak, taze tutarak, güven vererek. Daha otuz kırk yıl öncesi kahkahalar duyulurdu bu bahçede, korulukta, çardakta, arkadaki büyük mutbakta. Kolan salıncakları, yukarı katın pencerelerine doğru havalanır, uçardı, neşeli kızların çığlıkları arasında. Aşçının bol yağlı, bol kırmızıbiberli yemekleri, yerli fırına sürülen kuzu, ızgaradaki lüferlerin defneyle karışık kokusu... Boğaz'ın at arabalarına karşı, 1940'ların Fortları, Şevroleleri. -Bu arada, durmadan Erol Beyin yaşını hesaplıyorum, çıkarma toplama işlemi yaparak. Bir yanlış yapıp pot kırmamalıyım. Şimdi altmış beşinde falan olsa, o zamanlar demek ki yirmi beş falan. Neyse, konuyu toparlayıp şu kadınları da çıkarırsam ortaya... Onun için konuyu dağıtmamalıyım.- Evet, 1940'ların Fortları, Şevroleleri şu dik yokuşu bir hızla alır, gelir bahçe kapısının önünde park ederlerdi. Yaz tatili izin Avrupa'dan dönen 'kuzen'ler, adaya göçmeden önce, babaannenin geleneksel aile yemeğinde toplanan damatlar, gelinler, eltiler, görümceler, ka-

yınbiraderler, dayızadeler, amcazadeler... O ne çocuk bollu-
ğuydu öyle. Bahçe çın çın öterdi, bağışarak oynadıkları zaman
korulukta. –Bu çocukları tanıyorum. Erol Beyin de çocukluk re-
simleri var, sekiz on yaşındayken çekilmiş. Lacivert takım elbi-
se, beyaz ipekli gömlek, papyon kravat. Yelek çaprazlama düğ-
meli; kadifeden. Kızlar da ipekliler, kırmalar, fiyonklar, lüleli
saçlar içindeler. Beyaz kısa çoraplı, rugan ayakkabılı. Onlarda
da bacaklar çaprazlanmış, resim çekilirken. Oysa, on beş on altı
yaşlarında birden değişiyor Erol Beyin yüzünün anlamı, duru-
şu... Neyse neyse, şimdi konu bu değil.– “Bahçeye buyurun
bahçeye. Dışarı kurdurttum sofrayı” diye seslenirdi Babaan-
ne’nin buyurgan sesi. Merdiven başından yukarı kata, bahçe-
den koruluğa, çardakta resim çekenlere, gülüp konuşanlara
doğru. Dik, kalınca, dediğim dedik bir ses. Ne ki, şakalara, ta-
kılmalara açık, hoşgörülü olduğu ünlemlerinden, öksürüklü
gülüşlerinden anlaşılabilirdi... Bahçıvan, aşçı, bahçıvanın karı-
sı, aşçının oğlu koşuşturur dururlardı büyük masanın çevresin-
de, konukların peşi sıra, sağda solda. Babaanne’den çok çekin-
dikleri bir gerçek, ama asıl amaçları, köşkün yüzünü ağartmak-
tı. Köşk onların yaşama nedenleriydi... Kasımpatlar, leylaklar
toplanırdı kucak kucak. Birazı masadaki vazolar içinse, çoğu
konuklardı. Giderken götürmeleri için...

Erol Bey, bahçeyi nasıl görmeden duyuyorsa, köşkü de öy-
le duyuyor. Asıl ölümü. Ölüm hep yanbaşımda. Önce köşkü
alalım: Karardı kaldı yıllardır bakımsızlıktan. Kiremitleri kırık.
Artık, yazları bile pek oturulmayan, yukarı katlar akıyor, yağ-
murda. Çarpılmış saçakları, mermerleri kırık merdivenleri, gı-
cırdayıp duran harap kapılarıyla... Bakımsızlığına karşın, gene
de görkemli bir görünüşü varsa, önce, yapı güzel bir yapı. Bir
tepeye, bir koruluğun ortasına, İstanbul Boğazı’na karşı kurul-
muş; dinlendirici, sevindirici boyutlarıyla. Bir de şu mermer
merdivenler. Elbette onu da yapının tümüyle birden düşünmüş
düşünen, ama ne olmuşsa olmuş, merdivenler öne çıkıp kendi
başına bir göze çarpış, bir başka güzellik edinmiş. Parmaklarıy-
la ünlüydü o zamanlar zaten köşkler içinde. Şimdi bu köşk, ha-
rap bir köşktür. Yıllardır onarım görmemiştir. Çayırı çimeni sa-

rarıp solmuş, koruluğu yozlaşmış, çiçekleri azmış, havuzu kurumuş olan şu bahçeye uygun bir köşk. Nerde babaannenin, "Mustafendi, Mustafendi, bak bakayım bana! Nedir bunlar?" diye başlayan azarlamaları. Çardakta Boğaz'a karşı otururken, sabah çayından sonra, ipek başörtüsünün uçlarını arkaya atıp yelpazelenirken seslenişi, Düriye Hanıma: "Düriye kızım, al gel bakayım şu ince uçlu tırnak makasını. Benim sedefli dikiş kutumda olacak. Şeytantırnağı galiba. Göremiyorum. Pek acıyor hınzır. İhmal etmeye gelmez, maazallah dolama yapar!" Elmas, akik, zümrüt yüzüklerle donanmış, iş yapmamışlığın yumuşaklığı, düzgünlüğü içindeki mavi damarlı eli. Nerde... Şimdi aşağı katın, arka bahçeye bakan büyük odasında, yastık örtüsünün üzerine ayrıca bir örtü serdirerek, gözlerinin az görmesine, tüm halsizliğine karşın, gene de her sabah, dökülen ince telli, beyaz saçlarını, parmağının ucunu tükürükleyip bir bir örtünün üzerinden toplayarak... Kuruyup küçülmüş, dişsiz, bitik bir ihtiyar. Yalnız sesi dikliğini, buyurganlığını koruyor. Şaşılır. Sesi hiç değişmedi. Köşedeki büyük pirinç karyolasının içinde, geçmiş zamanı karmakarışık anımsayarak, yaşayıp bitirdiği, ama unutamadığı o geçmişin anılarını, acı tatlı durumlarıyla andıkça ağlayarak ya da, "Bülbül olsam, kona da bilsem dalle-re..." şarkısını coşkunlukla söyleyecek sevinmelere girerek... Gene de bir bakıyorsun, sabahın birinde, iyileşmiş, bastonuna dayana dayana...

Zaten insan, Erol Bey gibi aşırı duygulu olmasa bile, kolay değil onun yaşadığı şu hayat. Bir de aşırı sorumluluk duygusu var onun. Yapısı bu. Örneğin, şimdi altmışına yaklaştığı halde, hâlâ çok ince, çok hoş bir kadın olan kızkardeşi Canan Hanım! O evlenmeden evlenmemeye karar vermişti Erol Bey. Bu kararı verişte en etkin öge, bu sorumluluk duygusu değil mi? -Acaba öyle mi? İyice düşünmem gerek bunu.- Yüzüne bakar bakmaz, kıpkırmızı olan bu incecik, soluk kızkardeşe hiç dayanamamıştır Erol Bey. Çok sevmiştir küçük kızkardeşini. Köşkün Cananıdır o. Uzun soğuk kış günleri ayrı, yazın deniz mevsimi ayrı kaygılara yol açmıştır. "Canan üsütmesin, Canan'a balıkyağı içirelim. Canan'ın yün fanileleri yenilensin, Canan gene soldu.

Canan gene ağlamış mı ne? Aman Canan bugün pek keyifli maşallah! Canan, Canan, Canan..." Bu öksüz, küçük kız için yaşamıştır köşkün kadınları dense yeridir. -Şu kadınların da bir dökümünü yapayım artık. Yazılınca daha çok çıkıyor ortaya. Hangisi ne derece gerekli öyküye, bir bakalım. Hangisi uzun işlenecek, hangisine dokunulup geçilecek. Hani 'tahkiye' dermiş ya eskiler, nerde canım! Ben egemen değilim ki burada. Durup dururken bir konu, bir insan, bir ilişki geliyor, başlıyor kendini geliştirmeye. Ben aslında, yemin ederim ki küçük öykü yazmayı seviyorum. Onları yazmak bana mutluluk veriyor. Benim neme gerek Erol Beyin öyküsü. Ama, olmuyor. Olmuyor işte. Nerde görsem Erol beyleri, harap yalıları, köşkleri, mahzun Canan hanımları, bir arada yaşlanmaya razı olmuş kadınları, hemen üzölmeye başlıyorum. Hemen oturup Erol Beyin öyküsünü yazmak istiyorum. Ne ki, işte durumum ortada. Neyse, konuyu sürdürelim bakalım ne olacak.-

Gene taslaklara dönüyorum, kadınlar için: Babaanne var önce. Yaşı doksanı geçiyor. Babaanne'nin kızkardeşi. 'Büyük teyzanım', seksen beşinde. Hâlâ gözlerine sürme çekiyor her sabah. İki tel saçı her ay boyanıyor. Kınalı, tuhaf bir sarı. Başına çeşit çeşit ince ipekli başörtüleri bağlıyor. İki yanından çekerek kabartıyor örtüyü. Gözlüğünü bir zincirle boynuna asıyor. Ellisinden bu yana dul. Çoluğu çocuğu yok. Boğaz'da oturanlar için, antika bastonlu pinpirik bir kocakarıdır o. Boğaz'ın son on beş yirmi yıllık ahalisiyle başı hiç hoş olmayan, bu 'dağdan inme lazlar'a, en İstanbullu sözcükleriyle bile laf anlatamayınca, başlıyor söylenmeye. Herkesi aşağılıyor. İstanbul'un değışmesine, eski soylu yaşamını kaybetmesine nasıl dayanamadığını, eski kibar ailelerin nasıl kaybolduğunu, eski görgülü İstanbul esnafının yerini alan bu kabasaba adamların İstanbul'u, Boğaz'ı rezil ettiğini, vapurların, otobüslerin, yaşama düzeninin değışmesinden duyduğu boğuntuyu anlata anlata bitiremiyor. Durmadan konuşur. Kendine has vapur, bilat, yüzger, etacer, lüküs lambası, Angara, pulis gibi biçim değıştirmiş sözcükleriyle, atasözleriyle, deyimleriyle ivedilikle konuşur. Sözcükler kahverengi olmuş, kararmış dudaklarının arasından, takma dişlerini

takırdatarak dökülür durur. Sürmeli ela gözleri parlaklığını kaybetmiş olsa da, kemikli ellerindeki yüzükleriyle, tırnakları pırıl pırıldır. Ne yapar yapar, ayda bir olsun manikürcüsüne uğrar. Otobüste, vapurda karşısına oturanları, pek beğenmeyecek, yukardan aşağı süzer. Sesi kalın, benbenciliğini belli eden bir sestir.

Üçüncü kadın Nemide Haladır. Yıllar önce, kocası ölünce, iki küçük kızıyla gelip Babaanne'nin yanma sığınan, köşke yerleşen esmer, ufak tefek, neşeli Nemide Hala. Kızların, biri beş yaşında Leyla, öbürü üç yaşında Şeyda. –Şimdi, burada, sırası gelmişken kızların yaşını da dikkatle hesaplamak gerek. Kızlar şimdi otuz beşlerine yaklaşıyor olsalar, 1978'de otuz beş olan, bin dokuz yüz kaçta olur... Demek ki bin dokuz yüz kırk dört, kırk beş yılları falan oluyor, Nemide Halanın köşke gelip yerleşmesi.– Onun şimdi, otuz, otuz beş yıl sonra, kurumayan bir kara gözleri, bir de kakhahası. Yoksa iyice çöktü. Gene de, o çarpık bacaklarına bakmadan, ille de topuklu terlik giyer. Topuzunu sıkıca toplar. Yürürken de olmayan kıcını bir sağa, bir sola sallar. Böylesine küçük, kara kuru olan bir kadının, böyle dişi oluşu, hayat dolu oluşu şaşırtır insanı. Nemide Hala, Babaanne'nin eliyle yetiştirilmiştir. Eski bir İstanbul ailesinin yaşamaya değgin tüm davranışları, düzeni, eğitimi, değer yargıları olduğu gibi geçirilmiştir ona. O, köşkte, hep Babaanne'nin gölgesinde, ama ondan sonra gelen ilk kadın olmuştur, bilgi, görüşü bakımından. Her iş ona danışılmış, ona sorulmuştur. Canan Hanımla bir yaşta olmalarına karşın, Nemide Hala evin yaşlı başlı çekip çeviricisi, akılcıbaşısı olmuştur her zaman. Oysa Canan Hanım, sinirlenmemesi, yıllardır, çocukluğundan beri süren bungunluğunun artmaması, ağlama, bayılma nöbetlerinin gelmemesi için peşinde dört dönüleni, bir dediği iki edilmeyenidir köşkün. O zaman da, şimdi de... Kızlar, Leyla'yla, Şeyda, annelerinden gelen, sıkı, boyun eğdirici, göz açtırmayan bir eğitimle yetiştirilmişlerse de, asıl, Canan ablalarının etkisi büyük olmuştur beğenilerinin gelişmesinde. –O yıllarda, Canan Hanımla, Nemide Hala yaşittılar, ama Canan Hanım evlenmediği için, babaanne kızları küçükken uyarmış, ona teyze dedirt-

memişti. O hep Canan Abla olarak kalmıştı. Boğaz'ın hanimefendilerinden biriydi, her zaman. Ayakkabıları, çantaları ya İstanbul'un en tanınmış mağazalarından alınırđı ya da dışardan. Erol Bey kardeşini hemen her yıl Avrupa'ya, akrabalarının yanına yollardı. O yüzden Canan Hanımın astragan mantosu, kürk şapkaları, yağmurlukları, hep en iyi cinsten olurdu. Ya Alman malı, ya İngiliz. Neyse canım, bu denli ince ayıntı konu dışı.– Kızlar, Canan Hanımın etkisinde kalmasına kalmışlardır, ama onları asıl yetiştiren, Boğaz'm yeni halkı olmuştur. Okullarında, vapurlarda, otobüslerde, çarşı pazarda... Bir de işyerleri. –Kızlara banka memurluğunu çok uygun buluyorum. Kız lisesini bitirdikten sonra, Babaanneyle Nemide Hala bastırınca, Erol Bey, her zamanki yumuşaklığıyla karşı koymamış, kızları iyi birer bankaya yerleştirmiştir. Canan Hanım, kızları alaturka bulur. Aldıkları hiçbir şeyi beğenmez. Gözlerini hafifçe kısıarak, başını sallayarak üzüntüyle eleştirir. Kızlar aldırılmazlar. Onlar saçlarını berbere yaptırır, tırnaklarını uzatıp koyu kırmızıya boyayan kızlardır. Aylıklarının neredeyse tümünü giyim kuşama ayırdıkları, en son modaya uymaya çalıştıkları halde, hep Canan Hanımla, Erol Beyin yanına yakışmayan bir sıradanlık içinde kalmışlardır. Erol Beyin gözünün önündedir hâlâ, bahçede oynamaktan bıkmayan bu iki güleç yüzlü kızın çocuklukları. Ütülü kurdeleleri ve Babaanne'den ödleri patladığı için, gözleri dola dola içtikleri sütleriyle... Çok sevmiştir onları. Ne zaman büyüdüler, diye şaşar kalır, onlar işe yetişmek için topuklu ayakkabılarıyla koşa koşa yokuştan inerken. Neyse konuyu dağittık gene.– Kaç etti kadınlar? şimdi baştan sayalım: Babaanne, bir. Babaanne'nin kızkardeşi Mabude Hanım iki. Canan Hanım üç. Nemide Hala dört, Leyla'yla şeyda eder altı. Kala kala bir Düriye Hanım kalıyor...

Erol Beyin ünlü sözlerinden birini anımsıyorum. Sık sık, "İçelim!" diye bardağını kaldırıyor. Gülümser, "İçelim kaptırmayalım!" der. Geçmişi düşünmek istemiyor, diye bakarım gözücuyla ona. Yüzünde incecik bir renk değışimi olur. Rakısından bir büyük yudum, bir büyük yudum daha, bir yudum daha alır. Geçmiş, geçiştirilmiş kırgınlıklarla doludur. Hiç vakti

olmamıştır onun genç adam olmaya. Kendi yolunu çizme fırsatını da kaçırdığından. Böyle bir fırsat, verilmemiştir ki kaçırılsın aslında. On dördünde Erol Bey yapılmıştır Babaanne tarafından. Çocuğu karşısına almıştır Babaanne, yukarı kattaki, Boğaz'a karşı odaların en güzeli olan kendi odasında. Başı çatkılı, kederden ağzı sımsıkı kapalı. İnce dudakları bembeyaz. Pence-redeki karanfillere, Boğaz'ın karşı sırtlarına doğru bakarak, yaşlı gözlerle, sesi buyurganlığını hiç kaybetmeyerek, "Artık evimizin direği, reisi, erkeği sensin" demiştir. "Benim bir ayağım çukurda. –Aman bir karışıklık olmasın. O zaman bu Babaanne kaç yaşında oluyor. Şimdi doksanlarında olduğuna göre, 1890 doğumlu aşağı yukarı. O zamanlar, elli beş, elli yedi zahir. Bu hesaplarda bir karışıklık yapıyormuşum gibi geliyor bana. Hep zayıftır aritmetiğim. Bu konu dışı sayılmaz. Ne zehir eleştiriciler var. Alır kâğıdı kalemi eline döktürür hesabı kitabı, yakalar yazarın açığını, perişan eder vallahi!– Al bakalım, bunlar evimizin anahtarları. Babacığının anahtarları. Yarın da avukat, İsmail Hakkı Beyefendi amcan gelecek. Artık haftada bir gün, iki gün onu görmek, onunla görüşmek gerekecek. Gelecek yıl liseli oluyorsun, inşallah! Hadi bakalım benim akıllı oğlum. Sana güveniyorum. Ailemiz, ırzımız, namusumuz, bizler, kardeşin hepimiz sana emanetiz" demiştir. Saygılıdır. Büyük birinin karşısında konuşur gibi konuşur çocukla. O günden sonra, Babaanne'nin buyruğuyla, Erol adı kalkmıştır ortadan. Artık herkes ona Erol Bey diyecektir. Babaanne de. Bir Canan Harum bu buyruğa uymamış, ağbisine bey dememiştir. Küçük Leyla'yla Şeyda onu yansılamış, onlar da abi demişlerdir. Emektar Düriye Hanımın pek ağına gitmiştir, elinde büyüyen çocuğa bey demek. Ama, Babaanne bu! Yıllar, yıllarca sonra, bir gün çardakta, Erol Beyle karşılıklı kahvelerini içerlerken, derin derin içini çekip gözyaşlarını, ince çizgilerle kırışmış yanaklarından pıt pıt entarisinin eteğine düşürerek bir bir anlatmıştır içine dert olanları. O arada rahmetli Mustafendisi'ni de anmıştır elbette. Koruluktaki dayalı döşeli evini, köşkün nanesini, maydanozunu, taze soğanımı yetiştiren bostancığını, arkadaki dutları, Trabzon hurmalarını, ceviz ağaçlarını, vişneliği... Hepsi yozlaş-

tı şimdi. Koruluğun sonundaki duvar yıkıldığından, çocuklar giriyor bahçeye. Onların, gizlemeye çalıştıkları neşeli bağrıışmalarını duyuyor uzaktan. Sesini çıkarmıyor. Hep yoluyorlar meyveleri daha olmadan. Çıkık elmacık kemikleri, geniş alnı, tatar gözleriyle evin temel direklerinden biri de Düriye Teyzedir. "Daha üstümü görmemiştım, çocuktım ben bu köşke geldiğimde" der. O da, bu bahçedir, bu köşktür... Yaşam serüvenini beraber çekmişlerdir ucundan. Acısı acı, tatlısı tatlı. Acıların en büyüğü, Mustafendi'nin ölümüdür hiç kuşkusuz. Ha, ona bir ölüm ilanı düşünmüştüm. Bu ilan önce, içkievinde, elbirliğiyle, taşlamalar, dalga geçmeler, ölümü gırgıra almalarla, ama evdeki kadınların da anlayıp seveceğı bir biçime konarak yazılmalıydı. Benim çalışma defterlerimden birinde böyle bir ilan var. Gazeteden kesip yapıştırmıştım. Onu değiştirerek kullanabilirim. Çok uyuyor; her bakımdan. O ilan şöyle: VEFAT: Anafartalar Caddesinde, Sakarya apartmanının 1927'den beri sadık kapıcısı, muhitinin sevilen iyi insanı, vefalı, temiz, çalışkan, dürüst, sevimli, sevgili Ahmet Ağamız Ahmet Özer (Divrik 1881) 14 Ocak 1967'de vefat etmiştir. Cenazesi, 15 Ocak öğle namazından sonra, Hacıbayram Camii'nden, ebedi istirahat yerine kaldırılmıştır. Allah rahmet eylesin. Nuri Conker Ailesi. (Ulus 320). Bu ilanı kesip defterime yapıştırmış, altına da şöyle bir not koymuşum: Sabah sabah oturup bir güzel ağladım bu tanımadığım sevgili Ahmat Ağa için.

Çevredeki köşkların, çarşı esnafının sevgili Mustafendi-si'ydi bizimki de. Arnavutluk'tan gelmeydi küçük yaşta. Gelir gelmez köşke yerleştirilmişti o da. Leyla'yla Şeyda onun omuzlarında büyümüşlerdi. Öyle severdi çocukları. Babaanne daha oldukça gençti o öldüğünde. "Aaa! o ne allasen öyle kukumav gibi efendim" dedi buyurgan sesiyle. Düriye Teyzeye. "Hadi canım sen de! Bozma evini dursun. Gene siler süpürürsün. Doğrudur, ayrılması zordur, mal canın yongasıdır. Dağıtmayacağız evini elbette. Gündüzleri falan, başını dinlemek istedikçe gidersen. Evindir. Ama, artık yalnızsın. Senin yerin köşktür. Dizimin dibidir Düriye kızım. Yuvarlanır gideriz şurada hep beraber..." Alt katta, mutbakla kilerin arasındaki odayı hazırlattı

ona. Bahçeye bakan bu odanın, yıllar geçtikçe, evin en sevilen, herkesi bir araya toplayacak bir oturma odasına dnşeeği akıldan bile geçmezdi o zamanlar. Düriye Teyze ne olsa bir Canan Hanım ne yaptı, ama hiç inmedi aşığıya, kadınların arasına. Babaanne bile, kış geceleri orada oturdu. Orada mısır patlatıldı, orada kestane kaynatıldı da, bir Canan Hanımın odasında ayrıca ini soba yakıldı. O hep odasında oturdu. –Doğrusunu söylemek gerekirse, bu Canan Hanımı, bir türlü gözümün önüne getiremiyorum. Sağlıklı bir yaşanı yoktu herhalde. Belki sık sık İstanbul’a inerdi, akrabalarına falan. Kitap okurdu belki. Okur mu acaba? Ya da nakış belki. Zaman nasıl geçer ki? Ev işi yok, yemek yapma yok, çoluk ocuk derdi yok. Gazeteler, telefonlaşmalar, olaylar, ajanslar, toplumun kaynaşması günü doldurmuyor. Gün, yüzünü Boğaz’a verip parlak bir güneşin içinde, dingin, rahat, gevşek uzayıp gidiyor. Sıkılır insan valla. Uzar gider ki o gün, bitmek bilmez. Benim gibi hiç vakti olmayan birinin böyle hiç işi olmayan birini biçimlendirmesi zor oluyor doğrusu. Belki de Damdsiyon’da okumuştur, belki de. O zaman, uzun yıllar evde Fransızca dersi vermiştir. “Zamanı değerlendirmek için” diyerek. Hâlâ sık sık öğrencileri gelir. Şimdi hepsi çoluk ocuk sahibi olmuşlardır. Onları kışın odasında, yazın ardakta... Ama, bunlar eski aile. Gelenlerinin gidenlerinin, eşin dostun, hısım akrabanın çok olması gerekir... Tembel, içine kapanık, tuhaf bir kadın bu Canan Hanım. Roman okusun durmadan. Evet evet, roman okumak yakışıyor ona. Zaten sabahları geç kalkar. ğle uykusu, akşam ayı falan derken... Aman bana ne Canan Hanımdan canım! Aslında hiç ilgimi çekmiyor. Geçiyorum. Bunlar konu dışı. Zaten artık neyin konunun içinde, neyin dışında olduğunu karıştırmaya başladım.– Evet. Böylece yedi kadını tamamladım. Artık, işte Erol Bey ve beraber yaşadığı yedi kadın, diyebilirim.

Akşamüzeri olur olmaz, çay demlenir. Birer ikişer çıkmaya başlar ortaya kadınlar. İstanbul yorgunu Leyla’yla, Şeyda zor atarlar canlarını. Boğaz’ın esintisine, köşke, ardağa. Hemen soyunur, ellerini ayaklarını bahçedeki çeşmede yıkar, yorgunluktan, aysızlıktan gözleri dönmüş olarak ardağa koşarlar. Bura-

da içilen çayın tadı hiçbir yerde yoktur. Böreklerin, çöreklerin de... Çay masası hepsini bir araya toplar. Her biri kendi havasını çalsa da. Kırgınlıklar, şakalaşmalar, kızlara takılmalar, günlük işlerin tartışılması, sağdan soldan gelmiş yeni haberler, ak-raba dedikoduları, televizyonda izlenen dizi filmlerin kahra-manlarıyla ilgili üzüntüler, merakla beklenen serüvenlerin he-yecanı, yeni moda, 'anarşist' denen eşkıyanın yaptığı korkunç olayların dehşeti, öğle uykusunda görülen düşlerin yorumu, sabahtan İstanbul'a inenlerin, iskele çarşısına gidip gelenlerin getirdiği taze havadisler, değişen toplumsal yaşama değgin eleştiriler çardağı şenlendiriverir. Büyük teyze hanım, istediği kadar aksilensin, söylensin, kime çatacağını şaşırırsın, gene gül-lüşmeler ağır basar. Hatta, üçüncü bardağı içerken o bile gül-meye başlamıştır. Hepsi çay tiryakisidir. Para çaydan hiç esir-genmez. Ne yapılır yapılır, evde hep iyi çay bulundurulur. "Eh, bu da onların hakkı", diye düşünür Erol Bey. Böyle düşündüğü zaman acı duyuyor. Para durumu eskisi gibi değil elbette. Köş-kü ancak, başlarına yıkılmayacak durumda tutabiliyor. Şimdi söyle kökten bir yenileme milyonluk iş. Zaten Erol Beyin, ya-pım işleriyle uğraşacak ne vakti var, ne yüreği. Yaşama koşulla-rı da çok değişti. Zengin aile çocuğuydu doğru. Bu yaşa dek ra-hat yaşadı. Öyle. Peki, çekip çeviremedi mi? Besleyip bakmadı mı, bu yedi kadınlı aileyi? Parayı rastgele harcamadı; idare etti. Hiç umulmazdı oysa. "Onda bu sarhoşluk varken..." diye dü-şünülebilirdi. Hem okudu, hem avukatlarla, han hamam baba-dan ne kaldıysa, onların işleriyle uğraştı. Malı ziyan etmeden bugüne getirdi. Değerlendirdi bile. Sultanhamamı'ndaki üç dükkânı satarken, o zamanlar daha genç olan Babaanne karşı çıkmış, başkaldırmıştı. İlk kez o zaman Erol Beyin, Erol beyliği-ni saymamaya kalkmıştı, terslenmişti. Erol Bey de, on dördün-den bu yana koşullandırıldığı durumunu kullanmış, dinleme-mişti Babaanne'yi. Dükkânları satıp, yalı arsası satın aldı. Ne oldu? Para bire bin getirdi neredeyse. Aslında, Erol Beyin işi değildi. Komisyoncu Vahit Bey önermişti ona; baba dostu. Ol-sun! Erol Bey de kafayı çalıştırdı ya. Kızların harçlıkları, kadın-ların her birinin aylığı, Canan Hanımın giyimi, Avrupası, evin

geliri gideri, vergiler, küçük onarımlar, şuydu buydu, hiç aksa tılmadan sürdürüldü. Bey gibi geçindirdi hepsini, bey gibi. Hakkını söylemek gerekirse, ev halkı da, karşılıksız bırakmadı doğrusu Erol Beyin bir yaşamı onlara bağışlamasını. Ev hep canlıdır. Ayaktadır. Uyanıktır. Durma yenilenir, değişir. Yaşamaya sevgiyle, sevinçle katılır. Artık bahçıvanları yoksa da, kendileri masanın çevresini sulayıp süpürüyorlar mı? Şu bahçe masasının demirlerinin beyaza boyanmadığı bir bahar gelmemiştir daha. Gene ortancalar, kadifeler, sardunyalar, akşam sefaları açıp duruyor orada burada. Pencerelerde yastık başları renkli satenden, kenarları dantelli beyaz yastık kılıflarıyla uzun yastıklar, yastıkbaşlarıyla aynı renkte saten yorganlar güneşe karşı serilip havalandırılmıyor mu her sabah? Buna karşılık Erol Bey de, geceyarılarına, bazan sabahlara dek meyhanelerde yaşar, ama odasından çıktığı zamanlarda, hep aralarında dır kadınların. Onun deyimiyle, 'evin tüm ince gırgırı'na katılır. Köşkün içinde neredeyse bir odadır kadınların açısından Erol Bey. Dört bir yanı, kitaplarla kaplı bir oda. Değer biçilemeyen antika yazı masası, odanın ölçüsüne göre özel dokutturulmuş Hereke halısı ve falanıyla. "Erol Bey nerede çocuklar?" "Odasında Babaanne." "Erol Beyi gören var mı? Akşam aklıma bir şey geldi de, şunu bi sorayım dediydim." "Odasında olacak." "Anne Erol Abimi gördün mü?" "Odasında kızım." "Erol Bey evde mi?" "Evde yavrum. Buyur evladım. Odasındadır." "Erol Bey çaya gelmiyor mu? Şimdi buralardaydı. Nereye kayboldu?" "İçerim diyordu ya, odasına girdi galiba..." Tüm yemekler, reçeller, tarhanalar, burma tatlıları, kadayıflar, Erol Bey adına yapılır: "Erol bey bunu çok sever." "Erol Beye dolma yapalım." "Erol Bey bayılır buna" denir. Yapılır, evdekiler yer. Bir düzendir döner ki, us gücüyle değil, düş gücüyle bile erilmez. Geceyarısından sonra gelip öğleye doğru uyansa da, evin havasına hemen uyar Erol Bey. Kadınların her biriyle ayrı ayrı dosttur. Her birini ayrı ayrı sever. Ayağında yumuşak ev ayakkabıları, sırtında ceviz yeşiliyle vişne çürüğü karışımı şal desenli ev ceketi, ince yüzü sapsarı, gözlerinin altı torbalanmış, saçları dağınık çıkar ortaya. Bir elinde bira şişesi, bir elinde bardağı, evin

o andaki havasının ucundan tutup yaşamaya katılır. Özellikle, pazar sabahlarını hiç kaçırmak istemez. Çay içtiği tek sabah. Etli ekmek yapılır evde pazar sabahı. Babaanne'nin geleneksel etli ekmeği! Yıllardan beri hiç şaşmaz. Canan Hanım bile, pazar sabahları erken kalkar, etli ekmek var diye. Sevgili Erol abisi evde diye. Güleryüzlü, sağlıklı, neşeli bir havası olur. Şakalaşmalara katılır. Kızlara, hafta içinde beraber çarşıya gitmek için söz bile verir. Öyle kutsaldır ki, pazar sabahları, evin kadınları bir burada, çok sevdikleri Erol Beye kafa tutmuşlardır bir olup. Demişlerdir ki: "Aman kuzum paşacım, Erol Beycim. Ay sahi valla Erol Abicim n'olursun, o elleri kirli, saçlı sakallı arkadaşlarını getirme pazar sabahları. Vallahi ne yediğimizi anlamıyoruz. Hele o kara herif, minareye benzeyeni, tuzluğa daldırmıyor mu parmaklarını..." Ne der ne eder. Mabude Teyze: "Efendim kaç kez yalandan öksürerek ehim ehim, çatalımın ucuyla aldım tuzu da, bana mısın demedi..." Sonra, Erol Bey duymadan usulca fısıldar yanında oturana: "Ay istemem pis nalet! Bu heriflerle nasıl arkadaşlık ediyor bu Erol bilmiyorum. Hepsi ipten kazıktan kurtulmuş herifler bunlar. Hiçbirinde meymenet yok vallahilazım! Ne saygı, ne görgü... Ne edep ne erkân. Hadi canım allasen!" Erol Bey, kıs kıs gülererek söz vermiştir arkadaşlarını getirmemeye. Bazan baharda, bazan yaz akşamları yapılan çardak sefaları bu sözün dışında... Kadınlı erkekli gelmezler mi, kadınlar da erkeklerle bir olup sen sen, ben ben karşılıklı rakı içmezler mi, evin kadınları bir değerlendirmeye şaşkınlığına düşerler. Bozuk çalarlar bir süre, gizlice, kendi aralarında. Leyla'yla Şeyda'ya kesinlikle yasaklanmıştır onların yanma çıkmaları. Evde kaldıkları bilindiği halde, onların arasından belki biri... diye düşünülmesi gerekirken, hayır! Olacaksa hayırlısı olsun. Bu 'sarhoş gürühu'ndan iş çıkmaz. Babaanne'yle Nemi-de Hala, bilseler ki kızlar kimbilir kaç kez, iş dönüşü, Erol Abilerine rastlamışlarsa akşamüzeri, onunla doğru meyhaneye atmışlardır kapağı. Bak bunu, Canan Hanım da hoş görmez herhalde. Bir, Büyük Teyze Hanım, aldırmaz. Üstelik hadi deseler, o bile gider...

Böylece, kurtarılmış bir sabah olan pazar sabahlarında yedi

kadın, Erol Bey, bir de rahmetli Mustafendi'nin anısı bir araya gelir. –Herhalde artık ailenin öbür ölmüşlerini de düşünecek durumda değilim. Onlar konunun, benim öykü zamanımın büsbütün dışında zeten.– Pazar sabahlarında Erol Bey, ailenin, bu yedi kadının, evin, tüm girdi çıktısını öğrenir. Bir bir anlatılır ona. Kızlara hazırlanan çeyizler, lohusalara, evlenen akraba kızlarına, sünnetlere, doğumlara örülen, dikilen, sandıklardan çıkarılan armağanlar, aile dedikoduları, çeşitli yorumlar içinde dizi dizi geçer kahvaltı masasından. Erol Bey sorular sorar, kıs kıs güler. Nemide Halayı kızdırır, kızlara takılır, Düriye Teyze-ye evlenme teklif eder, Canan Hanımla şakalaşır. –Bu Canan Hanımı isteyenler olmamış mıdır? Ya da bir aşk? Her neyse. Daha Erol Beyinkini açıklığa kavuşturamadan, Canan Hanıminkini nasıl düşünebilirim. Zaten bu, konuyla ilgili bir mesele değil. Değil değil, hiç değil.– Bu kadınların arasında yaşaya yaşaya, Erol Bey, daha çok İstanbullu eski kadınların kullandığı, eski biçim argolu, küfürlü bir dil edinmiş, onu geliştirmiştir ki, has İstanbul ağzıdır. Kullanmaz bu dili sık sık. Binde bir, bir nözcük, bir deyim, bir tanımlama atıverir tartışmaların ortasına, gülmekten yıkılır içkievi. Gençlerin arasında, Erol Abice sayılır bu dil. –Asıl bu gençler meselesini geliştirmek gerekir. İyi düşünmeliyim burasını. Erol Beyin çevresinde genç kuşaktan çocuklar var. Onu çok seven, Marks'tı Lenin'di, eylemdi tartışıkları, Erol Beyin Rusçasından faydalandıkları... Erol Abisidir onların. Hatta, bir ara, Erol Bey köşkte anarşistleri saklıyormuş, diye söylentiler bile çıktı. Erol Bey aydın adamdır. Söyledik. Hep ileriye dönük, devrimlerin, değişmelerin yanında, yorumunda. Elbette, doğal olarak solda. Ama burada bir ayırtı var gözden kaçırılmaması gereken. Bu hep düşünselde kalmıştır. Ne bir eylem adamı, ne bir politika adamı olmuştur Erol Bey. Zaten olamazdı bence. Şurasını unutmamam gerek. Özellikle. Çocuklar öldükçe, memleketin işleri karışıkça, Erol Bey daha çok içti. Komaya girdiği büyük bunalım dönemleri, üniversitelerde, gençlik olaylarında, büyük felaketlerin, toplu ölümlerin çoğaldığı dönemlere rastlar. Neyse bunlar konunun içinde barı.– Erol Bey, sanırım o büyük çılgınlıklarında, en çok, bu genç

arkadaşlarını düşünüp utanmıştır. Evet, Erol Beyin büyük serüvenleri var... Bana Erol Bey üzerine anlatılanların içinde aralıksız bir hafta süren, on beş gün süren öyle içmeler var ki, alt dudağımı dişleyip bakakalırım dinlerken. Önce usuldan içilmeye başlanır. Sırası gelir, içki duvarı aşılır. Daha sonra, insanın kendini kaybetmesine ramak kala, küçük bir uyuklama, kendinden geçme, belki hafif bir baygınlık, bir sızma zamanı yaşanır. Hemen ayılıp, içmenin zevkini hiç bozmadan, yeniden başlanılır. Erol Bey her akşam içmiştir; günlük yaşamını aksatmadan. Yalnız, böylece yaşayıp giderken, ne olur, nasıl olur bilinmez, çılgın bir serüvenin öyküsü, esintisi, Erol Beyi tanıyanları, çevresini, arkadaşlarını, evdekileri çarpar geçer. En iyi içenler bile şaşırıp kalırlar, olanlar anlatıldığı zaman. Haber deli bir esinti olur, tozu dumana katarak, bellekleri altüst ederek, geçmiş sarhoşlukları, üstü örtülmüş, pek hoş olmayan bazı serüvenleri, geçirtilmeye çalışılmış sorunları toplayıp ortaya getirerek birbirine katar. Eser, tozar. Kişisel ilişkilerdeki uyumlar, uyumsuzluklar, arkadaşlıklar, dedikodular, eleştiriler, politika, dostluklar, kıskançlıklar, kınamalar, aşklar, aşkların dedikoduları, yakası açılmadık fıkralar, doyumlar, doyumsuzluklar, alkolün körelttiği ya da azdırdığı cinsel duyguların insanın başına açtığı belalar, çamur atmalar, adam harcamalar, çekememezlikler birbirine girer. Herkesin, içindekilerin de, dışındakilerin de bataak dediğı bu çevre, karmakarışık olarak bir yerde toplanıp ayılır, kendine gelir. Bir yaşamayı becerememekte, bir kaçaklıkta, bir bozgunda birleşir. Anlayışlı, dost bir hava sarar hepsini. Yazık bir hava. Haberler gelir: Erol Bey komada, Erol Bey fena, Erol Bey bu sefer galiba... Erol Bey! –Genç bir doktor düşünüyorum. Galiba yerli filmlerden esinlendim. Çünkü ben televizyondaki yerli filmleri kaçırmayanlardanım. Bir de yazlıkta, açık hava sinemasında. Salya sümük ağıyorum çoğunda dersem inanılsın lütfen. Pek çoğunda gülüyorum. İşi gırgıra vuruyoruz kiminle seyredersek, ama bu sırasında ağlamamı engellemez. Gelelim bizim doktor hanıma. Bu genç kadın evlenip ayrılmış. Bir iki serüveni olmuş, belki. Nerden girdiyse girmiş bu çevreye. Yaşamının hiç anlamı yok gözünde. Parası var, güzel

kadın, ama açıkta. Erol Beyden hoşlanıyor. Olamaz mı? Onun kullanamadığı o beceriksiz ince güzelliğine tutuluveriyor. Ko maya girdiği böyle günlerden birinde, akşam içkievinde duru mu öğrenince, başlıyor içmeye. Kafayı bulunca, böyle söylemem belki pek hoş değil, ama havaya uyması için böyle diyorum, evet kafayı bulunca, hiç korku duymadan, kendini gece vakti, Boğaz'ın o تنها yollarına vuruyor. Geceyarısı, dayanıyor köşkün kapısına. Hay Allah! Evdeki yedi kadını düşünüyorum da! Düriye Teyzeyle Nemide Hala yatmamışlardır zaten. Erol Beyin başındadırlar. Onların yerini bu genç kadın alır. Bir hafta Erol Beyin başında. Gözünü kırpmadan. Falan falan... Bu, konuya girer mi girmez mi bilmiyorum da, bir sahne var, hoşuma gidiyor: Erol Bey kendine geldiğinde, bu uykusuz, süzül-müş yüzü görünce ne yapmıştır? Aşkı düşünüyorum. Yattığı yerden, hiç kımıldamadan elini uzatıp genç kadının o güzel yanağını avucunda duyusunu... Neyse bu konu dışı kalsın. Bir de sekizinci kadın çıkmasın başıma. Öykü kişisini elimden geldiğince düşündüm, geliştirdim, baş edemedim, bir aşk yakıştırıp çıkaramadım ortaya da şimden sonra mı!—

Böyle zamanlarında, bir süre ortadan kaybolur Erol Bey. Yeniden ortaya çıktığında pek sözü edilmez olanların. Coşkunluklu, sevgiyle, sevinçle karşılanır dönüşü. Atılan sopaların, kırılan meyhane camlarının kazara lafı geçse, sinirli bir utangaçlık içine düştüğü görülür onun. Uzaktan, çaktırmadan izlerim ben de. Durmadan içiyor gibi görünür bu dönüşlerinde. İçmez oysa. Hep ölçüyü kaçırmama gayreti içindedir. Arkasına dayanır, gözlerini kısar, yudumu ağzında uzun uzun tutup yavaşça yutar. —Yahu çok yakışıklı, çok değişik bir adam bu Erol Bey. Ne olurdu biraz da çapkın bir adam olsaydı. Arkadaşlar da tutturmuşlar, bu adam homo olmalıymış. Amma laf! Olmaz yahu! Kesinlikle razı değilim. “Yedi karının arasında ulan başka ne olur adam”, diyor Fevzi. Kendi de, annesi, anneannesi, teyze-siyle yaşadı yıllarca. Sonra öyle bir âşık oldu ki, toz etti hepimizi. Nasıl bir tutkunluktu, nasıl bir bunluktu o. Şimdi aşk kırgını; ayrıldılar. Kışın soğuşunda, yazdan kalmış, unutulmuş bir kolan salınacağı gibi sarkıp duruyor ağaçtan. Neyse bu konu dı-

şı. Bu aşk meselesine aklım çok takılmaya başladı, ama konumuz aşk değil. Ne olduğunu bir bilebilsem.–

Bir zayıf yönü var Erol Beyin. Oldukça gizli. Kendinden bile belki... Bir gece, yan yana oturduğumuzda bir içkievinde, bana anlatmıştı sabaha karşı. Gene çok içmişti. Sesinde, gözlerinde, tadına varılamamış, nasıl biçimlendirileceği bilinememiş bir yaşamın kırıklığı, tasanın inceliği, yalnızlığı... Akşam vakitlerine dayanamıyordu. Hava daha kararmadan akşamı seziyordu. Akşamlar onu kahrediyordu. Gönül yorgunluğu yüreğini ağrıtıyordu o zamanlar. Güneş batarken, ille üç çift dolu içmiş olması gerekiyordu. Ondan sonrası kolaydı. Geceler güzelleştiyordu. Arkadaşlar iyi, içkievleri şenlikli, garsonlar eski dost. Ama, bir kaçırırsa o zamanı, güneş batarken içmemiş olursa... –Öykünün başlangıç noktası burası olabilir. Seziyorum. Büyük içkici olduğu gibi, büyük kaçak Erol Bey. Konu bu.– Onun ortalığı karıştıran serüvenleri, genellikle, bu günbatımını kaçırmış olmaya bağlanabilir anlattıklarına bakılırsa. Çünkü o zaman, birden bozuluyor büyü. Yaşamın gizi kayboluyor. Karadeniz'den gelip Marmara'ya geçen bu tanımlaması zor, güzelliği dillere destan mavi nehirin, bu güzel İstanbul Boğazı'nın sularının çok pis olduğunu görüyor o zaman. Yalılardan, içkievlerinden, tenekeler dolusu yemek artıkları, çöpler atılıyor günde kaç kez, durmadan yinelenerek. Rıhtım taşlarının arasında lağım fareleri koşuyor. İğrenç, büyük... Çocukluğunun yalıları kara kara, ışıksız, harap, çöktü çökecek, karadüşlerindeki gibi üstüne üstüne geliyor. Onlarla beraber, yaşanılıp geçmiş, bereketli, görkemli, doğayla karışmış yaşamın anıları da gidiyor, kayboluyor. Yok oluyor... Sesler, kokular, biçimler değişiyor. Yoldan geçen kamyonlar, uzun, trene benzeyen TIR'lar, taksiler, özel arabalar, tankerler büyük gürültü yapıyorlar. Kıyılardaki kireç ocaklarında, yapımlarda, kum depolarında işçiler çalışıyor. Giresun'dan, Erzurum'dan, Trabzon'dan, Sivas'tan, başka başka doğalardan gelen bu adamların, değişik türküleri, bağırışları, küfürleri havayı, Boğaz'ı değiştiriyor. Bunalıyor, soluk alamıyor Erol Bey. Kıyıya bir bakıma süsleyen, yeni yapılmış bir yalı, bize uymasa bile, başka uygarlıklardan, onların yaşa-

ma biçimlerinden gelmiş olsa bile, gene de güzel olan bir yalı alalım. Yüzme havuzu, ortancalarla, güllerle süslenmiş düzenli bahçesi, balkonlarından taşan ateş çiçekleri, geniş pencerelerini süsleyen yeni moda, hafif esintili perdeleri, önüne çekilmiş bilmemkaç beygirlik motoruyla, rıhtımında güneşlenen yarı çıplak kızlarıyla gözü okşuyor mu? Hayır! Çünkü, iki yanında, yaşlı, çökük, kara iki yalı var. Denizin rutubetiyle, tuzuyla süngerleşmiş, camları kırık, yerinden oynamış su boruları çatılarından sarkarak... Ölümle yan yana yaşayan, bahçesinde güneşlenmeye çalışan yaşlı kadınlarla, yaşlı erkekler gibi artık harap bahçeden acı bile duymayan iki bitik yalı. Merdivenleri, pencereleri, safra keseleri, geniş taşlıkları, solunum boruları, romatizmalı bacakları, boş sofalarında dolaşan ıslak esintiler, sabahlara dek öksürmelerle Erol Beyin mide boşluğuna saplanan ağırlı sıkıntılar, duygu zorlamaları yapıyor. O Erol Bey ki Boğazlıdır. Burada doğup büyüştür. Erol Beydir o. Çamlıca, Kuzguncuk, Çengelköy, Vaniköy, Kanlıca demektir biraz da. Bir başka adamdır. Lodos mudur, poyraz mıdır nedir belli olmayan ince bir esintidir. Genellikle Boğaz çevresinde görülür. Gözleri hep denizde, uzaklarda... Sindirilmiş kırgınlığını bir şakacılığın, başka türlü küfürlü bir konuşmanın ardına gizleyerek dolaşır. Balıkçı dostlarıyla balığa çıkar. Kıyı kahvelerinde oturur arkadaşlarıyla. Boğaz'ın bozuluşunu yakından izler, kaygıyla... Boğaz'ın karşılıklı iki yakası gecekonduyla doluyor. Sağlık kurallarına aykırı, kötü yapılar bunlar. Pembenin bir koyulaşıp bozulmuşluğu var. Mavi gibi, yeşil gibi ne olduğu belli olmayan çirkin bir renk daha var. Çok uzaklardan bile göze batıyor bu renkler. Bizimkilerle, hani kavuniçi, yavruağzı, türbe yeşili, çimen yeşili, tahinî dediğimiz renklerle hiç ilgisi olmayan... Köyden kente gelip, apartmanlara kapıcı olan, işçi olan, gecekonduyla yerleşen Anadolu adamı, gelirken eşyasını da getiriyor elbette. Mintanı, heybesi, yün çorapları, örtmeleri, köyde yaşamına katılan her şeyini, olabildiğince getirip kötü koşullarda da olsa yuvasını kuruyor. Ta ki, kadınlar işe gitmeye başlayıp çalıştıkları, işini yaptıkları evlerden kendilerine verilenleri eve taşımaya başlayınca dek. Eski formika masalar, rengini

atmış, eprimiş Amerikan yatak örtüleri, eskimiş Avrupa kazaklar, hanımın modası geçmiş alacalı etekleri, fırfırlı giysileri derken evin içi nasıl bozuluyorsa, çarşıdan parayla alman yeniler de, bu bozgunu sürdürüyor. Köyde kilim dokurken kullanmadığı çingene pembesinin en kötüsünü seçiyor hırkalarda, sentetik başörtülerinde, entarisinin altına giydiği, şalvarının yerini alan pantolonlarında... Bakırın rahatlık veren kızarıklığı, kalaylıysa gümüşlüğü, yerini plastik kapların çirkin, abartılmış renklerine bırakıyor. Şu sentetik boya sanayii üzerine bir araştırma yapmalı. Öğrenmeli bu çirkin, bu yabancı tonları, bunlarla dokunan pazenler, basmalar, hırkalar, ucuz sentetik giyim eşyaları nasıl sürülüyor piyasaya. Suyun başı nerden bulanıyor. Rastgele mi, pek çok işte olduğu gibi, yoksa belli bir nedenle mi? –Artık hepten karıştırıyorum. Tüm bunları ben mi düşünüyorum, Erol Bey mi? Acı çeken, ben miyim o mu? İkimiz birden mi yoksa. Yürüyüşlerimde, Boğaz'ın sırtlarını dolaşırken, denize bakarken yalnız mıyım, Erol Beyle beraber mi? Bu öykü nasıl yazılacak bilemiyorum. Oysa benim düşündüğüm, küçük bir öyküydü. Bir de onu dökeyim kâğıda bari de, bakalım sonuç ne olacak. Artık bu, konunun hem içinde hem dışında.–

Erol Bey odasından çıkıyor. Ev halkının çay saatine daha vakit var. Köşk sessiz. Bahçe de... Ayak sesini duyunca, fundalıkların arasından bir tavuk, gereksiz bir şirretlikle bağırarak kaçıyor. Kurumuş ot kokusu var çevrede. Erol Bey, pek kararlı olmayan adımlarla, çardağa doğru yürüyor. Bahçenin ucundaki, Boğaz'ı çepeçevre ta Hisarlara dek gören çardağa doğru. Çatlak mermer masarın başında, dalgın, duruyor. Uzun parmağını, mermerin çatlağı boyunca gezdirerek denize bakıyor. “İstanbul’da, Boğaz’da, yazları akşamüzerlerinin en güzel saati budur” diye düşünüyor. Akşam başlamak üzeredir. Günün bu saatinde mi? Öyle. Herkes için değil. Bunu sezebilmek için, uzun yıllar Boğaz’da yaşamış olmak gerekir. Boğaz’ın akıntılı suları kolayca vermez kendini. Ona bakmayı, onu anlamayı, onu sevmeyi bilmek, bir sabır, bir beceri işidir.

Günün parlaklığı içinde bile, akşamı en önce sezen, hemen

karşılama işlemine başlayan, kıyı kahvelerinin garsonlarıdır Güneşi birden kayboluvorecek son ışınlarına karşı, çok önceden hortumlardan fışkıran, kovalara doldurulan sularla koşarlar. Durup dururken bir taşlıkları yıkama, bahçeleri sulayıp süpürme, örtüleri çırpıp yayma, akşam çayını demleme ivecenliğine düşerler; şenlikli. Şakalaşmalar, uzaktan birbirlerine söz atmalar, yoldan geçen tanıdıklarla laflamalarla, sabah hazırlığından çok başkadır, akşam için kurulan düzen. Gene kıyılardaki içki-evlerinde, mutbağın, bahçeye açılan kapısının yanında, kömürler çatılıp çıralar tutuşturulur. Ateşi yakmanın zamanıdır. Balıklar, ızgaralar için. "Anca" denir. Biralar, rakılar gözden geçirilir, kasalar sayılır. Buzluktaki balıklar ellenip ellenip bırakılır. Şiş köfteler, şiş kebaplar, baharat kokuları, fasulye piyazının ince kıyılmış kız saçı soğanı, gene ince kıyılmış maydanoz yeşilliği, hazırlanır. Rakının adından, düşünülmesinden bile kokusunu alır Erol Bey. Geri dönüyor, gizli bir ivecenlikle. Artık duramaz. O, bu konuda şanslıdır. O ve arkadaşları. Boğaz'da, alaturka bir 'Meyhane' olmanın ne demek olduğunu bilen bir içkievleri vardır. Yıllardır, salaşlığını, yüzyıllık çınarını, asma çardağını kıyı yağmacılarına kaptırmamış bir yer. Babadan oğula geçen, yılların içkievi. Orada yiyeceksin denizin insanoğluna verdiği nimetleri. Balıksa balık! Çeşidi... Midye mi, ıstakoz, pavurya, karides mi, çeşidi... Yeni türeyen, alafranga yiyecekli, alafranga düzenli içkievlerine benzemez. Zaten o, bir içkievi değil; oracıkta, deniz kenarında unutulmuş bir 'eski İstanbul'dur. Anıları, gelip geçmiş büyük sarhoşlarıyla. Bilen bilir değerini; orada müşteri olabilmenin yolunu yöntemini de. Bilmeyenler, ace-miler, garsonların, Yorgo ustanın, eski müşterilerin, Atofa'nın elbirliğiyle yetiştirirler kısa zamanda.

Erol Bey dönüyor, ağır ağır bahçeyi geçip eve giriyor. İvedilenmeden giyiniyor. Gömleğinin kollarını sıvayıp, ince yün kazağını eline alıp yavaşça çıkıyor evden. Mutbaktaki tıkırtılar, ona, öğle uykusundan kalkan birinin, akşam çayı hazırlığında olduğunu haber veriyor. Bunun getirdiği erinçle derin bir soluk alıyor. Dinlenmiş, rahat... Çoktandır, karadüş de görmüyor: Evin kapısından dizi dizi tabutların çıkışı! Son zamanlarda iyi-

ce ölçülü içiyor. Yoksa dayanılır gibi değil karabasanlar, dūřler. Sırada, nce, Babaanne var. Yař doksanı geçiyor. Sonra, kalp yetmezliği olan Mabude Teyze, Nemide Hala, hep ufak tefek, hep öksürüklü. Düriye Teyzenin tansiyonu yüksek. Canan, o sevdiği kızkardeş, en ufak řtmede, yatakta. Hepsi sıra sıra ölecekler. Köřkü bırakıp gidecekler. Hepsi doksan, seksen, yetmiş, Canan bile... Erol Bey gözlerini sıkı sıkı yumup açarak, imgelemine dolduran karanlık düşüncelerden kurtulmaya alışıyor. Son zamanlarda bunu durma yinelediğini biliyor. Onu yakından tanımayanlar sinir seyirmesi sanacaklar.

Bahçeden çıkıp yürüyor. Güzel bir yaz günü, akşamüzeri, Boğaz'da dik bir eski zaman yokuşundan, denize doğru inmenin mutluluğuna bırakıyor kendini. nce sessizlik var. Bir horoz ötüyor bahçelerden birinde. İki yanı, ağalaşmış sık defnelerle örülmüş yeşil duvar. Ayaklarının altında tarih. Yüzyıllar ncesi yapılmış bir yol bu. Taşların arasından fışkıran otlar her zaman yeşil. Yukarlardan bir yerlerden gelen sular, incecik dereler yapıp ışıldayarak akar durur taşların arasından. Kurumaz yeşillikler. Erol Bey, bu sessizliğin doruğunda bile sesler duya bilir. Herkesin duyamadığı sesler. Erol Beydir o. Biraz meşelerin en üstündeki daha açık renk yeşil yapraklardan, biraz gökyüzünün soluk mavisinden, biraz da Boğaz'ın durgun esintisinden alınmış bir hışlıtıyı, umulmadık bir anda ten horozun uzun rsne gülen, eski zamanlarda yaşamış küçük ağızlı bir İstanburlu hanımının glşndeki ince fısıltıyı bile dşleyebilir. Erol Bey piposunu yakıyor. Avurtlarını içine çekerek, ateşi tutturmaya çalışırken, yüzü bir başka düşünceli güzellik ediniyor. nne bakarak ağır ağır yürüyor. Yalnız onun olan, kimseyle blşemeyeceği bir zamanı yaşayarak, güneş Boğaz'ın karşı yakasından batmaya yaklaşırken, hava da kararsam mı, kararmasam mı, diye düşüne dursun, Erol Bey ikievine girmiş olacaktır. Arkadaşlarının hepsi oradadır. Onlar vapur saatlerine uymak zorunda olduklarından, hep daha önce gelirler Erol Beyden. Masa düzenlenir, içkiler söylenir... "Oh be yahu, haydi merhaba!" der Erol Bey ilk çift dolusunu kaldırırken. R'yi belli belirsiz yuvarlar ağzında. "Sıkıntı bugün fena bindirdi ya-

hu..." ekler. Hepsi bu. Belki geceyarısından sonra, içkiyi dolmuş, masa kalabalıklaşmış, herkes havasını bulmuşken, eğer yanına oturan gönlünce biriyse, ona anlatacaktır; köşkü, eski İstanbul'u ya da evdeki havalardan... Hep bir gülmece havası içinde, hep kıs kıs gülerek. İçkiyine girdiğinde, günün o parçasını yaşamayı düşünür yalnız. İnce üzüntülerden, acı veren duygu baskınlarından uzak. "Vakit bu vakit, balıklar ateşte, İstanbul karşımızda, rakılar buzlukta, haydi bakalım, içelim, kaptırmayalım" der. Günün tümünü okuyarak geçirdikten sonra, bundan daha iyisi ne olabilir. Şimdi, gerekli olan, kendini bırakıp rahatlamadır. Bir çift dolu, iki çift dolu, üçüncüde: "Oh! Yahu! Hadi içelim." Artık güneş batabilir. Evet. Karanlık iner. İnsin. İstanbul'da akşam olur. Hayhay! Olsun. Bundan sonrasını tutturmak kolaydır.

Hiç kimseyle karşılaşmadan, yolun sonuna geliyor Erol Bey. Gidiş gelişin en yoğun olduğu saatler. Karşıya geçer, sağa döner, beş on adım atarsa, kendini, iskelenin yanındaki rıhtımda bulacak. Elini uzattın mı Yorgo'nun yeri. Sağa baktıktan sonra, acemi bir koşuşla, karşı kaldırıma geçiyor. Yolun kenarında dikiliyor. Düşünüyor: Evden çıkarken aklına gelen neydi? Evet. Anımsıyor. İki paket Samsun, bir yedek cep konyacı. Elli adım ötede, Yakuplar Bakkaliyesi var. Eski emeklilerden İhsan Faik Beyin dükkânı. Oraya gitmesi için sola dönmesi gerek. Dönüyor Erol Bey de. İnsanın yaşamında, felaketin gelip çattığı anlar var. İşte Erol Beyinki: İlk adımını atar atmaz, bir kadın çığlığıyla karşılaşıyor. "Vay efendim!" diyen bir kadın sesi. Sonra, çığlığı dolduran, soluk almamacasına üfleyen, şişiren bir sözcük akımı: "Erol Beycim nerelerdesiniz kuzum Allahaşkına! Nerelerdesiniz? Hanımefendiler nasıllar? İnanın bu kadar olur. Daha akşam sizi konuşuyorduk Bedii'yle. Bizim yapım işleri var biliyorsunuz. Bedii'nin başını kaşıyacak vakti yok. Canan Hanımefendi nasıllar? Babanne'yi ziyaret için..." Katılıp kalıyor Erol Bey. Çoktandır çıkardı yaşamından laf olsun diye konuşmaları. Kullanıla kullanıla anlamını yitirmiş, boşlaşmış bir takım söz kalıplarını, karşılıklı yineleyip durmak. Öyle ki bazan çakışır tümceler. "Çok teşekkür ederim. Hadi alasmırladık.

Güle güle. Görüşürüz. Bekleriz. İnşallah.” Böyle konuşabilmek, yaşamı belli kurallara göre, rastgele, zamanını yüzeysel bir düzen içinde sürdürebilenlerin işidir. Çoktan, yıllarca önceden susmuştur Erol Bey. Sıkışırsa böyle, bunalırsa. Tıkanıklık gelir. Konuşmanın nasıl yürütüleceğini bilemez. Terler. İşte o durumda şimdi. “Merhaba. Nasılsınız?” gibi, pek anlaşılmayan sözcükler, anlamları yarım, birbirine karışarak yuvarlanıyor ağzından. Birden terleyiveren eliyle sıkıyor kadının elini. Onun bu terli elden hoşlanmayacağını hızla düşünerek, daha çok terliyor. Konuşuyor kadın. Kocasıyla beraber onları görmeye geleceklerini muştuluyor. Kayısı gülleri açmış mıdır diye soruyor. Babaanne’yi merak ettiğini söylüyor. Hasta diye duymuşmuş. Köşkün yeni bir onarım görüp görmediğini anlamak istiyor. Konuşmasının arasına bol bol kattığı, “Erol Beycim”, “Ayol vallahi!” “E siz çok yaşayın e mi”, “Sizin gibi soylu aileler...”, “İstanbul bozuldu...”, “Köklü aileler kalmadı artık” gibi ünlemler, küçük tümceler, sesinden gelen nitelikçe bozuk rengi tamamlıyor. Erol Bey yersiz buluyor onun gösterdiği bu coşkun ilgiyi. Bu yakınlığı. Anımsadığı kadarıyla, bunlar öyle pek yakın ahbabları değil. Öyle ki, evin küçük dedikodularında adlarının geçtiğini bile sanmıyor. “Şişmanlamış bu kadın” diye düşünüyor. Kalçalarının genişlemişliği, karnı, ellerinin üzerindeki kahverengi lekeler, yüzündeki kırışıklıklar, karnıyla kalçalarının yanında büsbütün ince görünen bacaklarındaki ince mavi damarlar, boynundaki çizgiler, kadının yaşını ortaya koyuyor. Hastalıklarını da. Barsakları iyi çalışmıyor. Gaz yapıyor. Her akşam çeşitli ilaçlar alıyordur. Bu açıkça ortada. Bacaklarında varis ağrıları var. Göz kapaklarındaki mavilikten, boynundaki damarın pıt pıt vuruşundan... Onu dinlemiyor Erol Bey. İnce ince bakarak, “yani azizim,” diyor “karının her yanının dökülüşünden, artık iyiden iyiye geçtiği belli.” Kadın konuşmaya hiç ara vermiyor. Bu kez, işin içine kocasının iş dünyası girmiş olacak ki, “İhale, yıkım, karaborsa, çimento fiyatları, arsa spekülasyonu, kereste fiyatlarındaki artış” gibi sözcükler, tamlamalar giriyor araya. Erol Bey ne yapacağını tam kestiremeden, sağa sola bakınıyor, çaresizlikle. Boynunu uzatarak, duvarın

üstünden güneşin durumunu anlamaya çalışıyor belli etmeden. Battı batacak. Terlemesi çoğalıyor. Yoldan geçenlerin yüzlerine bakıyor sıkıntıyla, gözücuyla. Sözcükler çoğalıyor: "Gecekondu yıkımı, belediye, iskân, ruhsat, İmar İskân Bakanlığı..." Erol Bey yeniden güneşe bakıyor. Köprünün ayağında, kızarmış, günbatımı renklerinin en ışıklı olanlarını çevresine salmış, tes-tekerlek bir güneş. İçkievinde, masasındaki yerinde, arkadaşla-rının arasında olmak için dayanılmaz bir istek duyuyor, çalışa-rak bakıyor kadına. Dinliyor gibi yapıp, dinlememeyi deniyor. Oluyor. O zaman sık sık güneşe bakmaya başlıyor, duvarın üzerinden. Gene de sözcüklerden bazıları zorla duyuruyor ken-dini. Tek tek de olsa, tümceleri izlemese de. İstanbul'un yıkıldı-ğını anlıyor. Üst üste, yan yana, girintili çıkıntılı, balkonlu bal-konsuz birtakım apartmanlar yıkılıyor, yapılıyor, yeniden yıkı-lıyor, yeniden yapılıyor... Yollar kazılıyor, elektrik telleri birbi-rine karışıyor, yıkıntılar yolları, sokakları dolduruyor, geçilmez oluyor. Su boruları patlıyor, belediye işe karışıyor, şikâyetler var. Müfettişler geliyor, rezalet büyüyor. Gazeteler giriyor işin içine, tanınmış iş adamları, yolsuzluklar sarıyor çevrelerini... Toplumu bozan, yozlaştıran ne varsa sıra sıra geçiyor araların-dan. Erol Bey, bir yandan kulak arkasından gelen bir sızının ha-fifçe vılayarak, bir sinir baş ağrısının habercisi olarak yola çıktı-ğını dehşetle sezerken, bir yandan da kadının anlattıklarının tümünü birden şaşırarak bir açıklıkla kavlıyor. Kadın, hem bir söz bolluğu içinde düzenin tüm bozuk yanlarını ortaya dökü-yor, hem de kocasının işlerindeki üçkâğıtçılık gün gibi ortaday-ken, bunu büyük bir şirretlikle örtüp bir erdem gibi göstermeye çalışıyor. "Efendim efendim?" diyor. Erol Bey içinden. "Ne di-yor bu yahu?" Gözlerini kısarak, dinlememeye karar veriyor. Kadın yüzündeki kırıksıklıkların içine kırmızılı siyahlı dağılan, akan, yayılan, canlılığını kaybetmiş bir deriyle bağdaşması ola-naksız birtakım boyalar sürmüştü. Korse, ince ipekli, pek göz alı-cı renkleri olan giysisinin altında kat kat olmuş etlerini gizleye-miyor. Hele o yüksek topuklu ayakkabılarıyla, ayak tırnakları-na sürdüğü, parlak kırmızı boyalar! Erol Bey gözlerini sımsıkı yumup yumup açarak, acı duyuyormuşçasına yüzünü buruş-

turuyor. "Karı götüme dönmüş yahu! Bu gençken baya bişeydi" diyor. Dudaklarının kımıldar gibi olduğunu görünce kadın, sözü kaptırmamak için, yeni bir hız katıyor konuşmasına. Yalnız, daha önce, ağzının kenarına biriken tükrükleri baş ve işaret parmağıyla ivedi toparlayıp, bulaşan dudak boyasını, parmaklarını birbirine sürerek yaydırıyor. Tükrüğü boğazına kaçıp öksürtse bile, ara vermiyor. "Sıkıştırıyor meret" diye yeniden terliyor Erol Bey. İçki saati gecikince, soluğunu kesen bir darlanma gelir; iki büyük yudum rakıdan sonra, hemen açılan. Birden, bu kadına karşı hiçbir sevgi, saygı, ilgi duymadığını saptayınca, tükrüğünü yoğunlaştıran bir hırsa, tutuklanmış, tutsak edilmiş gibi bir duyguya kapılmasıyla, kıpkırmızı olması bir oluyor. Başını çevirip önce güneşe, sonra kadına bakıyor, iyiden iyiye bastıran çaresizliğin ezikliği içinde... Yanlarından hızla geçen kamyonların, otomobillerin gürültüsü arasında, kadın, zaman zaman sesini yükseltmek zorunda kalıyor. O zaman, kaşını gözünü oynatarak, Erol Beye göz kırparak gülüyor. Eğlenceli geliyor olmalı ona, böyle bağırarak konuşmak. İşte bağırıyor gene: "Köşkü diyorum Erol Beycim, köşkü, düşünmüyor musunuz diyorum..." "Ne diyor bu yahu?" diyor, soluğu daralarak Erol Bey. "...Daha önce de teklif edenler olmuştur, ama biz eski aile dostu olarak..." Ayıyor Erol Bey. "Haa..." diyor. "Vay ulan be! Anlaşıldı Mehдинin..." Yüzünün kararmasını ters yorumlayan kadın, kamyon geçtiğinden gene bağırarak ekliyor: "Kolay değil Erol Beycim, anlıyorum, kolay değil. Hep konuşuruz sizin fedakârlıklarınızı. Bu yaşa kadar çektiklerinizi..." Delikanlı bir dikelme, bir incelik, bir yakışıklılık geliyor Erol Beyin duruşuna. Bir elini cebine sokup piposuna yapıyor: "Ne varmış yahu bizim yaşımızda!" demiyor, ama duruş, o duruş. Ağrı, başının yarısını kaplamaya hazırlanıyor. Sağlıklı değil Erol Bey. Özellikle sınırları bakımından. Çok yumuşak, çok rahat bir görünüşü varsa da, alkol bitiriyor insanı. Hiç sinirlenmemesi gerek. Sağlığına özen göstermesini bilirse, içmeyi sürdürebilir. Yoksa, onun arkadaşları, onun gibi içenler, çoktan tükendiler. Hepsi genç yaşlarında öldüler. Öyleyse, bu kadından kurtulması gerek. "Bu kadın, iyi bir kadın değil", diyor

kendi kendine. Bozuk düzenin bozuk bir ürünü bu. Konuşması çok aşağı bir düzeyde. Aslında ağzı laf yapmıyor değil: "Soylu aileler... yaşam koşulları, nüfus patlaması, köyden kente göç sorunu..." gibi tamlamalar, sorunlar kattığından konuşmasının arasına, konuşurken bilgiç bir duruş da takındığından, elleriyle, bakışlarıyla, gülümsemeleriyle bu duruşu desteklediğinden, iyi konuşan, bilgili bir kadın sanılabilir. Oysa Erol Bey, kadının ikide bir başparmağını, açık yakasından içeri uzatarak, memeliğinin askısını düzeltişini gözden kaçırmadığı gibi, İstanbul Türkçesini çok güzel konuşan, dile özel sevgisi olan biri olarak, onun vurgularının yozluğundan, sözcüklerin tümce olmak üzere peş peşe gelirken kazandığı hareketin yavanlığından, kadının ağızdan dolma, üçkâğıtçı kocasına eş, gözünü para hırsı bürümüş kişiliğini açıkça görüyor. Aslında kadın şöyle konuşsa rahatlayacak: "Erol Bey, Erol Bey, sen sarhoşun birisin. Deminden beri dil döküyorum, aldırдыңın bile yok. Alkol seni, aptal gibi bir şey yapmış. Kızarıp bozarıp duruyorsun. Paran var, ama güvenme. Artık yaşam milyonlarla dönüyor. Bu yaşa kadar bir işe yaramamış, hazır yemişsin. Senin işin değil bu köşkü adam etmek artık. Evdekilerin hepsi, dizi dizi gidici. Damdazlak kalacaksın ortalarda. Ver köşkü bize, dikelim oraya güzel bir apartman. Kaç daire istersen, pazarlığa hazırız. Erol Bey, Erol Bey, yaşamak zorlaştı. Eski mirasyedilere yer yok artık bu dünyada. Türkiye'nin de durumu işte ortada. Allah kahretsin bu Halk Partisini, bu solcuları, molcuları. Rezil ettiler piyasayı, ortalığı, işleri, batırdılar memleketi. Bir dairede oturursun, öbürlerini kiraya verirsin. Biraz kafanı dinle ayol. Adın çıktı yedi karılı Erol Beye. Deli misin nesen? Bozulmuşsun ben görmeyeli. Bizim Bedia pek âşıktı sana. Gelsin de görsün. Pinpiriğin çıkmış vallahi. Köşk kafanıza yıkılacak ayol. Aa, deli vallahi bu adam. On beş yirmi daireli koca apartman olur. Allah kahretsin şu anarşiyi, komünistleri. Ekonomiyi altüst ettiler. Memleketi kurtaracağız, diye. Aç köpekler. Vallahi hepsinin gözü paralarımızda. Ooh, biz kazanalım onlar yesin, ne iyi valla! Hepsini ipe çekmeli ipe..." Seziyor Erol Bey, kadından ona, konuşulmadan, sözcükler olarak seslendirilmeden geçiyor bu konuşma. Oysa

kadın, durmadan tükürüklerini toplayarak iki parmağıyla, durmadan giysisinin korsesinin üstüne, karnına doğru biriken katlarını çekiştirerek, içinden geçenlerin, ağızdan başka türlü çıkmasını sağlamak gayreti içinde yoruluyor: "Erol Beycim... Valahi beyefendiciğim... Efendim siz de takdir edersiniz ki!.. Fikrimi sorarsanız... Devalüasyon geldiği takdirde..." diye, birtakım laflar çalınıyor Erol Beyin kulağına. Duymadığını kesin olarak biliyor artık. Güneş battı. Görmedi, ama havanın rengi soldu. Buraların havasını, kimseler Erol Bey gibi bilemez Boğaz'lıdır o. "Vuruldu ben!" diye düşünülebilir. Ne ki, düşünmeye başlayıştan bir öncesini, vurulduğu ânı yaşıyor. Önündeki bu çirkin yaratık, onun, doğma büyüme içinde yaşadığı o sevgili köşke el uzatıyor. Her birini ayrı ayrı sevdiği, koruduğu, sorumluluğuna sığınmış, onu sevmiş, onun dostu olan, sevgili si olan yedi kadına dil uzatıyor. Onların kutsal varlıklarına... Anlayışsız olabilir insan. Kaba, çıkarıcı, üç kâğıtçı, para düşkünü de. Ama bu kadın sevgisiz. Sevmeyi bilmiyor. Yaşama hilecilik katıyor. Şurada, ayaküstü bir merhaba demesini bile bilemiyor. Hırs bürümüş gözünü. Sevgisi yok bunun. Çıkarıcı, kötü... Mustafendi iniyor hızlı hızlı bayırdan aşağı. Kızlar şeker diye tutturmuş. Şeker almaya iniyor. Bir dediklerini iki etmez. Üşenmez, onca yolu... Leyla üç yaşında, Şeyda beş, ya da tersi... Mustafendi görüyor kadını, sesleniyor karşıdan: "Erol Bey yürü, arkadaşların bekliyor. Yürün beyim sen. Bırak şu gıncıfırkayı..." "Yorgunum Mustafendi, yorgunum..." diye yanıtıyor Erol Bey. "Erken bırakıp gittin beni. En büyük desteğim sendin. Sen yokken evde, gözüm hep arkada. Bizim oralar, artık çok tenha. Ortalığın durumunu biliyorsun... İçim rahat değil... Yahu Mustafendi, ne diye öldün yahu!"

Gözlerini üst üste yumup yumup açarak, "Ulan! Hiç böyle çaresiz kalmamıştım. Ne yapsam yahu!" diyor Erol Bey. Piposunu durmadan bir elinden ötekine geçiriyor. Gene gözlerini yumup açtığında, başının döndüğünü de anlayınca, bozgunun geleceğine kesinlikle inanıyor. Hafif titremeler de başladı. Bir şeyler yapıp kadını susturmazsa neler olabileceğini düşünmek bile istemeyerek, "Hanımefendi, bir dakika..." diye inliyor.

Evet, ağzından çıkan inilti. Güneş battı. Bunu biliyor artık. Bir çift dolmuş, biricik, ah bir içse, bak nasıl savar kadını başından. Tutuldu. Kadın bırakmıyor zaten. Çın çın ötüyor sesi, solan havanın içinde. "Yoo, Erol Bey n'olur bir şey söylemeyin. Ben sizi kandıracağım, göreceksiniz. Modern bir memlekette yaşıyoruz, değil mi efendim. Artık birer tahta yığını olan eski yapılar ki, ısıtılması zor, bakımı zor... Sonra ben size bir şey söyleyeyim mi Erol Beycim, vallahi bu iş biraz egoistlik olmuyor mu? Ha, ne dersiniz? Koca arazide bir aile. Hadi hadi, bakın, siz de gülüyorsunuz." "Ben gülüyor muyum?" diyor Erol Bey, boğazından geçmeyen tükürüğünü yutamadığından sesi çıkmayarak. "Ulan gülüyor muyum şimdi ben!" Yüzü, soluk alamayışının acısıyla buruşuyor yeniden. Kadın bir kez daha boyalı tükürüğünü topluyor iki parmağıyla, dudaklarını öne doğru uzatarak. Daha parmakları ağzındayken sürdürüyor konuşmayı: "Koca arazide tekbaşınıza! Gerçekçi olalım. Allah gecinden versin, ama yaşlılar yolcu. Kızlar evlenir gider... Oysa bir apartmanda, kaç aile barınıyor. İnsan olarak, artık çağımızda, toplumsal yaşamın gerektirdiği, fedakârlıklara, katlanmasını bilmeli, değil mi Erol Beycim?" Kadının sesi, konuşması, anlattıkları bir büyük leke şimdi Erol Beyin gözünün önünde. Olmuştu, kaç kez olmuştu bu durum. Çılgınlıkları böyle başlar onun. Ter bu sefer, dayanılmaz bir ıslaklık yapıyor. Denizden gelen hafif esinti bile sırtını ürpertiyor. Leke büyüyerek önden sarmaya başlıyor çevresini. Sonra, burun deliklerinden, kulaklarından giriyor. Kulakları tikanınca, yoldan geçen araçların gürültüsü, dayanılmaz oluyor. Asfaltı titreterek, egzoz patlatarak kayıp geçiyorlar, kayıp geçiyorlar, kayıp geçiyorlar... Leke, içinden üfleyip şişirmeye başlıyor Erol Beyi. Soluk hiç yok. Boğazı da şişiyor olacak ki, acıyor. Gece inmiş, karanlık yoğun, korkutucu bir duman gibi sarmış kenti. Bir kadın sesi var. Bir uzaklaşıyor, bir kulakları sağır eden bir çınlamayla bağırıyor: "Hadi hadi konuşacağız bu konuyu. Bakın ne harika bir apartman olacak, o köhnemiş, eski köşkün yerinde. Göreceksiniz, ne güzel olacak. Kutlayacaksınız beni." "Ölümler bitti mi?" diyor Erol Bey, karanlığın içine doğru, yavaşça... Baş fena halde dönerek, "Tüm ölümlerim, birer birer

çıkı mı köşkten? Hani o gördüğüm düşlerdeki gibi; esinti ezan sesi getirirken karşılardan. Hisar'a doğru bir gemi geçerken..." Ağrı kulaklarının arkasında kuvvetli bir sıcaklık, bir tutulma yaparak, başını sarmaya başlıyor. "Demek hepsi öldü ha? Bir ben kaldım. Artık köşkte yaşayamam onlar olmayınca. O zaman köşk de ölür. Bizim yokluğumuza dayanamaz. Çöker. Özlem onu bitirir. İşte bu kadın, bizim ölüm habercimiz. Bu getirdi ölümü bize. Önce Babaanne, sonra Mabude Teyze, Nemide Halamız, Canan! Zavallı kardeşim. Düriye Teyze, kızlarım benim, küçük kızlarım, Leyla beşinde, Şeyda üç, ya da tersi... Onlar da mı? Onlar daha çocuk..." Piposunu avucunda canı acıyarak sıkıyor. Köhne sözcüğü güm güm vuruyor bahçe kapısında, geceyarısı, gecenin karanlığının ortasında. Yukarı katta camlar kırık olduğu için mi, panjurlar estidiğinden mi, bilinmez oralarda da, güm güm, köhne köhne...

Artık kesin bir sessizlik gerek. Hayır! Başka hiçbir şey istemez. Sonsuz bir sessizlik. Erol Bey, gözlerini açıyor. O ne? Kadın üstüne yürüyor. Elini uzatıyor. Onu yakalamak istiyor. Dişleriyle, kırmızı boyalı dudaklarıyla, sivri tırnaklarıyla, karanlıkta parlayan gözleriyle... İşte olanlar o zaman oluyor. Bir adım atmak istiyor Erol Bey. Ayağı boşa gelince, öyle bir sendeleyiş sendeliyor ki kadın ona sarılarak tutmak zorunda kalıyor. İşte olanlar o anda oluyor. Umulmayan, beklenilmeyen, sonradan aylarca konuşulacak olan son çılgınlığın başlaması birdenbire oluveriyor. Birdenbire yoldan geçen arabalara fren yaptırın, çevredeki yalıları saran, duvarın arkasındaki ağaçlıklı küçük iskele meydanını dolaşıp, "Yorgo"nun içkievinde patlayan bir haykırış duyuluyor: "Hassiktir laaan!"

- İşte bu. Erol Beyle beraber küfretmek istediğim şeylerin tümüne birden küfredip rahatlıyorum. Bir kadın yazar küfreder diyenlerin... Neyse. Sekiz ayımı verdim ben bu Erol Beye. Çok ahabım benim. Üzülüyorum onun için. Arkadaşlarımın durumuna hep üzüldüm zaten, yıllardır. Benim kaçak arkadaşlarım, sarhoş arkadaşlarım... Ölmelerinden hep korktum. Yaşamak onlarla güzel çünkü. Ama öldüler. Ölmek nasıl bir şey acaba? Özlüyorum onları. Ağlıyorum aklıma düşünce. Akşam

olurken, eğer evdeysem, hemen mutbağa koşuyorum. Bir sofraya şenliği uydurmaya. Boğaz'da yaşıyoruz, ama oturup suları seyrede miyorum. Bir Erol Bey mi korkar akşamların getirdiği gönül üzüntülerinden, akşamları... Neyse bunlar, konunun dışında galiba. Bilmiyorum ki konu nedir? Şimdi iş kalıyor, bu yazdıklarımın tümünü karıştırıp, doğru dürüst bir öykü yazmaya. Hiç aklım kesmiyor. Çok yoruldum bu Erol Beyle. Öyle sanıyorum ki, ben bu öyküyü hiç yazamayacağım.–

Boğaziçi, 1978–1979

BİR KARA DERİN KUYU
1990 SAİT FAİK ÖYKÜ ÖDÜLÜ

*Sevgili arkadaşım
Satı Erişen'in
anısına*

Öykülerden Önce

Şu 1988 yılını, çoğu zaman, hep sabaha karşı birden uyanarak geçirdim. Gergin, hırçın, burnumun ucunda bir sızı. Bu aslında, 78'den bu yana, 68'den bu yana böyle de genellikle, bu yıl şu öyküleri toplamaya karar verince (ben de toparlanıyım belki diye düşünerek) bir boyut daha kazanıp arttı.

Öyküleri masanın üzerine yayıyorum. Yayımlananlar, yarım kalkanlar, temize çekilirken bırakılmışlar. Tek tek okuyorum, düşünüyorum, gözden geçiriyorum. Hepsinin içinde dolanan O'nu ele geçirmeye çalışıyorum. Bir eleştirmen titizliğiyle. İçime sinmeyen bir şey var. Bu öyküler, yazmak istediğim, bende yaşayan öbür öykülerle bir arada olabilseydi, benim istediğim anlamlamayı, bütünlüğü verecekti. Olmadı.

Bu aranişın içinden, her zaman düşündüğüm başka bir şey çıktı karşıma gene: Çocukluğumdan bu yana, çok dışa dönük, canlı, sıcak, sevgiyle dolu (çok) yaşamı ayrıntılarına dek tadını çıkararak yaşayan, gülen, sevinen bir yaradılış olarak görünen şu Ben'in, nasıl da içine dönük, aşırı duyarlı, alıngan, çekingen (çok) biri olduğu. "Ah canım benim!" diyorum. Kendimi nazlandırıyorum.

Bungun, coşkusuz, incinmiş olarak kalakalmışım uzun zamandır. Bir ben değil elbette; çoğumuz böyle. Herkes kendince bir çare buldu dayanabilmek için. Ben susup kaldım. Bunu anlayanlar vardı. Beni seven, değer verdiğim bir iki ozan söyledi de bana. Yazmayışımı kınadılar. İlgeri beni sevindirdi, ama sesimi çıkarmadım. Öylece sustum. "Yaşadığımız şu günleri anlamaya çalışmak, beni çok yordu.

Yazmak, giderek büsbütün zorlaşıyor benim için" diye düşündüm. Bakıyorum da, bana göre en yüksek sayıyla söylersem, yüzlerce öykü var bende. Ben öykücüyüm. Peki, hani? Sekiz on yılda beşi onu zor buluyor. Estikçe yazılmış.

Yazılış sırasına göre diziyorum onları. Hepsini ince ince çalışıp düzenledim.

Şu, yaz kenti öykülerini çok seviyorum. Çok var onlardan. Daha başladım bile sayılmaz. Ordan burdan gönül gezdiriyorum. Yazmayı çok istediğimi (yineliyorum) kesinlikle biliyorum. Bilmem ki yazabilir miyim!

Şimdi, şu elimdekileri yayımlamalıyım. "Bunları yayımlarsam..." diyorum, bunun da sonunu getiremiyorum.

Hele bir yayımlansın bakalım.

Boğaziçi, 1988

Zor Yokuşu

Uzun zamandır örtbas etmeye çalıştığım bir duygu, artık bana direnecek duruma geldi. Güçlendi. Hiç umulmadık yerlerde geliveriyor karşıma. Gazete okurken, kızı yıkarken, koyu uykularım karabasana dönüşürken, yolda yürürken, kendimi kahkahalarla gülerken yakaladığımda. Şu: Biz, seninle ben, birbirimize benzediğimiz, uyduğumuz için evlenmiştik. Ama uzun süredir ayırırız. Sen orada, ben burada; ekmeğimiz suyumuz ayrı, koşullarımız bambaşka, devinip duruyoruz. Durmadan değişiyoruz. Birbirimize yansımadan, değişik etkilenmeler içinde. Son günlerde hep bunu düşünüyorum. Bence, bu, birbirinden ayrı düşen evliler için, üzerinde durulması gereken bir nokta. Artık, sesini ve yüzünü unutmaya –mı– başladım. Bundan ne acı, ne mutsuzluk duyuyorum. Birbirimize hep açık ve doğru olacağız demiştik, onun için yazıyorum. Zaten, sana yazmaya başlamadan önce, önümde beyaz kâğıt, uzun zaman öylece oturuyorum. Aşk, ayrılık, yaşamak, ölmek, evlilik, toplum, kader, özgürlük, birey, evrim, devrim, insan hakları, boşluk, saçma, Allah, dünya, insanlar vb. çeşitli sözcükler yazıp ünlemler çekiyorum. Bir yazıp bir karalıyorum. Uzun zamandır susuşum, kafamdaki bu dağınıklıktan. Şu dünyada, okuyarak, yaşayarak edindiklerimin tümünü, unutmuşum gibi bir duyguya kapılıyorum; geceyarıları uykusuz otururken. Çeşitli soruların yanıtlarını, yeniden, kendiliğimden bulmaya çalışıyorum. Bazen, “Acaba delirir miyim” diye korkulara kapılıyorum. He-

men, kızı kucağıma alıp sarılıyorum. Uykusunda bir gülüşü var hafiften.

Aklım yattığı için, sözünü dinledim. Kızı alıp, Ahmet'lerin yazlıkta boş duran evlerine geldim. Kolay olmadı bu. Sana anlatmak da zor. Orada, kendi aranızda, bizlere değgin, bana çok tuhaf gelen, yadırgadığım, boş, yaşamasız, yapay olarak üretilmiş bir bakış geliştirdiniz. Oysa, -anımsa- burada bir kent yaşamı var -niceliği, niteliği tartışmalara açık-. Apartmanda oturuluyor. Aydan aya para ödeniyor. Aydınlanma ve yakacak için de para gerekli. Her sabah bir gazete alınıyor. Bir de -ille- ekmek. Çocuğa, özellikle, süt, yağ, yumurta; ikimize, belli bir oranda et, sebze ve meyve gerekli. Bunlar da çarşıdan parayla alınıyor -unutmuş olamazsın-. Somun aptalı atalarımız, çalı kabuğundan kuşak kuşanmış, ben neden yapmayayım diye, kendi hakkımdan vazgeçip kızı beslemeye gayret gösteriyorum. Elim yüzüm yaprak açıyor bu yüzden. Bu arada, bazı insanların her gün et alabilmesine çok şaşıyorum. Ben alamıyorum. Neredeyse binde bir. Kız da, Allahtan, sadece köfte seviyor. Kıyma ucuza geliyor. İçine bol ekmek, soğan, yeşillik, yumurta falan katarak çoğaltabiliyorsun. Neyse ki, bazan balık çok ucuzluyor. Sözü toparlarsak, bu kent yaşamında, belli bir paraya gereksinimim var. Bunu elde ediyorum, ama bu anlatması, anlaması zor, garip bir çarkıfelek. Anneannelerin, annelerin üç aylıklarından, çeviri paralarından, birikmiş gazetelerin satışına, en üst katta oturan aptal kıza, parayla yün başlık örmeye dek kol atan, eski bakırları satmaktan ve akla gelmedik çok karışık yollardan geçen bir devinim. Şimdi, yaz evine gelmenin zor oluş nedenlerini, otobüs parası denkleştirmekten başlayarak, yazlık giysi, deniz için havlu, çocuğa, hiç olmazsa plastik bir kova kürek, diye başlatmalısın. Karşı çıkışım bu yüzden. Bilmeden esip gürleme. Neyse, uyduruk bir şeyler.

İlk üç beş gün çok iyiydi. Her şey. Sevindim bile. Denizin kenarında, mavilerle yeşillerin menevişlenmesi arasında, bir sepet meyve gibi duran, bakımlı bir yazlık tatil köyü. Taa uzaklara dek bakabiliyorsun. Deniz yayılıp gidiyor. Havanın içi hep, uzak uzak gülüşmeler, küçük çığlıklar, seslerle dolu. Önce evi

temizledim. Bir ev sular, süpürgeler, sabunlarla nasıl temizle-
nirse öyle. –Ahmet’in annesi, dolapları dolu bırakmış. Çok se-
vindim. Bir gün öderim. Borcum olsun.– Güneşte mis gibi kok-
tu taşlar. Islak taş kokusu. Bahçeyi kazdım. Çiçeklerin kökünü
kabarttım. –Bu işte becerikli olduğum söylenemez.– Yaptığım
her işe, bir damlacık gücüyle katıldı kız. Camları bile, hoh de-
yip parlatmaya kalktı. İki kadındık boş evin içinde –dolaptaki
sabunları da o buldu zaten–. Dört beş gün sonra dostlar edin-
dim. Bitişik evi onaran ustalar. Bana artmış boyalardan verdi-
ler. Merdivenlerle, parmaklıkları boyadım. Ali Usta, tahtadan
bir gemi yaptı. “Bunu Barbaros Paşa da görse bayılırdı” diye
güldü. Gümbür gümbür gülen, elli, ayaklı bir adam bu Ali Us-
ta. Eskiden balıkçıymış. “Kocadım artık!” diyor. İkimizin de ro-
matizması var. Ağrılarımız var. Onunla memleket meselelerini
konuşuyoruz. Dert ortağıyız. Bu konuşmalardan sonra, hemen
senin yazdıklarını düşünüyorum. Memleketin hali, diyorsun.
Kuvvetli ol, katkını unutma, dünyanın sesine kulak ver, diyor-
sun. Kuvvetli olamam açım. Sen orada, ben burada açız. Bilir-
sin, can boğazdan gelir. Sonra katkı dediğin ne? Anlattım, an-
cak çocuğu, sağlığını bozmadan büyütebilirim. Yoğun, usandı-
rıcı bir didinme sonucu edindiğim çürük dişler, mide kasılma-
ları, sinir ağrıları içinde dünyanın sesine kulak veremem. Gaze-
te ne yazıyorsa onu okuyorum. Radyo bozuk. Yaptıramadım.
Televizyonu da kapıcıya sattığımı biliyorsun. “Bunları hırsın-
dan yazıyorsun” dersin bak bunda haklısın. Yalnız, haklı oluş,
bunların gerçek oluşunu değiştirmiyor.

Neredeydik? Ha, kız, Ali Ustanın boynuna “Dedecim!” di-
ye sarılmıyor mu, o iri adam, sevinmekle yerinmek arasında,
anlatılmaz bir duyguya düşüyor. Bir hoplatıyor kızı, bir hopla-
tıyor, anasına avradına küfrediyor bu feleğin sanırsın. “Mektu-
bunda selamımı yaz” dedi. “Dayansın!” Dayan bakalım. Başka
bir şey var: Burası güzel bir tatil köyü. Burada yaşayanlar var-
lıklı insanlar. Kadınlar, kızlar bakımlı. İyi güneş yağlarıyla ov-
dukları esmer derileri ipek gibi parlıyor. Erkekler de rahat, gev-
şek. Çoğu pipo içiyor nedense. Yaşlıları bile çapkın çapkın bakı-
yor. Dört kat olup selamlıyorlar genç hanımları, cici kızları. Is-

lık çalıyormuş gibi, kostak bir yürüyüşleri var. –Canım darda. Gülecek halim yok.– Mayolar, giysiler, deniz topları, özel arabalar, kasalarla biralara, meyve suları, ızgara etler, oğeler, sandaletler, deniz elbiseleri, balık kokuları arasında, “Kırmızı çatılı, beyaz badanalı küçük evimiz, yavrularımız” masalından etkilanmış, senaryosu berbat, kötü çevrilmiş bir film seyrederek gibi oluyor insan. Kimseyle şöyle içe sinen bir merhaba tutturamadığım bir yana –Ali Ustayla adamlarını saymazsak– birden, yanımdan, göz ucuyla bakarak geçenlerin, zaten, sıradan bir merhabayı bile benden sakındıklarını ayırt ettim. Bozum olmadım desem yalan olur. Ahmet’in arkadaşısı ya. Bunu önceden düşünmeliydim. Akşamüstü Ali Ustayla dert yandım. “Bırak bokları” dedi. Ferahladım. İnsan insanın zehrini alıyor. Ama bir süre sonra ekledi: “Bakma sen” dedi. “Temiz efendi adamlar da vardır içlerinde. Düzgün aileler de vardır. Allahtan iyilerin kökü kurumadı daha.” Al işte, uykusuz gecelerde, başla elifin ebesini aramaya: Temiz adam ne demek? Nasıl bir şeydir efendi adam olmak? Ya düzgün aileler? İyiler kimler peki? Ya kötüler?

Şimdi iyi dinle. Senin yazdığın oradaki sabaha karşılık –çoğu geceler karabasanla karışık, kara düşünce olarak yaşıyorum o sabahları– ben de, buradaki bir sabahı yazmak istiyorum sana. O sabahı yaşadığımda, –bak açıkça söylüyorum– içim sevinçle doluydu her şeye karşın. Çünkü o sabahı yazmak, yazıya dökmek istedim ilk kez. Bunu yapabileceğimi sezdim. O zaman alnıma gün doğdu sandım. Bunu sana anlatamam, ama artık yazarak yaşamak istiyorum kendimi, gibi bir şey söyleyebilirim. Bizim oralarda dendiği gibi, ancak o zaman kara günümü tarayabileceğim. Ağrılarım bile geçebilir. İşte ilk denemem. Seni, arkadaşları öperim.

Sabah

Balkona çıktım. Sabah olmuştur, diye düşünüyordum. Daha olmamış. Gecenin karanlığı olduğu gibi duruyor. Az sonra,

o yoğun karanlık, görünmeyen, ancak sezilebilen bir ışık aldı, karanlığın tonları çeşitlendi. Gökyüzü, denizin üstü, karşı yamaç belirsizce belli oldu. Çok az sonra da deniz, renksiz bir gümüş renginde açıkça seçildi. Yamaç, daha koyu göründü o zaman. Gökyüzü açıldı. Nasıl oldu bu iş, diye boydan boya baktım, anlayamadım. Yamacın üst yanında, tanımlaması zor, dumanlı koyu pembeler belirdi. Biraz sonra, ışık, belli bir düzende, çabuk çabuk çoğalacaktı. Bunu sezdim. Gözümün önünde, gün, yavaş yavaş aydınlanıyordu.

Bakınıp dururken, ışık iki üç perde birden mi çoğaldı ne, kıyıların tüm girdisi çıktısı belli oldu. Yamaç hep kara. Deniz bu kez, karanlık bir odada parlayan aynaya benzedi. Pembelik biraz dumanından sıyrıldı, diye düşünüyordum, neye uğradığımı anlayamadım, ışık, izleyemediğim bir hızla çoğalmış olacak, sabah oluverdi. Deniz, bildiğimiz sabah denizi, karşıda ağaçlıklı bir yamaç, geçiyolları, gökyüzünün pembeliği, mavili sarılı ebemkuşağı renkleri içinde. Sokak lambaları soldu. Zaten, bekçi, az sonra söndürdü onları. Artık gizemli hiçbir şey yoktu. Her şey açık seçik ortadaydı. Çatıların kiremitleri, araba parkı, kıyıda beyaza boyanan demir parmaklıklar, yandaki kekiklerle kaplı, toprağı beyaza çalan dağ parçası, kepenkler, iskelenin, dubanın pas rengi kırmızısı. Güneş ortaya çıkıp üzerlerine doğduğu zaman, tüm renkler, cilalanmış gibi parlayacak. Hiçbir yerde horoz ötmedi, diye düşünürken bir eşek anırdı. Karşı köyden gelip bu yakadaki tarlalarına tütüne gidenler, gelmiş geçiyorlardı, eşekleri önlerinde.

Az sonra renkler hepten yok oldu. Her şey Ege yazlarının gündüz renklerini aldı. Gecenin gizi tümünden kayboldu.

Yürüyorum. Güneş doğmadı, ama gündüz oldu. Baktım, sabahın dumanlı koyu pembesi dumanını dağıtıyor. İçine eflatunumsu pembeler de katarak. Hani o benim sevmediğim, galibarda denen gaz boyaması rengini almış. Kıyı kıyı, bayır yukarı çıkıyorum. Yukarıda tepede, bu rengin önünde kapkara görünen, bir zeytin ağacı, bir elektrik direği. "Ne güzel bunlar böyle tepede. Ne güzel. Sanki fesim!" diyorum. Tepede, koyu pembe ışığın önünde, bir ağaç, bir direk. Kara. Ben böyle yürürken, za-

man geçti geçmedi, o sevmediğim renk, –ne garip– değişmeye, en sevdiğim renge dönüşmeye başladı. Işıklı bir kavuniçi. abuk abuk renk atarak, koyudan açığa geçiyordu, falandı derken, ışıktan bir top gibi çıkıverdi güneş tepenin ardından. Hızla yükseliyordu, ama rahatça bakabiliyordum. Hem yürüyor, hem gözümü ayırmadan ona bakıyordum. O da bir yandan yükselmeye, bir yandan denizin üstüne doğru kaymaya başladı. O sırada, yandaki köyden gelen küçük st kız beni lafa tuttu. Ege’de sıcak, Ege’de güneş öylesine insanı kendine karıştırarak güzelleştiren bir şey ki, hiç yoksulluk duygusu almıyor insan. Deniz, her şeyi yıkayıp değiştiriyor. Doğru, yoksulluğu bile. Yeniden yürümeye başladığımda, gökyüzü, renklerini soldurarak beyazlaşmış, göz kamaştıran ışığı vurmuştu denize. Artık, rahatça bakılamıyordu. Ege’de sıcak bir gün başlıyordu.

eşme, 1979

Bir Kara Derin Kuyu

Akşam Gene Akşam Çarşı

Akşamın bir vakti var; gökyüzünden iniveriyor çaktırmadan. Çarşının alvala akşamına sinsi bir saldırı bu. Renkleri düşmanca solduruyor çünkü. Çınarlar karanlığa hazırlanan bir hışıltıyla, daha görkemli bir görünüş alarak, rıhtımdaki kahvelerden gelen tavla şakırtılarına, gülüşmelere, yosun kokusuna, ızgara balık kokusuna doğru büyüyor. Doğanın bereketiyle şenlenen manav tablalarında, su yeşili, domates, elma, nar karışımı kırmızı, üzüm sarısı renk atmaya başlıyor. Dükkân içleri karanlık kovuklara dönüşüyor. Kalabalık durakta bir kadın var. Geçkinliğine karşın hâlâ çok güzel. Bir o seziyor bunu. Acıyla iç geçiriyor. Akşamın bu vakti ona dokunuyor.

Kent kendini korur oysa bu karanlıktan. Edison derlerdi bir adam yaşadı bu dünyada. Işıklarını yakıverir. Önce tekten tükten, sonra tümünü birden. Al sana bir çarşı gülüm, al sana bir şıkırdım! Küçük bir çarşı, amenna! Büyük 'market'lerden 'şarküteri'lerden yoksun. Doğrudur. Amma, eski. Sözün değeri varsa, kulak verilsin: Bu, eski İstanbul çarşısıdır. Yozlaşsa da, falan da. –Etin, yeşilliğin, peynirin iyisi, turşunun evde yapılmış, rakının dinlenmiş burada bulunur. Bir de balık elbette.– Eski bir İstanbullu bilir eski bir İstanbul çarşısının ne demek olduğunu. Alıcılarla satıcıların, kesekâğıtlarıyla ağırlık ölçüleri-

nin, ışıklarla renklerin, küçük kahveci çıraqlarıyla hırçın özel arabaların, hantal kamyonlarla her zaman dolu geçen belediye otobüslerinin gürültüyle devinmesine karşın, o hep yerli yerindedir. Güngörmüş olarak, görüp geçirmişliğini sindirmiş bir çarşı olmanın, esnaf onurunun, müşteriye saygının... Yok yok, o kadar da değil! Eskidendi o. Her şey değişti. Değişiyor. Olacak bu. Doğaldır. Uzundur ol hikâyat! 6:40 iskeleye yanaşıyor. Amma yüklü. Akşamın en dar vakti işte. Düdük! Viyuuut! Ses hızla suya dalıyor. Gidip karşı kıyının pencerelerine vuran batmış güneş ışığında yankılanacak. Vakittir.

*Faruk Öğüt – Bakkaliye
Rakı-Büyük-Klüp*

– Buyurun efendim, buyurun Uğur Beyciğim. Nasılsınız efendim. Allah afiyet versin. Dedenizi tanımadım. Fakat peder merhum, Allah rahmet eylesin, her akşam bu vakitler, aynen sizin gibi, boyunuz posunuz da, Allahallah, nasıl desem sakalınız ve gözlüklerinizle, o da sizin gibi böyle orta boylu, ama yapılıydı. Merhum şu kapıdan girer her akşam bu vakitler, ah! Geçmiş gün! MÜNDEMİÇ MÜNDERİÇ MÜNEKKİT MÜNEVVER MÜNEZZEH MÜNFAİL... Yaa, Uğur Beyciğim.

İşte rakınız. Şöylece yerleştirelim çantanıza. Nasıl gidiyor yukarıda, inşaatta işler? Yok efendim bulunmuyor. Ben bunları nasılsa ayırtmışım da. Koş oğlum, “Uğur Beyamca için” de. Roka oğlum roka. Kırmızı turp da koysun. Afiyet şeker olsun efendim. Öyle. Tam üç teneke peynir, üçü de aynı nefasette çıktı. Elbette, siz olmasanız o inşaatın başında... Ne anlar o koca Lazlar, geç canım efendim allasen. Kim kaldı eski Boğaziçili, kim kaldı. Boğaz gitti elden. Yağ yok oğlum. Piyasada yok. Rezil ettiler piyasayı falanı. Ya Uğur Beyciğim. Eskidendi. Boğaz’ın Boğaz oluşu. Haa, hani sizin eve çıkan yokuşun başında bilirsiniz bir ev vardı üç katlı, hani merhum...

Mustafa mı? Bu nasıl Mustafa? Gerilmiş yay mı, güneş vurmuş cam parçası mı? Bu nasıl Karadeniz dalgası? Vayy! Vurgun yemiş bu oğlan. İnsan değil, sorun bu. İnsan suretinde koca bir sorun. Köyden kente göç mü dedin, al işte gör. Boğaz'ın tüm yukarıları Karadeniz göçmenleriyle dolu değil mi?

– Faruk Bey, Boğaz eski Boğaz değil. Doğrudur. Haklısın. Amma, olacak bunlar. Doğası bu işin. Gâvuristan'da da bu işler böyle olmuş. Ben Paris'teyken, neyse uzun hikâyedir, haa, yeter ki herifler durumun felaketini anlasınlar. Bu göç işini düzenlemek, yönlendirmek gerekirdi. Gerekir. Ulan yahu, böyle çayıra inek salar gibi, has bahçeye adam salınır mı? Ne günahı var bu adamların? Ne günahı var o bahçelerin, o köşklerin. Ve bizim. Biz ne olduk arada Faruk Bey. Ben Boğaziçiliyim. Öyle miyim? Boğaz'dan ayrı yaşayabilir miyim? Yaşayamadım da biliyosun. Amma, işte Boğaz'da da yaşayamıyorum artık. Bu bir gerçek. Ben ölmüşüm, bu da bir gerçek.

*Uğur Beyle Karadenizli Mustafa
Beraberce Bir Yokuşu Çıksınlar
Boğaziçi'nde Anadolu Yakasında
Ağır Ağır*

Yakışıklı oğlan bu Mustafa. Yerinde duramıyor. Sarı bıyıklarını çiğneyerek, yan yan bakıyor tedirgin. Kot pantolonu, pamuklu gömleğiyle, pazularıyla, uzun boyuyla ne güzel delikanlı adam yahu! Gülüyor, ama acılı. Gamsızca gülmeli bu çocuk. Nesi var bunun? Arkadaşlarıyla oturmalı kıyı lokantalarına, Boğaz'a karşı, geniş soluklar alıp vererek. Yiyip içmeli, güzel kadınlar düşlemeli. Oysa bozgunda bu. Besbelli.

Erkekler, çocuklar konuşarak, gülüşerek, hızlı hızlı çıkıyorlar yokuşu. Bir de başları örtülü genç kızlar, kadınlar. Eski tahta evler, sonradan yapılan betebeli çirkin apartmanların arasında nasıl tek tük kaldıysa, Anadolu'dan gelip buralara yerleşen ye-

ni ahalinin arasında da tek tük İstanbullu hanımlar var. Öksürüklü sesleri, konuşma biçimleri, başörtülerini bağlayışlarıyla hemen ayrılan ötekilerden. Çağdaş giyimli genç kadınlar, kızlar da yok değil elbette canım. Ne ki, dikkatli bir göz, ince bir sezgi, hemen görür aksayan, tutmayan şeyi. Nedir o? Şu: İstanbullu bir kadının yürüyüşü, önüne bakışı, çocuğuna seslenişi başkadır. Kalın, kaba heceler incelmıştır. Ses neneden, anadan nazlı, hafif olmayı öğrenmiştir. Yüzyıllardan bu yana işlenmiştir kadının bakışı, duruşu, gülümsemesi, gizlice renk değiştirerek utanişı, gözyaşlarının inivermesi, ipek mendilinin arkasında hafifçe hıçkırması. Çok eski yıllarda bir İstanbullu bahar sabahında küçük bir erkek çocuğu, bir kadının yumuşacık elinden tutmuştur, vapurdan çıkarken. Denizin, güneşin, iskelenin bir martı kanadında nedensiz küçük kahkahalarla suya dalıp dalıp çıktığı öyle bir sabahta, o güzel kokulu eli sıkıca tutarak, iskeleden atlamıştır çocuk. Kısa pantolon, parlak potin, Bursa ipeğinden frenk gömleği, boynunda Avrupa kurdelasından fiyongasıyla. Hoppa! demiştir o İstanbullu hanımın nazlı sesi. Asla! İşte şimdi şu akşam vaktinde olduğu gibi, köşe apartmanın dördüncü katından bir kadın haykırmamıştır kabaca, bu İstanbul havasında: Hüsamettin! Hüsamettin la! Gel burya, ha gözü çıkasica, gel eve de göresin gününü. Yürü la, ekmek al, yürü! Belki geniş ovalarda, dağ köylerinde yankılanırken bu ses güzel, canlı. Eh, evet! Bu kızlar yokuş yukarı çıkarken, kararmaya başlayan havanın içinde güneşten son ışıklarını alan çiçekli başörtülerıyla dalgalanmıyorlar, bir düşte gibi. Süzülüp geçmiyorlar insanın yanından. Birbirlerini dürtüyorlar. Gülüyorlar kaba gülüşlerle. Yürüyüşleri, hiçbir inceliği, yaşamlarından hiçbir duyguyu iletmiyor insana. Ayakkabılarının topukları küt küt vuruyor taşlara. Omuzlarından sarkan çantaları, boş torbalar gibi sallanıp duruyor anlamsızca.

Değişiyor İstanbul her şeyiyle. Elbet ahalisiyle de. Olacak bu, doğal bu. Uzundur bu hikâye. Düzenlenebilirdi bu göç. Bu adamlar bir düzenden başka bir düzene köprülerden geçirilmiyordu. Köy kent arasındaki uçuruma itiliverdiler. Şimdi bu yokuşu çıkan adamlar, o savaşın yorgunları işte. Evlerine doğru

yürüyorlar. Hangi evlerine? Eski bir düzenin, eskiden bu İstanbul'da yaşanan günlere göre biçimlenmiş amma kendilerine hiç uymayan bir düzenin evlerine. Harap olmuş eski köşklerde, tek tek kiraya verilen odalarına, eski İstanbullu hanımların, beylerin yaşamlarına uygun, geniş bahçeler içinde sedefli mermerli, yüksek tavanlı, yaylalar gibi geniş sofalarıyla, kameriyeleri, meyve bahçeleri, çiçek bahçeleriyle kurulmuş bir düzenden geriye kalan harabelerin içinde boy atan gecekondularına, yeni kurulan semtlerde, iyi yapılmadığından, üç beş yıl içinde yıkık dökük bir görünüm almış olan apartmanlardaki dairelerine; yaşamaya değil, dinlenmeye değil, tıklımaya; mutlu olup neşelenmeye değil, yorgunluğu arttıran, yoksulluk duygusunu çoğaltan, çirkin görüntüler biriktirip kahrolmaya.

Amma, ya Boğaz'ın doğası!

Bu yokuşu, her akşam böyle ağır ağır çıkmalı. Tek başınasın şu dünyada. Kimin kimsen yok. Sana yaramayan bir karı, iki kız Ankara'daki dairenin o görkemli salonunda asılı olan büyük boy büyütülmüş aile fotoğrafında. Kadın kısa saçlı, önde oturuyor, klasik koltukta. Parmaklarını birbirine geçirerek, ellerini yumuşakça kucağına bırakmış. Ayağının biri, öbürünün arkasında. Bacakları güzel, ayakkabıları çok pahalı. Yüksek topuklu, ince. Erkek koltuğun kenarına ilişmiş. Dik yakalı kazağı, taranmış sakalları, gülümser gibi bir hoş çarpılmış ağzıyla, yerini bulamamış bir aykırılık, bir sıkıntı külçesi. İki yanlarında iki kız. Güzel kızlardı o zamanlar. Çocuktular daha. Büyümemişlerdi. Sinirli değillerdi. Babalarını severlerdi. Durmadan sigara içen, küfürlü konuşan, iş arkadaşlarıyla sabahlara dek oyun oynayarak, arabalarına atlayıp pahalı, kalabalık yaz tatilleri yapan, evlenip evlenip ayrılmış özgür kadınlar olduklarını söyleyerek... Neden böyle oldu? Çünkü anaları öyleydi. Bitti! Bu, budur! İşte bu kadar! Sinir krizi geçirip haykırmalar: beni bu duruma getiren sensin. Aklın çocukluğunda kalmış senin. Hiçbir zaman, mevkiinin adamı olamadın. Boğaz Boğaz, tutturmuş bir Boğaz. Ben Ankara'yı seviyorum. Ben operasız, tiyatro-suz yaşayamam. İşte burada gülünür. Güler adam da. Haykırışlar: Tanrım bu adamın bu sarhoş gülüşleri çıldırtacak beni.

Eh be! Al evi, al parayı, al konserleri, hadi al mevki mevki dediğin o şeyi de. Bana eyvallah. Boğaziçi bana yeter. Anılarım da var. Ne kaldı İstanbul'dan birader? Bir Topkapı, bir Boğaziçi. Eh bir iki parça bir şey daha.

Şimdi çıkarsın her akşam bu yokuştan. Her akşam çıkmalı bu yokuştan ağır ağır. Çıkarken dinleyeceksin kenti. Dinlemek diye bir şey vardır. Ne demiş, ozan bak, Mustafa kulak ver söylenenlere, ne demiş ozan, İstanbul'u dinliyorum demiş gözlerim kapalı. Nasıl bir şey bu? Bunu bir ozan söylemişse, bunun bir nedeni olmalı. Ozanlar yüce kişilerdir. Onlardan insanlara yüceltici duygular geçer. Budur aranan. Aradığımız bu. Yüceltici, rahat ettirici, mutlu olduğumuzu duyuran, yaşamak güzel dedirten. Bir anlam verilmeli şu dünyaya. İçimizdeki güzelim insanı ziyan etmemeliyiz. Kapıp koyvermek yok.

Dinlemeli. Derinden İstanbul'un uğultusu gelir. Büyük çevre yollarının, denizin, kentin. Hafiflemiş bir uğultudur bu. Bahçeler emer gürültüyü. Geriye kalanın içine kuş sesi doldurur, esinti katar, yumuşatır, öyle yollar yukarıya yokuşa. Tepelerden bakıldı mı görünen, bakımsız kalmış viran bahçeler değildir. Tersine çok güzeldir görünüm. Şaşıır insan. Önce çepeçevre, sonsuz bir yeşillik vardır dalga dalga. Elbette açıktan koyuya, koyudan açığa geçerek yer yer. Aşağıda akan Boğaz'ın mavisı gibi. Doğal bu. Amma, bir de tanımlanamaz, bilinmedik, görülmedik, yeşiller girer araya. Boğaz'ın mavisinde de öyledir. Göz nereye bakacağını bilemez. Yürek, geniş soluklarla şişer. Sonra ağaçlar. Binlerce ağaç vardır. Çoğunun yapraklarının arasından deniz görünür. Boğaz akar yaprakların arasından. Binlerce sarmaşık, ot, bitki. Yeşili değiştiren, benekleyen, renklendiren bir doğa örtüsü. Hep Boğaz'ın esintisiyle ürpereyerek. Işıklı limon sarısı bir ağaçtan, kurutulmuş günbatımı kızılılarına geçivermek duvarlardan sarkan sarmaşık yapraklarında. Bakınıp dururken, umulmadık bir şey daha. Ah! Patlıcan moru üç ağaç, yan yana aşağıdaki açıklıkta. Sonra bayır yukarı, top peşinde koşan çocukların oynadığı büyük boşlukta, gökyüzünün önünde yüzlerce çam, sıra sıra.

ÖNCE: Faruk Beyin bakkaliyesine giren o herif, hani şu sepet kafalı. İtişerek arkadaşıyla, kazık kadar, ama el kol bükme oyunlarıyla, tüm dişleri ortada. Köşedeki yeni açılan kasabın damadıymış. Zengin diyorlar adama. Nevşehirli bunlar. Para bunlarda ha! Faruk Bey anlatır. Uğur Bey dinler. Bayılır çarşı dedikodularına. Almıştır Faruk Beyden ağzının payını. Adam yerine koymadı çünkü Uğur Beyi. Bir merhaba demeyi bilmedi. Arkadaşıyla itişip kakışıyordu saygısızca. Demiştir ki Faruk Beye, aynen böyle demiştir: Ha bana bak Faruk Bey, demiştir. Karadenizli bu oğlan. Nevşehirli kızını buna neden verdi bilmez. Çünkü oğlan çulsuzun biri. Kız kaçır diye korkmuşlarmış. Bir tane evlat. Adam düşkünmüş kızına. Her neyse canım. Karadeniz ağzını yansılamak kolay, cav cuv etmiştir yani: Ha, bana bak Faruk Bey, demiştir. Demek istemiştir ki, bu saç sakallı birbirine karışmış, bu gece içen, gündüz içen adamdan mı bizim Mustafa'ya hayır gelecek. Adamın kendine hayrı yok. Köyün delisi gibi. Baksana dökülüyor üstü başı. "Biliy misun" diyerek ikide bir. Yukarıda inşaatta, bir somya, bir radyo, bi dolu kitap, öyle yatar kalkarmış. İçer babam içer. Aşağıda diyorlar, yokuşun üstünde güzel bir evi varmış, babadan kalma, dayalı döşeli. Hem de eskiden kalma mobilyasıyla, atlas perdeleriyle. Her akşam evinin önünden geçermiş. İlle geçermiş. Geçer gider, çıkar yukarı, ta yukarı, tepeye. Bir inşaat bitti mi öbürüne. İyi mühendismiş diyorlar. Ha! "Biliy misun" diyerek ikide bir. Faruk Bey ne yapar? Tezgâhın arkasında, kimseye göstermeden tek tek atarak votkasını, höngürtüyle siler burnunu. Gözünün biri tıkanan trafiğin altüst ettiği arabalarda, korna sesleriyle çarşuyu patlatacak gibi şişiren gürültüden yüzünü kırıştırarak. "Ulan koca Laz" diye başlar. Akşam vakti, başlatmasın Faruk Beyi. Başlar sülalesinden. Uğur Beyin eline su dökemez onlar. "Cumartesi kibarı oğlum benim" der. Çekince takım elbiseyi, güveylik ipek gömleği adam olunmuyor. Anasını satmıştır o dünyanın. Onun bulunduğu yüksek mevkileri bilsen sen Ankara'da, dudağın uçuklar. Apartmandı, karıydı, çocuktı boş ver-

miş adam. Bakmış anlamıyorlar onu, gözleri parada pulda. Neyse uzatmayalım, yuf borusu öttürmüştür O, bu kahpe feleğe. Ya! Boğaz'ın eski ailelerindendir. Annesi genç yaşta ölünce babası büyüttü onu. Vurgundur Boğaz'a. Büyük adamdı babanız Uğur Beyciğim. Boğaz'ın gelmiş geçmiş MUHTEREM MUHTERİZ MUHTEŞEM MUHTEVİ...

SONRA: Eeeeeet! Denir. Tek bir sözcük gibi görünüyor bu. Oysa içi, tıklım tıklım sözcüklerle, tümcelerle doludur. Şöyle: İşte geldik. Gördüğün gibi oğlum Mustafa, burada oturuyorum. Bu birinci kattaki ön odayı şantiye gibi kullanıyorum. Bu çınar, çınarın altındaki masa da yazlık evimdir. İşte İstanbul ayaklar altında. İstanbul bir masaldır. Anlatması zor, anlaması zor. Elin işe yatkın mıdır? Bravo! İşte rakı, işte peynir. İşte taze soğan, işte bol su. Nasıl çıktı kavun? Yaşasın. İşte balık, işte ateş. Şimdi yanar. Üfle, üfle. Efferim!

Anlat Oğlum Mustafa Anlat Tümünü Gece Biter Dert Bitmez: Böyledir Bu Dünyanın İşleri

Köyde hâlâ anlatılır. Doğduğu zaman bu Mustafa, ebesi secdeye varmış. "Töbe!" demiş. "Sanki gülüyordu" demiş. "Yeni doğan bebe güler mi? Gülüyordu" demiş. Çarpılmış gibi olmuş. Mavi yeşil çakır gözlerinden akan yaşları durduramamışlar. "Çok bebem oldu. Bu eller çok bebe doğurttu. Böyle güzel bir bebe görmedim" demiş. On altısına gelince Mustafa, ki köyün bir tanesiymiş, sevmeyeni yokmuş, karşı köyün en dilber kızını kaçırmış. Düğün dernek, büyük bir şenlik olmuş. Bir sevda, bir sevinç, dillere güller. On yedisinde dul kalmış, ama. Çünkü altı ay sonra, kız baba evine el öpmeye gittiğinde, koca Rizeli, kızın babası sormuş, "Da..." demiş. Öyle der ya Karadenizli, "Rahat misun kızum?" Kız demiş, "Rahatum babacığum." O sormuş, o söylemiş. Evinin, köyünün, Mustafa'nın şenliğini döküvermiş ortaya. Fırlamış yerinden koca Rizeli, kızın babası. Bu kız değil miydi onu köye rezil eden, başında tuz

kavuran. Görsün şimdi cümle ahali bakalım, madem! Verecek tir cezasını. Yollamayacaktır onu geriye. Mademki mutludur, ayrılın neşesinden, sevincinden, çeksin cezasını, görsün evden kaçmayı. Kız orada ağlamış, Mustafa burada. Karadenizin dal gaları bir o köye vurup köpürmüş, bir bu köye. Ha çırpınmış, ha çırpınmış. Ne fayda! Ne olduğunu, neye uğradığını anlayamamış ki Mustafa. Hemen bir başkasıyla bağlayalım başını, kurtaralım gözünü dışardan derler köyde. Karşı çıkılmaz. Analar atalar, öyle ister, gelenek görenek, böyle buyurur, böyle olur. Hep de oğlandan büyük kızlar alırlar. Evi çeksin çevirsin, bolca çocuk doğursun, diye düşünürler. Bir bakmış ki Mustafa yaş yirmi dört, ortaya çıkmış üç çocuk, yaşı kart, kalçaları çok kalın, burnu iri, elleri kaba bir karısı var.

Uzat Bardağını Mustafa Bu Rakı Bu Akşam Bitmeli

Neden toptan alıp koymamalı rakıyı bir kenara? Mademki her akşam içiliyor. Olur mu! Her akşam yola çıkmak için bir bahanedir bu. Her akşam paydostan, işçiler dağıldıktan biraz sonra yavaştan yola çıkmalı. Akşamın bir vakti vardır. İniverir yukarıdan çaktırmadan. İşte tam o vakit nişanlayıp, ağır ağır inmelidir yollardan. Çocukluğunun geçtiği bu yollardan, bahçeler arasından. Sonra çarşının havasına, insanlara karışıp avunmalı biraz. Eve dönme sevincini her akşam yeniden yaratmaktır bu. Buraya dönülür, masa donatılır, bir Tanrı misafiri bekleyerek, usul usul içilir. Gelirse, hoş geldi sefa geldi. Başüstünde yeri var. Elhamdülillah. Gelmezse, nasip! Acının üstüne varmalıdır. O seni yok edeceğine, sen onu. Çalışmak bir umuttur. Bir katkı umudu. Binlerce, milyonlarca apartman yapılacak daha. Böyle gider bu. Yıllarca. Bunlardan bazılarına güzellikler eklemek umudu. Bir çıkma, bir gülen pencere, balkonu en gerekli, İstanbul'a en yakışan bir yere oturtma gayreti. Ne denmiştir Faruk Beyin bakkaliyesinde: "Ben ölmüşüm. Bu da bir gerçek!"

Ya Sen Neden Ölmüşsün Beyamca
Dur Bakalım Mustafa Önce Sen
Bütünle Bakalım Şu Serüveni

İşte bizim kızlar hep böyle. Bunlar gibidir. İş yok hiçbirinde. Şunlara bak. Demişti bir ara, yanlarından geçip giden kızları göstererek, beğenmezlikle. Bir sigara yakıyor, emerek içine çekiyor hınçla, "Boka bastırdılar beni" diyor. "Kandırdılar." Yay gibi oluyor gene. Rengi soluyor. Sinirli bu çocuk. Düğün dernek kurmuşlar yeni baştan, Mustafa'yı da sarhoş edip doğru bu ikinci gelinin koynuna. On yedi yaşında sarhoş bir çocuk, akrabadan otuzuna yaklaşmış bir kız. Karadeniz'i bilmeyenler de vardır. Uğur Beyin yolu hiç düşmedi şunca yıl Karadeniz yöresine. Karadeniz adamını, inşaatta çalışanlardan biliyor. Bir sofraya oturup sohbet kurarlar sık sık. Geceleri şu çınarın altında, şu masada. Karadenizli mi dedin, işte sözcükler ilk akla gelen; onları tanımlamak için: Atak, ters, kaba, dik kafalı, inat. Yardım etmeli bu çocuğa. Zor olacak amma, değer. Aydınlık bir çocuk. Kendinden kurtarmalı önce onu. Düşmüş karanlığın koyusuna, cehennemin dibine. İşte ne köylü, ne kentli. Yarım adam, yarım. Kafası karışmış. Tutmalı elinden, bütünlesin kendini. Nasıl? Kolay değil bunu bilmek. Arayacağız. Alalım aramıza. İyidir bizim güngörmüş ustalar. Güngörmüş. Önemli söz bu. Altı çizilir. Bir de atasözleri var. Mustafa da onlarla daha rahat anlatabiliyor sözlerini. Bu ikinci kadın için, acı su sabunu köpürtmez, diye başlıyor. Ağacı besleyen toprak, toprağı besleyen yaprak. Öküz eşiyle koşulur. Aç it, koyun gütmey diyor. N'apar peki? N'apsın yahu peki şimdi bu oğlan. Dar yerde kalmış. Söylüyor zaten: Dar yerde can yaşamaz. Olan şu: Büyük amcaoğlu, İstanbul'a göçmüştür. Küçük amcaoğlu İstanbul. Büyük dayıoğlu İstanbul'a göçmüştür. Küçük dayıoğlu İstanbul. Enişter İstanbul'a göçmüştür, hısım akraba İstanbul. Eh öyleyse Mustafa, yallah İstanbul'a. Ha!

Bilmediğin Göle Dalma Mustafa *Atasözü Bu*

Dalmıştır. Çünkü çiziden çıkmıştır aklı fikri. Ne balığa çıkmak, ne karı kız oynatmak; rakıyı fıçıyla içip, ne kumara oturmak, gün doğumunu gün batımına ekleyip, üç gün üç gece. Ev desen, çocuk dövüşü, köpek boğuşu. Evdeki karı! İyi içiyor bu çocuk. Dayanıklı. İçtikçe kızarıyor gözleri, Karadenizli burnu. İstanbul'a cebi altınla dolu gelmiş. Anası, hem de büyük anası, babası, babasının babası, hem de koca dedesi, amucası, hem de büyük dayısı, hem de ebe nenesi bırakalım eteğini, gitsin bu çocuk, dalgaya karışıp yitecek demişler. Almışlar İstanbul'da bir daire ona, Rizeli Kocaman'ın yaptığı apartmanlardan birinde. Çocuklarla karıyı da getirip... En küçük oğlan beş yaşında. Balık gibi. Işıldak bir oğlan. Çekip bıçağı, yürüyor Mustafa'nın üstüne: "Furacağım la seni!" Gülüyor o zaman Mustafa; içinden gelerek gülüyor. Boğuşuyorlar halının üstünde. Kızlar da koşuyor sevinçle. Küçük kızlar. Seviyor Mustafa bu küçük çocukları. En çok oğlanı. Karıya gelince... Ha! Anlaşıyor ki İstanbul Mustafa'yla, Mustafa İstanbul'la öyle bir sarmaş dolaş olmuş ki, eh! Beymen'den takım giymiş oğlan. Vakko'dan ipek gömlek. Adı var, sanı var. İstanbul'a yerleşmiş cümle akranının arasında küçük düşürür mü öz canını sülalesini. Çekmez mi altına Mercedesi. Pavyonlardı, şarkıcılardı, gazinolardı, kumardı, kadındı, Boğaz'dı derken başlamış Mustafa'yla İstanbul büyük bir bozukluğun içinde dönmeye. Atasözü ne der, bekâra mekânı sorulmaz. Evdeki karı da onu bekâra saymış. Hiç ses etmemiş. Nereyesin dememiş. Bir kez sancılanmış geceyarısı çocuk düşürürken, üstüne gelmiş Mustafa. Sarhoş. Kadın, kalın bir sesle çirkin bir bağırma, uluyup uğunma tutturmuştur. Basar tekmeyle Mustafa. Kadın hemen susar. Çıldırır Mustafa. Çünkü tam o gün, incecik bir kız Mustafa'ya bakakalmıştır. Sanki gözleri güneşten kamaşmış gibi. Kara gözleriyle bakmış Mustafa'ya. Daha on beş yaşında. Anası Macar mucar bir karı, pavyonda çalışıyor. Kurtar beni demiş kız, başını Mustafa'nın omzuna dayayıp. Bayıldım sana ben. Ay sen ne güzelsin. Âşık ol-

dum sana ben, demiş. On gün sonra Mustafa on altı yaşının kara sevdasını tazeleyip, almış kızı, atmış eve. O incecik kızın incecik gülüşü, elleri, saçlarını savurması, nazı edası, güldürmüş, sevindirmiş Mustafa'yı yeniden. Almış kızı koynuna, yatmış aşağı. Pervasızlık. Böyledir Karadenizli. Dünyayı takmaz, aklına bir şey taktıysa. Ha, peki evdeki kadın? Ah! Sabah gelip kapıyı vurmaz mı, güm güm: "Suyunuzu ısıttım. Da!" Ah Mustafa! Gelenek görenek böyle oğlum. Böyle be çocuğum. Kadının üstüne kuma gelir. İşte bu! Doğal bu, onun için. Uygarlığa kapalıdır bizim oralar, görmeden, tanımadan anlayamazsın dememiş miydin? Sonra? Anlat be oğlum, dök içinin ağusunu önce. Rahatla. Sonra: Kız küçük, adam evli. Baskın, polis, karakol. Para dönmüş ortada. Kurtaramamışlar işi ama. Anası uçurmuş kızı. Kart bir herif varmış. Daire almış kadına. Mustafa da alırdı. Nikâh kıyacağım diyormuş kıza. Yok işte onu yapamaz Mustafa. Karşı çıkamaz atalarına, fındık bahçelerinden akan altına. Hah işte! Tam burada dur oğlum Mustafa. Para mı dedin, atalar mı dedin, tam burada dur. Sen yeni bir adamsın oğlum. Öyleyse!

YENİ BİR ATASÖZÜ BULMALI SANA MUSTAFA BUGÜNLERE UYGUN, YARINLARA KALACAK.

Boğaziçi, 1980

Suskun Ezgisi

Çok iyi yaptı: “Hadi canım güle güle. Hadi güle güle canım!”

Parmaklıklı bahçe kapısını da biraz ağırdan alarak kaparsın. Çünkü kapıyla balkon arasındaki şu uzun yolda, eve doğru yürümeye başlamadan önce (çiçeklerin arasından, onları siper ederek de olsa), çok hızlı devinen bir duygu/düşünce devinimi içinde, şu an yaşamakta olduğu zaman parçasını, tüm ayrıntılarıyla gözden geçirivermesi gerek. (Çevredekiler, sinirli olduğunu anlamamalı.) Kolay değildir, birtakım insanların kendisine baktığını bilen birinin, onlara doğru yürümeye başlaması. (Bu yazlık siteler! Herkes dışarıda. Balkonlarda, bahçelerde. Çünkü akşamüzerinin en şerbet vakti. Güneş çekildi; denizle gökyüzünün birleştiği yerde, beyaz parlak bir çizgi. Az sonra güzel bir akşam olacak. Havanın kokusundan, kumun renginden anlıyor bunu. Ev içlerinden kahve kokusunun yayılmaya başladığı saat. İçer çekilen bir kokudur ki! Kızlar duştan çıkmış, güneşte saçlarını kurutuyorlar. Fırçayla, güneşe güneşe savruluyor mis kokulu uzun saçlar.)

Kırpışan gözlerin arasında bir an

İşte gene!

Kara parlak derili taylar geçiyor ufuktan.

Denize girip kayboluyorlar.

(Delikanlılar da habire gömlek değiştirerek, tıraş oluyorlar, koku sürüyorlar. Uykudan kalkan küçük çocuklar, kucaklarda

nazlatılıyor. Onların da pembe bacakları esmerleşmiş. Kadınlar, yaz için özel olarak hazırlanmış, çeşit çeşit giysiler giyerek, pahalı takılar takarak, çıplak omuzlarını kremleyerek, gözlerine, yanaklarına, dudaklarına boyalar sürerek kuruluyorlar şezlonglara.)

Çok sinirli.

“Çok sinirliyim” diye düşünüyor, kesik kesik öksürüp geçirtirmeye çalışarak. Yeteri kadar oyalandı bahçe kapısının önünde. Karar vermesi gerek. Kestirme yoldan rıhtıma inip, Ekrem’in nerelerde olduğuna.

Ya da içeri girip.

Olmayacak. Düşüncelerini sıraya koyup öyle düşünmesi gerek. Yoksa adım atamayacak.

1– Deli mi ne bu insanlar! Şu tatil yerinde bile, giyinip kuşanıp, takıp takıştırıp (Tamam, yaz boyu düşündü bunu, geç) ama;

1a– Oysa tatilin süsü başka olmalıdır. Açık havadan, sere-serpelikten, yıkanmış, yüzmüş, yanmış olmaktan gelen bir doğal süslülük var ki! (Bu düşünceleri hep kendi kendine taşıyor. Çok az kişiyle bölüşerek. Örneğin, şu 1982 yazının en gözde modası nedir? Diyelim giysiyle bir renkte ayakkabı. Tüm sokaklar, yollar, çarşılar böyle, benek benek renklendi. Kırmızıdan pembeye, yeşilin acısından sarının parlağına dek. Ha, renk renk ayakkabı mı giymeye başladı kadınlar, o hemen siyah giyiyor. Ya da beyaz. Zıtlıyor çevresiyle. Tavşan dağa küsmüş. Yok yok bazı dağlar var ki...)

2– Hemen mutbağa. Kendi için aldığı, küçük kırmızı demlikte, çabucak bir kişilik çay demleyecek. Başına vurdu tiryakiliği. Kalabalıkla içilen çay, çaya benzemiyor. Bu akşam ayrıca (çayı çok koyu içiyor, doğru değil bu) dolu dolu bir konyak! Bu siniri yatıştırmak gerek.

3- Yürümeli artık. Balkonlarda oturanların birçoğu ona bakıyor/dur. Konuklar da var. Biri sorar şimdi: "Kim bu?" konuşma, fısıltıların arasından bazı heceler küçük küçük patlayarak üremeye başlar: "Bitişikteki mimarın karısı. Bu sitenin mimarlarından." "Öyle mi! Çok genç bir kadın kocasına göre." "Yok canım, tam tersi. Yaşını göstermiyor. Belki büyük bile kocasından." "Boylu boslu, öyle bıyıkları, hali tavrı falan da, Ekrem Bey, yoksa genç daha. Aslan gibi maşallah." "Evet evet. Karısı yaşını göstermiyor. Boyunu aşmış iki oğlu var, üniversitede." "Hayret. Hiç göstermiyor. Genç kız gibi." "Öyle. Çıtı pıtı da, bir de sarışın oluşu." "Kocasını demin gördünüz, hani demin geçti, merhabalar, dedi." "A! yakışıklı adam." "Öyle. Biraz da yaramazcaymış galiba. Onun için bu, çok iyi bakar kendine. Pek güzel giyinir. Çok da kıskançmış diyorlar." "Yoo! Çok hanımefendi kadındır. Çocuklarını da iyi yetiştirmiş doğrusu. Öyle pek herkese yüz vermez de, işlerine gelmiyor." "Öbürü kimdi? Hani, geçirdiği? Ne kadar güzel bir kız! İnsan, bir insanın bu kadar güzel oluşuna inanamıyor. Gül gibi, menekşe gibi, ne bileyim, zambak gibi. Ben o çiçeklerin güzelliğine de şaşarım hep."

"Gerçekten çok güzel bir kız. Konuktu herhalde."

"Hakikaten benim de dikkatimi çekti. Şahane gözleri vardı. Bu yana doğru bir baktı ya geçerken, o zaman..."

Evet, böyle konuşurlar. Hep konuşurlar. Yıllardır tanıyor onları. Susarak, gözlerini kapayarak otursalar bile, duyar konuşmalarını.

Şimdi ekmekçi gelir neredeyse. Akşam dağıtımına çıkmıştır. Sanki çörek! Otlı peynirle, taze kabuk ekmek yemeye bayılıyor, çayın yanında. Acı biber? O zaten! Hava, bahçelerden sülanmış yeşillik, çiçek esintisi, uzak konuşma sesleri getirirken, orada, balkonda, sarmaşığın kuytusundaki hasır koltuğunda, benekli ışığın altında, kendi kendine, dingin bir akşamüzeri. Öyleyse, hadi bir gayret!

İşte birinci adım. İşte yürümek. Çakıl taşlı yolda, çiçeklere

bakıyormuş gibi yaparak, kimseyle göz göze gelmeden, eve doğru, başarılı bir yürüşüyü gerçekleştiriyor.

Mavi bir benek gibi geçiyor yeşilliklerin arasından. Elbise askılı. Boyu, dizlerinin üstünde, küçücük bir giysi zaten. Ayağında da şıpıdık sandaletler. "Elbette bakımlıyım. Ama bu, kocamı elden kaçırmamak için değil; hem çevremde yaşayan insanlara, hem güzelliğe olan saygımdan. Aptal karılar, yiyin için habire, konken başından kalkmayın, sonra..." Bir adım daha. İki adım, üç adım, işte oldu. Artık kimse onu göremez. Tek başına şurada.

Oturup bir kendine gelmesi gerek. Bu Ekrem'i idare etmek! Hem de, böyle, hiçbir şey belli etmeden. Zor olan bu zaten. İlişkiyi zedelemekten, olanları anlamıyormuş gibi yaparak onu avucunun içinde tutmak. "Eh" diyor. "Biz de boşuna yaşamadık herhalde. Bizim de bir anlamımız, bir becerimiz olmalı şu dünyada." Yineliyor: "Analarımızın yaptığı gibi, kocayı elden kaçırmamak meselesi değil bu. Kurulmuş, bunca zaman yürütülmüş, binlerce duyguyla yüklü bir anlamı sürdürmek. Var mı başka seçenek? Yirmi üç yıl, iki oğlan, ayrıca edinilmiş bunca şey. Yadsıyamayız, yaşamak için edindiğimiz bu şeyler, bu eşyalar bizi egemenliği altına alıyor zamanla. Alışıyoruz onlara. Elimiz kolumuz oluyorlar." İşte balkon. Dağıtılmış bir balkon. Herkes akşamüzerini yaşarken şimdi rahat rahat, sen buraları topla. "Sinirlenmemeliyim, sinirlenmemeliyim" diyor. "Gene sıraya koyup düşünmeliyim. O zaman daha az yoruluyorum."

1- Sinirlenmemeli. Evet. Elinde mi ama (başağrısı gelebilir, midesi tutabilir). Şu küçücük balkonun durumuna bakın. Fincanlar, dergiler, içki bardakları, gazeteler. Saygısız. "Saygısız bu kız."

Hep saygısız olmuştur. Yıllardır. Burası tatil evi. Herkes dinlenmeye geliyor. Kimin ne hakkı var ötekini yormaya? Tavla bir yanda, iskambiller yerlerde. "Ekrem Abiyle hah hah hah,

tavla oynamak çok zevkli." Öyledir canım. Ha ha ha! Tablânı dök, fincanını kaldır hiç olmazsa. Bacak bacak üstüne atıp, insanı hep memelerine bakmaya zorlayan ifil ifil bluzlar giyip...

Özellikle yapıyor. İlk kocasını bu memelerle (örtülünce, yarın saydım, daha çarpıcı) tavladığını söylemez miydi şakaya getirip. Hem daha çok gençken. Ya o boyanma ne oluyor öyle? "O ne biçim boyalar sürmüş suratına öyle, aptal. Oysa ne güzel, hiç boya moya istemez." İkinci kocayı da elde tutamayıp, böyle sekiz yıldır da ortada kalınca, Ekrem Abiyle hah hah hah! Yok öyle şey!

Minibüs geçiyor. Kasabaya inmek gerek. Buradaki 'market'lerle olmuyor. Peynir, sebze... İşte burada (hah tam burada işte) tüm hırsını (aslan gibi yakışıklı) Ekrem'e bindirebilir. Ama, dur, daha önce, oğlanlar var. "Tanrım! Nedir bu dağınıklık." Bu iki oğlan hep böyle haşarı mı kalacak. Kızlar, gerilimler, kumlu ıslak lastik ayakkabılar, dalma takımları, oltalar, motorun öteberisi." Gene karıştı kafam. Şu Ekrem'e kızıyordum, oğlanlar girdi araya. Sabahtan çıktılar motorla. Merak ediyorum elbette. Sinirlerim iyice oynadı. Düzenli düşünemiyorum. Ha, gelelim Ekrem'e. Kasabaya alışverişe iniver, desen, inemez beyefendi. Böyle piposuna binip, gürk! Gürk! Bıyıklarının altında, bembeyaz dişlerini meydana çıkaran o candan gülüşü. Ho ho! Düşüş! Ho ho! "Eşek! O nasıl bakıştı öyle! Öteki de, kirpiklerini indirerek..." Onu akşam yemeğine alıkoyacağıma öylesine inanmıştı ki (kuş) bir bahaneyle, doğru iskele çarşısına: Sözde postaya bakacakmış (mış). Gelirken de, şöyle aklına gelivermiş gibi beyaz şarap alarak. Şu kızın beyaz şarap sevdiğini kim bilmez. (Kuuuuuş!)

"Yok öyle şey!" elbette: Bu onun savunmasıdır, korumasıdır kendini. Hiç kimseye çaktırmadan, böyle kenara çekiliş. Dış görünüşüyle, şu memlekette, hali vakti oldukça yerinde, yetişkin iki oğlu olan, kocasıyla herhangi bir anlaşmazlığı olmayan, mutlu dedikleri bir ailenin kadını nasıl yaşarsa öyle yaşıyor.

Kuralları uyguluyor. Konuklar, tiyatro, sinema, toplantılar, yaz tatili, başsağlığı, güneydın telefonları vb. vb. Aslında, tüm bunları yaşıyormuş gibi yapıp, kendi bildiğince yaşıyor (eh bu da ona has bir beceri). İki oğlu var. Kaynayan dünyanın, bu kendi toplumunun içinde yetiştirmek zorunda olduğu iki oğul. Ekrem, kazanılan para, her şeyi kolaylar sanıyor. Belki. Ama yeterli değil. Bu yüzden, yeniden okula başlattı (sanki) kendini. Oğullarının sıkıntılarını bölüşmek, sorunlarını onlarla tartışabilmek için buna zorunluydu. Yıllardır okuyor. Defteriyle kalemi bile var. Notlar alıyor. Okulda öğrenemediklerini yeni baştan öğreniyor. İnsandan topluma, dünyadan memlekete (dünyayı gezip görmek! Tüm memleketleri, tüm insanları ah be! İşte gene: Bir an. Elinde küçük bir çanta, uçağa doğru yürüyorsun. Havaalanının sesleri. Bayılıyor düş kurmaya) doğru.

“Eveet! Şimdi, sıraya koymuştuk. Gelelim ‘2’ye.

2- Şunu unutmamalı. Çılgın bir devinmedir yaşamak. Eğilmek, doğrulmak, yürümek, oturup kalkmak, bir şeyler almak, bir şeyleri taşımak, üst üste koymak, doldurmak, boşaltmak, atmak, toparlamak, ölçmek, saymak, kesmek, doğramak, muslukları açıp kapamak, elektrikleri yakıp söndürmek, durmadan devinmek. Hiç düşünmeden yapar insan bunu. İç organlarımızı düşünmeden yaşadığımız gibi.

2a- Öyleyse şimdi, mademki düşünüyor, o zaman vazgeçebilir buraları toplamaktan. Kendi, yalnız kendi, kendi akşamüzeri için;

2b- Buraları böylece bırakıp arka bahçeye;

2c-Hatta, neden olmasın, rıhtım kahvelerinden birinde;

2d- Olmaz ki. Kalabalık bastırmıştır bile. Zaten neredeyse çocuklar da...

Öyleyse hadi. Çaydanlığa suyu koyarak, ateşe oturtmalı önce. (Çay içmese mi acaba?) Hadi hadi, akşamüzzerleri çay içilir bizim memlekette. Yak ocağı. Üst dolaptan, kırmızı çay kutusunu al. Dikkat et, her zaman yaptığın gibi dökme. İki kaşık, tamam. Git, şezlonga uzan şimdi. Ama olmaz! Ortalığı dağınık bırakırsa. Ekrem bundan ters bir anlam çıkarabilir. Onunla sa-

vaşmanın en iyi yolu, belli etmeden yapmaktır yapacağımı. Başla toplamaya.

3– İyi ki yıkandı. Sıcak suyla. Neredeyse kaynar suydü. Kıl keseyle ovdu, denizden sonra tüm vücudunu. Keseyi sürdükçe, kapkara, pütür pütür dökülüyordu üst deri tabakası. Oğlanları da keselerdi küçükken. Nasıl ağlarlardı. “Sen delisin” derdi Ekrem. “Derilerini yüzdün çocukların.” O da, oğlanlara derdi ki: “Ağlamazsanız, size kıymalı börek yapacağım. Hem de acılı turşu alacağım. Hem de tahin helvası.” Vücutları kıpkırmızı olduğu halde, dişlerini sıkar, ağlamazdı garipler o zaman. İyi de ‘Aslan gibi yakışıklı Ekrem Bey’i alıştırıramadı bu işe. Yıkanmaya evet, keseye nayn! “Sayın bayan ich bin nicht vervekt!” Oysa çok sağlıklı bir işlem keselenmek. Aylardır denize giriliyor. Güneş yağları, kremler... Keseden sonra gözenekler açılıyor, ferahlıyor insan. Hafifliyor (ohf! Sanki bir bıçak saplanıyor yüreğinin başına. Çok sivri, çok keskin. Her yanından bir titreme geçiyor. Bir utanç duyuyor, tanımlaması olanaksız. Aylardır yıkanamamışlar).

4– Ne boş şeyler konuşuyoruz gün boyu.

4a– Başka şeyler düşünüp, başka şeyler söylüyoruz.

4b– Hiçbir zaman, düşündüklerimizi tam tamına söyleyemiyoruz, çoğu içimizde kalıyor. Bir sohbeti yakalamak, bir arkadaşla binde bir...

4c– Elindeki Amerikan romanında da, kendi durumuna benzeyen bir durum var. Ta Amerika’da, o değişik memlekette bile, bambaşka koşullar içinde yaşamalarına karşın, insanlar, kadınlar, kadın–erkek arkadaşlık ilişkileri, bizim memlekettekiyle birörnek olabiliyor.

Şimdi, ‘4’e dönelim. Ne gereksiz bir geçirme konuşmasıydı öyle kapının önünde. “Güle güle canım, güle güle. Şaşırmazsın

yolu değil mi? Bak şimdi, şu karşıkı dar sokaktan dümdüz yürü. Yok o değil, şu önümüzdeki ağaçlıklı küçük yoldan, ha, evet, biraz sonra yol zaten kendiliğinden döner. Tam orada balık lokantası var, bildin mi, onu geç, hayır canım, dönerci yolun sağında, sen öbür yandan, hani büyük çiçekçi, tamam, eczaneye bankanın arasındaki o dar sokağa sap, dümdüz git, kendini rıhtımda bulacaksın. Ekrem Abini görürsen oralarda, gelirken alacaklarını unutmasın lütfen. Tabii geleceğiz. Elbette kutlayacağız. Hadi hadi, güzel yaştır otuz sekiz. Hadi canım sen de! Hele böyle pantolonu giyip saçları dökmüyor musun, genç kız oluyorsun büsbütün. Sen de biliyorsun bunu zaten. Oldu canım. Yarın akşam görüşürüz. Güle güle canım. Güle güle.”

Ne bu yani şimdi? Bir sürü laf. Avuç içi kadar yer şurası. Kime sorsa gösterirler.

‘4a’ya gelince. Oysa o anda, bu yaz kentinin, on yıl önceki, o yeni kurulmaya başladığı zamanların, sessiz, ıssız halini özliyordu içinden. Sahi ne oldu denizin önünden ağır ağır geçen o eşekler? Ne çok anırırlardı. Boş arazide yankılanırdı sesleri, bostanlardan doğru. Bir de horozlar. İnsanlara büyük kentten uzak olduklarını anımsatabilmek için, kıçlarını yırtı yırtı haykıırırlardı. İki ‘ö’, bir ‘rö’, dört ‘ü’, ÖÖ RÖ ÜÜÜÜ; ÖÖ RÖ ÜÜ-ÜÜ!

Bir kamyon gelirdi bir evin önüne. Eşyalar indirilir, gülüşmeler, sesler duyulur ordan burdan. Biri hemen radyoyu açar. Müzik sesi dağılır çevreye. Bir eşek, ona yanıt verircesine anırır. İnsanın gülmesi gelir. Bir çocuk, “Anne!” diye bağırır. Pencere-ler açılır, su sesleri duyulur. İnsanlar, iki, üç, beş, on çoğalır.

Gene bir kamyon gelir, bir başka gün, bir başka evin önüne. Gene eşyalar boşaltılmaya başlanır. Kentteki evden, o eve sığmayan ya da yerine yenileri alınmış olan öteberi getirtilir genellikle yazlık evlere. Ne büyük yanlış! Yazlık evin eşyaları da bambaşka olmalıdır. Köpüklü sularla yıkanıp, güneşte kurutu-

labilecek, hafif, paslanmaz eşyalar. Bir kırmızı plastik oturak yuvarlanır yeşilliklerin arasından, gelincik gibi (Urfalılar şakşakalillo derler gelinciğe), bir inga bebek ağlar, güneş ışınları pit tik pit tik pit çevrede zıplamaya başlar. O telaşın arasındada balık kızartan bir kadın kahkahayla güler.

Tenhaydı buralar.

İşte gene bir an. Olduğu gibi görüverdi on yıl önceki Ekrem'i. Kısa kollu, güzel mavi gömleğinin içinde, kasıla kasıla piposunu ısıyor. 'Ş'leri şaklatarak, burayı adam edeceklerini, uygar bir yaz kenti, eğlenilebilecek, dinlenilecek bir tatil yeri durumuna sokacaklarını, şirketin ana amacının bu olduğunu anlatıyor. Kendini de görüyor: Elleri kot pantolonunun cebinde, mavi gözlerini kısmış, ağzı sımsıkı kapalı. Silah seslerini duyuyor. Büyük kıyım var. Kadın çocuk demiyorlar kurşunluyorlar. Ellerinden gelse kılıçtan geçirecekler. Çığlıkları duyuyor. Kara korkuyu, ölümün kokusunu duyuyor. Korkmuş gözleri, gazetelerde yayımlanan o gözleri görmemek için alt dudağını dişliyor. Önüne bakıyor. Ayakkabısının ucuyla toprağı kazmaya uğraşıyor. Şirketin öbür ilgilileri, Ekrem, yumuşacık yürüyerek, güneş gözlüklerinin arkasından, hesaplı, ince bakışlarla bakarak, denize, arabalarına, kasabadaki, lüks otelin bahçesine doğru, dalgalana dalgalana, gülerek, konuşarak yürüyorlar. Masaları önceden ayırılmış, çiçeklerle süslenmiş. RAKI, diyorlar. Rakı gelsin. PARA. İŞ. İŞ. EKONOMİ. YATIRIM. KÂR KÂR KÂR. KAN KAN KAN kan. Bu sefer çok fena. Görülmemiş bir vahşet. Kadınları da, çocukları da öldürüyorlar. Öldürüyorlar. "Ne oluyor bizim insanlarımıza. Neden? Neden?"

Kıvranıyor. "Benim başım çok ağrıyor. Lütfen beni hoş görün. Ben gelemeyeceğim."

Şimdi istenilen gerçekleşti. 'Şık villalar' çiçekler içinde. Bahçıvanlar, kumar partileri, disko, yüzme havuzu, her istenilen şey. Ama büyü bozuldu. Nerede o eski horoz sesleri? Ekrem

çok hoşnut. (Yalnız, hakçası düşünülürse, kendi de. O da kıyı meyhanelerinde rakısını yudumlayıp, balığını sırtından kesiyor boydan boya. Limon sıkıyor, kokuyu içine çekiyor.) Silah sesleri yok artık. Duruldu. Ne ki, ayağını sağlamca basamıyor toprağa. Bu toprak değil. Kabuk tutmuş bir yara/mı. İçten içe işleyen, yarılacak olsa cerahatla dolu kabuk tutmuş bir yara mı içten içe işleyen; bir yara mı kabuk tutmuş içi kan, irin, cerahat dolu, kabukları kalın kabukları kabuk tut...

Dur şimdi dur. Kaça gelmiştik? '5' miydi? Sayıyı da şaşır-dık.

5 – Al çayını eline otur köşene. Kafan bozuk. Yorgunsun. Tamam da, boş ver bir kez. Gerçek şu: Tam kırk sekiz yaşında-sın. Üç ay sonra kırk dokuzuna giriyorsun. Yani ellilik bir ka-dınsın. Oysa o, sadece otuz yedi. Şimdi şu kırk sekiz yaşında, değişen ne? Hâlâ genç bir kadın değil mi? Oğlanlar büyüdüler. Tıraş olan, sigara içen iki genç adam onlar. Onlara baktıkça, varlığı ışıldıyor (utanıyor. Ama şu da gerçek: Ateş düştüğü yeri yakar. İçi acıyla dolu olsa da, o bastırılmış 'delikanlı, o dirimi midesinin ağrısında yaşasa da, oğlanlar yanında, sağlıkları ye-rinde diye, yorgun, bitik bir rahatlık duyuyor). İki genç adamın anası diye bir şeyler mi eksildi gençliğinden? Böyle duymuyor ki. Sanki dün gibi, doğuma gidişi. Taksi tutmayıp, el ele yürü-müşlerdi durağa kadar Ekrem'le. O istememişti taksiyi. Oysa sancı felaketti. "Kız sakın sokakta doğurup beni rezil etme" di-ye gülmüştü Ekrem. O doğumevindeyken Ekrem yemeklerini dışarda yiyeceğinden, bütçe sarsılacaktı. Taksiye binmeyişi eko-nomi olsun diyeydi. Ama, Ekrem, en parasız zamanlarında bile piposundan vazgeçmedi. Hep pahalı tütünler içti.

Neyse şimdi. Geçmişi deşmemeli bu güzel akşamüzerinin yüzü suyuna.

Otuz sekiz yaş! O, yirmi sekizindeyken de, on sekizindey-ken de hep böyleydi. Mavi gözlü, ufak tefek bir kız. Ona hep

güzel dendi. Aslında kendini şimdi, bu yaşında daha hoş buluyor. Yüzüne en yakışan havayı, en yakışan saç sonradan buldu. Deneye deneye. Aynalara az mı baktı yıllardır. Kendini tanıdı. (Şu ellerine bakacak artık. Mutbak pırıl pırıl, ama eller perişan.) Doğru, farfuralığı (yakışırda ona) yerini, ağırbaşı, anlayışlı, hoşgörölü bir gülümseyişe bıraktı. (Saçlarını kısacık kesti-recek. Bukleler kulaklarının üzerinde kalsın. On yaş gençleştiriyor kısa saç insanı.) Şimdi genç bir bağırsızla bağırmıyor oğlanlara (bak böyle değışiklikler var elbette). Ağzının kenarındaki yarım gülümseyişle, "Yavrucum, neden beni anlamak istemiyorsun..." diye başlayan kalın sesli. Sesi kalınlaştı. Yıllardır içtiğı sigara! Orta yaşlı bir kadının kart öksürüğüyle.

"Yoo, duştı baktım bugün kendime. Şöyle yukarıdan aşağı, tüm vücudumu gözden geçirdim. Dippedi. İki parçalı mayo giyiyorum hâlâ. Kolay mı! Ne yani, eskidim mi ben? Ekrem için, eskimiş biri miyim?"

Buraya bir ünlem mi koymalı yoksa. Ateş basıyor işte böyle. "Gene sıraya koymalıyım."

1- Ekremle birbirlerini ilk gördükleri gün, tepedeki kır kahvesinde;

1a- Hani deniz aşağıda, kayaların arasında, bir köpük, bir martı, üç köpük, iki martı;

1b- Ekrem onu görür görmez, kaşlarını çatarak, dimdik suratına bakakalmamış mıydı? Delikanlı bir esmerdi, kara olma-yan;

1c- El ele tutuşup, arkadaşlarının arasından, güneşten, adanın çamlarından geçip, aşağıya, kayalıkların arasından denize inerken (biz, o iki çocuk);

1d- Yıllarca hep konuşulmadı mı, "Bu ikisi, daha birbirlerini görür görmez..."

2- El ele tutuşmak denen bir eylem vardır. İki elin, önce birbirine değmesiyle başlar. Çok ince bir iştir bu. Yıllar ister (çok uzun zaman ister) o iki elin, iki yaşamın sıcaklığı, kanı, eklem yerleri, kılcal damarları vb. yoluyla, tam tamına birbirine uymas-
sı.

“Ekrem benim bir parçamsa, ben de onun.” O, yaşamını sürdürürken, uyandığı andan başlayarak, gün boyu, yaşama katılışında olsun, düşüncesinde olsun, dayanıp hız aldığı bir öğe değil miyim ben? Mademki yıllardır bir arada yaşayarak böylesine karıştık birbirimize, sevgiyi de tüketmeden (üstelik üreterek; çocuklar, mal mülk, yaşamla ilgili pek çok ayrıntı), sürdürmeyi başardık. Öyleyse, bir annenin oğlunu hoşgörüşü gibi, ufak tefek çapkınlıkları...

3- Ne olursa olsun, gençlik elden gidiyor, diye bir tasa üretiyor bilinçaltı. İnsanın gözlerinin içinde pır pır eden bir tedirginlik.

4- Günü güzellemek için, düşüncelere nokta koyup, sinirden, onun getirdiği gerilimden kurtulmak gerek. Çay demlenmiştir. Ortalık da toplandı. Kimse içinden geçenleri anlayamaz. Radyoyu açar, çayını içer, başlarsın günün geri kalanını yaşamaya. Önemli olan, insanın kendi kendini evetlemesidir.

(Boş ver Allah aşkına şu komşuların yorumlarına. Ne derlerse desinler.) Sen onları/da seversin. Sen hep severek yaşadın. Hep bir anlam kurmaya çalıştın severek. Kolay değil yaşamak, kolay değil, hiç kolay değil, sinirlerin bozuk olunca, insanın senin sinirlerin gibi...

Gene karıştı kafası. “Aptal kafacığın!” derdi, sevgili Güzin-cik. (Allah rahmet eylesin!)

Her şeye karşın otlu peynirle taze kabuk ekmek yemeye bayılıyorsun, çayın yanında. Bak ekmekçi geliyor işte!

(Of of Esincim, ne halsin oralarda! Güzin öleli beş yıl, sen içerde beş yıl! İnanamıyorum. Gene haber yok kaç zamandır. Boğuluyorum.)

Boğaziçi, 1982

“Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar”

Aksak Timur’a

Onunla karşılaştığımızda, rıhtım, balık tutanlar, sesler, gülüşmeler, bir düş dünyasının ışıklı, turuncumsu koyu pembesi içindeydi. Güneş, çevresinde menekşeye dönüşen renklerle denize değdi degecek.

O, balık tutanları seyrediyordu. İki elinde de, iyice doldurulmuş naylon torbalar vardı. Birinde, en üste koyduğu taze, yemyeşil maydanozlar taşıyordu. Öbüründe, elmayla portakal. Torba, saydam olduğu için, açıkça görülüyordu. Ben onu görünce uzaktan, güldüm. O, zaten gülüyordu. Balık tutan çocuklarla şakalaşıyordu. Yüzü apaydınlıktı. Yanma varınca, “Bana bak” dedim, “sen, ufacık tefecik, içi dolu gülmecik bir kadınsın. Bayılıyorum senin bu ışıklı yüzüne.” Beni görünce sevinmişti. Gülüşü iyice yayıldı yanaklarına doğru; sonra hemen kaşlarının gölgesi düştü üzerine. “Ah! Bu bir oyun” dedi. “Ne yapıyorum ben! Bilemiyorum. Aslında şöyle demeliyim: Bu bir oyun/mu? Görünüşüme bakma, içim çok kötü. Gene iki öğren-cim gitti. En iyilerinden iki çocuk. Sabah anaları babaları geldi bana. Berbat. Akıllı insanlar. Sustuk kaldık.” Kaşlarının altından çabucak çevresine bakınıp, “Ben sana bir şey söyleyeyim mi?” dedi. Söyledi. “Neydi o dayanılmaz haykırış! Orada, bizimden başka kimsenin duymadığı.” Kaşım gözüm pır pır oy-

nayarak, bulantılı bir mide ağrısıyla, "İnan ki artık dayanamıyorum" dedim. "Ben de" dedi. "Ama, bu ölü toprağını ne yapıp yapıp atmalıyız üzerimizden. Özümüz geçecek, özümüz" Balık tutanlara baktık, denize baktık, sustuk. Yavaşça, "Çare-miz kesik/mi?" dedi. "Yaşamaya, ayakta kalmaya, üstesinden gelmeye bakacağız. Böyle!" Gene balıkçılara, gülüşmelere baktık, gözlerimizi kısıarak. Sıkıntıyla. Küçük bir çocuk, iri bir istavrit tutunca, avazı çıktığı kadar bağırdı uzaktaki annesine. Güldük. "Sen nasılsın?" dedi. "Ne güzel bu kazağın. Bana bak, vallahi sen hiç yaşlanmayacaksın. Hep böyle ve uzun ve ince ve esmer ve." Gene güldük. Sordu: "Pazara mı? Bugün pazar çok güzel. Her şey nasıl taze, nasıl güzel. Bayılıyorum pazar yerlerine. Tanrı'nın bereketi. Ah ne güzel yeşillikler, baksana şunlara. Adam ne diye bağıırıyordu boncuk ayşe için biliyor musun, 'komşunun dumanında pişiyor' diye. Ne hoş değil mi?" Sesi gençti. Gönül üzüntüsüyle pürüzlense de. Yaşamın sevgileriyle, sevinçleriyle doluydu. Gülümseyerek dinliyordum onu. Birden aydı. Küçük şaşkınlık haykırılarıyla, unuttuğu, ama şimdi anımsadığı için, birden rahatladığı bir şeyi, çabuk çabuk, hepsini birbirine katarak, anlatmaya başladı. "Ah! Nasıl unuttum ben bunu. İyi ki aklıma geldi. Sana telefon edecektim. Aman ya Rabbi, bir yazar olmak ne büyük ergi. İngilizin birine, bizim pazar yerlerini anlatan bir yazı yazmam gerekiyor. Uzun hikâye. Sonra anlatırım ben sana. Olmuyor biliyor musun, olmuyor. Ne mutlu sana. Ah! Bir yazar olmak isterdim. Sana akıl danışacağım. Ya da, ah, bak ne diyeceğim, sen, n'olursun Türk-çesini yaz, ben İngilizceye çevireyim. Ha? Olur mu? Söz mü? Hay yaşa! Bu iş tamam. Bak şimdi sana anlatacak bir şeyim var. Tam sana göre. Anlatamam ne hoş bir şey. Şimdi, şimdi biraz önce pazarda yaşadım."

Sonra, deniz kenarı boyunca yürüdük. Konuştuk. Biz çok eski yıllardan beri arkadaşız. Çocukluğumuzdan bu yana. Ayrılırken, ben ona, pazar yerlerini anlatan bir yazı yazıp ileteceğime söz verdim. O da bana, pazarda yaşadığı küçük serüveni armağan etti. "Bu senin için bir öykü harcı olabilir. Ben seni bi-

lirim" dedi. Bilemedi. Çünkü söz verdiğimde bana çok kolay görünen bu pazar yazısının da, öykünün de üstesinden pek gelemedim.

Pazar dönüşü, her zaman yaptıklarımı yineledim. Aldıklarımı buzdolabına yerleştirdim. Boş kesekâğıtlarımı dürüp büküp çöp kutusuna attım. Yerlere dökülenleri küçük süpürgeyle faraşa aldım. Naylon torbaları katlayıp kaldırdım. Çevreyi düzenledim. İşim bitince, gene her zaman yaptığım gibi, işte masamın başına oturdum. Kalemlerimi, kâğıtlarımı yerleştirdim. Makinenin şeridini yeniliyorum. Parmak uçlarım mosmor. Kalkıp kolonyalı pamukla siliyorum. Kahvemi pişirmiştım. Hem, iki kişilik cezvede yapıp büyük fincana koyarak. Aldığım fındıklı küçük kurabiyeleri, yeni tahta çerezlikle baş köşeye oturttum. Çalışmak, yazmak için her şey hazır. Pazarı yazmak kolay geliyor da, öyküye gelince kafamı karıştıran bir sorun var. Yaşanmış olan olayı anlatan oydu. Algılayıp yazacak olan benim. "O, ben değilim. Ama O'nu anlıyorum. Tanıyorum. Pek çok kişi tanıyorum. Tanıdıklarımın edindiklerini bölüm bölüm, sınıf sınıf ayırabiliyorum. Böylece, belki onu anlatıyorum, ama bu arada, kendimi de bir yanımdan tutuyorum." Şimdi iş okurda. O da, öyküyü okurken, bu açıklamayı göz önünde tutmalı. Bence hiçbir karışıklık yok. Önce söz verdiğim pazar yerlerini anlatan yazıyı yazmalıyım. Makineyi önüme çekiyorum. Haydi! (Aklımda hep onun yazamayışı.)

Pazar yeri (Bizim Türkiye'de demeye gelen bir im sözü olmalı burada. Gizli. Kendi yok, sözcüklerin yan yana gelişindeki tınıdan elde edilmiş bir im var. Bunu düşüneceğim) güneşe karşı konmuş, kapağı açık bir boncuk kutusudur. "Kapağı açık"ı siliyorum. Pazar yerleri, güneş vurmuş boncuk kutusudur, yapıyorum, olmuyor. Çünkü boncukların minik minik, renk renk olduğunu belirtecek sözcüğü tümceye yerleştiremiyorum. Aslında buna gerek yok. Boncuk sözcüğüyle güneş sözcüğü yan yana gelince yeterli. Yazı duruyor. Baştan okuyorum. İçim huysuzlukla doluyor. Kalkıyorum, bir sigara yakıyorum. Alıp elime yünümü, köşedeki büyük koltuğa oturuyorum. Yünü öremiyorum. Vücudumu gevşetip, koltuğa rahatça yerleşti-

remiyorum. İlle yazmalıyım bu pazar yerini. Fal kapatıyorum. Sigaramı yarım söndürüyorum. Kaçan ilmekleri tutmadan, örgüyü öylece sepete bırakıp, gene kâğıtların başına geçiyorum. Bu benzetme merakı da nereden takıldı kafama! Pazar dönüşü, bir kâğıda şöyle bir not yazmışım: Bir çuvaldır pazarın dışında devinen cadde, ara yollar, evler, dükkânlar ve şeyler. Toza batmış, ıslanıp çamurlara bulanmış, nakışları solmuş, isli, isliden de öte, yağlı kara pislikler edinmiş, onunla yaşamak zorunda olan insanlara da, dokusundan, görünüşünden gelen bezginliği, yaşamasızlığı bulaştırmış bir çuval. Bu çuvaldan deniz kenarına doğru inen bir sokağa kurulur bizim pazar. Yok! Bu, çuvalı benzetmeyi kullanmak istemiyorum. Şu boncuk kutusundan başlayayım gene. Pazar yerleri, küçük boncuklarla dolu bir kutudur, güneşe karşı konmuş. Hayır. Belki şöyle/mi: Pazar yerleri, içi renk renk, minik boncuklarla dolu, kocaman bir boncuk kutusudur. Değil. Semt pazarları güneş vurmuş şenlik boncuğudur. Boncuk kutusu güneşidir. Güneş kutusu boncuğu da denebilir (Tutku bu, Allah kahretsin). Nerede kurulursa kurulsun böyledir. (durma sürdür) Bir düzlükte mi? Olabilir. Ortada dolaşılacak yollar bırakılarak, hemen kazıklar çakılır. Tenteler gerilir. Pazarcıların, bir tentelik, iki tentelik pazar evi kurulur. İplerin altından geçerken, dikkat! Başları eğmek gerekir. Gidiş geliş, dönüş yapamayan kamyonların, o telaşın, bağrıışmaların, korna seslerinin, fren gıcırıtlarının arasında, mallar, tahta sandıklar dolusu, çuvalar dolusu, sırtlanır, taşınır, indirilir. Hemen, tablalara, arkalarda, yerlere serilen bezlerin üzerine, tezgâhlara yerleştiriliverir. Doğanın bereketi, domatesler, elmalar, soğanlar, yeşillikler, portakallar, kıvırcıklar, Tanrım! (nereden çıktı bu Tanrım şimdi? Allah be! mi demek yani) Bu yerleşme, yerleştirme şıpınışı oluverir. Alışılmıştır. Kendiliğinden olur. Kaba seslenmelerin, şakalaşmaların, çay ısmarlamaların, bozuk para şingirtılarının arasında, birer beşer, bir anda hepsi birden geliverir alıcıların. Pazar dolar, yükünü alır, kalabalık devinmeye başlar. Kadınlar, güvercinler gibi bir oraya, bir buraya çevirerek boyunlarını gözden geçirirler fiyatları. Tasalıdırılar. Her şey çok pahalı! Tanıdıklarına rastlayınca, tıkanan yolları biraz

da onlar tıkayarak, ayaküstü konuşur gülüşürler. Küçük çocuklar, kalabalığın arasında, annelerini kaybetmemek için büyük savaş verirler. Onlar, özellikle meyveleri ellemeye bayılırlar. Hepsinden isterler. Sızlanırlar. Boyna asılan, kırmızı, parlak bir çanta için, gözyaşları süzülebilir pembe kız yanaklarından. Oğlanlar, annelerinin elini bırakarak, istedikleri alınmazsa kaçacaklarını belirten kaş çatmalarla bağırırlar. Elleri kolları, pazar çantaları, naylon torbalarla dolu kadınlar, terleyerek, yorularak, sinir baygınlıkları geçirmecesine, haykırır, onları dayakla korkuturlar. Acardır oğlanlar. Pazarla bir ilişki kuramayan, bir an önce eve gitmek isteyen, kalabalığın arasında, sık sık ezilme tehlikesi geçiren çekingen çocuklarsa, tam şaşkın ördekler gibi yalpalarlar. Vızıldar dururlar. Konuşmalar, pazarlık sesleri, bağrışmalar denize doğru şişirir sokağın yelkenlerini. Denizden bir mavna geçer. Pazara doğru bağırarak güler içindikiler. Sokağın sonundaki eski ahşap yalının eski rıhtımına yanaşıp, iki demet taze soğan, iki büyük kıvırcık, bir kilo domates, bir tutam sivri biber alırlar. İmgelemi işlek biri, hemen duyar biraz sonra kızaracak olan balıkların kokusunu. İmgelem der demez, hemen oradan sürdürmeliyim şözü. Meyvelerin, sebzelerin, kuru yiyeceklerin, baharatın her biri ayrı telden çalan çenebazlığından geçilmeyen bu pazar yerlerinin, alıcılarla satıcıların, kesekâğıtlarıyla naylon torbaların birbirine doğru uçarken kaydattıkları ballı dedikodu, gırgır zevki arasında para, bir çantadan öbür cebe, o cepten bu keseye dolaşır durur. Tutturmuş bir deli koşmaca, kimse ayırdında değil. Beykozlu pazarcı Hüseyin'in sabah, Beykoz'daki kasaptan aldığı beş binlik, üç saat sonra, Kuzguncuk'ta yaşayan Doktor Ahmet'in Cezayir'den aldığı ham deriden yapıma para çantasına girer. Doktor Ahmet onu, akşamüzeri Sıraselviler'de içtiği barda bırakır. Barcı Mesut'un elinden de Rumelihisarı'nda oturan matematikçi Murat Erkök'e geçer. O da ertesi sabah, biner Yeniköy'de motora, babadan kalma evin kirasını almak için geçer Beykoz'a. Dönüşte de, eski komşuları kasaba uğrayıp kıymayla, biraz kuşbaşı alıp, beşbini verir ona. Ama kasap bu beşbinin dün kendi cebinden çıkan beşbin olduğunu bilmez. (Onun kafası işte böyle çalışır.

İmgelemi zengin çağrışımları boldur. Yaşadıklarını anlatmaya, anlatırken uydurmaya bayılır. Onun için toparlayıp yazamaz elbette. Ben hele şöyle bir yazayım da, sonra ayıklar, toparlarım. Onun istediği pazar yeri yazısı için bu kadarı yetmez mi! İkinci, üçüncü yazılışlarında da biraz daha oturur nasıl olsa. Bence yeter.)

“Ne yapıyorum ben? Bu bir oyun mu!” demişti. Bu tümce-den geliştirerek yazmak istiyorum, onun bana anlattığı sözcüğün öyküsünü. Yazmalıyım, çünkü dinlediğim şey bana yazma isteği veriyorsa eğer, yazıp kurtuluncaya değin imgelemimin ettiği oyunlardan, düş gücüm-den, kurtulamıyorum. Ya gerçek nedir sorusu!

Ben diyorum (yani o) anlı şanlı (bilimsel araştırmalarıyla milletlerarası bir ünlü adam olan kocam efendi) prof. falanca beyin eşi, anlı şanlı (eğitim alanında yaptığım, yayımladığım çalışmalarım ortada) öğretmen falancayım. Benim babacığım esmerdi. Küçük, esmer bir memur. Annem hep ellerinden utanırdı. Bulaşıktan kızaran o yorgunlara Krem Pertev alıp süremediği için. Garibim, profesör kocam Veli, Maraş'ın öksüzü. Biz iki çıplak evlendik. Bir ev kurduk, görev yaptık, üç çocuk büyüttük. Onları okuttuk, evlendirdik. Nasıl başardık, şaşılacak şey. Çünkü adamlığımıza toz kondurmadık. Hiçbir çirkinlik girmediydi yaşamımıza. Kimseden gözümüzü kaçırmadık, boyun eğmedik, sözümüzü harbi söyledik. Şimdi ikimizde de sinirsel kasılma var. O yüzden ikimiz de aşırı kabızlık çekiyoruz. Doktorların gene sinirsel diye kestirip attıkları tansiyonumuz, baş ağrılarımız var. Çok alıştığımız için aldırıyoruz. Bu yüzden (yani hâlâ bir evimiz yok, parasızlık da hiç peşimizi bırakmıyor demeye gelir bu) ben, elbette pazara gidiyorum. Çünkü pazar manavdan daha ucuz, pazar bereketlidir, diye inanmışız bir kez. Bu tartışılmaz artık. Deniz kenarındaki yolun çarşıya kavuştuğu köşe başındaki manav Ahmet, manavdır. Doğduğunda, ebe nenesi koşup manav babasına müjde vermiştir: “Müjdem-i isterim, bir manavın oldu!” İşte bu, manavoğlu manav Ahmet, pazarı aşağılar. Kendi attığı kazıkları unutturmak istercesine, o görkemli köşesinde elmaları parlatırken bol bıyık

güler. İnce sesiyle gıcık çıkarır. "Yuvu" der, "Allah belamı versin, hepsinin terazisi bozuktur. Boş versene belediye denetimini sen, kim takar yuvu!" Tek tek güler. Kihhe kihhe kihhe. "Ama anlatamazsın müşteriye, tamam mı abi. Gel manavına, al kız gibi her şeyin iyisini. Şuna bak be, boncuk ayşeye bak. Komşunun dumanında pişiyor namussuzum. Ne dedin Hasan Amca, doğru muyum? Bırak gitsin enayiler. Pazar bir gün, hafta yedi gün, n'aber?" Bu manav Ahmet'e inanmanın günümüze eklediği rahatlığı anlatamazsın. "Pazar ucuza geliyor canım" denir. O, paralı müşterilerin manavıdır. Arabalarını yalılarına, villalarına, apartmanlarına, konuklarına, üstün ağız tatlarına göre donatılmış sofralarına doğru sürerken, önünde durup, turfanda olan her şeyden rahat rahat alan, para sözü etmeyen, güzel kokulu pipolar, purolar içen alıcıların manavıdır. Ne denmişti: "Pazar ucuza geliyor." Peşinden eklenir: "Manav felaket." Şu da var: Aradaki ayrım az da olsa pazarla, üç kuruş üç kuruştur. Veli'nin prof. mrof. da olsa aldığı para, ev kirasına gidiyor. Benim aldığımısa, yemek içmek için. Damatlarla gelinler, dünürlerle torunlar, arkadaş çocuklarının düğünleri, yaş günleri, biraz üst baş, benim konyacağım Veli'nin rakısı (bu da olmasa, gevşemek olası değil) derken, parayı yetiştirmek... Evet, şu üç nokta bile kurtaramaz bu konuyu. Şöyle yapıyor: Tüm bu sayılanlarla birlikte, içe atılmış birçok da sayılmayan yoksunluk, adına hanım kadınlık denilen bir yolla düzene konuyor. Örneğin, eskiyi yeni yapmak, dedesinin ceketinden toruna palto dikmek, televizyon seyredirken boş durmayıp yeni doğan bebeğe hırka örmek, falan, 'istifa' ediyorum bu hanım kadınlıktan. Yerinde kalsın.

Pazara giderken manav Ahmet görmesin, diye caddeye inmiyorum. Deniz kenarından gidiyorum, arka yoldan. Hafta ortası günaydınlaşıırken onun bakışları "İşte soylu bir kadın" diyor benim için. Gülerek, ellerini önlüğünün cebinden aceleyle çıkarıp, şişko vücudunu dalgalandırarak kapının önüne çıkıp beni karşılar. "Soylu ve akıllı. Pazar yerlerinde sürünmez. Ağır torbalar taşımaz. Gelir manavına, alır malın iyisini. Hem de pahalısını. Eh, elbette, bir profesör karısı! Kendi de bülbül

gibi konuşuyor her şeyi, İngilizce bilmemne.” Benim ona karşı takındığım tavır da pekiştirmiyor değil onun bu inanışını. Ceketimin kalkık yakası, küçük kenarlı şapkam, gözlüklerim, omzuma astığım içi kitap dolu çantam! O, malın iyisini satan, ben, iyilere değer olan, iyisini seçmesini bilenim. Aramızda, konuşulmayan, ortak bir noktanın, caddenin gürültüsü üzerinde, bir giz olarak yanıp sönüğü var, bakışlarımızla birbirimize geçirdiğimiz. “Nasılsın Ahmet Efendi?” derken, sesimdeki o kalın, koruyucu, onun mallarını beğendiğimi anlatan o tını, o vurgu! Şurasını belirtmeliyim. Numara yapmıyorum elbette. Kendiliğinden oluyor aramızdaki bu sessiz anlaşma. Sadece bazı şeyleri açığa vurmuyorum. Elimize geçen paranın bir profesör maaşı, kırk yıllık bir öğretmen maaşı olarak, akıl almaz derecede az olduğunu, bu azın içinde, bir profesörle karısının, toplumsal konumlarına göre davranmalarının olanaksız olduğunu, ama bizim ne yapıp yapıp bu işin üstesinden geldiğimizi saklıyorum. Eksilerin getirdiği yürek kırgınlıklarının üstüne (bizim çocukların, yabancı bir dilden aktararak söyledikleri gibi) artı, toplumun kaynamasından, huzursuzluğundan, inançlarımız yüzünden, öğrencilerimizle birlikte başımızın belada olması var. Toplumdan gelen sıkıntının birikip açışması hele, anlatmalara sığmaz. Hep konuşuyoruz. Telefonlarda, otobüslerde, yollarda, ayakkabılarımıza baka baka, uzun uzun konuşuyoruz. Ne çok türkü vardır, ayakkabılı, potinli. Potin bağım çözüldü, der biri. Biri, kunduramın cilasası. Bizim millet, parlak güzel ayakkabıya düşkündür. Şimdi ayakkabılar çok eski. Neredeyse partal. Pazara arka yoldan gidiyorum demiştim yukarıda. Öyle yapmanın bir nedeni manav Ahmet’e bağlanırken, başka nedenleri de var. Eski bir pantolon ya da etek, gene eski bir gömlek giyiyorum. Omuz omuzayız biz alıcılar pazarda. Yeni giysilerimi lekeleyebilirim giymiş olsam. Çoluk çocuk her şeyi elliyor. Annesi havuç, ince biber, elma seçen bir küçük kızın, tablaya istif edilmiş domateslerden birine dokunması (bir eliyle annesinin eteğini tutarak) beş on tanesinin bir anda, daha ben yana sıçramaya vakit kalmadan, yuvarlanmasına neden olabilir. Etek gitti demektir. Kıyamet kopar. Sesler, kulağı çekilen küçük kızın

haykırarak ağlaması, bağırışmalar (küçük kız, şimdi annesinin eteğini iki eliyle tutmaktadır), tartışmalar, azarlamalar falan, ama geçiyorum. Olur böyle şeyler. Pazardır bu. Olmalıdır zaten. İşin şenliği.

Bugün gene bizim oranın pazarıydı. Gittim. (O gitmişti. Unutulmasın. Nedense bu konuda çok titizleniyorum. Oysa, anlatan o ama, yazan, değiştiren benim. Hem yazarak, hem kendimce algıladığım için. Olay benim artık. Gene de gerçek meselesi kafamı karıştırmayı sürdürüyor.) Elbette deniz kenarından. Aslında, balık tutanlar, oradan geçenlere sinirleniyorlar, misinalarına ayak dolaşacak diye. Ben akıllıyım. Dikkatliyim. İncecik bir anlayış yolu çizip kenardan geçiveriyorum.

Pazara girdim. Durup şöyle bir baktım. Kırk yıllık tanıdığım pazarcılar. Tam adımımı atıp, bir ucundan alışverişe başlayacağım sırada, kulağımın dibinde bir ses patladı: "Şeftaliye bak be, şeftaliye!" Yerimden sıçrayıp, "Haaaayyyyhhhh!" diye bağırarak, hızla döndüm. Bu korku, bu küçük, keskin ünlem, sesin sahibini, içinden gelen eğlenceli bir gülüşle güldürdü. Yeni yetme, delikanlı bir çocuktü. Gözleri mavi, elleri bahçıvan bir çocuk. Kasketinden sarı dişlerine, mintanından kalın damarları kabarmış boynuna dek köylü, köyde yaşayan, köy çocuğu bir delikanlı. "Nerden düşmüş bu pazara bu?" dedim. Kısa kollu, çizgili ya da yabancı yazılarla donatılmış penye gömleği bile yok. Kolunda saati bile. Bakışları da pazarcı değil. Yanşalak bir oğlan, ağzı kulaklarında. "Vereyim mi yenge?" Hâlâ gülüyordu. Yinelendi içimde sıfatlar: Yeni yetme, köylü, mavi gözlü. "Nağadar ossun?" "Nereli bu ağız?" diye düşündüm bir çabuk. "Şeyli bu..." Elimde alacaklarımı yazdığım küçük kâğıt parçası var. Önce soğan, patates alacağım. Taze sarmısak, fasulye, pırasa. Para kalırsa biraz da meyve. Para yetmiyor. Yetmeyen paralar yüzünden pazarın şenlikli sesi, coşkulu kabarması sönüyor. Gürültüye dönüşüyor. Görünmeyen, kalın bir hırs damarı kabarıyor; içi ana avrat küfürlerle dolu.

Gülüşünü bozmayan, keyifle sürdüren bir bizim köylü delikanlı. Genç o. Gülüp duruyor. O bağırınca, ben sıçradım ya yerimden, işte ona büyük eğlence. Ama bu gülüş bana iyi geldi.

Gözlerindeki mavi gökyüzünün çekilmesi üstümüze, oh! Temiz hava, hafif bir esinti. Ya o sessizlik. Yayılıp giden ovada, karşı dağlara doğru. (Kar mı var ne tepelerde) Ben yapayalnız bir kadın, yürüyüp gidiyorum ovanın ortasında, o toprak yolda. Üzgünüm. İncinmişim. Kırgınım. Çevre bomboş. Kimseler yok. Uzaktan bir kamyon bile geçmiyor (işte tam tamına böyle yazar o, yazabilse).

“Ver bakalım bir buçuk kilo” dedim. Ben elimdeki listeye bakarak, şeftali alınca (turfanda çünkü) vazgeçmek zorunda kalacağım öbür yiyecekleri hesaplayınyaca değin (köy havası, sessizlik de etkiliyor insanı, şaşırtıyor) şeftaliler kesekâğıdına doldu. Çevrem, kadınların şamatasıyla şişmişti. Bahçelerinden, bostanlarından, kendi elleriyle yetiştirdikleri kara lahanaları (Karadenizliler çoğunluktaydı), ebegümeçlerini, pazıları, mısır kırıklarını, durma sağa sola söz üşürerek, gülüşe çığırışa satıyorlardı. Konu komşu, bildik hısımlar bir arada. Baktık, bizim delikanlı çok koymuş şeftalileri. Ağır çekti. Bir tane aldı, olmadı. İki aldı, gene olmadı. Bir alıp üç koydu, üç alıp iki büyük, bir büyük alıp, iki küçük... “Aa!” dedim, yüksek sesle. Güldüm. “Ne bu be! Cevahir tartıyorsun sanki!” Ne vardı bu söylediğimde? Bu, ne biçim, tanımlamalara sığmaz giz yüklü bir an’dı. Yeryüzünün akan suları durdu. Terazi, terazide şeftali dolu kesekâğıdı, hepsinin üstünde, kocaman, iri kemikli, boğum yerleri küt bahçivan eli. Bir şeftali tutarak, ağır ağır döndü bana. Gülmesi de kalakalmıştı, tüm köylülüğüyle yayılan ağzında. Usulca “Cevahir” dedi. Önüne baktı, şeftali kâğıdına baktı, yandaki şişkoların şişkosu, pazarın bıçkını, karpuzcunun itoğluit gülüşüne baktı. Çekingen, saygılı, vurgun yemişçesine şaşkın, kökü toprağın yüzüne yakın sebzeleri çapalıyormuş gibi, incitmekten çekinerek, dikkatlice yineledi: “Cevahir!” Neydi onu böyle sevindiren? Ağzını, gülüşünü unutmuştu. Öylece kalakalmıştı. “Bu niye böyle şaşaladı. Ne olur bu çocuğa?” deme kalmadı, gözlerinin en güzel mavisıyla yüzüme bakarak sordu: “Cevahir ney yenge?” Bir yanıt vermem gerekirdi elbette. Verecektim de. Onun anlayacağı bir tanımlama, bir anlatım yolu bulurdum. Ama ben de elen belen oldum. Neye uğradığı-

mı anlamadım ki, anlatabileyim. İkimiz arasında oluşan bir ma-
vi, bir safoğlan gırgırının sessizliği bir anda (karpuzcunun kah-
kahasıydı, şenliği başlatan imin tetiğini çeken. Şimdi anlıyo-
rum) davulun gümbürtüsü, zurnanın zırtıyla oynattı pazar ye-
rini yerinden. Pazar sokağı, caddeden, denize doğru uzanan bir
sokak. Pazarcının memleketin her yöresinden geleni var. Orta
Anadolu mu dediniz, şakıdımı, şıkıdımı topuk havası. Bas to-
puğu al geriye, bas topuğu al geriye. Olduğun yerde ağır ağır
üç geniş adımda dön, şaklat elleri havada, vur dizi yanlaması-
na toprağa, işte sana Ege. Denize doğru adım adım sekerek, bir
o yana, bir bu yana dönerek, bu oyun nerenindi demeye vakit
kalmadan, pazarı dolduran satıcılar, alıcılar, tüm ahali, çoluk
boncuk, kadın erkek bir ağızdan çalıp söyleyip oynamaya baş-
lamıştı. Bu bir şölendi. Tanrı'nın bereketinin sergilendiği (alttan
alta dünyanın dalaveresi, ekmek kavgası, paranın 'melaneti',
kara çirkef aksa da) bu pazar yerinde herkes oynuyordu. Kıya-
met bir eğlence. Ne ki, en güzel oyun bizimkiydi. Bizden çıktı
bu iş diye mi, yoksa çevremizi saran Karadenizlilerin toplandı-
ğı bir köşe olduğundan mı tam bilemeyeceğim (gerçek nedir,
nedir gerçek), bizim yanımız yöremiz, kara lahanaların koyu,
acı, hırçın kemençe sesleriyle çınılıyordu. En çılgın oyuncular
bizdeydi. Hep bir ağızdan söyleyip, kadınlı erkekli kız halayı
çekiyorduk: Cevahir de cevahir, cevahir de cel!..

Artık, onun bana, nereye dek anlattığını, benim nereden
sonra ürettiğimi yazar mıyım. Benim okuyucuya (her bakı-
mdan) saygım var.

Boğaziçi, 1984

Deli Deli Deli

Amasya elması gelmiş manava. Küçük, yuvarlak, kıpkırmızı. Pahalı. Ama ben, et falan yemiyorum ki yalnızken. (Çoluk boncuk kente döndüler. Ben tek başımayım. Bodrumla ikimiz, baş başa.) Yediğim kızarmış ekmek, beyazpeynir, domates, ince acıbiber. Rakı içiyorum, ama bir şişe, bin gece. Çünkü babam, ben taa küçücükken, sofrada bana rakı verirdi. Küçük bir kadehle. Suya damlatırdı rakımı. Sonra, annem, babam, kadehlerimizi birbirine dokundurur, içerdik. Belki bu yüzden, belki de akşam menekşelenirken, renklerle gelen o hüznün var ya. Neyse! Onun için kendime iki kilo elma aldım. Pazar çantam yanımda olmadığına göre, yeter. Taşıyamıyorum çünkü. Ama yeşillik görünce dayanamıyorum ki. Roka da aldım. Maydanoz, dereotu, limon (on tane), domates, ince biber derken, elim kolum doldu. Akşam oldu olacak. Turistler gittiğinden, ortalık tenha. Ayak sesleri yankılanacak nerdeyse. Kapı önünde oturanlara, balık kızartanlara, denize inen dar sokaklarda, kendi başına öylece dikilip denize bakanlara karışıyorum yürürken. Sağ yanımda deniz (bir akşam oluşu var denizin kendi kendine, bir akşam oluşu var, ancak bir deniz öyle akşam olabilir), karşımda dağlar. Eve dönerken, dağlara bakarak yürümek, beni öyle heyecanlandırıyor ki, Amasya elmalarının konduğu keşekâğdının ucundan açıldığının ayırına varamıyorum. Bomboş, daracık bir sokağa sapmışım. Bir su birikintisinden atlayayım derken, vücudumdan geçen titreşimle, torbalar sallanıyor,

elma kâğıdı patlıyor, elmalar, bir, iki, üç, beş, altı pat pat hoplayarak sokağa yayılıyor, sağa sola kırmızısı biraz karanlığa karışarak yuvarlanmaya başlıyor. "A! A! A! Deli deli deli!" diyor. Arkama dönüp yoldan aşağı doğru yuvarlanan elmalara bakacağım sırada bir ses, kalın, benimkine benzemeyen, başka bir ses geliyor: "Deli, deli, deli." Dönüyorum, alacakaranlığa karışmış bir delikanlı adam. Elmaları topluyor bir bir! Deli, deli, deli. Getirip açtığım öbür kesekâğıdına dolduruyor. Birbirimize bakıyoruz, ama onun beni gördüğünü sanmıyorum. Ben de onu pek görmedim. Sakallı, ince biri. O, yoluna yürüyor, ben yoluma. Ağız kenarında bir yarım kırışık, gülümseme yerine geçecek bir bakışma, bir (yok canım) teşekkür? Hayır. O yoluna, ben yoluma. Önüme bakarak yürüyorum. Durup dururken birisiyle, bir şeylerde buluşmak! Sevinç yüreğimde dört dönüyor. Deli, deli, deli!

Kesekâğıdından kendini yerlere atan elmalara başka ne denebilir!

Boğaziçi, 1984

Gül Yaprağının Pembe Sesi

Biliyorum. Herkes sözünü ediyor o görkemli, pahalı otelin. Evet, güzel bir koya kurulmuş. Yadsıyacak değilim. Ama ben, kayalık denizi severim. Bir kayadan öbür kayaya yüzmeli insan.

Kıydan en uzak olanın üzerine çıkar oturursun.

Denizin ortasındasın. Bir sen, bir deniz. Herkesten uzak.

İçin kıyım kıyım kıyılır. Geçmiş yazları düşünürsün. Hep bir arada olduğunuz, çocuklarınızın küçücük olduğu, paranızın olmadığı, ucuz pansiyonlar aradığınız o coşkulu yazlar.

Ankara'dan sonra deniz kenarı çok başka güzellikler düşletirdi sizlere. Bir avuç su görseniz derya, deryayı görünce, milattan önce, milattan sonra, antik çağ, tiyatro, kazılar, mozole... Özgürlük avucunuzda (sanki), yürekleriniz aşkla dolu.

Şimdi yaşlandınız. Yaşamak gene çok güzel. Ne ki, zorlaştı. Onlar için büsbütün zor. Açık havadan, doğadan, güneşten uzak yaşıyorlar. Yaşamayanların anlayamayacağı o mekânın bir başka zamanı içinde.

Hepiniz birbirinizi seversiniz. Tanısanız da tanımasanız da. Bu, başka türlü bir sevgidir. Bu, sevginin yitirilmemesi isteğinde birleşmenin sevgisidir. Özetle, istenen bu değil mi? Sevmek değil mi? Ancak sevince başlamaz mı, insanla, yaşamla ilgili en küçük birimden, en büyüğüne doğru açılan anlam! İncindi bizim kaba ellerimizde.

Denize bakar kalırsın; içinde, acıların en zor anlatılanı. Çaresizliğin sıkıntısıyla yüreğin daralır.

Sonunda (her şeye karşın) başına güneş geçmesin diye dalarsın suya. O kaya senin, bu kaya benim, bu kaya yassı kaya, şu kaya sivri kaya derken kıyıya çıkarsın. Kahkahalar gelir o büyük otelin betonlarından. Bakmazsın bile o yana. Sinirlenirsin. Neden peki? Harcadıkları para onların parası. Kara para mı bakalım! Senin on gün idare ettiğini, onlar bir gecede tüketebiliyorlar. Bunda bozulacak ne var? Bu şu demek: Bazılarında para çok. Sen de vaktiyle (hepiniz, o gençlik yıllarınızda) anlayabilseydin paranın ne olduğunu. Senin toplumunun sözü değil mi 'yolunu bulmak', 'köşeyi dönmek' vb. Eh! Sus o zaman. Ki-me ne kızıyorsun ki!

Ben, yandaki, ucuz kamp yerinin çakıllı kıyısına çıkıyorum. Havlumla sepetim de orayı kendilerine daha yakın buluyorlar. Yüzükoyun yatıyorum. Kimseler yok. Uzaktan gelen gülüşmelere, acemi sörfçülerin çığlıklarına dalıyorum. Uzun yüzünce yoruluyorum. Uyukluyorum bile bazan.

Bu sabah olanlar beni ince ince düşündürdü. Şöyle bir şey: Kalkıp oturduğumda, bir de baktım, biraz öteye bir komşu gelmiş. Genç bir kız. Havlusunu sermiş, boylu boyunca yatmış. Onun da deniz yağı, kitabı, şıgarası, plastik çantası, çakılların üzerinde rahatça, sereserpe duruyor. Yerine iyice yerleşmiş kız. O da yüzdükten sonra biraz kestirecek. Onu anlıyorum. Düşünen bir kız. Ağzının kenarındaki çizgilerden belli.

Oturmuş dalgın dalgın yağlanıyorum. Böyle bir şeyler düşünüyorum. Çakılların hışırtısına döndüm. Uzakta, iki yanına sallana sallana yürüyen, uzun boylu, ince, kavi bir adam. Elinde dalma takımları. Güneşi, denizin koyu mavisini arkasına almış, üzerinde bir mayo, mağara adamı gibi saç sakal denize, tuz, güneşe bulanmış geliyor. Geldi geldi, benim önümden geçti, üç beş adım sonra kızın önüne gelmiş oldu. Orada kaldı. Dikildi, kıza bakmaya başladı.

Kızın görünüşü güzeldi doğrusu. İnce, biçimli, iyi yanmış; yatışında, bacaklarının, kollarının uzatılışında, yaşamı inceliklerle sürdürdüğünü gösteren bir güzel yatış var.

Delikanlı, bir süre baktıktan sonra (kızın içi bir an geçmişti sanıyorum) elindeki takımları kızın üzerine doğru kaldırdı. Ben

o sırada, hem bacaklarımı yağıyor, hem aklımdan geçen karışık şeylere bakıyordum. Sular, kızın midesine, karnına düşünce tıp tıp, kız, ince bir ürpermeyle gözlerini açtı. Kırpıştırarak baktı. Tanımadığı biri. Bu açıkça belli oluyordu. Şaşırdım. Peki şimdi ne olacak? (Burası da öyle تنها ki. Otelden oldukça uzaktayız. Emniyetlidir bu kıyılar. Yaramaz bir şey olmaz. Ben hep yalnız...) Kız, baktı, baktı, yüzünde hiçbir değişiklik olmadan sordu: "Ne yapmak istiyorsun?" Delikanlı elindekileri çekti. Onun yüzünde de bir değişiklik görmedim. Bıyığını ısırarak, sakince "Hiç" dedi. "Galiba şaka yapmak istedim. Bilmiyorum." Kızdan yanıt: "İyi." Gözlerini kapadı, kendini yeniden güneşlenmeye bıraktı. Öbürü de gene sallana sallana, çakılları hışırdatarak yürüdü gitti.

Oturakaldım orada. Piç gibi kalakaldım demek daha doğru. Ben, bu yeni kuşağı ilgiyle izliyorum. Anlamasına çok iyi anladığımı sanıyorum da, buralara nasıl geldiler ona şaşıyorum. Bu insanca ilişkileri, ne zaman, nerelerden edindiler; bunca yozluğun, karışıklığın içinde. Nasıl böyle arı, böyle dost, böyle insan kalabildiler?

Onlara bunları soramam. Beni yaşlı bulurlar sorumda. Çekiniyorum. Görünüşüm yaşlı, ama aklımdan onların can dostu olduğumu ne bilsinler.

Boğaziçi, 1984

Sepetli Kadın

Tek başımayım yalnızlığımda. Bunu aklımdan çıkarmama-ya gayret ediyorum. Kuvvetim artıyor böyle yapınca. Bir sepetim var. Her işime yarıyor. Pazardan gelirken, domatesler kirlenmişse onu, içine biraz toz sabun serpip köpürtüyorum. Sonra, hortumdan fışkırttığım suyla çalkalayıp, yan duvarın üzerine, güneşe karşı koyuyorum. Kururken çıkardığı, sazlık çiçeklerinin kokusu hoşuma gidiyor. Vefalı bir sepet bu. O sazlığı hiç unutmuyor, biliyorum. Sıla onu bitiriyor.

Kuruduktan sonra içine, koyu mavi bir deniz havlusu koyuyorum. Bu, o ıssız koydaki çakılların üzerine sermek için. Bir tane de açık mavi var. O da kurulanmak için. Tuzlu sudan kuruyup çatlayan derimi korusun diye, bebe yağı alıyorum. Gül kokuyor. Ben severim gül kokusunu. Aynamı, tarağımı, sonra, sigaramı, çakmağımı, içine, deniz kenarından topladığım akla hayale gelmez ıvır zıvrı dolduracağım küçük naylon torbayı yerleştiriyorum. Ne kaldı? Mayomla kitabım. Onları da koyunca, yola çıkmaya hazırlanmış oluyorum. Sepetim benim evim. Evimden uzak yaşayamadığım gibi, sepetim yanımda olmadan da hiçbir yere gidemem. Orada, burada falan denize giremem. Ben uzun uzun yüzerken kendi kendime, o, koyu mavi havlunun kenarında oturup beni bekliyor. Bu 'emektar' lacivert havluyu çok sevdiğini biliyorum.

“Sen bizlerden kaçıyorsun” diyorlar. “Hep kendi kendine yaşıyorsun. Oku oku...”

“Motorla çıkalım. Sekiz on kişi oluruz.”

“Balık yemeğe gidelim. İçeriz hem. Bi içeriz şöyle.”

“Tamam mı?”

“Yahu, hep beraber olursak eğleniriz. Biraz kalabalık olalım ki...”

“Bizimkiler bu akşam geliyorlar.”

“Onlar gelince, zaten, festival.”

“Akşam buluşuruz” deyip, yan sokaklardan birine sapıyorum. Yolum sonuna dek çıkıyorum. Yokuş beni yoruyor. Sapmadan önce, dönüp sokağın sonundaki denize bakıyorum. Bu, iki yanında da beyaz badanalı duvar olan daracık sokak mı, deniz mi, yan bahçelerin birinden gelen kadın sesi mi güzel, karar veremiyorum. Ses, sokakta çınıyor: Yaveeeeeş! Yaveş dedim! Bir gülüş, bir kahkaha bekliyorum, yok. Ben içimden bir kahkaha uydurabilirim. Bu konuda yetenekliyimdir, ama her zaman başarılı olamıyorum.

Az önce de canım sıkılmadı mı!

Bu yılın mayoları konuşuldu. En güzel balığın, en lezzetli karidesin nerede yeneceği üzerinde bir anlaşmaya varılamadığı için, tartışma uzadı. Havalı giyinenler, bir bir seçildi. Yerli turistlerin dayanılmaz görgüsüzlükleri, Fransız mutfağının ‘sos’ları, memleket meseleleri rastgele, birbirine karıştırılarak konuşuldu durdu.

Yeni açılan büyük yolu çabucak, oyalanmadan geçip (bu yolu hiç sevmiyorum) bizim dar, tozlu yola sapıveriyorum. Köy yolu. Olsun.

Eve gelince, sepetimi yerine koyuyorum. Havluları, mayoları sudan geçirip dama, güzel güneşin karşısına asıyorum. Sonra bahçemde oturup bir bir çiçeklerime bakıyorum. Bazan da dönüp sepetime!

Bir gün, arkadaşlarımı (sevgili arkadaşlarımı) yemeğe çağıracağım. Yeşilliği bol bir sofraya kurmak istiyorum: bir de tencere yemeği. Küçükükten bu yana bildiğimiz, sevdiğimiz, yıllardır

ağzımızın tadı olmuş bir yemek..Kuzu etli güveç mi olur, acılı karnıyarık mı bilemem. Domatbastı da yaparım, zeytinyağlı. Bir de pilav dökerim tepsiye.

Ne oldu bize? Evlerimizin bereketi kalmadı. Hani kime söylenmiş o dua: Kapına buğday yağsın!

Boğaziçi, 1984

Öykücük

Öykücüğümün üç bölümü var, kısa kısa yazmak istediğim.

Birinci bölümde, biz üçümüz, bir apartmanın giriş katında, küçük bir dikdörtgende oturuyorduk. (Hani, salon sözcüğünü kullanmama gayreti var ya, oradan çıkıyor bu dikdörtgen benzetmesi. Dil konusunda öbür ikisinden çekiniyorum.) Akşam güneşi pencerelerden süzülerek bizi aydınlatıyordu deyip, kısa kesebilirim. Nasıl olsa, üçümüz de, güneşin karşı sırtlardaki korudan, fıstık çamlarından, yeşilliklerin arasında kalan, eski zamanların tek tük ahşap köşklerinden geçip geldiğini biliyorduk. (İstanbul'un, bu, görkemli güzelliği dillere destan yazdırmış büyük İstanbul kentinin uğradığı, yıkılma, yok edilme, bozma, yozlaştırma saldırısına artık dayanamadığını da düşünerek, bu konudaki konuşmalarımızdan artakalan acılı üzüncü duygusunu da.)

Oramızda buramızda, ağırlarımız, sızılarımız vardı. Otuz yıl önceki üç genç arkadaş değildik elbette. Birimiz, kıvırcık sarı sakallarını yıllarca önce kesmişti ya, mavisini, gözlük camlarının yansıttığı ışıktaki hep değişen gözleri, o yıllardaki gibi gene de. Saçları da (gençliğimizde nasıl da kıvırcık, kabarıktı) ağırırken azaldı. Çünkü yaşlılık böyle usuldan geliyor (çaktırmadan geliyor uyanık. Sanki biz anlamıyoruz) deyip, gülüveriyoruz.

Bize çay kaynatan, evinde ağırlayana ben, yıllarca önce Fındık Hanım, deyivermiştim. Ufak tefek, toparlacık diye. Pek ince bir betimleme olmayabilir. Sesimi çıkarmam beğenisizlikle

karşılınırsa. Bizim aramızda tuttu. Ben böyle dedikçe, biri sarı bıyıklarıyla (şimdi beyazları çoğaldı) öbürü beyaz dişleri, küçük elleriyle, öyle bir gülüverirler ki, burada, yalnız biz üçümüz beraberken gerçekleşen (ortaya çıkan, oluşan, beliren) sevgiyle dolu titreşim, onu, tüm gündelik, sıradan benzetmelerden korur. Küçücük girişteki, küçücük yuvarlak masada, kocaman beyaz bir pasta vardı. Çileklerle süslü. Biz geleceğiz diye, sayıp sevincini beş beş almış Fındık Hanım (var yerinden değil yoksa). Her şeyi boş verip, kocaman birer dilim yedik; yalandık bile. Ben de yıllar yılı börek pişirdim onlara. Beraber okumalara, çalışmalarına oturduğumuzda sabahlara dek. Sözü söze ular, gülerdik. Gülmekten tebdilimiz şaşardı. İçtiğimiz çaylar! (Yukarıda geçen; her şeyi, tüm çağrışımlara açık bırakıyorum.) Çok gülerdik. Kıkır kıkır kıkırdardık.

Fincanlar Çin işiydi. "Fincanlara bak. Vayy!" dedik. Sanki o geçmiş yıllardan birindeymişiz de, sanki çok gençmişiz de, ne söylesek gülüveriyormuşuz gibi gülüverdik (sesimizdeki kırık bir teli duymazdan gelerek). Bir şey anlatıyordu bizim sakalsız. (Ne çetin cevizdir. Ne, çok bilen bilge heriftir o.) "İn Mecidiyeköy'e, çık Taksim'e" diyordu. "Ah!" dedim ben, "gözünü seveyim. İşte bu, budur. Mecidiyeköy'e inilir, Taksim'e çıkılır." Sesimizi çıkarmadan, aramızda dolaşan, anlatılması olanaksız, gözle görülmeyen, yıllardır bizi hem kendine, hem birbirimize bağlayan şeyi duyduk gene. Üzerine toz konmasın diye, içimiz titreyerek koruduğumuz o! "Bir dili kullanmak" diye başladım sevgiyle. Sonra iki üç yazar adı saydım. Bu, dili kullanma açısından onları beğendiğimi söyledim. İki de onayladı. Onlar da seviyorlardı. Fındık Hanım (hep beraber çıkacaktık) süslenmeye gitti. Üçüncümüz (biri de benim ya) iki küçük çantayı, doldurup doldurup boşaltıyor, titizlikle yerleştirmeye çalışıyordu. Akşama yolcuydu, çünkü. (Biz ikimiz İstanbul'da, Boğaziçi'ndeyiz artık. O öbür kentte. Uzun yıllar üçümüzün de beraber olduğumuz başkentte.) Dizi dizi çoraplarını, kedisinin ta Avrupalarından gelme mamalarını... (Buraya koyduğum bu üç nokta içime sinmedi. Çağrışımları denetimim altına almam gerek. Bu, "Avrupalardan gelen" mamalar yalnız bir adamın kedi

severliğine bir saygısı, onun sevgisini anlayışıdır, armağanı getiren arkadaşının. Hepimizin tutkuları var. Olmadan olur mu! Akılsızca, sıradan, sersem sepelek yorumlardan korumam gerek bu kedi mamalarını.) Kitaplarını, fanilelerini, kutu kutu ilaçlarını, gece, Boğaz'da yürüyüşe çıkınca gerekir, diye yanına almayı unutmadığı (o düşünmezse kendini, düşünecek kimi var) kazağını, öbür ufak tefeğini.

O, oldum olası böyle düzenli oldu. Böyle gider bu iş deriz ya hani. Artık değişir mi! Yapısı böyle. Benim ki de öyle. Ben de (akıl mıydı sanki, değişti belki, ama başka türlüşünü bilemedim) koca bir evi, kocayı, çocukları, ateşi, aşı, eşi dostu hep gözümlü bildim. Öyle baktım, korudum, sevdim. Temizledim, tozunu aldım, üfledim, parlattım. Hep ışığını verdim onlara. Safrakeselerinden, tinsel bilmemnelerine dek aklımda tuttum; hep böyle dizi dizi yerleştirdim onları. Bir ziyanlık olmasın istedim. Bunlar ayrı ayrı şeyler, elbette, biliyorum. Hani, yapı demiştik de. "Yazılsa roman olur hayatım" denir. Bu çok kullanılmış zıvırtıdır. Suyu çıkarılmıştır. Alayla, gırgırla karışmıştır. Gene de biri dert yanarken yaşamdan, içtenlikle bir göğüs geçirir. "Yazılsa roman olur hayatım" der. İşte o zaman bizimki, yakınmaları, çaresizlikleri kapsayarak, kendini bulur. Bu bizim üçümüz için de (herkes için de öyledir ya) geçerli.

Güler yüzünü soldurmamaya çalıştı Fındık Hanım da. İki küçük kız, bir yazı makinesi. Gönül verdiği dili aldı önüne, çevir allah çevir, o dili bu dile. Geceyarıları tıkıdık tıkıdık sesi makinenin, kendinden umulmayan bir takırtıya dönüşse de, bitişik komşu duvarı yumruklasa da, n'apsın, yetiştirmesi gerek. İngiliz'in tuz dediği, Türk'ün mor dediği dedi dolandı. Bir sözcüğün karşılığını bulamadığı için ateşi yükselip, kalın ciltli sözlüklerin dalgaları arasında yatıp kaldığını çok gördük. Demek ki (burada bir üç nokta olmalı. Koymak istemiyorum. Nokta da olmaz. Öyle bırakıyorum).

İkinci bölüm şöyle: Bir Beylerbeyi sokağında yürüyorduk. Boğaz karşımızda. Tepeden bakıyoruz ona. Daha da yukarıda, yamacın tepesinde bir fıstık çamı. "Bakın şuna" dedim çenemle göstererek. Üçümüz de baktık. Yutkundum. "Bu İstanbul var

ya, beni öldürüyor. Yavaş yavaş, kanımı kurutarak." Fındık Hanım da sivri çenesini uzatarak, hiç yaşlanmayan sesiyle (seslerimiz genç kaldı. Üçümüzün de) "Biliyor musunuz çocuklar" dedi. "Gene de İstanbul'da olduğumuza seviniyorum." "Ha, ya" dedi öbür kentte kalanımız. "Sen de bi" diye başladığım tümceyi, öylece bıraktım. "Bana bak" dedim. "Konuşacak ne çok lafımız var. Kitabını okuyorum. Sindire sindire. Eline sağlık. Hiçbir şey anlamadım bu kısacık buluşmadan. Sen söyle bakayım bana. N'apıyorsun, becerebiliyor musun kendi kendine yaşamayı?" Hemen yanıtladı. Elindeki çantayla, omzundakini dengeleyerek, "Hem de" dedi. Çok iyi başarıyormuş. Her işin üstesinden geliyormuş. "Son zamanlarda zaten" dedim, "iyice çökmüştü anne. Gene de, ne olsa..." "Evet" dedi. Denizden bir esinti geldi. Geçen vapura baktık, böyle yukarıdan, ağaçların arasından. Sanki bir resimden geçiyordu: "Evet de, çok yalnızım işte. Zor biraz." Fındık Hanım, (her zamanki gibi gözleri hemen dolarak) "Ah canım!" dedi. Kızlar büyüyüp, evlenip gidine, sanki o yalnız kalmamış! Ben (hani o, çok işin üstesinden gelebilmiş olmanın getirdiği, ağırbaşlı, anlayışlı görünüşüm var ya, işte onu takınarak) "Evet!" dedim. (Yorgundum. Çalıştığım oyun, bitirmişti beni.) Sonra elimi Fındık Hanımın omzuna koyarak, öbürünü dirseğimle dürtüp, parmağımdaki yeni yüzüğümü gösterdim. "Bey kardeşim" dedim, "yeni yüzüğümü görmedin. Bacağım çok ağrıyor, onun için, istediğim gibi övünemeyeceğim. Ama nasıl yüzük ha?" "Gördüm kız" dedi. "Görmez olur muyum. Çok güzel."

Üçüncü bölüm kısacık.

Başkentte kalanımız, gene oraya dönüyordu. Trene gitti. Yolculuk yorucu. Gece hiç uyumamıştır. Yanındakilerle de konuşmaz. Trenden iner inmez okula yollanacak. Uykusuz, beli ağrıyarak. Yanında, İstanbul'da kalan biz ikimizden, ancak, üçümüz bir aradayken var olan, var oluşu, insana, anlatılması zor bir güç veren şey var. Bir şey. Bir süre idare eder.

Fındık Hanım tiyatroda, arada bir bizi düşünmüştür. Oyunu seyrederken bile. Eve dönünce, bizden kalan pastanın ucundan alır birazcık. Bir küçük krikkrak kemirir. Düşüne düşüne

her şeyi yerine kaldırır. Dişlerini fırçalayıp (buna özellikle düşkündür) yatar. Uykusu iyi değildir pek.

Ben, alışveriş edip eve döndüm. Yemek hazırladım. Makarnanın salçası pek övüldü. (Acısını fazla kaçırmıştım bence.) Almayı akıl etmiş olduğum için kutlandığım turşu, bitirimdi. Kızın arkadaşları vardı yemekte. Köftenin yanında şarap içelim, dediler. Şarap, çoluğun çocuğun neşesini getirdi. Baba da uydu onlara. Başladılar hep bir ağızdan konuşmaya. Bir ara (hangisiydi) biri sordu: "N'aptın bugün anne?" "Hiç!" dedim. Duyan oldu mu bilmiyorum. Laf karıştı. Birinin ağzı kavrulmuştu biber turşusundan. "Aman dikkat!" diyordu. Günümü, gece yatınca düşünmek üzere sakladım. Hep beraber oturup televizyon seyrettik. İyi bir film vardı, kaçırılmaması gereken. Bir ara da güldük. Hem de çok güldük. (Sahi neye gülmüştük öyle? Her şeyi unutuyorum.)

Boğaziçi, 1985

Çangal

(Burada, başlangıç tümcesi olarak, bilgece bir söz kullanmayı düşünüyorum. Şimdilik boş kalsın. Bu söz, bitirişi de içermeli).

Bugün, 1986 yılının Mayıs ayında, sabah vakti, bizim şu güzel İstanbul'un Boğaziçi semtinde, günümü boz bir boğuntu içinde sürükleyerek, yola çıktım. İndim deniz kenarına ki, gün parlıyor.

Mevsim bahar. Parlar elbette.

Güneşin ışıkları, denize, karşı sırtlardaki apartmanların camlarına, panjurların madeni çerçevelerine, geçen arabaların jant kapaklarına vurup küçük, bıçaklama ışıktanmalar yaratıyordu.

Otobüs beklemeye başladım. Yolum az değil. Altı, yedi durak öteye gideceğim. Üç kilometre vardır. Ta Üsküdar.

Otobüsü, bu bizim deniz kenarındaki durakta beklediğim için, hep şanslı saymama karşın kendimi (hadi be, kışın karayel eserken de mi), bugün o da işlemedi. (Sözümü kesme. Kışın da, karayel eserken de. Neden olmasın.) Bungunluğum anlatılır gibi değildi. (Çünkü bugün kimse telefon etmedi. Benim ettiklerimse, günümü şenlendirecek bir çift söz söylemedi. Gün kara gündü. Bunda herkes birleşti. Kimse kimseyi sevmiyordu ki, gibi bir duygu aldı içimi. Beni kararttı. Dedim ki, sıkıntı, acı öylesine katılmış ki, insanlarda, onu ortaya serip, ucundan kenarından başlayıp, yavaş yavaş elleyerek yumuşatacak güç yok.

O zaman, konuşacak söz de kalmıyor. Ne konuşulursa konuşulsun, sonuç, belli kalıpların içinde biçimlenen bir boşluk oluyor. "Nasılsın? N'aber? Ne var ne yok? Ya! Öyle mi! Tamam. İyi valla. N'apsın! Doğru. Haklısın canım. N'apacaksın! Ne olsun, bildiğin gibi. Hadi canım görüşürüz. Telefonlaşalım." deniyor. Son sözler, karşılıklı, aynı anda, aynı vurgularla söylendiğinden, üst üste binip, büsbütün tıkıyor duygu iletişimini. (Bozgundasınız. Her bakımdan. Ayaklarınız bir yere basıyordu bir zamanlar. Tanımlamak gerekirse, diyelim o yer, elden geldiğince kabartılmış, taşı toprağı ayıklanıp su verilmiş, güneşi emmiş, tavllanmış bir topraktı. Yaşam üzerine düşünüyordunuz. Ah! Ne gençtiniz. Onu, yaşanır kılmak istiyordunuz. Güzelliyordunuz. Düşünüzde, şiirler, romanlar, yontular, öyküler, oyunlar vardı. Büyük toplulukları coşturan, denizleri yenileyen, toprağın bereketini arttıran. Güneş daha parlak olacaktı o zaman. Yağmurlar, yeraltı suları, kaynaklar, özsuyu olup damarlara yürüyecekti. Evleriniz, ev sahipleriniz, kiracılarınız vardı. Akşamüzerleri ışıkları birdenbire yanan büyük süslü dükkânlarıyla caddeleriniz, bolluk bereket içinde pazar yerleriniz, her zaman gittiğiniz lokantalarınız, alışık olduğunuz, güvendiğiniz eczaneleriniz, kurabiyelerine, simitlerine bayıldığınız fırınlarınız vardı. Karanlığına sığınarak, başka dünyalara gitmek, serüvenlere katılmak için, gevşeyip kendinizi koltuklarına bıraktığınız sinemalarınız! Yağmurdan kaçarak, ıslak şemsiyelerinizle eve koşmak. Ah! Evet. Elleri yüzleri yıkayıp gündelik giysileri giyip rahatlamak. Çocuklar için, makarnalı, köfteli, kızarmış patatesli, kendiniz, arkadaşlarınız için rakı, balıklı, rokallı sofralar kurmak; limonu iyice sıkarak, yeşillikleri bol sudan geçirerek. Arkadaşlar bir arada, oturur, sabahlara dek konuşurdunuz. Tartışırdınız. Şimdi yer kaydı ayaklarınızın altından.)

Kırk dakikadır otobüs bekliyorum. (Yani, şimdi sen ne anlatıyorsun. Hepimiz biliyoruz bunları. Yazıldı bunlar. Çok yazıldı. Biçim biçim. Konuşuldu. Uzun uzun. Sonra susuldu. Ben bu susuşun derdindeyim. Onu yazmaya çalışıyorum. Meramım budur.) Çevremde ne varsa, tek tek gözden geçiriyorum. (Kırk yıldır bildiğim, deniz kenarında bir durak değil mi bu?) Dur-

madan, otobüsün çıkacağı dönemece bakıyorum. Beklemenin sinirlerimi girmesi, ağırı yapmaya başladı. Omuzlarımda, yüz kaslarımda. (Bir şeye, kırk yılın her günü başka bakılır. Her gün yeniden yaşanan bir gündür. Şaşkın.)

Her zaman yaptığım gibi, içimden şarkı söylemeyi dene-medim bile.

Gün, o gün değil.

Altüst olmuş bir suratla, soluğu, burnumdan alıp burnum-dan vererek, otobüs idaresine, ağza alınmaz ilenmeler yollu-yordum.

Dişlerimi sıkarak, Of be of! diye bağıırıyordum içimden.

Sanırım, yukarıda bir yerde yol tıkanmıştı. Ne bir otobüs, ne taksi, ne özel araba geçiyordu.

Bir bahar günü,

öğle sonu,

gün parlıyor, diye tutturdum. Beklemek kolaylaşır belki di-ye, sözcüklerin yerlerini değiştire değiştire

durmadan yineliyordum. Bu bir oyundur.

Sessizlik, deniz köpüğü, kuş uçuşu, şıldır kavak kıpırtısıyla dolarak büyüüyordu.

Önümde cadde,

yamaçta apartmanlar,

yol kenarında kavaklar, belediyenin yeni taktığı, geceleri sarı ışık veren lambalar, arkamda deniz (Pek meraklısındır Bo-ğaz'ın denizine. Oturtsana şuraya bir betimleme.),

Karşı kıyı,

gidip gelen vapurlar, motorlar,

öylece dikiliyorum.

Eve dönmekle, otobüs beklemek arası, yürek daraltan bir ikircim.

Bir ara dönüp denize bakmaya başladım.

Karadeniz'den gelen büyük bir yük vapuruna büyü yap-mayı bile denedim.

Düdüğünü öttürmesi için, anlamsız bir şeyleri peş peşe yi-neledim. Ayağımla yere vurarak eşlik ediyordum.

Tutmadı.

Büyü yapmanın da bir yolu yordamı var doğal olarak. Uydurma hiçbir şey tutmuyor bu dünyada.

Gene dönemece bakmaya başladım. Söyleniyordum: "Hadi be. Hadi be. Hadi be!"

O sırada, bir at arabasının tekerleklerinin, asfalta sürünürken çıkardığı ses geldi. Sonra, dönemeçte kendi göründü.

Uzun zamandır, bir Allahın kulu geçmemişti.

Sevindim denebilir.

Uzaktan bile anlaşılan şuydu: At dalgasında.

Dalgasının ne olduğunu bilemem, ama tekerlekleri döndürüp döndürmediği umurunda bile değildi. Paslı demir parçaları, soba boruları, eski gaz tenekeleriyle yüklü bu döküntü arabanın önünde, kirli bir Çingene oturuyor. (Sen Üsküdar'a gidiyorsun. Altı yedi durak öteye. Bir durak sonra Çengelköy. Bunu araya sıkıştırman gerek. Deminden beri bir yer bulamadın.)

Beyaz sakalı bile kirli, gözlerinin akı bile kirli sarı, ihtiyar, eski bir Çingeneydi bu.

Ata, arabaya, paslı demirlere benzeyerek, kendini öylece bırakmıştı bahar gününe, içtiği sigaranın keyfine.

Araba, tıngır mıngır geliyordu.

Geldi.

Ağır ağır önümden geçerken, öne doğru hafifçe eğilmiş olarak oturan bu ihtiyar Çingeneyi, beyaz yapışık, dalgalı saçları, dediğim gibi akları sararmış gözleriyle iyice gördüm. (Bir durak sonra hemen üç dakikalık yolda Çengelköy olduğunu tam burada söyleyecektim. Aceleyle ne gerek var.)

Birbirimize baktık.

Avucumu yumup başparmağımı dikerek, gidiş yönünde salladım. (Sen de bi hoşsun yani.)

— Üsküdar!

Başım belli belirsiz iki yana salladı. Sigarasının dumanı, parlayan günün içinde beyazımsı maviydi. Kara dudakları kırmıldadı: Hiç bozmadan kaşlarını kaldırdı. Tok bir ses, güzel bir İstanbul vurgusuyla.

— Çengel'e kadar, dedi.

Bir sevinç, bir çırpıntı içimde. (Haklısın. Ben biraz bi hoşum. Ama kendimi böyle olduğum için öyle seviyorum ki!)

Deniz,

güzel bahar günü içime bir sindi. "Oh be!" dedim. (Çingeneye çok yaşıydı. Bu sözü yinlemek istiyorum. Eski bir Çingeneydi. İstanbulluydu elbette.

Her akşam rakısını içiyordu.

Çoban salatasının soğanı kız saç olsun isterdi.

Balıklar tavadayken, bol sarmısaklı cacıktan bir kaşık alır, sigarasını derin derin çekerdi içine.)

Otobüs, ister gelsin ister gelmesin.

Yürürüm.

Fizan'a dek yürürüm artık.

(Haklısın. Eskiden bir İstanbul vardı, bir de İstanbul ahalisi.)

Üsküdar'a giderim.

Çarşıda dolaşır,

balıkçılara bakarım.

Kalabalığa karışırım.

İnsanların yüzlerine bakarım.

Yaşlı, eski bir Çingeneyle, bir şakalaşmada bulunmanın tadını bölüşecek biri var mı, diye aranırım.

Boğaziçi, 1986

Bugenvilli Başlangıç

Sabahın bu erken vaktinde, meydanın orta yerinde, dal başıma dikiliyorum. Bol büzgülü ince bez giysimin, omuzlarımdan aşağı dökülüveren rahatlığına sığınan vücudum, yaza ve sıcağa kavuşmuşluğun (yalnız bunun) keyfini çıkarıyor. Erinç içindeyim (yalnız bunun erinci). Gökyüzü mavi rengini dağların tepelerinden başlatıp, sonsuza yayıyor, denizi aşır. Geçerken denize de vuruyor, onun mavisine de karışıyor, ama değişiyor o zaman. Denizde mavi derinlemesine. Başka. Gizlerle dolu bu ışığın içinde, çok eski yıllarda adalardan gelmiş, beyazlı mavili işlemeleriyle bana çok güzel gelen porselen bir tabağın içindeyim. Bir yeni yaz başı daha. Sesler, sokak aralarında, narenciye bahçelerinde, kuş kanatlarında, serenlerde, bir yerlerde çınlarken, yayvanlaşıp dağılıyor. Ege bu. Akdeniz’de de öyle. Sert, köşeli harfler yumuşuyor. Ağızlarda yuvarlaklaşıyor. Güneşe karışıyor. Ara sokaklardan tek tük bavullar geçiyor. Uzaktan görüyorum. “Otobüsler gelmeye başlamış artık” diye düşünüyorum. Zamanıdır. Bir iki derken kent dolmaya başlayacak.

Bir yaz acemisi gezgin geliyor bu yana doğru. Bir başkası ta uçta dikilmiş denize bakıyor. Belki de kaleye. Neye baktığını kesinlikle bilemem elbette. Bir tane daha görüyorum. Kahvenin yeni sandalyeleriyle, renkli masalarının arasında duruyor. Elektrik direği gibi ince uzun. Beyaz şortu, kısa beyaz çorapları, asker tıraşıyla, uzaktan pek belli olmayan bir iriyarılığı var. “Kula!” diyor kahveciye. “u” uzun, vurgulu, “la” dilini dama-

ğina dokundurup çekerken, boşlukta yuvarlatılmış bir "la" Uzak bir ülke, içimi kıpraştıran bir çekip gitme, başka memleketler görme duygusu dolanıp geçiyor, görünür gibi olup kayboluyor: kahvecinin sesi renk vermiyor. Havasını anlayamıyorum. Zaten çok yakınlarında değilim. Bir yerlinin, dilini bilmediği yabancı gezginler karşısında geliştirdiği el kol hareketleriyle, "Kola yok. Pepsi olur mu?" diyor. Yabancı adam oturuyor. İşaret parmağı kitabın okuduğu sayfasının arasında. Sandalyesinde kaykılıp, kitabını açıyor. Kahveci sabırla dikiliyor. Adam gülüyor. "Yes! Pepsi! İs possible. Both make life beautiful." Kahveci, dudağına yapışık sigarasını oynatıp, "İyi iyi!" diyor. "Dediğin gibi. Aynen." İçimden, neşeli bir yazbaşı gülüşü kopuyor. İçimde kalıyor. Nerede o sudaki halkalar gibi peş peşe açılıp yayılan, içi tasasızlıkla, sevinç parçacıklarıyla dolu gülmelerimiz! Şimdikiler hemen acışıyor. Anneannem de bu duyguyu anımsatan bir şeyler anlatıp dururdu. Demek isterdi ki: "Savaşlar bizim gül yüzümüzü soldurdu. Hepimiz genç yaşta kucaklarımızda çocuklarımızla dul kaldık. Şehit karısı olduk. Şehit yetimi olduk." Öykülerini anlatırken belli söz kalıpları vardı: "93 Harbi, Yunan Harbi, Yunan İzmir'e girdiğinde, Harbi Umumide, vesika zamanı, deden askere gittiğinde..." Bizimkiler değişik. Aylar var bizde. Mayıslar, martlar, eylüller." Sonra biz her sabah gazete okuyoruz. Dünyayla, memleketimizle ilgili yayınlar dinliyoruz. Her gün tazelenen, ama hep çöküntü, bozukluk, sinir getiren, umut kırıcılığı yapan haberlerle doluyoruz. Bu geçmişten gelen acı ipini, yumağa sarmayı sürdürmek diye tanımlanabilir. Ne erinci! Sözü uzatıyorum, çünkü korkuyorum. Kasılıp kalmışlığım, belli etmiyor, saklıyor onu. Oysa korku yüzümü solduruyor. Bakmasını bilenler görüyordur. Kendimi sokağa atıyorum çoğu zaman. Günü, alışveriş ederek, tanıdıklara rastlayınca gülümseyerek, ünlemler, sorular, yanıtlar içinde tüketiyorum. Diyelim, geçerken pazara uğradım. Yeşillik bolluğu, sevinç şaşkınlığı yapıyor beni. "Bu nasıl pişirilir? Bu püsküllü ne? Peki şu? Şu ıspanak gibi olan? Ya şu pembe köklüler?" diye soruyorum. Pazarcılarla şakalaşıyorum. Gülüyorlar. Ben de gülüyorum. Gözlerimiz pırıl pırıl. Anlatı-

yorlar: Önce iyice yıkıyoruz otları. İyice yıkıyoruz. Sonra tence-reye koyup haşlıyoruz. Kısık ateşte, kendi suyuna. Öte yandan, az yağ koyuyoruz tavaya, ince doğranmış soğanı katıp, bir iki çeviriyoruz. Pembeleşinceye dek. Haşladığımız otların suyunu sıkıp, onları da ekliyoruz bu soğanlara. Biraz acı kırmızı biber koyup, iki yumurta kırıyoruz. Yanında da domatesi, soğanı bol, sirkeli bir bahar salatası! "De gari. Durma çal gaşığı." Ne demek bu be! Karakuş bile iner tüm görkemiyle yükseklerden bu yemeğin kokusuna. Bir kanadında, bir tutam ekşi mavi, öbür kanadında güneş balı.

Bende ne serüvenler var böyle. Yerlilerin ipe dizdikleri renkli boncuklar gibi. "Ah! Bi yazmaya başlasam." İşte korku! Yüreğimi dişliyor sanki. Güzel bir benzetme olmadığını biliyorum, ama duyduğum acıyı ancak böyle anlatabilirim Örneğin, o iki küçük oğlan. Biri, sarı, alagöz, kâhküllü, çıft. Oyun yazarı ve sahneye koyucu. Öbürü kabak kafa, güleç, oyuncu. Rolünü iyice ezberlemiş. Çantalar yere atılmış, mavi gökkubbenin altında, otluk bir yerde oynuyorlar. Oyuncu ağır ağır ilerliyor. "Ey yüce hakanım! Beni bağışla. Seni yıllardır tanıyorum ama..." Sahneye koyucu, topuğunu yere vuruyor. Sesi şert: "Sen beni tanımıyorsun be!" Oyuncu şaşırıyor. Üstelik bozuluyor da. Yalnızlık gelip bağrına çöküyor. Gözleri doluyor. Sessizlik. Oyun yazarı, dimdik, çatınık, kararlı. Oyuncu usulca yalvarıyor: "Ahmet, n'olur tanıyayım yav!" Oyun yazarı, şöyle yükseklerden bir bakıyor aşağı doğru. O yalnız, o yalvaran oyuncuya. Kıyamıyor. Değiştirecek oyunu. Buyuruyor: "Peki. Tamam. Tanıyorsun!"

Beni yere çalan, günümü karartan yaradılışım. Biri bana, "Onmayasın!" diye ilenmiş olabilir mi? Bir tutukluğum var. Yazamıyorum. Geçip giden zor yıllar! Kahveye gitmeliyim. Otururum bu yıl boyanmış sandalyelerden birine, koyu bir kahve söylerim. Sigaramı da yakarım. O zaman ta uçta dikilen adamı düşünebilirim. Geçen yılları da. Bizim gençliğimizi, erincimizi, umutlarımızı, yaşamımızı altüst eden, tozumuzu göğe savurmak isteyenleri de. Başlarım sorular üretmeye yeniden. Gün doğup, sabah açtı mı ben başlıyorum sormaya. Araya, kenti yaşa-

mak, insanlar, canlılar girince, ayırdına varmadan duralamış olabilirim. Ama hiç unutmam. Kimdi onlar? Kim bunlar? Bir resim vardır imgelemimde, çok eski yıllarda yaşanmış. Bir taşra kenti. Taş yapıları, camileri, odun pazarları, büyük kapalı çarşı-sıyla, bin yıllık bir eskinin, koyu karanlık boz rengi içinde akşam olur orada. Sönük sönük yanarak, ancak dibini aydınlatıp, çevresindeki boş arsalar, yangın yerlerine, taş merdivenlerin köşelerine, kuruntulu korkular yayan sokak lambalarıyla. Bir avludan (ki bahçede, dut, kayısı, elma ağaçları vardır. İçinden büyük Sazlı Derenin bir kolu geçer) bir ses gelir: "Orhaan! Gel bakayım benim oğlum. Gel babanın yanına bakayım. Haa, git şu kazık Hacı Ali Amcana, efendim, de ki..." Nazlı bir kadın sesi gelir bahçeden. Yelpazelendikçe çevresine binbir gece masallarının ışıklarını saçan mangalın başından, ızgaradaki pirzolaların kokusu arasından: "Yapma İsmail! Dedikodu oluyor sonra. Bunlar cahil adamlar." "Aldırmaaa!" Böyle 'a'yı uzatarak güler erkek. Rakısından bir yudum alır. Üstüne bir kaşık cacık. Dereotunun, sarmısağın kokusu duyulur. Sevgiyle bakar oğluna. Eski evin, eski taşlığında, çiçekli muşamba örtülü masanın başında dikilen bu çocuk, çocuk değil ceylandır babası için. Hem ince, hem güzel gözlü. "Hadi benim oğlum, de ki, babam de, rakısının yanına, mezelik..." Kadının sesi gene gelir. Üzüntülü bir sestir. "Aman İsmail, işte bu yüzden istemiyorum içtiğini Allah aşkına, üf! Çocuk gibisin vallahi." Adam aldırmaz. Oğlunun omzuna koyar elini gülerek. "Dinle," der. "Babam, rakısının yanına, mezelik turşu istiyor de. Söyle pezevenge, cimrilik etmesin. Şöyle büyük bir tasa doldursun." Oğlan da güler. Kadın pirzola tabağıyla koşar bahçeden. "Orhan, sakın yavrum, sakın evladım, söyleme öyle bir şeyler." Adam gene güler. Beyaz dişleri parlar esmer yüzünde. Oğluna göz kırpar. "Ne var bunda yahu? Alışsın yobaz. Ne namussuz heriflerdir bunlar. Bilmezsin sen. Haram yemek bunlarda, rüşvet bunlarda. Ne bokluk ararsan. Haraca kesmişler milleti namussuzum, haraca. Kökü kurumaz bunların. Önümden 'Müdür Bey, Müdür Bey', neuzibillah! Arkamdan..." Oğlan, çıkır çıkır gülerek, ona çok komik gelen sözü yineler: "Neuzibillah!" Üçü birden gülerler.

Güzelim benim. Şakacı bir çocuktuk. Hep öyle oldu. Üniversitede de gördüm ben onu, gazeteciyken de, milletvekiliyken de. Ama Hacı Ali Bey Amcasının oğlu, babasının örneği taşkafa Ahmet'le (artık bahçedeki dut ağacından elma ağacına geçen, iki yaramaz çocuk değildiler) ters düşüp kapıştıkları zaman artık gülmüyordu. Çocukluğundaki o inceliği, o ceylanlığı bıçak sırtı oldu. (Ne yazık ki keskin, kesici yanı olamadı.)

Oluyor işte. Böyle böyle yazmalıyım bu yaz kentini ve kendimi. Kaç yıldır bakıyorum ona. Dinliyorum. Kokluyorum. Sessizce yaşıyorum onu. Ürkek bir sevgim var. Tam açılmıyorum. Çekiniyorum. O da bana karşı öyle. Korkmakta haksız değilim. Bir kentle bir insanın tanışmasını, anlaşmasını, birbirini sevmesini anlatamayacaklarım var. Çoğunlukta.

İşte biri karşı sokaktan çıktı. Belli ki, akşamdan, bu sabah, burada buluşmak için sözleşmiş birisiyle. Güzel kadındır o. Çocukken de güzeldi. Şimdi çok genç değil, ama gene güzel. Üstelik de çok bakımlı. Dün de gördüm onu kahvede. Gece, uykuya dalarken de düşündüm bir ara.

Kış sonunda insan, kumaşların, yünlerin altından, üşümüş, sararmış, bakımsız kalmış bir vücutla çıkar. Giysilerin altına yerleşmiş, soğuğa karşı sığınmış, onlara karşı bir yaşama biçimi geliştirmiş olan vücudu soyup, yazlık bir giysinin hafifliğine bırakırmak, yazı alıştırmak kolay değildir. Uyum, neredeyse yaz ortalarını bulur, çıplak, seraserpe ortaya çıkabilmek için. Kolları, bacakları, tırnakları, yüzü, saçları, boynu, derinin o yıl ortaya çıkan değişimlerini ince ince gözden geçirmek gerekir. Bir kış boyunca oluşmuş lekeler, sivilceler, dönmüş, kalınlaşmış tırnaklar, kıl dipleri, değişime uğramış, bozulur gibi olmuş kemikler, tek tek ilgi alanınıza girecektir. Birdenbire olmaz. Bazıları, işte şimdi, karşımdaki sokağın başında dikilmiş, kahveyi, meydanı, ince hesaplarla gözden geçiren, artık çeyrek kalayı yaşamaya başlamış şu kadında olduğu gibi, bu konuda uzmandırlar. Vücutları kutsaldır onlar için. Bunun dışında kalan, yaşamla ilgili öbür öğeler, bu kutsamayı gerçekleştirme töreninin parçalarıdır. Onu başkalarına göstermek (isteyen çıkarsa sunmak için hazır tutmak gizli amacı, bilinçaltının en üstünde du-

radursun), güzelliklerini sergilemek için yaşarlar. Kış bahara d n    rken ortaya çıkan solgun güneş günlerini hiç ka ırmazlar.     tme pahasına da olsa, balkon aralıklarında, pencere   nlerinde bir acele soyunurlar güneşe karşı. Kaynar sularla yıkanarak yuma atırlar vücutlarını.  pek kese, ponza ta ı, cımbız, t rp , a da gibi araçlardan yararlanıp, büyük bir bahar bakımına girerler. Topukları ovulmu , pürüzsüz pembe, sa lar parlak, deri canlanmı , kollar bacaklar kremlerle ovularak, güneş yakıcı olmasa da rengi de i tirilmi . Kışın  l  sarılı ından kurtulunmu tur. Yaz kentine gelindiğinde, ince giysiler bu bakımın üstüne geçirilir. Havanın, güneşin  inili baharının içinde-dirler artık. Onun bir parçası, bir b t nleyi isidirler.

Bana doğru bakıyor. Görmezden gelmek ister. Benim karşımda duyduğu ezikli i (bunu anlatmak zor. Bendeki sevgi, onu sinirlendiriyor) yaşamanın sırası değildir  imdi. Ba aramayacak. Meydan bombo .   eklerin cıvıltısıyla, güneş ışınlarını binbir çeşit renge girerek yansıtan boncuklar bir yana,    be  ki iyiz. Sabahın erken vakti. Sesler, sessizliğin içinde, olduğu gibi, en ince titreşimlerine dek duyulabiliyor. Tek tek. Birbirine karışmadan. Tınları uzun süre izlenebiliyor. Kahveye doğru dönüp yürüyorum. Kendi başıma. Çevreme sessizce bakıyorum. İnsan s zc  u beni heyecanlandırıyor. Do adan, yaşamdan, insanlardan, sanat yapıtlarından çıkıp gelen anlatılması g   (korkum boşuna değil) bir giz, bir güç, bir yazma isteği, yazmadan ya ayamamanın yürek üzücü ezikli i! O, görmezden gelmeye cesaret edemeyip (yediremez de kendine) gelirse, yıllardır yaptığı gibi, üst duda ı ince olduğu için bana çok sevimli görünen alaycı gülümseme, kısarak bakışıyla gözlerinde daha da güzel görünen ela renklerle bana derse ki: "Ooo! Bakıyorum da, gene değişik renkleriniz, değişik kesimli giysileriniz var sayın yazarımız.  nl ! Nasılsın? Ben bombokum. Yazıyor musun gene bir şeyler? Bayılıyorum sizlere.  u geri kalmış ülkenin ilerici yazarları.  m rs n z vallahi! Memleket kurtaracaksınız değil mi? Allah kahretsin. Bi bok yapamazsınız. Sen benim bildiğim  irkeflikleri bir bilsen! Allah kahretsin. Her şey boş. Her şey enayice." Ben aldırmam. G l mserim. "Otur"

derim. "Ne içersin? Sütli kahve içelim mi? Çocukken ne severdik!"

Yaz boyunca, neler neler göreceğiz. Neler yaşayacağız. Bir başlasam yazmaya bu yaz kentini kendimce. Bu yazdıklarımı okuyunca seviniyorum. "Gayret!" diyorum. Mor bugenviller gibi taşmalıyım beyaz duvarlardan, damlardan, çardaklardan.

Boğaziçi, 1986

Eskiden Bodrum'da I

O zamanki ben artık yokum.

"Melek hanı – mıı-m!" diye seslenen benim o genç sesim de.

"I"nın gülen, "Meraba. Ben geldim. Nasılsın?" diyen cilveli ezgisi de.

1966'ydı (Tedirgin, ikircimli, can sıkıntısıyla yaşanan yıllar. Dünya kıpırtılar içindeydi.

Gençlik kaynıyordu. Yirmilerindeydiler ancak. Kan damarlarında, bela pusudaydı daha).

Bodrum'da bir yaz. Demek, neredeyse yirmi yıl olmuş.

Değdiği yeri beyaz ışıklılı ısıcağıyla kör bir karanlığın içine çeken yaz güneşi.

Sokaklarda sessizlik cınlardı. Beyaz, boş sokaklar.

O yıllar öyleydi.

Yaylaya kaçardı yerli halk.

Sokaklarda sessizlik cınlardı. Beyaz, boş sokaklar.

Deniz kenarı boyunca, loşluğuna sığınılan, büyük, depom-su taş ev altlarında sünger işlenirdi. Süngerler, denizden ışıık alan yerlerde, donuk saman sarısı görünürdü.

Sessizlik soldurdu denizin mavisini.

Çekiş sesleri, ağır, yumuşak, yuvarlak harflerle süren, mırıltılı konuşma seslerini böler, uzar giderdi, sonsuzluğun içinde. Sonsuzluk, ince yollar açarak akarken kuruyan suların, çerin çöpün içinde, taşlık sokak araları, boş arsalar, yıkık eski taş evlerin geçmişlerindeydi.

Ben o zamanlar, I. Artemisia'yı da, II. Artemisia'yı da (bu iki kavgacı komutan karıyı) deniz köpüğü beyaz giysiler içinde, düz burunlu, selvi boylu deniz kızları sanırdım.

Yok canım!

Bunlar, kıçları yere yakın, kısa boylu, gözleri açık renk, derileri güneşten, tuzdan, susuzluktan kara kösele olmuş cazgır kadınlardı herhalde. (Nerede şimdinin köpük banyoları, tüketim toplumlarının 'icat ve imal' ettikleri onca güzellik aracı! Kremler, kokular, törpüler, cımbızlar, kaş kirpik boyaları, düş esintisi pudralar. Yok, o zamanlar da neler neler varmış, görüyoruz kazılardan çıkarılanları. Ama yüzyılımızdakilerle boy ölçüşemez hiçbirisi. Çirkin kalmadı neredeyse yeryüzünde canım.)

Gençlik işte. Hiç böyle düşünmezdim onları. Şarap bardağımı batan güneşe doğru kaldırıp kan kırmızı ışığına bakarken ben, onlar, güneşin önünden geçerlerdi, hep giymek istediğim o beyaz giysileriyle ağır ağır.

O boş sokaklardan sessizce geçiyordum.

O yıllarda bir gündü. Azmakbaşı'na yaklaşırken (Bodrumluların, denizin, denizcinin, üç beş kentli gezginin, demli çayın kahvehanesi. Kurumuş dere yatağının denize kavuştuğu yerde kurulmuş salaş kahve) sevinirdim. Yalnız, ona yakın bir evde, aralık kapısından dağınık eski eşyaların yığıldığı avlusunu gördüğüm kadının biri vardı, tanımadığım. Hep kapıdan bakardı boş gözlerle. Onu hiç görmek istemezdim.

Oydu bana yıllar sonra, bazı adalı kadınların esmer yüzlerindeki açık renk gözlerinden ürpermeler geçiren.

Deniz kenarını bırakıp ara sokaklardan birine saptın mı, boş arsalara, oradan hemen zeytinliklere varılırdı.

Keskin olan, tüm kokuları bastıran hangisidir buralarda?

Adaçayıdır.

Deniz, güneşten geçip geldiği için, kokusunu güneşinkinden ayırt etmek kolay değildi, tek başıma yürüdüğüm o keçi yollarında. Oysa adaçayı ısındıkça daha keskin kokardı.

Elime bir değnek buldum yerden. Bacaklarımı sıyıran sert otları, dikenleri (Çoğunun adını bilmiyordum. Bir gün Bodrum'a yerleştiğimizde öğrenirim hepsini tek tek diye düşün-

yordum) aralayarak, durup böyle yükseklerden sessizliğin (ağustosböcekleri hiç durmadığından, bir süre sonra ayırına varılmaz olunuyordu) varlığını saran, koruyucu kurtarıcılığının ortasında denize baktım. Düşler içindeydim. Düşler!

Neydi acaba o düşler? (Uzaktaki başkent, ajans haberleri, gazeteler, matbaalarda bizi bekleyen işler, mahkemeler, arkadaşlar, sorularımız, sorunlarımız.)

Bir de (her şeye karşın)

yanmış vücudum!

Yeni dikilen küçük, kolsuz beyaz giysim.

Bodrum'dan aldığım mor boncuklar.

Vay be!

Dönüşte, he hey!

Ne olsa biz de gençtik o zamanlar.

Şimdi, neredeydi Melek Hanımın evi? Biraz daha yukarıda, tepede miydi?

Tepedeydi.

Tek katlı bir ev. Sağda bir çardak. Kalın tahta masanın üzerinde üç çay bardağı. Biri çayını yarım bırakmış.

Solda bostan. Arkası zeytinlik. (Melek Hanım, kekik yağı, elma yağı vb. çıkarıyordu o yıllarda. Minicik şişelerde satardı onları. Bana, otları nerede, nasıl kaynatıyor, yağı nasıl elde ediyor gösterecekti. Söz vermişti. Benim merakıma sessizce gülerdi. Babasından öğrenmişti o da.)

Seslendim: Melek Hanı -ıııı-m!

Yanıt veren yok. Kendi sesimi kendim dinliyorum bu kırık yerde.

Kapıyı tıkladıyorum, açılıveriyor. Bir ev içi.

Serin sözcüğü dört dönüyor.

Bakıyorum, ucuna tentene dikilmiş beyaz örtüler örtülü. Kilimler, minderler, işlemeler, yayılmış, gerilmiş, düzeltilmiş. Yatak yorgan dürülüp köşeye konmuş. Üstünde işlemeli örtü. Derin bir uykuda hepsi.

Dingin! diyorum.

Bir tek zuzuna var çılgın gibi uçup duran (nenem zuzuna derdi bu sineğe).

Dingin. Kapıyı örtüyorum. Nerede serinlik! Belki Bardakçı'dan girilirse denize, inlerle, cinlerle bir arada.

Serinlik değil, cin soğuğu var o koyda. İlk kulaçlarda acıtır. Sonra alışır vücut.

Melek Hanım, parmak uçlarıyla avuç içleri ot toplamaktan kararmış küçük ellerini alıp yanına, gün açarken, küçük adımlarıyla çıkmıştır yola. Gecenin karanlığını emmiş zeytinliklerden geçip, kırlara çıkar. Gökyüzüne, çevresine, aşağılara bakmaz. İçine, içindeki, sesi sedası çıkmayan, yakınmak nedir bilmeyen, kahverengi gözlü Melek Hanıma bakar. Karşılıklı susarlar: Deniz, bayır aşağı inip giden boş arazinin sonundadır. Uzaklarda. Karanlık bir aydınlanma içinde (yayılp durur).

Memedali Kaptanla da susmadılar mı otuz yıldır. O, Melek Hanımdan da önce davranır. Uyanır uyanmaz kalkar. Kapının önüne çıkıp havayı koklar. Karanlıktaki denize bakar, böyle tepeden, zeytinlerin üzerinden. Yüzüne, kuyunun derinliklerinden çektiği suyu, çarpar ha çarpar koca elleriyle. Sonra, o da bıyıklarım alır yanına, bayır aşağı denizine, motoruna doğru iner. Evin en kalın taş duvarıdır o. Melek Hanım da saksı çiçeği.

Akşama doğru, biri, denizin, yosunun, ağların kokusunu, balığını; öbürü, kırların, otların, köklerinkini (bir eşek yükü otu sırtlayarak) getirecek eve. Suskunlukları, bu kokuların, eve, odaya, perdelere, çevredeki eşyaya, dışarıdaki çardağa, fırına sinişinde buluşacak.

O kokuları duyarak, yaşadıklarını anlayacaklar. Onların, alışmışlıklarının, bir arada oluşlarının anlamı olduğunu sezecekler. (Bunca bir şey işte. Yaşamak diye bir şey. Çoluk çocuk da olmayınca.) Memedali Kaptan uyanınca "günaydın" bilmez. "Merhaba" demez. Hatır sormaz. Melek Hanımdan yana bakmaz. Ama onu uyandırmamak için usul yürür. Sivrisinek girmesin, diye tel kapıyı kapamayı (usulca) unutmaz.

Tüm ilgisini, sevgisini bu davranışıyla açıklar, anlatır. (Gerdek gecesinin sabahı, çocukluk arkadaşı, güleç yüzlü arsız Esma, o zamanki küçük Melek'i yüklüğün orada, köşeye sıkıştırmış, gülmekten, meraktan kıpkırmızı, "Kız" demişti, "n'oldu?

Anlat bana da. Neler söyledi sana? Anlat Allah aşkına bana da. Melekçik, karakuru, güneş yanığı bir utanmayla 'Hiç konuşmuyor ki!' demişti. Omuzlarını kısıp kaçmıştı. Gülmekten gözlelerinden yaş gelmişti Esmâ'nın).

Sofra kurar Melek Hanım, akşam denizi karartmaya başlamadan, çardakta. Sivrisinek basmadan bir de. Gecenin belirsiz serini, taze çalı kokusuyla çıkar ortaya, hafiften.

Biri (Melek Hanım) adalı. Ot sever o.

Öbürü (Memedali Kaptan).

Memedali Kaptan balık yemese (rakısını içmese; hele onu içmese) yaşadım saymaz.

Melek Hanım, balıkları ateşe koyarken, haşladığı, incecik, koyu yeşil bürülcelerin üzerine zeytinyağı döker. Ağırdır, yoğundur buralarda yağ. Evlerde yapılır. Sirkeyle, ezilmiş sarmısağı da yuvarlaklar çizerek, şöyle bir gezdirir tabağın üzerinde. Yaprak sarmasını da tenceresiyle getirir kor sofraya.

"Ha" der Kaptan, "iyi ettin". Balıktan sonra, bir de bu ikisini sever. Dolmanın kokusunu içine çeker. "Bolca koy şu mubarekten" der. Bıyıklarını dudağının üstüne iyice düşürüp, su getirmek için mutbağa seyirten Melek Hanımın arkasından huy-suzlanır. Seslenir: "De, hadi gari. Gel ekmegin başına."

Fena halde canım sıkılıyor Melek Hanımı bulamayınca. Bir sürü düşünce üşüştürüyorum yanıma yöreme, orada öyle diki-lip kalmış olarak. Hemen geri dönmek istemiyorum. (Kalenin orada, denizin kenarında, sarmaşıklı bir meyhane var. Boru çi-çeği açıyor dört bir yanında. Işıklar yanınca, boru çiçeklerine bakıyorum denizin sesini dinlerken).

Şimdi orada bir adam, rakısını içerek, çocukluğunu düşünerek, beni severek, çok uzaklara bakarak yolumu bekliyor. Kafasının bir yanı da, 1966'nın dipten kaynamalarının, su yüzüne çıkmaya başlayan olaylarında. Ben yanma gidince, gülecek. Gülüşümden onu sevdiğimi bir kez daha anlayacak. "Gel bakalım. Gezdin mi gene kır bayır. Söylüyorum balıkları." diyecek. Balıkları söyleyecek garsona. Taze ekmek içini ahtapot salatasının koyu zeytinyağına batırarak, kızarmış kalamarların kokusunu içimize çekerek, Kale'ye doğru bakıp ikimiz de kendimiz-

ce pek çok şey düşüneceğiz. Arada, denizin durup durup motorların altından rıhtıma vurarak fişşuuuuuffuliş edişi gibi iki lafla mıt mıt konuşacağız.

— Ne otuydu o?

— Kurtboğan.

— Öbürü?

— Kan yağmuru.

— O neydi?

— Rüzgârların çölden savurup getirdiği kırmızımsı tozlar.

Yağmurla karışıp, kırmızı olarak yağıyor.

— Yok! Kurtboğan'ı kullanacağım o yazıda. Hoşuma gidiyor.

— Boğan otunun bir çeşidi. Acanitum Napellus.

— Neler bilirsin.

— Merak bu.

İçimizde, yaşamak, tatil yapmak, memleketi düşünmek, düşünüp kahrılanmak, sevmek fiilleri en ince titreşimlerle belli belirsiz ses vercek.

Ne yapsam derken, tam (çaresizlikten) dönmek üzere atacağım adım için sağ ayağımı kaldırırken duydum onu. Bereketli, akla, acıkmakla ilgili en güzel, en isteklendirici duyguları getiren, "Oh! Mis gibi kokuyor" dedirten o kokuyu. Sağa sola bakarak, çevreyi koklayarak, üç ileri iki geri, bir o yana, bir bu yana adımlar attım, fırını görünceye dek.

Görür görmez de, "Tanrım!" dedim, "Ne güzel. Aa! Kırın ortasında bir fırın. İçinde de, ya börek, ya çörek ya da ekmek. Ayy! Şansa bak."

Ağır ağır, kutsal bir yere, adımların çekingenliğiyle nasıl yaklaşırsa öyle yürüdüm fırına. Sevinçten gülmek geliyordu içimden.

Oysa, ah! Ne düş bozumu! Fırın yanmıyordu. İslî kapısı kapalıydı; ucu yanık bir değnekle tutturulmuştu sıkıca.

Koklamayı sürdürerek, fırının arkasına dolandım ivedilikle. Ayağımı taşa çarpıp canımı yaktım, ama onu, fırının yanında, kuytuda buldum. Toprak biraz eşelenmiş, iki üç tuğlayla samanlı çamurdan bir ocak yapılmıştı. Küllenmiş, kenarları

bastırılmış ateşte fık fık eden bir yemek pişiyordu. Ocağın başına çömeldim. Bir süre hiçbir şey düşünmeden, gülümseyerek, gülümsemekten çok mutlu olarak öylece seyrettim. Sonra, törensel bir el uzatışla, kapağın kulpundan tuttum onu, ağzı yukarı gelecek biçimde çevirerek tencereye baktım. Yaprak sarması! Ne güzel kokuyordu. Dizi dizi küçük küçük sıralanmış, esmer yeşil dolmalar.

Anımsıyorum, içim, ağlamakla gülmek arası bir sevinçle titriyordu.

Kapağı çevirerek, usulca kapadım.

Tencerenin yarısını bile yesem, Melek Hanım, "Afiyet şeker olsun. İyi etmişsin. Ben gene sararım" diyecekti, biliyorum. Ama o, tencerisini bırakıp giderken, birinin gelip, onu açıp, içindekileri yiyeceğini, aklının ucundan bile geçirmezdi. Kapısını kilitlemediği gibi.

Bir tane bile almazdım. Onu, saygıya, güvene emanet etmişti (aklı karışırdı, hıyanetlik olurdu), biliyorum. Anadan atadan gördüğünce.

Bir zamanlar,

kalabalık değildi,

haraptı,

orada yaşanmış, geçip gitmiş zamanın gizleriyle doluydu.

Güneşin altında, sessizliğin içinde,

oturmuş,

boncuk dizer (boncukların şamatası anlatmalara sığmaz)

sandalet yapardı.

Bambaşkaydı Bodrum.

Boğaziçi, 1986

Eskiden Bodrum'da II

Yağmurda

Sonunda, bir bahçenin ortasındaki bir evde, kadının biri –adı Zeliha'ydı–, önce perdeleri, sonra tahta kepenkleri sonuna dek açıp bağırdı: "Yetti gari be! Yetti!" Durdu, bahçelerin yıkanmış yeşilliklerinden yüreklenerek, daha çok bağırp komut verdi: "Yağma gari!"

Yağmur birden dindi.

Ama o ne yağmurdu öyle! Aldı geceyi ele, aldı gündüzü, kattı birbirine, bir hava çıkardı ki ortaya bakılır gibi değil. Bir bozrak. İçinde ne bir ışık noktası var, ne renk. Dağlar yürümüş, kırlar ayağa kalkmış, deniz köpürmüş de, hep birden göğe doğru mu çıkıyor, yeryüzünün kubbesi gök, yağmur olmuş da yere mi iniyor, kimse anlayamazdı. Tek belirgin şey suydü. Dağlardan, sokaklardan taşkın deli dereler oluşturup denize doğru seller indiriyordu. Yukarılardan doğru gelip dağları taşları yıkayarak iniyordu ara sokaklardan. Bahçelerden, arklardan, kuyulardan sinsice yükselip işe rüzgârı da katarak, kepenklerden, kapılardan ev içlerine sızmaya çalışıyordu. Işık, toparladığı gibi renklerin tümünü, ülkesindeki büyüklü kutuya kapatmıştı. Böyle düşünüyor olabilirdi o küçük çilli oğlan. Zeliha'nın torunu Allış. Çünkü masalların tadına yeni yeni varmaya başlamıştı. Yağmur antenleri alaşağı ettiğinden, televizyonda sadece siyah beyaz çapraz çizgiler vardı. Sığınılacak tek şey,

düşgücüyle, imgelemde biriktirilmiş yaşam serüvenleri olabildi. Allış, küçük bir çocuktı, ama bunu sezgileriyle bulabiliyordu. Sedire oturmuş, keçi peyniriyle simidini yerken, bir yandan da, nenesinin masallarını, orasından burasından tutturup aklından geçiriyordu. Nenesi masalcıydı ki! Simidini ısırdıktan sora, hemen çekmiyor ağzından, bir süre tutarak, ısırdığı yeri tükürüğüyle ıslatıyordu, susamlar dökülmesin diye. Nenesi öğretmişti bunu da. Kakasını yaptıktan sonra da "Nene bitti" diye bağıyor. Nenesi, bahçede olsun, damda olsun uçup geliyor, onu yıkıyor, kuruluyor, donunu çekerken pembe kıçına bir şaplak atıyor. Allış nenesinin gülü. Nenesinin adı ne? Zeliha. Zeliha'nın torunu kim? Alliiiiiiş!

Zeliha ufak, yuvarlak, turuncu bir kadın. Bir mandalina. Güneş çok parlak olduğu için, rengi açılıyor. İnsan ilk bakışta koyuluğunu seçemez.

O, yaz boyu gelecek, evini şenlendirecek konuklarını düşünüyor. O konuklar ki, güneş seven, yazı seven konuklardır. Yağmur onlar için değildir.

İsterler ki, deniz, mavi boncukların en koyusunun renginde olsun.

Ellerini yumruk yapıp, belinin iki yanına dayadı Zeliha. Gözleri daldı, öylece durdu.

Bahar Temizliği

Zeliha'nın yağmura başkaldırıp çığırmasına, yandaki bahçeden, Naime'nin sesi yanıt verdi: "Kız, Zeliha'ba, dellenne be! Gene gelir bu namıssız yağmur. Dökme evin içini dışarılara."

Dinlemedi Zeliha. İş yapmaktan, çakının kalın ucundaki kaviliği kazanmış vücudunu hisırdatıp kalkındı. Bu sıcak memlekette halı kilim sermek, soba yakmak çok ağırlına gidiyordu. Kurtulmalıydı bunlardan. Yıkanmış taşlık, sulanmış bahçe demekti bir bakıma yaşamak. Topladığı gibi tümünü arka avludaki geniş taşlığa, tulumbanın başına yığdı. Eve kış havası veren ne varsa çıkardı bahçeye. Yatak yüzleri, pamuklar, minderler,

örtüler, battaniyeler, çarşaflar. Bastı suya. Sabunu esirgemedi. "Allah ırzı olsun icat edenden" diye diye, bol bol serpti leğene. Köpük köpük köpürtüp, yumrukladı, çiğnedi, fırçaladı, yıkadı. Sonra hortumdan suyu fiştirtip duruladı. Bahçelere köpüklü sular aktıkça, imgeleminin aynasına ince bir yüz düşüyordu. Bodrum'a bahar aylarında gelen, Zeliha'nın bugün yarın telefonunu beklediği Aysın Hanım. Sabahları uykulu uykulu avluya iner, küçük ağzını yarım yarım açarak esner, ince elleleriyle ince omuzlarını tutarak, anasına nazlanır gibi Zeliha'ya nazlanarak, çay hazır mı, diye sorar. Sonra, küçük leğende sabunladığı bezle, masanın muşambasını silen Zeliha'ya, "Ah Zeliha'nımcım" der, "gözünü seveyim, kullanma bu toz sabunları. Bilemezsin ne zarar bunlar. Toprağa, insana, ah bu güzelim doğaya ne zarar. Zamanla her şey kuruyacak, sönecek, yaşamını yitirecek. Bu doğayı korumamız gerek. Gözünü seveyim kullanma bu toz sabunları. Bunları anımsayınca, "İyi ama anam" diye yumruğu atıyordu, eklem yerleri kıpkırmızı olup, irileşmiş parmaklarıyla, köpüklerin içindeki beyaz çarşaflara Zeliha. "Bizim buranın kalıp sabunuyla bunca pırtı ne yunur, ne yıkanır. Mubarek baksan ya ne biçim köpürüp durur."

Bahçelerde Deniz Düşü

Bir tutuş tuttu Zeliha'nın işe kalkışması, zor anlatılır. Kale'den bir güvercin uçup, anında bin güvercin olmuştu. Tüm pencereler, kepenkler fora edildi. Işık, düşler ülkesindeki büyü- lü kutunun kapağını açıp renkleri gelin kuşağıyla salıverdi. Yeşiller yeşillendi. Yüzlerce çiçek adı, yüzlerce renk, dilleri, gözle- ri şenlendirdi. Toprak çapalandıkça kabardı, tohumlar hızla başkaldırmaya başladı. Ev içlerinden badana, boya, pinoteks kokuları yayılıyorsa, ağaçtan ağaca gerilen kalın gemici iplerin- de yelken açan yatak çarşaflarından da, çeşitli firmaların yaptı- ğı toz sabunların mis kokusu geliyordu. Zambak, leylak, yase- min kokuları. Çamaşırlar kardan beyazdı ya, kadınların aldır- dığı yoktu doğa kirliliğine falan. "Ne kiri kız, bak şu çamaşırla-

ra sakız" dendi mi, mantık çarkını çeviriveriyordu. Kir demek çamaşır kiri demekti. Bahçeyi süpürmemek, kabı kacağı ovma-mak bir de.

Bu doğa kirliliği de nereden çıktı!

İşler Yola Girince

Yolda, sokakta, bahçelerde rastlaştıklarında, soruyordu komşular birbirlerine:

— N'aptın, koleylendi mi?

— Üf be, akıtmadık delik, çürütmedik boru bırakmadı ya bu yağmur. Neyse onardık tümünü de.

Azıcık bostan işimiz var ya, elleşme.

— Mürüvvet'e telefon gelmiş. Onun Ankaralıları yarın geliyorlarmış.

— E gari vakittir. Bizimkiler de, İstanbul'dakiler, neredeyse gelirler ya.

— Ayşeler dama iki oda daha ediyorlarmış. Beş yatak demektir. Eyi iş.

— Yok. Kalabayla uğraşmak eyi değil. Bizimki bana yetiyor. Patırdısı az.

— Haber çok kadınlar. Ne konuşup durursunuz. Hüseyin de evinin altını market ediyormuş ya.

— Hüseyin kim kız? Hangi Hüseyin?

— Sabahat'in oğlan.

— Allasen! Bak gördün mü.

— Bahçeye bi oda da onlar ediyorlarmış.

— Vay! Tadını kaçırdılar ya gari bu işin. Böyle tıklım tıkışık olur mu yo böyle?

— Ne diyeceksin, paranın tadı eyi geldi.

— Bu adamlar buralara تنها diye geliyorlar. Deniz var, sakin, sessiz. Bıkmışlar ya kız şehrin dambırtısından. Olursa bir şehir de burası, nasıl olacak. Buralardan da kaçacaklar.

— Kaçarlar hem de. Zeliha delleniormuş. Çarşı pazar gezdiği yerde konuşuyormuş. Konuklar geldi, evlerimiz şenlendi,

memleketimiz insana kavuştu. Kaçıracağız bunları buralardan diyormuş.

— En doğru lafı demiş. Sabah evi temizlerken, gör benim kızların hallerini. İçlerinin türküsü eve sığmıyor.

— Doğru değil mi ya, kaç çeşit insan gördük, kaç çeşit tanış edindik.

— Paranın da tadı var elbet.

— Olmaz mı ya. Elbet var. Elimiz para gördü. Üst baş edindik, evleri onardık. Doğru da, asıl iş bu insanların gelmesinde.

— Sanki akrabamız gibi oldular be. Kışın hep onları düşünürüm.

— Hepsi de iyi insanlar. Bakma sen yaramaz laflar edenlere. Bana bir tane bile kötüsü rastlamadı.

— Valla. Gelecekler diye, nasıl özlemek, anlatamam sana.

— Hepimiz öyle olduk ya canım.

Bodrum'un Sevenleri

Vınlaya vınlaya dönemeçleri aşıp, yukarıdaki, yeni dağ yolundan dizi dizi, büyük otobüslerle, bavullarla, çantalarla gelirler/di. O daracık sokaklarda, taksi şoförleri, cambazlardan daha hünerli girişler çıkışlar yaparlar. Çocuklar, gençler, genç kadınlar, erkekler, güneşi, denizi görünce, yaz delisi sevinçlere tutulup hep bir ağızdan söz üşürerek, gülüşerek, ev içlerini, avluları, çardakları, bahçeleri güzelleştirirler. Can verirler. O güzelim adamlar, erkekler, insanın gözünün ortasına rahatça bakarak, hal hatır sorarlar. Sigaralarını içerken şakalar yaparlar. Hiç burunlanmazlar. Balık lafı, motor lafı açıldı mı, çocuklarla bir olup bir çığırtma tuttururlar.

Arada, karılarıyla, çocuklarıyla küçük kavgalar, çekişmeler olmaz değil.

Denize gitmeler,

yanıp kapkara olmalar,

daha akşam olmadan içmeye başlamalar...

Sokağa çıktın mı artık, insanlar var.

Giden, gelen, deniz kıyısında dolaşan, sokaklarda yürüyen,
taşlık sokak aralarını bile, yıkık, eski örenleri bile,
her bir şeyleri seven insanlar.

Issızlık, sessizlik yok artık.

Konuşan, gülüşen, dondurmaya, denize, şaraba, balığa,
motorlara bayılan insanlar.

Uzanıp giden narenciye bahçelerinden, insanın içine sıkıntılı
bir boğuntu getiren, uzun horoz seslerini duyup o ağır günün
içinde, ölüm gibi bir sığağı yaşamaktı geçmişte yaşanan.
Uzak, yalnız, ıssız, harap, unutulmuş bir yerdi Bodrum.

Denir ki

O karşıda görünen yeni yoldan, yaygın son virajı döndün mü,
Bodrum gözler önün seriliverir. Yukarıda söylenen o boncuk
mavisinin en koyusuyla mavi olan denizin önünde bembeyaz evler.
Yeşilliklerin içinde. Mor bugenviller serpin bu görüşün
orasına burasına, bolca. Yarımadanın ucuna da insana tarihi,
gizemli sözcüğüyle bir arada yaşatan görkemli Kale'yi oturtun.
Koylara yelkenliler koyun, çekinmeyin. Bir ilkokul çocuğunun,
böyle bir resim boyarken, dilini çıkarıp gözlerini şaşılaştırışındaki
sevimsizliği, onun düş dünyasını bulacaksınız içinizde.

Aradan Yıllar Geçti

Bakkallar MARKET, lokantalar RESTORAN, olmadan
BATIKLERLE dolu BUTIKLER caddelerde, sokak içlerinde,
her köşe başında sıralanmadan,
PASAJLAR tek tek açılır,
DİSKO'lar, KAFE'ler, VİTRİN'ler yeni yeni düzenlenirken,
HOTEL'ler, MOTEL'ler, KAMPİNG'ler orada burada bitmeden,
tekerlemesiyle başlayıp, masallar üretebilirdi Zeliha.

Zeliha'nın masalları vardı ki!

Ne ki, artık başı kara bir kadın o.

"Gökçe kargalara kışt. demeyi bilemedik, vurucu kuşların yemi olduk" diyor da başka şey demiyor. Eski, sevgili konuklar, dayanamadılar güzelim kentin kıyımcıların elinde taş kesilmesine. Soldular. Soldular, yok oldular onlar da. Zeliha da. Özlem, koyuntu onu bitirdi.

Hem, küçük çilli Alliş de yok artık.

Büyüdü.

Büyüdü de, özü kara bir delikanlı oldu.

Amcalarıyla bir olup kargalanıyor Zeliha'ya. Bellemiş bir laf, durma onu yineliyor:

"Evi yıkalım, motel yapalım."

Amcaları, gelinler

hepsi birlik olmuşlar.

Direniyor Zeliha. Suyu çekildi, karardı. Mandalina falan değil artık.

Ah Zeliha/cık. Yakında sen masal olacaksın.

Boğaziçi, 1986

Giz

Beni aydıran bugenviller oldu.

Öte gün, sabah açmadan uyanıp dama çıktığımda, bir iki gündür anlayamadığım duygular içindeydim. Gün, evin arkasındaki zeytinlerin üzerinde, giderek koyulaşacağını belli eden imlerle, yanından yöresinden ışıklar alarak; yaprakların arasından dumanımsı koyu pembeler salarak, soluk pembe bir renk veriyordu daha. Böyle yukarıdan, dam başından bakarken, beyaz evleriyle, narenciye bahçelerinin yeşilleriyle denize inen kent, alakırçıl bir uykunun içindeydi. Deniz de öyle. Renk tutmaya çalışıyordu. Gece renginde, su renginde yayılıyordu. Karanlık iyice dağılınca bulacaktı kendini. Ben damda, oturmuş, bakıp duruyordum. Şen esen bir delikan geçiyordu damarlarımdan. Bu kentin doğasını sevdiğimi duyuyordum tüm varlığımla. Denize bakıyordum, bir boydan bir boya, ufuk çizgisine dek. Ortada, denizin kenarında bir giz dağı gibi yükselen Kale'ye bakıyordum. Işığın yıldızlanıp, orada burada çizgi çizgi çıkması, çakıp çakıp geçmesi miydi, horozları, yusuflukları durma çığırıtıran? Uzak bahçelerden bizim zeytinliklere, görünmeyen uzak bir adadan denize doğru, kenti orta yerinden bölerek geçen büyük yoldan, pembe zakkumların çok olduğu uç mahallelere dek horozlar karşılıklı birbirlerine sesleniyorlardı. Gün doğumunu haber veriyorlardı. Onlar susunca hemen yusufluklar. (Küçük bir kız, İstanbul Boğazı'na yükseklerden, büyük Yıldız Parkı'nın tepelerinden bakan, bir eski zaman kâ-

gir evinin, geniş taş penceresinin içine konan işlemeli beyaz bir minderde oturuyor. Küçük elinin işaret parmağını, esintiye karşı konmuş testinin terleyen toprak yüzünde gezdirerek soruyordu: "Anneanne, bu kuşlar ne diyordu?" Anneanne, kıstığı gözleriyle Boğaz'a, geçen gemilere bakıp içini çektikten sonra, beyaz başörtüsünü düzelterip yanıtlıyordu: "İnnafe tennarike, innafe tennarike." Bir garip ezgisi var söyleyişinin, küçük kız bayılıyor. Bir kız çocuğunun en güzel kıkırdamasıyla gülünce, anneanesi uzanıp onu öpüyordu. "Seni maymun seni!" diyordu.) Bir ya da iki eşek anırıyordu. İlle! Bu öyle uzun sürüyordu ki, A! diyor insan elinde olmadan. Tüm bunlardan gelen miydi o duygu? Ya da gecenin geç vaktinde uykuya dalarken, içini, keskin, bıçak sıyrması bir ürpertiyle titretmiş olan muratçık ötüşünden...

Böyle bir şeydi.

Sırtımı kaşıyıp,

esneyip,

oturuyordum damda öylece.

Yanaklarımdan mı geçmişti, içimde bir yerde sızlatıcı bir aydınlanma, bir uyarılma mı olmuştu, çözememiştim. Üzerinde pek durduğum da söylenemez.

Sonra, sabah alışverişine çıktığımda,

sokağın köşesine yığılmış bugenvilleri görünce,

sonra saptığım ikinci (bu ötekinden de dar bir sokaktır) sokağın karşılıklı iki köşesinde, sonra denize inen tüm dar beyaz sokaklarda,

paslı demir kapının dibinde,

iki basamaklı taş merdivenin orada mor bugenvil yığınları.

"Bu, o!" dedim.

Ne olduğunu bilemediğimdi. Ama geldiğini sezdim.

Ne demiştim, denize inen dar sokaklar! İşte kentin tanıtımının ilk tümcesi. Beyaz, dar sokaklar. Duvarların hem içini, hem dışını, iç avluyla dışardaki dar sokağı renklendiren, insanları sevinç içinde bırakan çılgın mor bugenviller. Yerli yabancı her yaz gezgini, onları görünce, durur, bakar, güler, sevinir. Hemen kendi dilinde ünlemler üretir. Ah! O ya! O la la! Şunu de-

mek isterler: "Aaa aa aa! Şunlara bakın. Ay ne güzel! Tanrım bu doğa ne şaşırtıcı! Bu kente has işte bu beyaz duvarlar, bu mor çiçekler. Akdeniz bu, Akdeniz!"

Yaz olanca hızıyla sürüyor. Mahkemeler, iş izlemeleri, yatırımlar, badana boya işleri, bir iki ay sonra gelecek olan kış için yapılması gereken (hele kış, hele o! Gelmesine çok uzun yıllar var sanki) hazırlıklar, günlük yaşamdan tümüyle çıkarılmıştır. Başka çare de yoktur bu kızmış beyaz sıcağın içinde.

Yazı sürüklemek gerekir, tatil sonuna dek.

Açıkça belli olmasa bile, tatilden yorulunmuştur.

Yaz olanca hızıyla nasıl sürer?

Her zamanki gibi. Öyleye doğru sokakları dolduran kap-kara olmuş yerli yabancı gezginler, gezi motorları, yeni gelen bavullar, tatili bitirip dönen bavullar, armağan incik boncuk, takı, öteberi sergileyen tezgâhlar, meydandaki açık hava lokantalarında çığırtkan, kışkırtıcı pide, sarmısak, yoğurt, mantı, döner kokuları.

Akşamları ara sokaklarda kurulan, kentin seçkinlerinin, paralı gezginlerin gittiği pahalı içki evleri, lokantalar, hepsi birden çalan, birbirine karışan çeşitli müzik parçaları, kalabalık kalabalık.

Kalabalık.

"Bakiyim kimler ayırdında bu işin" diyerek, deniz kenarından meydana doğru, sallana sallana bir yürüme, bir günaydınlaşma, çocukları severek, içimden şarkılar söyleyerek, tasasız bir gezi tutturuyorum. (Güneş, sıcak, duyguları tek renkte, kendi beyaz ışığında topluyor. Tasa soluyor).

Bakıyorum, kimsede bir değişiklik yok.

Gün, yaz günü olarak sürüp gidiyor.

Beyaz küçük keten şapkalarını giymiş, askılı bluzları, kocaman kalçaları, karınlarıyla sabah yürüyüşüne çıkmış emekli öğretmen (yaz gezgini elbette) hanımlar, gün boyu sürdürdükleri eleştirilerine başlamış olarak, söylene söylene geçiyorlar. Gerktiği zaman bakkalları, pazarcıları bir güzel haşlıyorlar. Uygarlık üzerine küçük söylevleri var. İlle fiş alıyorlar. Fişlerini dizi dizi cüzdanlarına yerleştiriyorlar.

Kendilerini, ince vücutlarını, sevgilerini, sevdalarını, beklentilerini, bunalımlarını, şakalaşarak, gülüşerek yaşayan gençler geçiyor her zamanki gibi.

Öğretmenlerin arkalarından bakan, büzülmüş dudaklar, kısılmış gözlerle ateş saçan 'nazar'larını görmüyorlar bile. Gör-seler anlamazlar zaten. Şaşarlar, 'bir olay mı var acaba' diye.

Zaman değişiyor.

Gezi motorları.

Denize çağrı,

yemeğe çağrı,

sıcak,

gene sıcak,

çok sıcak.

Bir yaz günü olarak gün, bir tatil kentinde nasıl olursa öyle sürüp gidiyor.

Ama ya bugenviller?

Hızla dökülmeye, köşelerde birikmeye başlayan bugenviller?

Bilge bir gülüşle sessizce gülüyorum çarşının orta yerinde. Aydım.

"Yaz bitiyor akıllılar" diyorum. "Bu daha ilk im. Bakın daha neler olacak."

Uydurukçu

Mevsim, yazın sonuna doğru.

Vakit, akşam.

Aylardan, eylül.

Lokantalardan, masaları denize en yakın olanı.

Masaların birinde o. Genç bir adam. İlle tanımlamak gerekirse, kara kahır taşından oyulmuş bir sarışın.

Masaların birinde ben. Öykücü.

O, “Bir arkadaş düşse de laflaşak” gibi bir beklenti içinde değil. Kesinlikle değil.

Ben, öylece oturuyorum.

İçkilerden, onunki rakı,

mezelerden, beyazpeynir, söğüş salatalık, kavun.

Benimki, beyaz şarap, sigara böreği, karpuz.

Durumlardan, onunki, ne düşündüğü belli olmayan, batan güneşe bakarak, tek başına, büyük yudumlarla içen bir adamın düşünceli durumu.

Benimki, onun ne düşündüğünü düşünerek, ona değgin bir öykü kurmaya çalışmak.

Elimdekileri açıyorum önüme: Bir iki bilgi kırıntısı. Olsun. Az, ama olsun. İşte:

1- Bodrum’da oturuyor. Buraya yerleşenlerden. Bu, rengi atmış pantolonundan yerli bezi gömleğine, onların içine vücudunu bırakışından çevresine bakışına dek her şeyinden belli.

2- Ressam. Az önce merhabalaştıkları biri, Ger Galerisine resim yollayıp yollamayacağını sordu.

3- Evde karısı hastaymış. İyileşmiş, şef garson karısını sorunca, söyledi.

4- Evleri, yukarıda, tepede. Eski, onarılmış bir Bodrum evi. Bunları da şef garsonla konuşurken anladım. Bostanları, tavukları var. Karısı meraklıymış. Çiçekleri de çok. Bakım istiyor.

5- Çocukları yok. Karısı da seramikçi olabilir. Orasını anlamadım. İki çocuklu genç bir kadınla konuşuyordu. Arkadaşlarıymış. İçinde fırınla, kütüphane sözcükleri olan bir iki tümceyi, yeni gelen müşteriler yüzünden kaçırdım.

Şarabım yarılandı. Aşçı, sigara böreğini çok güzel yapmış. Karpuz buz. Şimdi, bir öykü kurmaya başlıyorum. Birinci kişi o.

Önce ben gördüm onu. O, beni görmemişti. Bu kesin. Çünkü omuzları düşmüş, güneşten, sıcaktan duyduğu hoşnutsuzlukla, vücudunu gevşekçe bırakmıştı. Orada, birini bekliyormuş gibi duruyordu. Oysa değildi. Benim gibi, onu çok eskiden tanıyanlar, kimseyi beklemediğini, bir kararsızlık içinde olduğunu hemen anlardı. Duruşundan, çok sıkılmış olduğu belliydi. Bu durumlarda, edepsizliğe varan bir saldırganlık edindiğini biliyordum. Aptal değildi. Yaşam üzerine, kendince birtakım, akla uygun, ama dağınık, bir anlama göre belirlenmemiş düşünceleri, yargıları vardı. Çok içmişsem, yorgunsam, canım da sıkılıyorsa, kıyasıya, dipsiz elek bir tartışmaya girerdim onunla. Bundan kösnük hazlar aldığını bilirdim. Beni bir çeşit ele geçirdiğini sanırdı. Oysa bugünüm, güzel bir gündü. Üzerimdeki çocuksu rahatlık, içimi, uçarı, saf bir sevinmeyle kaplıyordu. İpek gibi bir yumuşaklık vardı duygularımda. Her şey gözüme çok hoş görünüyordu.

Önce, on beş gündür, bilinemez, ateşli bir sayrılığın elinde eriyip bitmiş, büsbütün ufalanıp kara bir değnekçik olmuş karım, bugün ilk kez, kızarmış ekmek, peynir, karpuz yiyebildi. Sonra "Sıyırtttık" deyip güldü. Yatağın ayakucuna oturdum, pencereden ona doğru uzanan küçük bir dal bugenvili gösterecek, "Bak, senin için açtı" dedim. Öptüm onu zayıf yanaklarından. Sonra, o ateşli, kendinden geçmiş yatarken çizdiğim, çoğu onun resmi olan, bir dosya dolusu eskizi koydum önüne. Uzun

uzun baktı. Yoruluverdi. Gülümseyerek uyudu. Resimlere bakarken, "Bana çok iyi baktın. Aferin sana. Böyle becerilerin olduğunu bilmiyordum" dedi. On beş yıldır ilk kez sayrılığın eline düşmüştü çünkü. Elimi tuttu, pikenin üzerine dağılan eskizlerin içinde kendininkilere bakarak, düşünceli bir yavaşlıkla, alt dudağını, üst dudağının üstüne doğru kıvrıdı. "Demek beni böyle görüyorsun" dedi. "Ben kendimi biliyordum, ama senin de bildiğini bilmiyordum." Gene güldü. Sonra beni çok iyi olduğuna inandırmak için diller döktü. "Şimdi aşağı inmeni istiyorum. Tadını kaçırmamak kaydıyla, güzelce iç. Benim için de, hoşuma gideceğini düşündüğün biri çıkarsa, ona şarap ısmarla. Beni de hiç merak etme" dedi. "Lütfen! Bu, benden sana bir ödüldür" diye üsteledi. On beş, yirmi gündür, beraber yenmeye çalıştık bu yaz gribini. Onun, benim için yaptıklarının yanında sözü bile olmazsa da, iyi baktım doğrusu ben de ona. Sabahlara dek oturdum başucunda. O eskizlerde bunca yıllık arkadaşlığımız var. Bu kemikleri incecik küçük kadın, yılların kahrını, hep tek başına yüklenerek benimle uğraşmadı mı! Benim gibi alkol denizlerinde yaşamış, kirlenmiş, anlamsız, dayanılmaz çöküntülere düşmüş birine, her bakımdan sağlığını kazandırabilmek için savaşmadı mı! "Vücudu, bir yayın gerilişindeki vınlamanın amansız kuvvetini, bir kılıcın çekilişindeki hışıhşı çeliğin mavi yansımalarla dolu keskin gücünü edindi" gibi bir anlamlamayla çizmiştim onu. Bulanık ağırlar içinde, sarhoşlukla sağlık çizgisinin en ucunda devinirken de, iyi günlerde de, kötü günlerde de, içeride de, dışarıda da sevgi kaynağı, gerçek dostu olduk birbirimizin. Bu ikimizin de, değerini bildiğimiz tek önemli şansımız.

Onun, rahat soluklarla uyuduğuna iyice inandıktan sonra, çıktım evden. Bizim bahçeye bitişik küçük evde oturan genç arkadaşlarımız mimar Ergin'in yassı yüzlü, iri halasına uğradım. Kalın sesiyle, "Hiç merak etme, git yavrum" dedi. "Git bir soluk al. Bunaldın sen de. Ben bakarım kızıma. Çorba yaptım zaten. Yoklarım şimdi. Hadi yavrum. Ergin de aşağıda, görürsün onu da. Hadi güle güle yavrum." Onu, dağların, akşam güneşinin önünde, katmer begonyaların kökünü kabartırken bırakıp yola çıktım.

Bir sayrılıkla başedebilmiş, onu yenmiş olmak, bir yaşlı kadının yüreğindeki sevgiye, iyiliğe güvenmekti içimi böyle hafif, sevindirici duygularla dolduran. Ergin'in tatar halasının, romantizmadan biçim değiştirmiş küt parmaklı ellerini, çirkin yüzündeki sessizliği, gülümseyişi düşünerek, bizim tepenin güneyindeki keçi yolundan inmeye başladım. Yolu uzatıyordum. Hem, açık havada, kırdan yürümeyi özlemiştim, hem en sevdiğim sokaktan geçmek istiyordum. Onu da özlemiştim. Adını 'kapılar' koyduğumuz sokağın iki yanı, yüksek, beyaz badanalı duvar. Birinde bir tahta kapı, öbüründe mavi boyalı kapı var. Tahta kapının olduğu duvarda, deli bir Japon gülü. Yirmi otuz tane birden açmış. Beyaza karşı kırmızı. Beyaz bastırıyor oysa. Duvar, hem yüksek, hem uzun. Sokağın sonuna dek, denize, çakıl kokusuna, kum kokusuna doğru çekip gidiyor. Öbür duvar bugenvilli. Kapının üzerinden başlayıp, duvarın yarısını kaplıyor neredeyse. Sonra, yandaki bahçeden taşan zakkumlarla karışıyor. Bu iki duvar caddeye gelince duruyorlar. Sokağın yukarı başından, böyle bayır aşağı bakıldığı zaman, insanın karşısına, dikdörtgen bir çerçeve içinde, büyük boy bir deniz manzarası çıkıyor. Altta, asfaltın esmer rengi. Caddenin bir parçası. Resmin ortalarına doğru bir yerde, beyaz örtüsüyle küçük bir masa. Üzerinde bir vazo çiçek. Arkada, deniz, gökyüzü. Çoğu zaman bir iki tekne. Bazan uzakta bir yelkenli. Kalenin bir parçası. İçim erinçle doluyor. Görmemek ya da yok saymak için büyük gayret sarf edilen bir şey daha var. Kalın, yüksek bir elektrik direği. Masanın sağ kenarından yükseliyor. Soldaki duvarın bitiminde bir levha: Buken Pansiyon. Sağ duvarda yarı açık bir tahta kepenk. Boyası iyice solmuş, yol yol çatlamış, reçineleri akmış.

Kepengin dibinde duruyordu. Giysisi, küçük beyaz bir parça olarak görünüyordu uzaktan. Kolları, kol altları, bacakları, memelerinin ayrımı olabildiğince ortalarda demekti bu. Belleğim, ayrıntılarıyla biliyordu bunu. Bir zamanlar, genç vücudumda, ürpertilerle, gizlerle dolu heyecanlar estiren bu görüntünün, şimdi sadece birer organ olarak ilgimi çektiğini bilemezdi. Tepesine topladığı saçları, esmer yüzünde, içindeki sıkıntıyı,

anında karşısındakine geçiren, çevresine kötü sözcüğünün tüm ayırtıları, kapsayabileceği tüm anlamlarıyla bakan yeşil gözleri. Dişleri bir de. Çok sağlam, çok beyaz.

Ta yakınına dek gittim. Birden gördü beni. Eli, hemen saçlarına gitti. Omuzlarında bir diklenme, kalçalarında bir gerilme oldu. Bir an, hışım gibi, yukarıdan aşağı, kasketimden, bez ayakkabılarıma inen bir bakışla baktı. Yerli dokuma pantolonum, Bodrum bezi gömleğim yandı. Çırılçıplak kaldım. Beğenildim. Benim yapımda bir erkek, beğenildiğini anlayınca, tüm dişlerini göstererek güler. Güldüm ben de. İkirciklendi. Beğenilişimden aldığım haz, üstünlük duygusu, sıkıntısını bana geçirmesini önledi. "Merhaba" dedi, hiç gülmeden, dimdik bakarak. Kaşlarını çatmıştı. Sıkılmakta çok haklı buluyordu kendini. Herkesin de bunu böyle alıp, ona katılacağından hiç kuşkusu yoktu. "Merhaba" dedim ben de gülerek. "Buralarda mısın sen?" Gözlerini belli belirsiz kıсарak, tümcenin altında bir im bulunup bulunmadığını tarttı. İçten görünmeye karar vererek, geçmiş yıllardaki yakın ilişkimizden esintiler getiren bir sesle, "Ay aman evet" dedi. "Hemen de gidiyorum." Hemen gidecek olmasının üzerimdeki etkisine bakmasına fırsat vermeden, pipomu elime alıp iyice belli olan bir gülüşle güldüm. Yanıtsız. Önemsemeyerek. "Ne zaman geldin?" dedim. Rahat, dingin görünüşüm, ilgisizliğim onu kızdırıyordu. İçindeki, açıkta kalmış kadının, yürek parçalayıcı, doyumsuz sıkıntı çığlıklarını duyuyordum. Oracıkta bir şeye karar vererek birden değişti. Açıkça gördüm bunu. Sanırım gülüşümü ters yorumlamıştı. Gene de ölçüyü elinde tutarak, "On gündür burdayım" dedi. "Arkadaşlar gelecekti. Bir sürü karışıklık falan üf!" Sonra ne demeye geldiğini kestiremediğim, bir anda kavrayamadığım bir ışık yaktı gözlerinde. "Karin buralarda mı?" Gözümün tam ortasına bakıyordu. Bekinerek. Bakışını hiç çekmeden. Kısa da sürse bir şaşkınlık geçirdim. Baş döndüren, bakması zor bir kuyuydu bu. Gözünün bebeğinde, insanı dibe çeken, en dipte, suyun ışık almayan yerinde pırıltısı koyulmuş bir kara. Sonra yeşilin yer yer yosun renkleriyle yuvarlaklar çizerek, çevrintilerle yukarı varışı. Bu duralayışım, gülüşümün şaşkınlıkla karışık

kalakalışı, ona güven verdi. Sona sakladığı, en dişi, en kandırıcı silahını kullandı: Güldü. Ağzı ve dişleri çok güzeldi. Bunu biliyordu. Gülmek ona çok yakışıyordu. Bunu da biliyordu. Ellerini ceplerine sokarak, omuzlarını öne verdi. Avurtlarında, hınzır çukurluklar oluşturdu. Geceyi kurtardığını düşünüyordu. Onu yemeğe götürecektim. Deniz kenarında, güzel bir masada oturacaktık. Eski yıllarda yaptığımız gibi. İyi pişirilmiş, tadı yerinde yemeklerden yiyerek, birbirimizden başkasını görmeyerek, karşılıklı içecektik. Ben eli açık bir adamdım. Biliyordu. Ona, neler ısmarlayacaktım. Onu çok sevmiştim. Kaçamak sevişmelerimiz, ikimizi de çok mutlu etmişti, o yıllarda. Şimdi! Hâlâ genciz.

O zaman çok gençtik. Onun süslenmeleri, durmadan gezmek, dans etmek, şarkılar söylemek istemesi hep açıkta kalıyordu. Küçük bir kızdı. Beni, yaşamayı, insanları çok seviyordu. Bizim çevremizde yükselen kitap duvarlarından yılıyordu. Bizim, memleketi kurtarmak adına, sabahlara dek yaptığımız tartışmalara katılamıyordu. Çünkü o, bizim öbür kız arkadaşlarımızdan çok başkaydı. Bunu anlıyordu, akıllıydı. Parçalanıyordu kişiliği. Çok azap çekiyordu. Bırakıp gitti sonunda.

Gülüşünü toparladı. Dişlerinin arasında sayıyordu beni artık. "Elbette burada" dedim. Sesimdeki vurguya dikkatle baktı. "Biz artık Bodrum'a yerleştik. Duymadın mı?" "Aman biliyorum" dedi. "Son entel numaranız. Memleketi kurtaramadınız, belki Bordum'u kurtarırsınız. Şu bozduruk herif de maskotunuz zahir. Neydi adı?" Kimden söz ettiğini bildiğim halde anlamazdan geldim. "Bozduruk da ne demek oluyor?" "Benim laflarımdan biri. Boş ver. Nasıl sevgili, devrimci karın? Neden beraber değilsiniz?" Dudağının kenarına, alaycı, küçümseyici bir bükülüş oturttu. Görmezden gelerek, pipomun külünü temizledim, duvarın kenarına hafif vuruşlarla vurarak. Vurguya bastırdım: "Çok iyi! Yalnız, on beş gündür kötü bir grip." Ağzını eğerek lafımı kesti. "Ayyyyyh!" Bunun şu demek olduğu artık açıkça ortadaydı: "Ay aman! Hem sıska, hem çirkin, hem üstelik grip!" Hemen ekledi. "Ne demek oluyor yani bu Bodrum'a yerleşmek?" Bu da şu: "Çok yakışıklı olduğun bilinen bir şey.

Çapkınlığın hepimizce malûm. Ünlü bir ressamısın. Çirkin, ufak tefek, kara bir karı edindiğın yetmiyor gibi, bir de kentten kaçıyor sun. Neyin var kuzum senin?"

Bir şey bozum oldu. İçim sıkılıverdi. Gülüşümü bırakıp, boş pipoyu yerleştirdim dişlerimin arasına. Sıkıntım sesime de vurarak, "Bir göç bu" dedim. "Sen anlayamazsın. Öyle herkesin anlayacağı bir şey değil. Zor. Ama başarınca, güzel bir şey." O güzelim kuyuya taş dolduruyordu birileri. Anlamsız, yabancı seslerle. Bir güzellik böyle yok edilemezdi. Buna dayanamazdı. Sıkıntı, yalnızlık, ortada kalmışlık canına yetmişken, böyle kırklarına gelmişken, bu nasıl olabildi! Bir anda akıl almaz ışıklar yakarak saldırdı. "Aman ziyade" sun. Püh! Ben sana bir şey söyleyeyim mi, kendinizi aldatıyorsunuz. Bu, bir moda. Entel mental bir nûmara. Komik. Şu hale bak, tüm sokaklar bok kokuyor. Bence, sizler de öylesiniz, ama ol mahiler ki..." Pislik kokusu duymuş gibi bir duyguydu bu. Kırılmak değil, bıkkınlık değil. Kızmak da denemez. Tanımlaması zor. Susar insan. Ağzının kenarı ekşir. "Bana bak" dedim. Sesimi dinledi, gözlerini kısarak, saldırmaya hazır. "Karım on beş gündür perişan oldu. Başında oturup ona baktım, Bugün iyice artık. Aşağı in, git bir soluk al, dedi bana. Benim en iyi arkadaşımıdır bilirsin. Şimdi gidip deniz kenarında oturup içeceğim." Dümdüz, kırıpkırları kırıpdamadan bakıyordu yüzüme. Kötüydü. İyi bir insan olmadığı için sevmiyordum onu. Beni dişlerinin arasından bırakması için sona sakladığım sözümü çıkardım ağzımdan. Şöyle dedim: "Kendi kendime bir içip bir kendime geleyim bakayım. Çok üzdü karımın sayrılığı beni." Tam ağzını açarken, caddeden geçen üç kişi bir ağızdan "Bengi!" diye bağırıldılar. Bodrum'a yerleşenlerin hiç kullanmadıkları ipekli, kent kumaşları giymişler, gözlerini, dudaklarını boyamışlardı. Yalancı taştan çangıltılı takıları vardı, parlayan. Buraların doğasına uymuyorlardı. Buralara neden geldikleri belli olmayarak, aykırı düşerek, akşam karanlığında koyu esmer görünerek üzerimize geliyorlardı, gülücükler içinde. İki kadın bir erkek. Benim tarafımdan, orada, öylece bırakılmış olmaktan kurtulmanın sevinçiyile baktı onlara. Gücü hemen yerine gelmişti. Dönüp bana

baktı. "Yürüyün geliyorum" dedi ötekilere. Ta yakınımına geldi. Kolunu omzuma attı, memelerini koluma bastırarak, "Eyvalah" dedi. Sonra çarpık bir gülümsemeyle ekledi: "Sana bir öğüt vereyim. Karım karım, deyip durma. Bilirsin, bir şey ısrarla söyleniyorsa, onda bir eksiklik vardır. Bir yalan örtülmeye çalışılıyordur. Şu sizin bozduruk herif de, günde bilmem kaç karıyı becerdiğini söyleyip geziyormuş. Araya benim adımlı da karıştırmış. Söyle ona, parçalarımlı onu. Mertse gelsin herkesin önünde yapsın bakalım. Ben hazırım. Bi bok kokusu da bu işte. Tamam mı abisi! Eh biz de azın orospusu değiliz hani!"

Güldü, gitti.

Dışarısı çoktan karardı. Kaleyi ışıklandırdılar. Masalar doldu. Sesler çoğaldı. Saatine bakıyor. İçine sinmiyor biliyorum.

Öyle anlıyorum ki onu. O bilmiyor bunu.

Biraz sonra kalkıp gidecek.

Beni tanımıyor, çünkü.

Benim, akşamüzeri buraya gelirken, bir sokak başında, güzel bir kadınla konuşurken onu gördüğümü bilse,

bir bilse öykücü olduğumu, bir bilse burada şarap içip, ona değgin neler ürettiğimi...

İnanıyorum ki, bir bilse, karısının salık verdiği şarabı ısmarlardı bana.

Ben ürettiğim öyküyü anlattıkça, ne gülerdik, ama. Kahkahalarla. Sonra bardaklarımızı kaldırır, dostluklara, koruyabildiğimiz güzel, sağlıklı duygulara içerdik.

Boğaziçi, 1987

Güzbeyi

Tan üstü uyanıyorum. Gece bitiyor. Gün daha ağarmadı.
Bu yaz hep böyle bir kör kuş uyku.

Yaz günlerinin, denizin, sıcağın, kalabalık bir evin, gelenin gidenin.

Çok yorgun yatıyorum.

Yatar yatmaz uyuyamıyorum.

Ancak böyle, erkenden kalkarsam kendi kendime kalabiliyorum.

Küçük kız ağlıyor uykusunda. "Anne" diyor. Bu benim.

Anne, benim. Bu yaz evinin iki annesinden büyük olanı (kente girince, evlerimiz ayrılıyor, babaanne oluyorum o zaman).

Sıcak çökelmiş bile. Bir ara, geceyarısından sonra, sanki hafif, esintimsi bir şey

Ter içindeyim. Kendi kokumu duyuyorum. Sıcak beni ağırlaştırıyor.

Ne olursa olsun kalkmalıyım. Kendime ayırdığım bu sabah vakitlerini ziyan edemem (hele bugün)

Daha sonra,

gün yükseldiğinde ev uyanıyor. Çocuklar, merdivenler, seslenmeler, konuşmalar, gülüşmeler, pencereler, panjurlar

zaten gelen giden

Bakıyorum.

Bülent, kumral bııklı pufurtularla uyuyor (içmese bu kadar). Çok içince böyle...

Ayaklarımın ucuna basarak, merdivenleri gıcırdatmamaya aşırı özen göstererek (bu yüzden belimin çukurunda ağrılar oluyor) aşağı iniyorum.

Tek başımayım. Sabaha karşı bir ben, bir ev. Sıcak hiç ara vermeden bastırıyor. Sessizlik biraz azaltıyor (gibi oluyor) onu.

Işığı yakıyorum (sanki dün gece bitmemiş, araya bir uyku zamanı girmemiş).

Mutbağın derli toplu oturuşuna, kapıyı açışma, bahçenin, gecenin açılışı içinde koyu lekeler, benekler oluşturan çiçeklerine, kendine kahve yapan (cezveyi, şekerliği parmak ucu dokunuşlarla usulca tutup, musluğu azıcık açarak) kendime bakıyorum.

Ev çevremi sarıyor. Beni rahatlatıyor.

Yukarıda uyuyanlara gelince, onlar beni hem tutsak ediyorlar, hem yaşamımın...

En başta,

uykudan uyanır uyanmaz konuşmaya başlayan,
ne dediği hiç anlaşılmayan?

daha ilk yaşında bir kız.

Kardeşine vurduğu için (biraz önce),

Uykusuna doyamamış (gece boyunca dans etmiş, çok geç yatmış olan) küçük anneden tokadı yiyince, içini çeke çeke, sessizce ağlamaya başlayan...

Babasının uykusunun arasında, küçük anneye söylendiği, küçük annenin de kızarak...

Üç yaşında bir oğlan.

Pencereler açık. Her yer sessiz. Soluk alışlar bile duyuluyor.

Sabah uykusuna pek düşkün olmayan (allahtan) evin iki babasından, büyük olanı, yüksek sesle esneyerek, yatakta sırtüstü uyanık yatarak, gözlerini, yattığı yerden sağa sola döndürüp, akşam bitiremediği gazetesinin yerinde durup durmadığına...

Yaşamım doluyor onlarla.

Bu kadar.

“Tek başımayım” diye düşünüyorum.

Mutluluk, mutsuzluk üzerine kafa yormuyorum artık.

Yalnızım, çok sigara içiyorum.

Bahçe masasının örtüsünü toplayıp usulca silkeleyerek, yenden yayıyorum.

Hortumu, bahçenin ortasından geçirip, güllerin köşesine yerleştirerek, suyu açıyorum. Foşurdatmadan.

Sele kapılmış, küçük, önemsiz bir taş parçası mıyım? (Peki neyim?)

Suyun, ince, hafif sesini duyuyorum.

İnsanın evinde bahçe, bahçede çiçekler varsa sulanmalıdır.

Sonra

Sessizce oturup kahvemi içiyorum. Orta şekerli.

Koyu. Dişlerimin arasında, damağımda

O zaman bu yaz kentinin sessizliğini algılıyorum.

Kent uyuyor.

Daha çöpçüler bile

horozlar bile...

Ne olduğunu kestiremediğim (elbette kestiriyorum. Dün sabah, dün akşam var. Hazır değilim düşünmeye) bir ikircim.

Bir dolu duygu, çarpıp çarpıp geçiyor, küçük yeşil sinekler nasıl...

Uykulu (kuşkulu) düşünce kırıntıları.

Vücudumun kendine gelişini izliyorum, bez koltuğa olabildiğince yerleşerek.

Küçük, yarım geçiştirmelerle esniyorum.

Uykusuz bir geceydi (iki de bir uyanarak).

Uyku dolanıyor çevremde.

(Yüreğimin çok uzak bir yerinde bir çırpıntı. Hep atlıyorum. Duymazdan geliyorum.)

Bir sigara

Üçüncü

Sonunda günü ısıtıyorum.

Pazar çantamı alıp kalkmam gerek. Böyle erkenden, tek başıma, aşağı inmeyi seviyorum.

Alınacak olanlar, ekmek, simit, gazete.

Gazete, küçük kızın Bülent dedesi için. Simit, küçük kızın abisi için. (Abi, lokmasını avurdunda tutuyor. Küçük anne, sabrı taşıp bağırınca, mavi gözlerinden sessiz yaşlar indiriyor dizi dizi).

Fırından yeni çıkmış ekmek, kahvaltı sofrasının can damarı. (Yaz vakti, bahçedeki masada çay içerken, domatesin, ateşe gösterilip börtletilmiş biberin hakkını da.)

Sessizlik, orsından, burasından iğnelenmeye başlıyor, gecenin rengi açıldıkça.

Çok uzaklardan, dağların oralardan bir yerden, bir motosikletli geçiyor.

Dağları göremiyorum, ama motosikletlinin sırtının eğimini...

Bir horoz ötüyor.
derken, üç horoz,
derken,
horozlar başlıyor.

Nereden geldiğini bilmediğim sesler. Ayak sesleri, bir be-beğin ağlayışı, su sesi

Uyananlar var,
Güne başlayacak gücüm yok.
Çocukmuşum da (hani sanki),
denizin kenarında, suya girmeye korkarak,
kumla çakıl pırıltısı, kıyıya yavaşça gelip yayılan denizin...
Babam sandalında.

Sırtının eğimi, motosikletlininki gibi.

Annem yukarı katın penceresinden, denize doğru çarşaflarını (n'oluyorum böyle) silkelerken...

Güneşe karşı gözlerini kırpıştırıp sarışın

Bir gün bile, çocukluğumun yoksunluklarını anlatmadım
Bülent'e. Sevgiyle dolu yoksul yıllar.

Onunki karnı tok, rahat bir yaşam. İyi de ne sevgi sesi duymuş ömründe ne sevgi kokusu.

Artık çocukluğumla aramda çok uzun yıllar...

Aynaya bakmalıyım.

İçeri giriyorum.

Alt katın banyosu daha iyice aydınlanmamış. (Camin önünü kapayan hanımeli budansa.)

Loş aynada kendime bakıyorum.

Bu ince sarışın yüz,

bu ince mavi gözler,

bu fırçalanıp kulakların arkasından şöylece toparlanıvermiş sarı saçlar

Elli yaş öyle çok yaşlı

Yaşlı mıyım?

Kırışıklarım bana yakışıyor. Bunu kesinlikle biliyorum.

İçimdeki bu kırgınlık, hüznün denen

Çarşıya inmekten neden böyle

Mutbak kapısını (gıcırdatmadan) gürültüsüzce kapamayı başararak, çakıllı yoldan geçiyorum.

Şimdi bayır aşağı yola koyulabilirim.

Bodrum'u seviyorum. Çocuklar burada büyüdü (yazdan yaza da olsa).

Seviyorum.

Çok değişti, değişiyor da biliyorum. Doğası bozuluyor. Büyük, geniş asfalt caddeler edildi. Dağı taşı saran beyaz evlerle, bazan mezarlık çağrışımı yaparak (yok canım)

Güzelim narenciye bahçeleri gün günden yok oluyor.

Meydanlar açıldı, rıhtım genişledi, ayaküstü öteberi yenen küçük yerler, 'kafe'ler, kıyı meyhaneleri, içki evleri çoğaldı. Lokantalar, sokaklarda aşevleri, müzik dinlenen, dans edilen...

Kalabalık anlatılamaz bir üst üste, omuz omuza...

Gene de (bozuk gelişmeyi, anlatılan, insanı küçük düşürücü olayları, ilişkileri düşünmemeye çalışmak, bir araya gelip bu konuda düşündüklerimizi, yaşama değgin acılarımızı bir bir anlatıp kahrılanmak. Hep o: Ne yapmalı) güzel buluyorum onu.

Alışmışız bu kıyılara yıllardır,

bu dar sokaklara

bugenvillere

Bodrumlu komşularımıza.

Çocuklarımızı hep beraber büyüttük.

Oh! Sabah ne güzel!

İşte deniz kenarına caddeye indim. (Ne vardı böylesine tizlenecek. Tüm gece uykuyu tutturamayacak.)

İşte sokak da orada

Güneş vurmuş iki beyaz duvarın arasında.

Sayıyorum: Pastanenin büyük, koyu mavi yazısından sonra, dördüncü sokak.

Şimdi anımsayabilirim, düşünebilirim dün sabahı açıkça.

Nedeni yok.

Zaten, en ince ayrıntılarıyla, uykusuz bir gece boyunca

Kimse yok!

Caddeye göre yüksek burası. Bayır yukarı. Halikarnas Otelinin biraz aşağısı.

Neden durmuştum acaba?

Sandaletime bir taş mı girmişti? Para çantamda kaç para olduğuna mı bakacaktım? Belki ikisi de.

Bir an, önüme bakarak ya da karşıya bakmayarak bir duruş.

Vakit gene çok erkendi. Çöpçüler, bir iki erkenciyle ben.

Başımı kaldırdığımda,

uzakta, sokağın başında duran biri. Uzun bir adam.

"Uzun, keskin bir ıslık gibi!" (derdik gençliğimizde ona)

Yere bir şey düşürmüştü ya da keten ayakkabısını taşa çarpmıştı.

Öyle bir duruşla yere bakan

Sonra sokağa girdi.

Kalakaldım. Soluk alamadım. Yürüyemedim de. Çok uzak bir gökyüzünde, alıcı bir kuş kanat çırpıp çığlık çığlığa. İnce bir ter boşandı saçlarımın dibinden başlayarak tüm vücudumdan.

Çok eskiden değil, yirmi beş, otuz yıl önce değil, işte şimdi

Gene (ona âşık/mı) ben, burada, böyle

(Aşk, aldı beni vurdu denize, vurdu bilmediğim uzak adaların, yalnız, kimsesiz koylarına, vurdu oğlumun kumral bıyıklarına. İçim çekiliyor. Çok güzel adam bu benim bir tanem oğlum. Bülent de güzeldi o yaşlarda. Hâlâ öyle. Bu çocuk tek varlığım. Nedir yaşamdan beklediği? Onu anlayamıyorum. Ak-

şam gene çok bozuktuk. Neden? Nesi var? Babasının yolunda/mı! Kurulu iyi bir iş; ota boka karışmadan. Neden çok içiyor! Çok içiyor tanrım ah! Benim yanımda olmadığı belli. Ben, karmaşayı hiç anlayamadan, sadece acı çekiyorum. Neden? Neyin acısı? Anlayamadığımın mı? Gelinimiz için sevinmeliyim. Çok hoş kız. Ama asıl anlayışlı. İnce duygularla, sezilerle bir destek oluşu var ki! Hepimize).

Yürüdüm sonra.

Yürüdüm de, o sokağın önünden bile geçtim. (Geçerken başımı denize doğru çevirdim. Sokağa bakamadım.)

Kahvaltıda üç dilim ekmek yedim. Ekmeğime hem yağ, hem reçel sürdüm. Dalga geçtiler (en çok Bülent).

— Aa! Bu da ne demek?

— Ne oldu? Hani perhiz?

— Artık yaşlı, şişman bir kadın olmaya mı karar verildi? (Bülent hep boylu boslu, ince.)

— Küçük kız bağırdı: Babane, mamadi, Bülendedi ay şişmanol. Ya!

Ya'yı hepimiz anladık. Çok güldük.

Gün bildiğince, günlük yaşamın getirdiklerince yaşadı.

Ev hiç boş kalmadı.

Denize gidenler, kahveye gelenler, suya vurulup asılan mayolar, havlular, toplanan çocuk çamaşırları, sulanan çiçekler, akşamüzeri içkiye davet edilenler, onların...

Bülent kalkındı sonra: "Hadi bakalım, yemeğe çıkıyoruz!"

Çünkü küçük kızın yaş günü.

Herkes bahçedeydi. Ben bir türlü hazırlanıp inememiştim odamdan aşağıya.

İndiğimde ünlemlerle karşılandım. Aaa! Ooo! dediler. (Bülent giyinip süslenmiş kadına bayılır).

Çok beğenildim.

Gelinimiz, incecik, esmer esmer baktı. Gülümsedi. "Çok hoşsunuz!" dedi. (Sabahtan bu yana hep bakmıştı. Neyim vardı dışa vuran!)

Nereye gidiyoruz?

İyi mezeleri olan, garsonları fır dönen,
güzel giyimli, güzel kadınların, seçkin kişilerin bulunduğu.
Çünkü Bülent öyle yerleri sever. (Para harcamaya da bayılır. Benim de karşı çıktığım söylenemez. Issız bir deniz kenarında yaşamak, sabahları sandalla açılmak, deniz kenarındaki çardakta balık kızartan kadın olmak mıydı düşüm. Öyle miydi. Hiç söyledim mi ona. Eee?)

Beyaz pantolonuyla, kum rengi gömleğini giymişti bile.

Bıyıklarını kırkarken, gözlerini kısarak, uzun uzun bakmıştı aynada kendine (beğeniyle).

O ara sokaktaki ünlü lokantaya

Rakı, kızartma kokusu hoşuma gidiyor.

Bir yolunu bulup sokağa,

çoluklu çocuklu girmemeyi başardım. (Küçük kız hep elimden tutmak istiyor. Kalabalığı görünce de, kucak diye tutturuyor.)

Kalabalığın, konuşmaların, kahkahaların arasında becerebildiğince oyalanarak,

onlar masaya yerleştikten sonra

Daha sokağa girerken, orada olacağını biliyordum.

Oradaydı.

Sesini duydum önce.

Masaları kalabalıktı. Hepsini gördüm bir anda. Güzel giysili kadınlar vardı. Güzel takılar, saçları parlıyordu.

Yirmi beş yıl önceki gibi gülüyordu. Hiç değişmemişti.

Elbette yaşlanmıştı. Bülent de yaşlandı.

Yüzü bana dönüktü.

Ben onu görür görmez, gördü o da beni.

Birbirimize baktık (gene o alıcı kuş ki).

Gülüşü hiç bozulmadan dondu ağzında. Neşeli bir şey anlatıyordu, sürdüremedi.

Çoktan yürümüştüm.

Bizim masada, küçük bir karmaşa oldu. Bana yer hazırlandı. Onu göremiyordum oturduğum yerden.

Çok yerinde oldu, diye düşündüm. Omuzlarım indi.

Geçerken sesini duymuştum. Yıllar önceki sesiydi.

“Haydi içelim!” diyordu.

Bir ara, kadehlerimizi kaldırırken küçük anne, eğildi, “İyisiniz değil mi Zerrin annecim?” dedi. Esmer yanakları kızarıverdi.

Sevgiyle baktım ona. Ne diyeceğimi bilemedim: Elimi elinin üzerine koydum, gülümsedim.

İçmeye başladıktan bir süre sonra,

“Tutukluyum” diye düşündüm. “Ben bir gün, kendi kendime, kendim için, kendi zamanımı yaşamak için!” dedim.

“Yok, bu böyle olmamalı

bir süre, alıp başımı

AH!

Bülent, çocuklar, çevremizdekiler

Vız gelir.

Bir yolu bulunabilir.

Ben bunu yapmalıyım!

Gece, gizlerle doluydu. Alkol, nesneleri de, duyguları da, bir boş vermişlik içinde

Akıl almaz bir cesaretle,

‘mutluyum!’ diye düşünebiliyordu insan.

Şimdi yürümeliyim (uygun adım).

Sıcak büsbütün

Sofraya ekmek. Oğlana simit, Bülent’e gazete.

Nezihe Meriç'in toplu öykülerinin ikinci cildi 1979'da yazdığı *Dumanaltı* ile 79'dan günümüze kadar yazdıklarını içeren *Bir Kara Derin Kuyu*'dan oluşuyor. Bu öyküler Türkiye'nin son yirmi yılına ışık tutuyor. Gerçekten de kara, derin bir kuyuydu o günler... Yaşamın tüm güzelliklerini çekip içine alan...

Suskunluklar, acılar, alışamamalar, geride kalan özlemler, parçalanan anılar, yaşamlar, insanlar... Dikkatli bir gözlem; yaşananlara duyarlı bir yaklaşım; yalın, incelik dolu bir anlatım... Nezihe Meriç, o güzel Türkçesinin tadıyla bizi ülkemiz gerçeklerinde buluşturuyor.

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN!

(0212) 281 10 27

ISBN 975-363-806-X

